

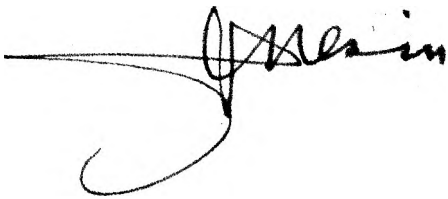
Aziz Nesin

Bir tutam aydınlık

YAZILAR

4 BASKI
12.500 KİTAP

İN YAYINEVİ

BU KİTABIN TELİF HAKKI NESİN VAKFI'NINDIR

Aziz Nesin, yapıtlarının telif haklarını tümüyle
NESİN VAKFI'na bağışlamıştır.

NESİN VAKFI'nın amacı, kimsesiz, yoksul ve
eğitime muhtaç çocukları, ilköğretimden başlatarak
bir yüksekokul bitirinceye ya da bir meslek edininceye dek
her türlü gereksinimlerini sağlayarak barındırmaktır.

NESİN VAKFI'nın senedi gereğince,
vakfın amacına uygun olması koşuluyla,
her dileyen her türlü yardım, katkı ve bağışta bulunabilir.

Her türlü bilgi ve broşür istekleri için posta adresi:
NESİN VAKFI, PK 5 Çatalca 34540 İstanbul

Nesin Vakfı Bağış Hesabı (TL)
Ziraat Bankası, Çatalca Şubesi, 130 - 952 22 32 - 5001
IBAN: TR710001000130095222325001

Posta çeki: 164 00 09

Diğer bağış hesapları ve bilgi için Nesin Vakfı'nın internet sitesi:
www.nesinvakfi.org • e-posta: nesinvakfi@nesinvakfi.org

Nesin Yayıncılık A.Ş.
İnönü Mahallesi Çimen Sokak No: 50/A Elmadağ Şişli/İstanbul
Tel: 0212 291 49 89 • Faks: 0212 234 17 77
nesin@nesinyayinevi.com • www.nesinyayinevi.com

Nesin Yayınevi'nde birinci basım Kasım 2009 (1500 adet)
Nesin Yayınevi'nde ikinci basım Aralık 2011 (1000 adet)

İlk basım 1994
1994-1998 arasında 4 kez, toplam 16 bin adet basıldığı bildirilmiştir.

Kapak Tasarımı
İlhan Bilge

001 01 01 065 - 99

ISBN 978-605-5794-16-3
Sertifika No: 18231

Baskı ve cilt: Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic. Ltd. Şti. Çiftehavuzlar Cad. Prestij İş Merkezi
No: 27/806 Zeytinburnu/İstanbul Tel: 0212 565 01 22 Sertifika No: 12028

Aziz Nesin

Bir Tutam Aydınlık

yazılar

NESİN YAYINEVİ

İçindekiler

9 Önsöz'den Önceki Bikaç Söz
11 Önsöz

ATATÜRK VE ATATÜRKÇÜLÜK ÜSTÜNE
21 Yalancı Atatürkçüler
24 Atatürk Var ama Atatürkçülük Yoktur

GERİCİLİK, YOBAZLIK, BAĞNAZLIK VE KÖKTENCİLİK ÜSTÜNE UYARILAR
29 Adam Olmamaya Yeminliler
31 Başka Nasıl Anlatmalı?
33 Türkiye Aydınlarına Çağrı
36 Bir Yanlışı Daha Büyük Yanlışla Düzeltmek
39 1973'tenberi Hükümetler Anayasa'yı Çiğniyor
42 Ah Şu "Türkiye'nin Âli Menfaati"
44 Türkiye Laik Değildir
47 Laik Haklar Derneği
49 Tanrısız Olmak da Bir Haktır
51 Cin, Peri, Şeytan, Büyü, Fal ve Devlet ve Memiş'in Cinleri
54 Gergedanlaşıyoruz
57 Ben de Nefretle Kınıyorum
60 Aczmendîlerden Mektup Var
62 "Laiklik Hastalığına Tutulmuş Dinsiz, İmansız Sürüler"
65 Ne Demiştik?
67 Cennette Neler Var?
70 Ya Cehennemde Neler Var?
74 İslam'a Göre Bir Kadın Başbakan Olamaz
76 Prof. İlhan Arsel'in Yazısı

TOPLUM, DEMOKRASİ, DEVLET VE BURJUVALAR ÜSTÜNE
83 Ana Sorun Nedir?
85 Zart Zurtla Gelen Cart Curtla Gider
87 Cumhuriyet Tarihimizin En Kötü Yönetimi
89 Kötü Adamın Öyküsü
91 Dördüncü Askerî Darbe Olur mu?

94 Yalan Üzerine Kurulmuş Demokrasi
97 Yanlış Bir Devlet Felsefesi
100 Demokrasi, Çoğunluk Oyu Demek midir?
103 Namuslularla Namussuzlar
105 İyi Yetişmiş İşadamlarının Politikaya Girmeleri
108 Hamhalat Burjuva
111 Çok Laf Yalansız, Çok Para Dolansız Olmaz
113 Kaç Alın Var Tertemiz
116 Her Şakanın Altında

DÜŞÜNMEK ÜSTÜNE DÜŞÜNMEK
121 Düşünmek; Ah Düşünmek
123 Düşünmek
126 Gerçekten Düşünüyor muyuz?
129 Yine Düşünmek
132 Domuz Kılları, Kendinize Gelin
134 Kültürün Dışkısı
137 Ne Yapmalıyız?
140 Kaç Türkiye Var?
143 Korkaklar Topluluğu

BÜYÜK SERMAYE VE BASIN ÜSTÜNE
149 Nerde O Eski Türk Tıraşı
152 Bütün Suç Amerika'da
154 Pislik
157 Afiyet Olsun!
160 İsviçre'nin Gelir Kaynakları
162 Büyük Sermayenin Yurt Sevmezliği
164 Nereye Dek Girdi?
166 İnsan Örgütlü Yaratıktır
168 Yanlış Yapma ve Günah İşleme Özgürlüğü
171 Özgür ve Bağımsız Basın Dedikleri
173 Cumhurbaşkanının Yansızlığı

"ŞEYTAN ÂYETLERİ" ÜSTÜNE
177 Anlatamıyor muyuz?
180 Çünkü Ben İnsanım
183 İtleri Salıp Taşları Bağlamak
185 *Şeytan Ayetleri* için Soruşturma
187 Halka Borcumu Ödeme Çabası

189 *Şeytan Ayetleri* Yayımlanacak
191 Açık Mektup
193 Devlet Devlete Karşı
195 Hükümete Dilekçe
196 Bir Utanç Belgesi
199 *Şeytan Ayetleri* Ajansı'yla Mektuplaşma
203 Salman Rüşdü'nün Yazısı
207 Salman Rüşdü'ye Yanıt
211 Salman Rüşdü'yle Buluşma

"SIVAS OLAYLARI" ÜSTÜNE
215 Kavga Şairi Pir Sultan Abdal
218 Suçlu Kim?
221 Kendimizi Kandırmak
224 Torbalı'da Devlet
227 Torbalı'da Yeni Bişey Yok
229 Halkın Devlete Verdiği Ders

ORDU VE SİLAH ÜSTÜNE
233 "Kendi Silahını Kendin Yap!" mı, Yapma mı?
235 Kendi Silahımızı Kendimiz Yaparsak
238 Niçin Kendi Silahımızı Kendimiz Yapmayalım?
241 Şah'ın Ordusu
244 Ordunun Halka, Halkın Orduya Yabancılaşması
247 Somali'de İşimiz Ne?
249 Magodişu mu, Megadişu mu, Mugodişu mu, Mogadişu mu, Magadişu mu?
251 "Türk Askeri Yorulmaz" mı?

KÜRT SORUNU ÜSTÜNE
257 Kürt Sorunu Kurultayı
260 "Pırıl Pırıl Beynimi Kirletemem"
262 Biz Ne Oranda Şoveniz?
265 Korucudan Kim Koruyacak?
267 Ne Mutlu Türküm Diyene
270 Kürtçe Radyo ve Televizyon Yayını
272 Susturulmuş Türkiye
274 Çok Sesli Bir Türkiye
277 Yine Yanlış Gidiyoruz
280 Ey Maaşlı Yurtseverler

283 Siz Ne Yapardınız?
286 Gündem Saptırması

SAHTECİLİKLERİMİZ ÜSTÜNE
291 Topluiğnenin Tapusu Kimde
293 Ben Utanıyorum, Ya Siz?
296 Ayıplarımızdan Utanmıyoruz Onlarla Övünüyoruz
299 Sahteciliklerimiz
301 Hangi Yabancı Dili Biliyorsunuz?
303 Dışarda Solcu, İçerde Sağcı
306 Heeey Savcılar, Nerdesiniz?
308 Şırnak'ta Trafik Dersi

UTANMA ÜSTÜNE
313 Utanmak
316 Tarihimizdeki Utanç Günleri
318 Hayvanlar ve Biz
321 Mezar Düşmanları
324 Nâzım Hikmet'in Mezarı
327 Saz ve Ruhi Su

VE ÖTEKİ YAZILAR
333 Ölen İnek Sütlü Olur
336 Zavallı Karl Marx
339 Hükümetin Canını mı Alacaksın?
341 Cıvık Hümanizma
344 Hırsızlığa da Alıştık
347 Bu Nasıl Şey?
350 İnsanlığın Hali: Rezillik!
354 Düzey
356 Tertemiz Bir Türkiye

AYDINLIK ÜSTÜNE
361 Aydınlık'tan Merhaba
363 Bu Gazetenin Okur Yelpazesi
365 Beşbin Lira İçin
368 Aydınlık'a Sorular ve Yanıtları
371 Zor Yazı
373 Kaldığımız Yerden

375 Yankılar

Önsöz'den Önceki Bikaç Söz

Sevgili Okurlarım,

Bu kitaptaki yazılarımın biçoğu gelecekten haber veriyor. Bir anlama Türkiye'nin fal kitabı. Hem de uzak geleceği değil, yakın geleceği bildiriyor. Örneğin "Devlet Devlete Karşı" başlıklı yazı, Sıvas'taki insan kıyımı olayını öncesinden, tıpkı tıpkısına bildiriyor. Daha bunun gibi, olayları önceden haber veren biçok yazı okuyacaksınız bu kitapta. O olayları, yazının yayımlanışından sonra yaşamışsak, yazarın bunu nasıl ve nerden bildiği bizi şaşırtabilir. Ama korkunç olanı şudur: Bu kitaptaki kimi yazılarda anlatılanlar dahaca yaşanmamışsa, gerçekleşmemişse, yaşanmış ve gerçekleşmiş olanlara bakarak okurlar, onların da günün birinde yaşanacağını kestirebilirler.

Bir insan, dahaca olmamış olayları, sanki yaşanmış gibi, nasıl önceden bilir? Bu, bir önbilicilik değildir. Ya nedir? En yalın anlamda, aydın olmanın, daha indirgersek, yazar olmanın nitemlerinden biridir. Gerçek aydın bir yazarın başlıca nitemlerinden biri, uzakgörüşlü olmak, bugünden yarını görmektir. Aydın olmayan insan, yaşamakta olduğu olaylara çıplak gözle yada ençok gözlükle bakar. Oysa aydın, gözünde dürbün ve elinde büyüteç yada mikroskop varmış gibi ileriye, uzağa ve geleceğe bakar. Bugünden, ne denli uzakları görebiliyorsa bir insan, o denli aydın demektir. Aydınla, aydınlanamamış kapkara cahil yobazın ayrımı şudur: Aydın, aydın olması oranında ileriyi, uzağı, geleceği görürken, kapkara bilgisiz bir kimse, yüksek voltajlı spotlar altında bile burnunun ucunu görmez ve ayağının dibindeki çukura düşer. Göz ve ışık, ancak görmesini isteyen ve bilenlerin işine yarar.

Yurdumun yakın geleceğini hiçbir alanda iyi, güzel ve parlak görmüyorum ve bu görüşümü yıllardanberi yazılarımda ve konuşmalarımda Türkiye insanına haber veriyorum ve vermekteyim. Bu davranışımdan dolayı beni karamsar bulanları, artık gerçekleri görmeye çağırıyorum. Kapkaranlık bir bataklık içinde

debelenip durmaktayız ve yönetimimizi ellerine bıraktığımız iyi niyetli aptallarla kötü niyetli alçaklar bizi kuşatan karanlık balçığını hergün artırmakta ve koyulaştırmaktadırlar.

Aydınlar ve özellikle yazarlar, bir anlama, gelecek depremi önceden sezen cins atlara benzer ve bunlar kendi dillerince gelecek deprem felaketini çevrelerine duyurmaya çalışırlar.

Ben bir yazarım, yazmaktan ve konuşmaktan başka bişey gelmiyor elimden. Şimdiye dek olduğu gibi, şimdi de haber veriyorum: Önceleri yavaş yavaş, ağır ağır, adım adım kötülük uçurumuna doğru giderken gittikçe hızlanarak şimdi koşar adım gidiyoruz. Olacak toplumsal depremin uğultularını duymaktayım.

Bu kitapta işte bunları yazabildiğimce yazmaya ve anlatabildiğimce anlatmaya çalıştım.

Çevremizde aptal aptal suçlu aramayalım. Aynaya bakalım. Aynamız yoksa bir durgun suya bakalım. Orda suçluyu göreceğiz. İş işten geçtikten sonra "kendim ettim, kendim buldum" demenin hiçbir yararı yok.

Sevgilerim ve saygılarımla.

Aziz Nesin

Nesin Vakfı, 15 Şubat 1994

Önsöz

Aydınlık gazetesinde, gazetenin yayımlanmaya başladığı 1 Mayıs 1993 tarihinden başlayarak, 27 Eylül 1993 tarihine dek günlük başyazılar yazdım. Bu başyazılardan seçtiklerimi, + adını verdiğim bu kitapta topladım.

Gazete yazısı türü olarak, başyazıyla köşe yazısı arasında bir ayrım olduğu kesin. Böyle bir ayrım olmasaydı, adları da ayrı olmazdı. Gazete yazıları deyince başlıca şu türleri anlıyoruz: Başyazı, köşe yazısı, makale, inceleme ve araştırma, röportaj ve interviyu (interview), haber, magazin vb. Hiç kuşkusuz, bir gazetenin bütün yazıları güncel ve güncele ilişkin olmalıdır. Gazetedeki haber yazıları günü gününe güncel olan yazılardır. Köşe yazısı, makale yazılarıysa günü gününe güncel olması ille de gerekmeyen yazılardır. Haftalık, bikaç günlük, aylık bir süre içindeki yine güncel olaylar da gazete makalesi yada köşe yazısı konusu olabilir. Ne var ki iyi köşe yazısı, daha çok gelgeç ve buyüzden de kısa zamanda eskiyen, zamanla değerini yitiren yazılardır. Makalelerse, ülkenin çoğunlukla ana sorunlarını konu alan ve buyüzden de zamana daha dayanıklı yazılardır. Köşe yazılarından zamana dayanıklı ve kitaplık değeri bulunan yazılar, daha az güncel olan ve makale türüne benzer yazılardır.

Başyazılar, yine güncelden kalkarak, ülkenin ve dünyanın ana sorunlarına eğilen, bu sorunlara kişisel, sınıfsal yorumlar, hatta kimileyin çözümler bile getiren yazılardır. Başyazıyla köşe yazılarının bu özsel ayrımından başka biçimsel ayrımı da vardır. Köşe yazıları insanın ev içi kılığı gibidir, daha içten bir biçemle yazılabilir. Oysa başyazılar ev dışı kılığına benzer, daha çok bir resmî kılığı gerektirir.

Otuz yıl öncesine dek, Türkiye'de Necmettin Sadak'ın, Zekeriya Sertel'in, Hakkı Tarık Us'un, Ahmet Emin Yalman'ın, Hüseyin Cahit Yalçın'ın, Falih Rıfkı Atay'ın başyazarlıkları zamanında, köşe yazısıyla başyazı arasında yukarda saydığım

ayrımlar daha belirliydi. Günümüzdeyse bu ayrımlar gittikçe azalmış, başyazılar da köşe yazılarına yada kimi köşe yazıları başyazılara benzemeye başlamıştır. Günümüzde başyazıyla köşe yazısının ayrımı yavaş yavaş silinmiş ve bu ayrım yazıları yazanların ayrı kişiler olmasından ve bu yazıların gazetelerin ayrı yerlerinde yayımlanmasından başka bişey değildir.

Köşe yazıları, yazarlarının kişisel görüşlerini yansıtır ve bu görüşler aynı gazetede birbiriyle çelişebilir. Başyazılarsa, o gazetenin siyasal çizgisini, dünya görüşünü belirler. Örneğin bir gazetede o gazetenin siyasal çizgisini belirleyen ayrı ayrı görüşlerde yazılar olamaz.

Benim bu kitapta topladığım başyazılarım, açıkladığım başyazı tanımına pek de uymuyor. Bu başyazıların, her ne denli güncelliği varsa da, doğrudan güncele dayanan konuları işlemiyor. Daha çok Türkiye'nin –ne yazık ki– uzun zaman, hatta herzaman geçerli olan ana sorunlarını ele aldım bu başyazılarda. Kimi okurlarca kanıksansa bile, bunu bilerek, isteyerek, bilinçli olarak böyle yaptım. Kimi konuların üstünde özellikle düşünerek durdum. Buyüzden bu kitaptaki başyazılar şu belli gruplarda toplanabilir: Dinsel gericilik ve bağnazlık, Demokrasi, Laisizm, Şeytan Âyetleri, Kürt Sorunu, Aptallıklarımız, Emperyalizm, Ordu, Somali, Düşünmek, Sol gazetecilik (Aydınlık) ve daha bikaç toplumsal sorunumuz.

Ülkemizde çok kez gerçekçilikle karamsarlık birbirine karıştırılıyor. Ben, gerçekçi bir yazarım ama yazılarımı ve konuşmalarımı karamsar bulanlar var. Gökte tek yıldız bile görünmeyen zifirî karanlık bir gecede "Aman, ne aydınlık!" demek yada "Nasıl olsa sabah olacak, aydınlanacağız!" diye avunmak gerçekçilik değil, ne olduğunu söylemek istemediğim bir insanlık halidir. Öyle bir gecenin kapkaranlık olduğunu hem bilmeliyiz, hem başkalarına da söylemeliyiz ki, hep birden karanlıktan nasıl kurtulacağımızı düşünelim ve karanlıktan kurtulmanın yollarını arayalım. Ben karanlığın karanlık, aydınlığın aydınlık olduğunu söyleyen yazarlardanım.

İnsanları daha doğruya, daha iyiye, daha güzele yöneltmek ve özendirmek için değişik yöntemler vardır. Bunlardan biri,

insanların o gün içinde bulundukları durumu olumlayarak, beğenmiş görünerek, onların kendine güvenlerini sağlamaktır. Örneğin Mustafa Kemal, bu yöntemi kullanmıştır. "Türk milleti zekidir, Türk milleti çalışkandır!" ve "Türk Öğün, Güven, Çalış!" sözleri bunun örneğidir. Çocuğunu çalışkanlığa özendirmeye çalışan bir baba nasıl onun sırtını sıvazlayarak "benim çocuğum zekidir, çalışkandır!" derse, Mustafa Kemal de bu yöntemi kullanarak, Türk milletinin zeki ve çalışkan olduğunu söylemiştir. Bir sözün söylendiği yer, zaman ve koşullar önemlidir. Gazi Mustafa Kemal'in bu sözleri Kurtuluş Savaşından sonra, Cumhuriyetimizin yeni kurulduğu dönemde söylediği unutulmamalıdır. Türkiye halkının, hem de Gazi Mustafa Kemal'in ağzından zeki ve çalışkan olduğunu duyarak moral kazanmaya gereksinmesi vardı.

Özellikle Türkiye'de, daha çok politikacılar ve yöneticiler, halkın hoşuna gitmek, halka yaranmak için, hem de hiç inanmazlarken "Türk halkı bilir, benim halkımın sağduyusu vardır, halk anlar, halk yapar!" gibi pohpohlamalarla hem kendilerini, hem halkı aldatırlar.

Bir başka yöntem de, gerçekleri doğruca söylemektir.

Bu yöntemlerin hangisi daha uygundur? Bunlardan birinin doğru ve yararlı olup olmaması, zamanın toplumsal koşullarına göre belirlenir. Örneğin Kurtuluş Savaşımızdan sonra yoksul ve bitik Türk insanına çaba, kendine güven ve yüreklilik vermek gerekiyordu. Bugün için insanlara çok gülünç gelebilecek, o günün toplumsal koşullarına göre "Bir Türk cihana bedeldir!", "Ne mutlu Türküm diyene!" gibi, insanlara yüreklendirici sözler söylemek, o gün ve koşullarda doğru ve elbet yararlı olabilir. Kurtuluş Savaşından yetmiş şunca yıl sonra, hâlâ aynı sloganları yinelemek, halkı yüceltmek ve kutsamak, bu sloganları yineleyenler içtenlikliyseler önce kendilerini aldatmış, sonra da halkı kandırmış olurlar.

Bugün artık Türkiye insanının genelde kendine gelmesi için sarsılması, bunu sağlamak için de acı da olsa gerçekleri apaçık biçimde duyması, öğrenmesi gerektiği kanısındayım. Bu kitabımdaki başyazılarımda bu türlü yazılarımı bulacaksınız.

Uygar dünyanın metropol denilen büyük kent alanlarında İngilizce "you are here!" yazılı "Burdasınız!" anlamına gelen levhalar vardır. Bu yazının altındaki kent planında, bulunulan yer kırmızı bir noktayla gösterilmiştir. Herşeyi ama herşeyi uygar dünyada görerek o şeyi öykündüğümüz ve hiçbir çağcıl yaratıcılığımız da olmadığı için, uygar dünyanın büyük kentlerindeki "you are here!" levhalarını bikaç yıldanberi biz de Istanbul'un kimi yerlerine koymaya başladık. (Sanırım salt Istanbul'un Taksim alanında var.) Bu levhaları son kertede önemli buluyorum. Çünkü insan, nerde olduğunu bilmezse, nereye ve nasıl gideceğini de bilemez. Türkiye, salt coğrafya olarak değil, toplumbilimsel olarak da nerde olduğunu bilmediğinden nereye ve nasıl gideceğini de bilmiyor. Bugün Türkiye çağcıl uygarlığın neresindedir? Daha açık olarak kendimize şöyle bir soru yöneltmeliyiz. Dünyanın çağcıl uygarlık haritasında Türkiye'nin yeri neresidir? Dünyanın salt engebelerini ve dağlarını gösteren, salt nüfus yoğunluğunu yada salt ormanlarını gösteren, salt denizlerini yada doğum oranlarını gösteren haritaları yapılabilir ve böyle haritalar vardır. Örneğin dünyanın orman haritasında ormanı olmayan ülkelerin yeri yoktur. Bizim gibi ormanı az olan ülkelerin yeri vardır ama, bu yer, açık renkle gösterilir. Bunun gibi dünyanın bir de çağcıl uygarlık (çağdaş değil çağcıl) haritası yapılsa o haritada Türkiye'nin yeri var mıdır, yok mudur? Varsa o renk ne denli açık yada koyudur? Her Türkiyeli ama daha çok aydınlar, bu soruyu kendilerine sormalıdır. Bu sorunun yanıtı, çağcıl uygarlığın her neresindeysek orası olacaktır. (You are here!)

Cumhuriyetimizin kuruluşundan bu yana, Türkiye'nin çok ilerlediği söylenir. Çok mu az mı, bunu bilemem ama, bu ilerleme sanılan şey, doğal olarak bu yer küresi üzerinde bizim de yerimizin bulunmasından ileri geliyor. Dünya küresi hiç durmadan dönüp duruyorken Türkiye'nin ve benzeri ülkelerin yerinde sayması, ilerlememesi olası değildir. Çünkü çağcıl uygarlığı yaratan ve ona katkıda bulunan ülkeler, ister istemez ardımızdan iterek, önümüzden çekerek bizi de kendilerinin ardından ilerlemek, sürüklenmek zorunda bırakıyorlar. Bir bilgisayar aygıtı bir bulgu olarak yapılmışsa, bu bulguyu, sahibi

olan kişi yada bilim topluluğu başkalarından kıskanıp salt kendine saklayamaz. Hatta Türkiye bu yeni bulguyu istemese, yine de almak zorundadır. Basım makinesinin (matbaanın) gericiler yüzünden ancak yıllarca sonra Türkiye'ye girişi dönemi çoktan geçmiştir. Teknolojide olduğu gibi, felsefede, bilimde, sanatta, yasalarda herşeyde bu, böyledir. Nasıl basım makinesi bulgulanmamış olsaydı, bugün hâlâ bizim basım makinesinden haberimiz olmayacaktıysa, uygar ülkelerde örneğin insan hakları, demokrasi, çocuk hakları, hayvan hakları, çevrecilik, kadın hakları ve feminizm, ozon tabakasının delinmesi ve daha bunlar gibi yüzlerce toplumsal kavramı biz bugün bilmeyecek, adlarını bile öğrenmiş olmayacaktık. Bunlardan hiç olmazsa birikisi bizim bulgumuz olsaydı yada bir bulguya en küçük bir ekimiz olsaydı, çağcıl uygarlığa bizim de bir katkımız var diye övünebilirdik. Dünyada bizim gibi ülkelerin bulunması bizi avutmamalıdır. Türkiye çağcıl uygarlık alanında hep alıcı olmuş, hiç verici olamamıştır. Bir yurtsever aydın olarak, bunun derin acısını duymamak olanaksızdır. Bu acı gerçeği bütün toplumca görüp bilmezsek, bu acıyı hep birlikte duymazsak, çağcıl dünyanın uygarlık haritasında olmayan yerimizi var sanıp, bugünkü gibi boşuna avunup övünüp dururuz. Bu acı gerçek karşısında Türkler, özellikle uygar dünya ülkelerinde yaşama şansını elde edenler, büyük tepki gösteriyorlar. (Bunlardan biri de benim.) Bu tepki üç biçimde ortaya çıkıyor. Bir bölüm Türkler, Türk tarihine sığınıyor. Daha açıkçası bugünün gerçeğinden kaçıp görkemli tarihe sığınıyorlar. Evet, bugün biz geri kalmış bir ülkeyiz ama, eskiden 600 yıllık bir imparatorluktuk. Avrupa bizden korkar titrerdi. (Ne yazık ki...) Üç anakaraya yayılmıştık. Avrupalı kralların saraylarında helası bile yokken, bizim helalarımız, hamamlarımız bile vardı. Atlarımıza Tuna'dan su içirirdik. Anneler çocuklarını "Türk geliyor!" diye yeniçeriden korur ve korkuturlardı. Yetiştirdiğimiz büyük insanlarsa pekçok. Ahmet Yesevî, Farabi, İbnisinâ, Mevlanâ! (Ne ölçüde Türk oldukları kuşkulu.)

Bu savlara karşı, sayıları bir elin parmak sayısını geçmeyen bilim, sanat, spor alanlarında dünya çapında ünlülerimizden söz edilmektedir. Bütün bunlarla, Türk oldukları için elbet

övünülür ama bunlar da, Türkiye'de değil, Türkiye dışında uygar dünyada eğitilmiş, yetişmiş tek tük insanımızdır. Bulgaristan'da yetişmiş ve Bulgaristan'dan büyük paralar ödeyerek satın aldığımız dünya halter şampiyonu Naim Süleymanoğlu'yla ne denli övünebilirsek, bunlarla da o denli övünebiliriz.*

Matematikçi Cahit Arf Hoca'yla, sevgili dostum rahmetli fizikçi Feza Gürsey, savlarıma karşı örnek olarak gösteriliyor. Atasözlerimizin güzelliğine söz yok: "Bir gülle yaz olmaz!" Bu tek tük bilginler, Türkiye'de değil, yurt dışında yetişmiş ve bilgin olmuşlardır. Cahit Arf'ın TÜBİTAK için yazdıklarını okumanızı isterdim. Yine bu savlarıma karşı Müslümanların karşı savı şudur: "Yeryüzünde yenilik, yeni bir bulgu sanılan herşey Kuran'da vardır, yazılıdır". Çok ilginçtir, 1992 yılında bir "fusion" bulgusu ortaya atıldı. Fusion, yazıldığına ve söylendiğine göre, sonsuz bir enerji kaynağıydı. Bikaç bilgin, fusion'u gerçekleştirmek üzereydiler. Çok ucuza ve çok kolay elde edilen fusion gerçekleşince, benzin, petrol, hertürlü yakıt, su barajı gibi enerji kaynaklarına gereksinim kalmayacaktı. Fusion, o yılın en önemli bulgusuydu.

O günlerde Türkiye'de yayımlanan bir İslamcı günlük gazetede çıkan bir yazıda, fusion'un da Kuran'da yazılı olduğu bildiriliyordu. Bu yazının çıkmasından, çok değil, bikaç gün sonra, dünyanın bütün ajansları fusion olayının bir sahtecilik olduğu haberini dünyaya yaydılar. Kuran'da yeri olduğu söylenilen fusion olayının bir uydurma olduğu ortaya çıktı.

Anlatacağım şu olayı kendim yaşamamış olsam inanmazdım. Çocukluğumda babamla birlikte Cerrahpaşa'da gittiğimiz bir caminin imamı va'zında, her bulgunun Kuran'da yeri olduğunu söylüyor ve örnek olarak da elektriği gösteriyordu. İmama göre, elektrik sözcüğünün aslı Arapçaydı. Özellikle yağmurlu havalarda kedinin tüyleri okşanırsa yada yün fanilasını çıkarırken fanila saçlarına değince kütür kütür bir ses çıkar. Bu işlem karanlıkta yapılırsa, kedinin tüylerinden yada insanın saçların-

* Ayrıca Naim Süleymanoğlu'nun bile, Türk sporcusu olarak halterde dünya şampiyonu olduğunu televizyonda seyrederken, sevinçten çocuk gibi ağladığımı da itiraf etmeliyim.

dan küçücük kıvılcımların çıktığı görülür. İşte bu elektriktir. Arapça'da buna, kütür kütür çıkan sesten dolayı "Elkütürük" denir. Elkütürük, Hıristiyanların dilinde elektrik olmuştur.

Yedi sekiz yaşındaydım ve o yaşta, körkütük kara cahil olan imamın bu saçmalıklarına, bütün cemaat gibi ben de inanmıştım.

Çoook sonraları düşündüm ki, her buluş, her bulgu Kuran'da yazılıysa, varsa niçin Müslümanlar 1300 şunca yıldanberi okudukları Kuran'da bunu görmüyorlar da bu bulguları hep Müslüman olmayanlar buluyor? Bunca Müslüman hafız var, bunlar yüzyıllardanberi dönüp dönüp Kuran okuyorlarken, okudukları Kuran'da yazılı bulguları anlamıyor da, bu bulguları hep kâfirlere kaptırıyorlarsa, bundan ne sonuç çıkar? Müslümanların okuduklarını anlamayan geri zekâlı oldukları gibi makbul olmayan bir sonuç çıkmaz mı? Yada Kuran'da herşeyin, her bulgunun, her buluşun önceden yazılı olduğu iddiasının doğru olmadığı sonucu ortaya çıkar.

Cumhuriyetimizin kuruluşundan bu yana, eski günlerimize bakarak, ülkemizin çok ilerlemiş olduğu doğrudur. Ben bu ilerlemenin tanıklarından biriyim. Ancak bu ilerleme, Türkiye'nin kendisinden, kendi gücünden, biliminden, tekniğinden, felsefesinden gelmediği için, bu, Türkiye'nin kendi ilerlemesi değil, doğal olarak dünyanın dönerek ilerlemesi ve uygar dünyanın (bilime sahip olan) ilerlemesidir. Bu öyle bir zorunlu ilerlemedir ki, bugün dinsel ve düşünsel gericilerin bir anlamda yaptığı gibi, biz ilerlemeyeceğiz diye inat bile etsek, uygar dünya bizi ilerlemeye zorlayacaktır. Yaratarak, bularak değil, biçimsel ve öykünerek ilerlememek elimizde değil. Uygar dünyanın uygar olmayan dünyayı sömürerek yaşaması, ancak uygar olmayanların elinde tuttuğu ipini çekip onları, ilerlediklerini sanarak aldatmasına bağlıdır.

Dönen dünya ile birlikte, o dünyada yer almış olduğu için, Türkiye de dönüyor, yani ilerliyor. Bu ilerleme salt coğrafi bir ilerleme sanılmamalıdır. Gerçekten Türkiye'nin ilerlediğini savlamak akıldışılık olur. Çünkü uygarlıkta ileri olmak, ilerlemek demek, çağdaş değil, çağcıl olmak demektir. Aynı takvim

zamanını paylaşan bütün insanlar doğal olarak çağdaştırlar ama çağcıl değildirler. Bir Avustralya yada Afrika'nın ilkel insanıyla aynı zamanda yaşamış olan Einstein çağdaştır ama çağcıl değildirler. Uygar olmak demek, çağcıl olmak demektir. Yani çağcıl bilime, felsefeye, teknolojiye, kısacası çağcıl kültüre, bulgucu ve yaratıcı olarak sahip olmak, hiç olmazsa en küçük bir katkıda bulunmak demektir.

Bu kitaptaki yazılarımda, içinde yaşadığımız karanlığın, karanlık olduğunu söyleyerek, önce aydınlığı özlememizi, sonra da aydınlığa nasıl çıkacağımızı düşünmemizi istedim. Bunu yapmayı istediğim ve bunun yollarını araştırdığım için, kendi kendilerine ördükleri kozanın içinde uyuşup yuvalananların geleneksel uyuşuklukları bozulduğundan, yaşamım boyunca gericilerin, iktidarların ve iktidarlara egemen olan sınıfların, yani gerçek iktidarların düşmanca saldırılarına uğradım. Ulusunu, halkını, insanı ve bütün dünyayı sevmiş olmanın ağır bedelini ödeyen insanların ne ilkiyim, ne de sonuncusu...

Saygılarım ve sevgilerimle.

Nesin Vakfı (Dereboyu) 19 Ekim 1993
Nesin Vakfı, 21 Kasım 1993

ATATÜRK VE ATATÜRKÇÜLÜK ÜSTÜNE

Yalancı Atatürkçüler

Siz, Atatürkçü müsünüz? Büyük çoğunluğunuzun "Evet" dediğini duyuyorum.

Siz yalancı mısınız, diye soruyorum. Hepinizin birden, hayır dediğini duyuyorum.

Bizim kuşağımız, Atatürk'ü salt kitaplardan okuyup öğrenmedi. Atatürk'ü yaşadık. Ne var ki, bugün yaşamakta olan yaşıtlarım bile Atatürk zamanında nelerin yapılıp nelerin yapılamadığını unutmuş görünüyorlar. Çoğu kendini hâlâ Atatürkçü sanıyor.

Atatürk zamanında yapılamayan herşey bugün yapılıyor ama yapılan hiçbişey de bugün yapılmıyor ve hâlâ bunun adına Atatürkçülük diyorlar.

Örneğin türbelerin ziyareti, evliya mezarlarından medet ummak, sözde ermiş mezarlarında mum yakmak ve hacı yeşiline boyalı teneke sandıklara para atmak gibi şeyler Atatürk zamanında yoktu. Atatürk ölünce bunların hepsi yapıldı ve yapılıyor. Sizler Atatürkçüydünüz ama buna ses çıkarmadınız.

Örneğin Atatürk zamanında hacca gidilemezdi. Atatürk'ün ölümünden sonra hacca gitmek hem de yasayla özgürleşti.

Arap'ın kızgın çölüne paralarımızı döktük. Oysa Kuran, İslamın beş koşulundan biri olan hacca gitmeyi borçlu olanlara yasaklamıştı. Türkiye'nin salt dış borçları 50-60 milyar dolardır* ve doğacak çocuklarımız bile borçludur. Bunca dış borç, hacca gidenler de içinde, bütün Türkiye insanları için alınmıştı; yani hepimiz borçluyduk. Hac yasağının kaldırılmasına da siz Atatürkçüler ses çıkarmadınız.

Örneğin Atatürk, Latince İncil'in ulusal dillere çevrilmesinden dörtyüz yıl sonra hem Kuran'ı, hem de ezanı Türkçeleştirmişken, Atatürk'ün ölümünden sonra birden geriye dönüşle

* Bu yazının, yazıldığı tarihten, kitaplaşıncaya dek geçen 10 ay içinde dış borcumuz 70 milyar dolara yükselmiştir ve şu anda 90 milyar doları da aşmıştır.

ezan yine Arapçalaştırılmıştır ve siz Atatürkçüler buna da ses çıkarmadınız.

Örneğin Atatürk zamanında Türkiye'de "tevhid-i tedrisat" denilen öğretim birliği vardı. Atatürk'ün ölümünden sonra gerici dinciler "Ölülerimize cenaze namazı kıldıracak, ölülerimizi yıkayacak imamlarımız bile yok!" yaygarasıyla bu yasayı bozdular ve imam hatip liselerini açtırdılar. Cenaze namazı kıldırmak gerekçesiyle açılmış olan imam hatip lisesi çıkışlılar eğitimden adalete, içişlerinden dışişlerine dek bütün devlet kurumlarının içinde yüzde elliden çok yer almışlardır. Salt eğitim müdürlerinin yüzde yetmişi imam hatip liseleri çıkışlıdır. Şimdi de bunları Harp Okuluna sokmaya devleti zorluyorlar. Siz Atatürkçüler buna da ses çıkarmadınız ve çıkaramıyorsunuz.

Örneğin, Atatürk zamanında Kuran kursları denilen gericilik yuvaları açmak yasaktı. Atatürk'ün ölümünden sonra, salt her ilde değil, ilçelerde, hatta bucaklarda bile Kuran kursları açıldı. Sizler buna da ses çıkarmadınız, çıkaramadınız.

Örneğin sözde laik ve tarihinde hiçbir zaman da laik olmamış laik Türkiye Cumhuriyeti devleti, Atatürk zamanında hiçbir devlet adamının girişmeye yüreklenemeyeceği biçimde, yabancı ülkelerdeki elçiliklerimize ve konsolosluklarımıza din ataşesi adı altında din görevlileri atadı ve siz Atatürkçüler buna da ses çıkaramadınız.

Örneğin, Yeşilköy Havaalanının adını Atatürk Havaalanına çevirmekle kendini Atatürkçü sanan ve cumhuriyet tarihimizin daha kötüsü bulunamayacak en kötü cumhurbaşkanı olan General Evren'in buyruğuyla bütün okullara din dersi adı altında İslamın salt Sünnilik dersi, zorunlu ders olarak konuldu ve siz Atatürkçüler hiç sesinizi çıkarmadınız yada çıkaramadınız...

Örneğin, otuz Ramazan günü, üç büyük kentimiz dışında, bütün Türkiye'de, Müslüman kesimin görünür ve görünmez baskısıyla su ve cıgara içilemez, yemek yenilemezken, aşçı dükkânları kapalıyken, o üç büyük kentte bile içkili yerler kapalı tutulurken, yılın hergünü, gazinolarda, kahve ve çayevlerinde, aşevleri gibi yerlerde "Aileye mahsus" yazılı utanç verici levhalarla kadınları erkeklerden ayıran, yani gözlerinin ardında cin-

sel organları bulunan, üniversite kapısında nöbet bekleyen ve görevi öğrencileri ve üniversiteyi korumak olan bir polisin kısa kollu entari giyiyor diye bir kız öğrenciyi dövdüğü Türkiye'de yaşayan sizler hâlâ Atatürkçü müsünüz?

Şimdi de, bütün bunlar olup biterken, "Sen ne yaptın?" diye sorduğunuzu duyar gibiyim. Evet biliyorum, yaptıklarım yetersizdi ama biliyorsunuz bunları hep söyledim, hep konuştum ve hep yazdım.

Ey Atatürkçüler! Çok merak ediyorum, bugün hâlâ Atatürkçü müsünüz?

Sizlerin Atatürkçülüğü, hani leblebicinin leblebi, yağcının yağ, kabakçının kabak satmasını anlatmak için kullanılan "cı" eki gibi, bişey sattığınızı anlatır. Sizler Atatürk'ü satan Atatürkçülersiniz.

Yineleyerek soruyorum: Atatürk'ün ölümünden sonra adım adım ilerleyen gericilik, dinsel bağnazlık ve köktencilik bugün yurdumuzda artık adım adım değil, koşar adımla gelişirken, sizler hâlâ Atatürkçü müsünüz? Bugün gericilik batağına saplanmış olan Türkiye'de kendinize hâlâ "Atatürkçüyüm" demekten utanmıyor musunuz?

Ey Atatürkçü büyükler, küçükler, yaşlılar, gençler, kadınlar, erkekler, yönetenler ve yönetilenler, bütün sizler Atatürkçü değil, birer yalancısınız.

İyi ki hiçbir zaman Kemalist yada Atatürkçü olmamışım. Ama Atatürk'ün Türkiye'nin çok seyrek yetiştirdiği büyük insanlardan biri olduğuna inanıyorum. Onu seviyorum, ona, insan olduğu için eleştirme hakkımı da koruyarak, çok büyük saygı duyuyorum ve böyle bir ülkeden ... hayır artık susuyorum.

3 Mayıs 1993

Atatürk Var ama Atatürkçülük Yoktur

Atatürk öleli 55 yıl oldu. Bu 55 yılda Türkiye Atatürk'ün ulaştırdığı yerden çok daha ileride olmalıydı. Oysa geç dışalım olan kimi demokratik kurumları saymazsak –ki saymaya hakkımız yok– ve yine dışalım olan teknolojiyi dışta tutarsak, bugünkü Türkiye, Atatürk'ün bıraktığı Türkiye'den çok daha gerilerdedir. Atatürk'ün düşmanları çoktur ama, anakol olarak Atatürk düşmanları iki türdür: Biri Atatürk'e düşmanlıklarını doğrudan dile getiren dinci gericiler, yobazlar, bağnazlar ve köktenciler, öbürü de onlardan çok daha tehlikeli olan biçimsel Atatürkçülerdir. Bu ikinciler, örneğin Yeşilköy Havaalanının adını Atatürk Hava Meydanına çevirerek sözde Atatürkçülük yaptıklarını sanan Kenan Evren gibi biçimsel Atatürkçüler, sahte Atatürkçülerdir. Atatürk her ne yaptıysa hepsini bozan, yapmadıklarının da hepsini yasalaştırarak uygulayan Atatürk düşmanları biyandan, dinci Atatürk düşmanları öbür yandan, onların bu iki yanlı baskısı yüzünden, Atatürk ilkelerine gerçekten inananlar, Atatürk'ü gerçekten sevenler, Türkiye'yi Atatürk döneminden bir adım bile ileriye götürememişlerdir. Şimdi bu iki tip Atatürk düşmanları için de Atatürkçülük, donuk ilkeler toplamıdır. Atatürk'ün, tabulara çok meraklı insanlar olduğumuzdan, dokunulmazlığı vardır ve buyüzden hiç eleştirilemez. Kim eleştiriye kalksa, o, sahte Atatürkçülerce Atatürk düşmanı sayılır. Bunlara göre Atatürk düşmanı sayılanlardan biri de benim. Oysa bir insanı, eleştirilerin üstünde ve dışında tutarak, ona dokunulmazlık tanımak, o insanı insanlıktan soyutlamak, insan saymamak demektir. Çünkü insanüstülük, doğal insan olmamaktır. Atatürk de bir insandır ve bu nedenle eleştirilebilir. Ne var ki, dinci yobazlar, bağnazlar o denli Atatürk düşmanıydılar, onun en olumlu ilkelerine o denli saldırıyorlardı ki, bu azgın saldırılar karşısında Atatürk'ü eleştirmek doğru olmazdı. Hiç olmazsa ben böyle düşündüm. Örneğin Atatürk'ün yarattığı yeniliklere, ilkelerine hayranlıkla

inandım ama Atatürkçülük yada Kemalizm diye bişey olduğuna hiç inanmadım. Siz, örneğin faşizm, sosyalizm, komünizm, liberalizm gibi Atatürkçülüğün de bir doktrin olduğuna inanıyorsanız, lütfen açıklar mısınız ne olduğunu?

1961 yılında, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Prof. Aydın Yalçın, Prof. Şerif Mardin, Bülent Ecevit, Gökhan Evliyaoğlu ve ben, Atatürkçülük konusunda konuşmak üzere Siyasal Bilgiler Fakültesine çağrılıydık. Değişik siyasal düşünceleri simgelemeleri bakımından konuşmacılar doğrusu çok iyi seçilmişti. Biz altı aydın, Atatürkçülüğün ne olduğunu anlattık. Ama altımız da ayrı ayrı şeyler söylemiştik. Kimimiz Atatürkçülükten o zamanki CHP'nin altı ok ilkelerini anladığını söylüyordu. Kimimiz Atatürkçülükten "yurtta barış, dünyada barış" ilkesini anlıyordu. Kiminin ne anladığı hiç anlaşılmıyordu. Şerif Mardin ve ben Atatürkçülükten akılcılığı anladığımızı söylemiştik. Ama şimdi düşünüyorum da, akılcılık yerine örneğin, çağcıllaşmadır da diyebilirdim.

Ülkemizin en seçkin aydınlarının bulunduğu yada bulunması gereken yer, Büyük Millet Meclisidir. BMM'deki her milletvekili ve bakana bir varsayım olarak birer boş kâğıt verilip de Atatürkçülükten ne anladıkları sorulsa, inanıyorum ki hepsi de ayrı ayrı ve birbirini tutmayan yanıtlar vereceklerdir. Oysa aynı milletvekillerine, komünizm, sosyalizm, liberalizm faşizm nedir diye sorulsa, hepsi de aşağı yukarı benzer yanıtlar verirler. Çünkü bunlar doktrindir. Ne olup ne olmadıkları ana çizgileriyle bellidir. Kitaplarda da, örneğin Falih Rıfkı Atay'ın Atatürkçülük kitabında bir başka türlü Atatürkçülük anlatılmaktadır.

Ben, Nadir Nadi gibi değil ama gerçekten Atatürkçülük diye bişey olmadığı için, Atatürkçü olmadığımı ama Atatürk'e –eleştirme hakkım saklı kalmak koşuluyla– hayranlık ölçüsünde, saygı duyduğumu söylüyorum.

Bana göre Atatürk ilkeleri denilen kavram, aydınlanma ve çağcıllaşma yolunda, günün güncel koşullarına göre değişen ve hepsi de Türkiye insanlarının yararına olan uygulamalar toplamıdır. Ama bu, yararcı (pragmatik) bir eklektizmdir, doktrin değildir.

1 Ağustos 1993

GERİCİLİK, YOBAZLIK, BAĞNAZLIK VE KÖKTENCİLİK ÜSTÜNE UYARILAR

Adam Olmamaya Yeminliler

Her geçen gün Atatürk daha da büyüyor. Böyle olması Türkiye'nin aleyhinedir. Atatürk dönemi özleniyor, onun devrimlerine özlem duyuluyorsa, Atatürk'ün ölümünden bu yana ellibeş yıldanberi Türkiye yerinde saymış, hatta daha da geriye gitmiş demektir. Ellibeş yıldanberi Türkiye ellibeş yıllık ilerlemeliydi. Tarihsel ilerleme, tarihsel olay ve kişilere eleştirel gözle bakarak daha doğru, daha iyi ve güzeli aramaktır. Ellibeş yıldır olduğu yerde çakılıp kalmak, hayır o da değil, olduğu yerden daha da geriye gitmek, buna karşılık hiçbir katkımız olmayan teknoloji ve yüksek teknolojiyi aynen öykünerek almak, yani teknoloji kölesi olmak ilerleme değildir.

Bizler bugün, ölümünden ellibeş yıl sonra, Atatürk'ün ilkelerini, yaptıklarını, daha iyilerini yapabilmek için, eleştirebilmeliydik. Oysa olumlu anlamda Atatürk'ü eleştirmek şöyle dursun, onun zamanından çok gerilere gitmiş ve o zamanları özler durumlara düştük.

Türkiye'yi var güçleriyle ortaçağ bataklığına gömmek isteyenlerin hedefi bugün Atatürk düşmanlığıdır. Yürekli olarak, Atatürk düşmanlarını bilmemiz ve onları ilan etmemiz gerekir. Örneğin, bu ülkede Kuran kurslarının yasallaşmasına izin verenler, salt Atatürk düşmanı değil, Atatürk'ü aracı olarak kullanıp, uygarlığın, ilerlemenin, çağcıllığın, kısacası adam olmanın düşmanlığını yapanlardır. Bunlar daha doğarken adam olmamaya yemin etmiş gibidirler. Bütün şeriatçılar, bütün dinsel köktenciler, yobazlar, bağnazlar; uygarlığı, çağcıllığı, ilerlemeyi önlemek için, önce Atatürk düşmanı olmuşlardır. Bu sözlerime kanıt olarak bilinen bir belgeyi bikez daha sunuyorum. Bu belge Kemalist Türkiye adlı derginin Ekim 1988 tarih ve 240. sayısından alınmıştır. Buyrun belgeyi:

> Kuran Kursları Yemini
> Ben, Muhammed Müslüman Ümmetindenim. Türkiye dinsiz, laik bir memleket haline gelmiştir. Hayatımı

> Mustafa Kemal dinsizliği ile savaşa adayacağıma, Türkiye'yi bir din ve şeriat devleti haline getirmek için mücadele edeceğime, Kemal Paşa zamanında çıkarılan dinsiz kanunların tatbikini önleyeceğime, kısa zamanda ümmet esasına dayanan şeriat devletinin kurulması için devlet idaresinde söz sahibi olacak mevkilere gelmek için çalışacağıma, Dinim, Allahım ve bütün mukaddesatım üzerine yemin ve kasem ederim. (Dr. Niyazi Köymen: *Dinsel Bunalımdan Gerçek Hak Yoluna*, İzmir 1971, s. 170. Bundan aktaran: Doç. Dr. Zeki Başer: *Tarihte-Tıp tarihinde Yemin*. Atatürk Üniversitesi yay. 1973)

Bu belge yayımlandıktan sonra, savcıların, bakanların, bütün yetkililerin ne yaptıklarını çok merak ediyorum. Çünkü bunlar, göründükleri gibi salt Atatürk'ün değil, Atatürk'ü aracı diye kullanarak, Türkiye'nin, uygarlığın, çağcıllığın da düşmanıdırlar; kendi kendilerinin, insanlığın da düşmanıdırlar.

Herzaman söylüyorum; Atatürkçü, Kemalist değilim. Ucundan kıyısından eleştirilmesine bile dayanamayan ve beni Atatürk düşmanı göstermeye çalışan o sahte Atatürkçüler, yayımlanan bu belge karşısında yirmiiki yıldanberi ne yaptılar?

17 Ağustos 1993

Başka Nasıl Anlatmalı?

Yazar olarak büyük bir toplumsal tehlikenin çığ gibi büyüyerek üzerimize gelmekte olduğunu ve bu tehlikenin yaklaştıkça büyüdüğünü ve hızlandığını görüyorsunuz. O tehlike canlı ve çok kurnaz. Toplum, tehlikenin büyüklüğünü duyumsamasın diye önceleri yavaş yavaş, parmak parmak, karış karış gelirken, sonraları adım adım, daha sonra koşar adım geliyor. Çok sinsi olan bu tehlike, bütün hazırlığını tamamlayınca, toplumun üzerine çullanacak. Toplum nerdeyse çullanan tehlikenin altında ezilip boğulacak.

Bu durumda yazar ne yapar? Yazarak, konuşarak, gördüğü tehlikeyi, görmeyenlere bildirir. Başka görenlerle birleşip birlik kurar, kurulmuş birliklere katılır.

Tehlike bikez çullanıp toplumu tümüyle esir alınca, artık toplum o tehlikeyi özümser, benimser, toplumun öz kendisi tehlike olur ve artık kurtuluş yoktur.

Sayıları az da olsa kimi yazarlar bu tehlikeyi görüp gösteriyor. Ben de kendime düşeni yapıyorum. Söyledim, konuştum, yazdım, şimdi de çığlık çığlığa haykırıyorum:

– Tehlike üzerimize çullandı çullanacak... Aymak zamanı ha geçti, ha geçiyor... Bu tehlike, dinsel gericiliktir, bağnazlıktır, yobazlıktır, gericiliktir, ortaçağı bile yaşamadan ortaçağ karanlığına gömülmektir; üstelik "Atatürkçüyüz! Atatürkçüyüz!" diye diye sürünerek, inleye inleye akılcılıktan kaçıp gericilik batağında eriyip yok olmaktır. Seni bu batağa sokanlar, seçtiğin kendi milletvekillerindir, bakanlarındır, kendi hükümetindir. Bu demektir ki, sen yıllardır kendi kendini karanlık bataklığına sürüklüyor ve kişiliğini, uygarlığını boğarak öldürüyorsun.

Ziyaret bahanesiyle türbeler açıldı, sesini çıkarmadın!

Tekkeler, zaviyeler açıldı, sesini çıkarmadın!

Tarikatlar, eskiden olduğundan daha da çoğaldı ve özgürleşti, sesini çıkarmadın!

Borçlu olanın hacca gitmesi dince de yanlışken, 60 milyar dolar dış borçlu yoksul Türkiye'nin parasını kızgın Arap

çöllerine savurmak için, eskiden yasak olan hac yolunu açtılar, ses çıkarmadın!

Eğitim Birliğini bozmak için, İmam-Hatip liselerini sürekli açarak, bu liselerde salt imam ve din görevlileri değil, hekim, mühendis, yargıç vb. gibi toplum yönetiminin her katından insanlar yetiştirerek, anayasadaki laikliği hiçe saydılar, sesini çıkarmadın!

Kuran kursları açtılar, burdan çıkışlıları da lise eşdeğerli saymak istediler, sesini çıkarmadın!

Büsbütün alanı boş bulup azarak, demokrat yazarlarımızı kurşunladılar, bombaladılar, sen sesini çıkarır gürültüler yaptınsa da sesini çıkarmadın!

Din dersi adı altında, salt Sünnilik mezhebi dersi olan din dersini okullarda zorunlu ders yaptılar, sesini çıkarmadın!

Bir zamanlar korkularından Atatürkçü görünen yobazlar, şimdi Atatürk'ü aşağılıyor, ona karşı olduklarını açık açık söylüyorken sen yine susuyorsun.

Beklemesini bilen sinsi gericiler, asker okullarına, Harp Okuluna da İmam-Hatip çıkışlıları sokabilmek ve günün birinde İmam-Hatiplilere İslami ve askerî darbe yaptırmak için yasaları zorluyorlar ve sen yine sesini çıkarmıyorsun!

Veee... Şimdi de özel ve resmî bütün öğrenci yurtlarına mescit yapmak için hazırladıkları yönetmeliği Meclis'ten geçirmek için tartışıyorlar ve sen hâlâ sesini çıkarmıyorsun! "İbadetini yapmak isteyen öğrencilere uygun yer ayrılması" bahanesiyle öğrenci yurtlarında mescitler açılacak ama sen sesini çıkarmıyorsun!

Tarihimizde gericilik yolunda atılmış hiçbir adım, bir parmak bile geriye alınamamıştır. Nereye götürüldüğümüz çok açık, çok belli.

Başka daha nasıl anlatmalı? Sana aptal olduğunu söylerken, bu sözüm duyduğum derin ve büyük acının çığlığıydı. Namık Kemal'in ağzıyla sana sesleniyorum:

Ey yareli şîr-i jiyan
Uyan, uyan bu hâb-i gafletten

25 Mayıs 1993

Türkiye Aydınlarına Çağrı

Bu çağrıyı "Aydın ve Aydın" adlı kitabı toplatılan değerli bilimci Prof. İlhan Arsel yapıyor. Yazılı çağrısını Anayasa Mahkemesi Başkanına, Adalet Bakanına, Türkiye'deki baro başkanlarına, hukuk fakültelerine ve gazete yazarlarına göndermiştir.

Prof. Arsel'in kısa zamanda ikinci basımı yapılmış olan kitabı, Istanbul Basın Savcısının istemi üzerine, doçent nitemi taşıyan ve savcılıkça bilirkişi atanan bir din adamının yazanağına dayanılarak, Istanbul 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 1 Mart 1993 gün ve 1993/54 sayılı kararıyla toplatılmıştır.

İlhan Arsel çağrısında şöyle diyor: *Türkiye'mizin geleceği adına olay beni fevkalâde üzmüştür. Fakat aydınlarımızı yanımda bulmak başlıca tesellim olacaktır.*

Hangi aydınlar, nerde o aydınlar? Bugüne dek öyle bir aydın ortalarda görünmedi.

Sayın İlhan Arsel'in kitabının toplatılmasına dayanak olan yazanağın sahibi doçent, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı bir müftülükte görevlidir. Bütün işi Diyanet'in yayımladığı Şeriat kitaplarını Türkiye halkına belletmektir. Bu yayınlardan akılcılığa aykırı olan yargılardan kimisini Prof. Arsel'in yazılı çağrısından buraya aktarıyorum:

Kadınlar aklen ve dinen dûn (aşağılık) *yaratıklardır.* (...) *ehl-i cehennemin* (cehenneme gideceklerin) *ekserisi kadınlardır...* (...) *Kadınların çoğu cehennem kütüğüdür.*

Bütün bu alıntıların, Diyanet Yayınlarından hangi kitabın hangi sayfasında olduğu Sayın Arsel'in çağrısında yazılıdır.

Fareler deve sütü içmeyip koyun sütü içerler, çünkü Tanrı vaktiyle Benî İsrail'den olan bir kavm'e deve sütünü haram kılmış, doğru yoldan ayrılması üzerine bu kavmi fareye tahvil (dönüştürmüş) *etmiştir.*

Bu saçmalıklar, Diyanet İşleri Başkanlığının yayınları arasında çıkmıştır ve Diyanet İşlerinin görevi Müslümanlara yol göstermektir ve bu işi yapmaları için Laik Türkiye Cumhuriyeti

Devletinin bütçesinden, hizmetleri karşılığı olarak para almaktadırlar.

Ölü insan vücudu ile veya hayvanla cinsi münasebette bulunan oruçlu bir kimse kaza orucu tutmalıdır. (...) Oruçlu halde uyuyan bir hanıma, eşinin uyandırmadan cinsi münasebette bulunması kazayı gerektirir.

Bunları ben yazmış olsaydım, Humeyni gibi, Cemalettin Kaplan gibi ve Türkiye'deki bağnaz ve köktenciler gibi akılsızlar, bir değil, bin kez öldürülmemi isterlerdi.

Yemeğinizin içine düşen sineğin dışarda kalan kanadını iyice yemeğe batırın, çünkü sineğin kanadının birinde hastalık, diğerinde şifa vardır.

Horozlar melek görmüşler de öyle ötmüşlerdir. Merkep, şeytan görmüş de öyle anırmıştır.

Dostum İlhan Arsel, yazılı çağrısını şöyle bitiriyor:

Fakat her ne olursa olsun şu muhakkak ki, bilimsel yapıtları değerlendirmede "uhrevi" iktidarı "karar organı" haline getirmek çağdışı ve son derece sakıncalı bir davranıştır. Eğer Türkiye'nin bilimsel ve fikirsel kaderi bu yöntemlere terkedilecek olursa sonumuz felaket olacaktır.

Esef verici olan diğer bir husus da basınımızın, üniversite ve baro gibi kuruluşlarımızın, toplatma olayı karşısında susmalarıdır. Ne yapmak, zinde güçleri nasıl uyandırmak mümkündür, bilemiyorum. Bildiğim şu ki din adamının fetvasına dayalı toplatma kararı tepkisiz kalacak olursa, "inanç" temsilcileri, yeniden saltanat makamına kurulmuş olarak dünyaya gelişimizden mezara girişimize kadar, tüm yaşantılarımızı ve fikriyatımızı cehenneme dönüştüreceklerdir. İş işten geçmeden, ya din adamını etkisiz kılıp laikliği yaşatacağız ya da onun boyunduruğu altına girip, fikir ve düşünce özgürlüğünden yoksun bir dünya yaşamına katlanacağız; yoktur bunun ikisinin ortası. Din adamını etkisiz kılmanın yolu, onun "din" diye uğraştığı şeyleri eleştirip sergilemek, böylece insanlarımızı akılcılığın nimetlerine eriştirmektir. Türk aydınlarını akıl gücünü geçerli kılmaya, özellikle kitap toplatma gibi Türkiye'yi uygar dünya önünde en ziyâde utanç verici durumlara sokan uygulamalara karşı savaşıma çağırıyorum.

Ey Türkiye halkı ve hele hele Türkiye aydınları! İlhan Arsel Hocanın çağrısını duyuyor musunuz? Yoksa ötedenberi olduğu gibi, üzerinize serpilmiş ölü toprağı altında uyuyor musunuz? Yoksa aman beni bağnazlar, yobazlar öldürür diye korkudan tir tir titriyor musunuz?

5 Mayıs 1993

Bir Yanlışı Daha Büyük Yanlışla Düzeltmek

Ticaret ataşeliğini, kültür ataşeliğini biliyordum. Ama biriki yıl öncesine dek, laik Türkiye Cumhuriyeti Devletinin dış ülkelerdeki elçilik ve konsolosluklarında din hizmetleri ataşeliği kurduğunu bilmiyordum. Laik bir devletin tarihte din ataşeliği kurduğu hiç görülmemiştir ve bu rekorun onuru Türkiye'dedir. Salt Almanya'da devletin atadığı beşyüz dolayında imam, müftü olduğu gibi bunlardan başka devletin resmî din politikasına karşıt Türkiye Müslümanlarının da kendi din görevlileri ve camileri vardır. Bütün Avrupa'da camilerimiz binden daha çoktur ve hergün de çoğalmaktadır. Öyle anlaşılıyor ki, Türkiye'de geçinemeyen Türkler, Avrupa'ya ekmek parası kazanmak için değil, cami yapmak ve İslamlığı yaymak için gitmişlerdir.

Resmî devlet politikasını kabul etmeyen, yani Diyanet İşlerine karşı olan Süleymancıların, Türkiye'nin Almanya'daki Kaplan'ı Cemalettincilerin, Millî Görüşçülerin, Nakşibendicilerin, Aczmendîcilerin, daha ve daha bilmem necilerin ayrı ayrı din görevlileri ve camileri vardır. Alman aydınları Müslümanlardan değilse de, din bağnazlarından tedirgin görünüyorlarsa da, Alman resmî politikasının bu parçalanmış ve birbirine karşıt İslam ayrışmasında, ne olduğunu anlamadığım bir hesabı olduğu bence kesindir. On yıl kadar önce, Almanya'nın Çalışma Bakanı olan bir hanım Türkiye'ye geldiğinde, bizim ilgili devlet adamlarına verdiği salık şuydu: Almanya'daki Türk işçilerinin daha çok din adamlarına gereksinmesi var. Onlara aydın imamlar gönderin!

Din ataşeliklerimiz salt Almanya'da değil, hemen hemen bütün Avrupa ülkelerinde, Avustralya'da ve az sayıda da ABD'de vardır. Din ataşelikleri 1980'in Türkiye'ye armağanıdır. Bilindiği gibi 1980, tarihimizde geriye dönüşün başlangıcıdır.

Laik Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Mustafa Kemal'in aklına nedense gelmemiştir din ataşelikleri kurmak; ondan sonrakilerinin de... Çünkü deniyor, o zamanlar Türk işçileri

göçmemişti Avrupa'ya. Atatürk'ün ölümünden ancak yarım yüzyıl sonra, çok şükür devleti yönetenlerin akılları başlarına geldi de, din ataşelikleri kurulabildi.

Kendilerini hem laik, hem de Müslüman gösterenler, din ataşeliklerinin kurulmasını çok yerinde buluyorlar. Özellikle elçi ve konsolos olanlar ve Dışişlerinde çalışanlar –ki en seçkin aydınlarımız yada öyle olmaları gerekenlerdir– din ataşeliklerinin olmasına gerekçe diye şu savı ileri sürüyorlar: "Devlet, din ataşeliklerini kurmamış olsaydı, bunlar kurulmadan önce olduğu gibi, yurt dışındaki işçilerimiz ve bütün insanlarımız, bitakım gerici, bilgisiz ve yobaz din sömürücülerinin ellerinde kalacaklar, laikliğe karşıt, Atatürk'e ve Atatürkçülüğe karşıt olarak yetişeceklerdi. Böyle olmalarındansa, devletin kendi görüşü doğrultusunda yetiştirdiği din adamlarının, aydın imamların cahil halkımızı laik ve uygar olarak yetiştirmesi daha doğru değil mi? Devlet, din işine karışmasa, din eğitimi adı altında, Atatürk adı altında yobazlar yetiştirilecektir.

Böyle bir yargıya kim hayır diyebilir? Ama bu yanlış olup da doğru gibi görünen yargı, bir kumaş üstündeki çilek lekesini mürekkeple, mürekkep lekesini badanayla, badanayı yağlı boyayla silip temizlediğini sanmaya benzer.

Unutulmaması gereken şudur: İslamın anayasası değiştirilemeyecek bir anayasadır. Bu yeryüzünde değişmeyen ve değiştirilmeyen hiçbişey yokken, salt Kuran değiştirilemez. Durum böyleyken, Müslümanlar Kuran'a ayrı ayrı yorumlar –ki çoğu kez işlerine geldiği gibi– getirerek Kuran'ı değiştiriyorlar. Her ayrı yorum yapan, salt kendi Kuran anlayışının doğru (Hak), başkasının sapkınlık olduğunu söylüyor. Bu durumda, Humeyni'nin mi, Türkiye'nin Almanya'daki Kaplan'ı Cemalettin'in mi, Süleymancıların mı, Azcmendîcilerin mi, Nakşibendicilerin mi, yoksa hepsinden ayrı olan bizim Atatürkçü ve laik, daha doğrusu bugünkü koşullarda öyle görünmek zorunda olan Diyanet'in Kuran anlayışı ve yorumu mu doğrudur?

Son örnek, *Şeytan Ayetleri*'dir. Diyanet İşleri Başkanlığı, bu kitabın Türkçeye çevrilmemesi yolunda tavsiyede bulunmuş, ancak çeviren ve yayımlayanın öldürülmesi gerektiğini

söylemeyerek hoşgörüsüne ve laikliğine toz kondurmamıştır. Laik Türkiye'de fetva vermek yasal olarak yasak olduğundan, Diyanet İşleri Başkanlığı fetvalarını laik hükümetimize tavsiye kararıyla bildirmektedir.

Buna karşılık Humeyni fetvasına göre, *Şeytan Ayetleri*'ni çeviren ve yayan ve dağıtan kim olursa olsun hemen öldürülecek ve katil bu hizmetine karşılık yoksul İran halkının vergileriyle oluşan devlet bütçesinden trilyonlarca lira alıp cennete gidecektir. Nitekim Japon çevirmen öldürülmüş, İtalyan çevirmen öldürülememişse de yaralanmış, kitabı yayan Yunan yayınevi de bombalanmıştır.

Bizim Diyanet İşleri Başkanlığı, ne öldürülsün ne de öldürülmesin demiş, bu konuda çekimser kalmıştır. Peki, hangi Kuran yorumu doğru olandır? Bana sorarsanız daha çocukluğunda hafız olmuş ve büyüklüğünde Kuran'ı pekçok kez okumuş biri olarak, Humeyni'nin fetvası doğrultusunda olan Türkiye'nin Almanya'daki Kaplan'ı Cemalettin'in Kuran yorumu en doğru olanıdır, derim.

Din ataşelikleri aracılığıyla, din sapkınlıklarını sözde doğru yola getirmeye çalışmak, bir büyük yanlışla, başka yanlışları düzeltmeye benzer. Çünkü siz onları dinsel sapkın olarak görürken, unutmayın ki onlar da sizi dinsel sapkın olarak görmektedirler.

19 Mayıs 1993

1973'tenberi Hükümetler Anayasa'yı Çiğniyor

Türkiye Cumhuriyeti, Anayasanın 2. maddesine göre laiktir. Anayasayı bozmak suçların en büyüğüdür ve anayasasında laik olduğu yazılı Türkiye, fiilen ve gerçekte laik değildir. Hükümetler, her alanda ama ençok dış politikada laikliği çiğnemektedir. Bunun en büyük ve çarpıcı örneği İslam Konferansıdır. Türkiye Anayasasında laik olduğuna göre İslam Konferansı Örgütüne (İKÖ) katılamaz. Çünkü, İKÖ'nün yasası, laik ülkelerin üyeliğine engeldir. Katılır katılmasına ama hile-i şer'iye ile, kitabına uydurarak, sahtecilikle... 1973'denberi böyle yapılmıştır. Ama şer'i de olsa, "şeriata uygun" bile olsa hileler kişi ve kurumları suçluluktan kurtaramaz.

Bugünkü yazımda, hükümetlerin 1973'denberi işledikleri bu anayasa suçunun belgesini vermekle yetiniyorum. Dışişleri Bakanlığı Özel Kaleminin bu konuya ilişkin 17 Mart 1993 tarihli yazanağını sunuyorum. Yarınki yazımda bu konuyu sürdüreceğim.

TÜRKİYE'NİN, İSLAM KONFERANSI ÖRGÜTÜNE ÜYELİĞİ HAKKINDA NOT

İslam Konferansı Örgütü, 1969 yılında Rabat'ta yapılan İslam Zirve Konferansında alınan bir kararla kurulmuş, Yasası, 1972 yılında Cidde'de toplanan İslam Dışişleri Bakanları Konferansında hazırlanmış ve 1973 yılında üye ülkelerin basit çoğunluğu tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Türkiye, 1969 yılından İKÖ Yasasının yürürlüğe girdiği 1973 yılına kadar yapılan İslam Konferansı toplantılarına, Konferans kararlarını anayasasına ve dış politika ilkelerine uygunluğu ölçüsünde kabul ettiğine dair bir çekince mektubu vererek katıla gelmiştir.

Ancak, İslam Konferansı Örgütü Yasası, 14. maddesinde, üyelik için yasanın onaylanması koşulunu getirmiştir.

Anayasasının ve devlet felsefesinin temel taşlarından birisi olan laiklik ilkesine aykırı hükümler taşıyan İKÖ Yasasının onaylanması, Türkiye açısından, çözümü güç bir sorun oluşturmuştur.

Bu sorunun çözümü için o tarihlerde Bakanlığımız Hukuk Müşavirliğince üç seçenek üzerinde durulmuştur.

1. Yasa'nın "Anayasaya uygunluğu ölçüsünde" onaylanması. Bu seçenek, örgüt yasasına bibakıma genel rezerv konulması anlamını taşımaktadır. Oysa, örgüt yasasında üye ülkelerin genel rezerv koyabileceğine dair herhangibir hüküm bulunmamaktadır. Kaldı ki, örgüt yasasının, esasa ilişkin başlangıç ve amaçlar bölümü laiklik ilkesine aykırı olduğundan, "Anayasaya uygunluğu ölçüsünde" onaylanması uygulamada pek anlam taşımamaktadır.

2. Yasa'nın koşulsuz onaylanması.

Bu seçenek, dışa yönelik olarak İKÖ yasasının koşulsuz onaylanmasını öngörmekte, ancak diğer taraftan içe yönelik olarak "Konferans kararlarının anayasaya ve dış politika ilkelerine uygun" olması koşulunun ayrıca vazedilmesini içermektedir.

3. Fiili durumun devamı.

Bu formül, İslam Konferansı Yasasının koşulsuz onaylanmak üzere TBMM'ne sevk edilmesini ve bu arada İKÖ çerçevesinde yapılan her toplantıya çekince mektubu verilerek katılınmasına devam olunmasını öngörmektedir.

Nihayet "İslam Konferansı Yasasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı" 1976 yılında TBMM'ne sevk edilmiştir. Bu tasarının gerekçesinde, Türkiye'nin halen İKÖ'ne üye olduğuna işaretle, üyeliği hukuki planda tekemmül etmemesinden ötürü, gerek bütçe katılım paylarının ödenmesinde, gerek örgütün yan kuruluşlarıyla ilişkilerinde ortaya çıkan yasal boşluklardan kaynaklanan güçlüklere değinilmektedir.

Söz konusu tasarı, Meclis'te görüşülmeyerek kadük olmuş ve yeniden incelenmek üzere geri alınmıştır.

İKÖ yasasının onaylanması konusunda bugüne kadar bunun dışında, herhangibir işleme tevessül olunmamıştır.

Bu durumda, Türkiye, İKÖ Yasasının 14. maddesinde öngörülen onay koşulunu yerine getirmediği halde üye devlet konumunu muhafaza etmekte, üyelikten kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmekte, bu bağlamda örgüt ve üyesi bulunduğu yan kuruluş bütçelerine katılım paylarını ödemektedir.

Ayrıca, katılınan her toplantıya, "konferans kararlarının, anayasamıza ve dış politika ilkelerimize uygunluğu ölçüsünde kabul edileceğine" değgin çekince mektubu verilmesine ilişkin uygulama sürdürülmektedir.

7 Haziran 1993

Ah Şu "Türkiye'nin Âli Menfaati"

Resmî yazılarda, örneğin devletlerarası yazışmalarda noktalama işaretlerinden ikisi hiç kullanılmaz, biri de çok seyrek kullanılır. Bunlar "üç nokta", "ünlem" dediğimiz noktalama işaretiyle seyrek olarak da "noktalı virgül"dür. Çünkü bu işaretler duyguyu, duyarlılığı, duygusallığı anlatır. Resmî yazılarda, hele devletlerarası yazışmalarda yürek çarpmaz, nabız atmaz. Kızıldığı, sevinildiği, sevildiği ve sevişildiği, coşkulanıldığı zamanlarda ünlem ve üç nokta imdadımıza yetişir. Örneğin dünkü yazımda sunduğum Dışişleri Bakanlığı Özelkalem Müdürlüğü'nün not yazısında da duyguları anlatan bu işaretler yoktu. Yoktu ama bu notu yazanın nasıl tedirginlik içinde kıvrandığını anlamak hiç de zor değildi. Kıvranıyor, çünkü devletin (aslında hükümetin) resmî görüşünü yansıtmak zorunda olduğu için, halk ağzıyla, kıvırtmak zorunda kalmıştır. Kişi olarak laik bir kimse olduğu, resmî yazıda konulmamış bulunan üç nokta ve ünlem işaretleri konulmaları gerekli yerlerine konulursa, bu kimsenin nasıl bir tedirginlik içinde kıvranmış olduğu anlaşılır.

Bir yazımda devlet kurumlarının, gericilerin, bağnazların, yobazların ve köktencilerin egemenliğinde olduğunu, onların işgalinde bulunduğunu, bu gidişle devletin zapt olunacağını belirterek, büyük tehlikeyi göstermiştim. Bu konuda elimizde istatistik veriler olmadığı için işgalin ne oranda olduğunu söyleyemem. Devlet kurumları içinde, bu bağnaz ve yobazların ençok yuvalandığı yerler, Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Kültür Bakanlığı ve sırayla öteki bakanlıklardır. Şimdilik enaz yerleşebildikleri devlet kurumları da ordu ve Dışişleri Bakanlığıdır. İşte Dışişleri Bakanlığı özelkaleminden dünkü yazımdaki not yazısını yazan kişi, belli ki, anayasamızdaki laikliğe karşın, laik olmayan bir İslami kuruluş olan İslam Konferansı Örgütüne (İKÖ) katılmamızdan tedirgindir ve bu notu kaleme alırken, bir bürokrat olduğundan resmî politikaya

uymak zorunda olduğu için, istemeyerek bile olsa kıvırtmak durumunda kalmıştır.

Türkiye Dışişleri, Anayasamızın 2. maddesini çiğneyerek, katıldığı İKÖ yasasının da 14. maddesini çiğneyerek, İKÖ'ye her katılışında bir çekince uydurmuştur ki, bu çekince, Arap Müslümanların hiç de yabancısı olmadıkları bir şeriat hilesi "hile-i şer'iye"dir. Örneğin, Dışişleri Bakanlığı zamanında Vahit Halefoğlu'nun, İKÖ'ne katılmayı onurla kabul ettiği belgedeki çekince şöyledir:

> Kazablanka, 18 Ocak 1984
>
> Ekselansları, 16 Ocak 1984 tarihinde Kazablanka'da toplanan Dördüncü İslam Ülkeleri doruk konferansında alınan kararları ve sonuç bildirgesini Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin, anayasamız ve dış politika ilkelerimize uygunluğu ölçüsünde kabul ettiğini bildirmekten onur duymaktayım.

Uygar dünyaya kendimizi beğendirmek için başımızı sola çevirip, "Good Morning, biz laikiz!" diyeceğiz, Müslüman dünyasına kendimizi beğendirmek için başımızı sağa çevirip "Sabah hayr, elhamdülillah, T.C. Devleti Müslümandır!" diyeceğiz.

Benim de bulunduğum, Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in bir basın toplantısında, bir Fransız gazeteci Gürsel'e şöyle sormuştu:

– Kurtuluş Savaşı vermiş Türkiye, bugün nasıl oluyor da Cezayir'in bağımsızlık savaşını desteklemiyor?

Cemal Gürsel arkasında dikilmiş Zeytinoğlu'na baktı, imdat istercesine sağ ve sol gerisindeki duvarlara baktı, sonra dersini birden anımsamış gibi şöyle dedi: (aynen)

"Türkiye'nin âli menfeatleri her neyi icap ettiriyorsa biz onu yaparız!"

Hani "Al da rafa koy, gerektiğinde kullanırsın!" dedikleri bir laftır bu "Türkiye'nin âli menfeatleri." İşte şimdi gerekiyor, raftan indirip kullanıyorlar.

8 Haziran 1993

Türkiye Laik Değildir

Ne kendimizi, ne birbirimizi, ne de başkalarını kandırmaya çalışalım; Türkiye Cumhuriyeti Devleti laik değildir ve hiçbir zaman da laik olmamıştır. Türkiye'nin laik olduğu, bizim gerek toplumsal, gerek resmî yalanlarımızdan biridir. Başkalarının değil, kendi yaptığımız Anayasanın 2. maddesinde yazılı "Türkiye Cumhuriyeti... demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir" sözleri de ne devletin, ne halkın uyduğu ve uyguladığı bir yargıdır. Kendi yaptığımız anayasayı, özkendimiz bozmakta ve çiğnemekteyiz.

Laik değilken, resmen laik olduğumuzu ilan etmemiz, özellikle 1950'den sonra süren ikiyüzlü dış politikamızda çıkarlarımıza uygun sanılmıştır. İkiyüzlülüğümüzün bir yüzüyle sağımıza dönüp Doğu ve Arap dünyasına "selâmün aleyküm" diyerek Müslümanlığımızı, öbür yüzümüzle solumuza dönüp Hıristiyan batıya "hello!" diyerek laikliğimizi göstermekteyiz. Biyandan, biz laik Avrupa'nın ayrılmaz bir parçasıyız, diye bir zamanlar yalvar yakar NATO kapısını, şimdi de Avrupa Ortak Pazarı kapısını zorladığımız gibi, biyandan da, "Bizler kalûbelâ'dan beri Müslümansız" diyerek İslam dünyasının kapısında goygoyculuk yapıyoruz.

Laik olmanın biçok koşulları vardır; ama başat koşul, din işleriyle dünya işlerinin birbirinden ayrı olmasıdır. Müslüman olmanın da biçok koşulları vardır. Ama Müslümanlığın başat koşulu, Allahın kelamı olan Kuran'a inanmak, iman etmektir; yani bu, din işleriyle dünya işlerinin birbirinden ayrı olmamasıdır. Bütün yasalar ve anayasalar zamanla değişir ama İslamın anayasası olan Kuran değişmez ve bu anayasaya (Kuran'a) göre, dünya işleriyle din işleri birbirinden ayrılamaz. Çünkü Kuran, hem bu dünyanın, hem öbür dünyanın değişmez kurallarını, yasalarını koymuştur. Müslümanlıkla laiklik arasındaki en büyük çelişki de buradadır.

Hem Müslüman, hem laik olunamaz. Buyüzden laikliği kabul etmeyen, hatta laikliğe düşman olan gerçek Müslümanlar kendi açılarından kesin haklıdırlar.

Türkiye'de Müslümanlık, hükümet aracılığıyla devletin içindedir.

Türkiye'de Müslümanlık, Diyanet İşleri Başkanlığı aracılığıyla ve hükümet yoluyla devletin içindedir ve hükümet içinde diyanet işlerinden sorumlu bir bakan bulunmaktadır. Böyle olunca Devlet'le din işleri birbirinden ayrılmıyor. Yani Türkiye Cumhuriyeti laik değil demektir.

Türkiye Cumhuriyetinde fetva veren Şeyhülislam makamı resmen kaldırılmıştır, fetva kurumu da yoktur. Ancak Diyanet İşleri Başkanlığı dinsel konularda hükümete tavsiyelerde bulunarak, hükümet kararlarında etkili olmaktadır ki, bu da bir anlama dolaylı ve örtülü fetva demektir. Nitekim, *Şeytan Ayetleri* kitabının Türkiye'ye girmesine hükümetin yasak kararnamesi, Diyanet İşleri Başkanlığının tavsiyesi üzerine olmuştur. Diyanet İşleri Başkanlığının hükümetin içinde olmasının, gerektiğinde Diyanet'i denetlemek gibi bir yararı olacağı söylenirse de, bu örnekte görüldüğü gibi, uygulamada hükümet din işlerine karışmamakta, tam tersine Diyanet İşleri Başkanlığı, tavsiye adı altında hükümet işlerine karışmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığının hükümetin içinde bulunması Türkiye Cumhuriyetinin laik olmadığının çok açık kanıtıdır. Ayrıca bu durumun pekçok sakıncaları vardır. Başka yazılarımda açıklayacağım bu sakıncalardan bugün salt birini göstereceğim.

Diyanet İşleri Başkanı başta olmak üzere, müftüler, imamlar, müezzinler ve hademe-i hayrat denilen bütün din görevlileri devlet bütçesinden aylıklarını alırlar ve Diyanet İşlerinin bütün giderleri bütçeden karşılanır.

Bütçeyi oluşturan paranın içinde, bilindiği gibi, dünyanın en ağır işçisi olan zavallı genelev kadınlarının, hatta erkek fahişelerin didine didine çalışarak kazandıkları paradan ödedikleri vergiler de vardır. Örneğin dördüncü kez yurdumuzda vergi rekortmeni olan, bu onurlu ve namuslu yurttaşlık görevini

başkalarına örnek biçimde yerine getirdiği için, madalya yada nişan yada Maliye Bakanından onur belgesi almış olan patron sayın bayan Matild Manukyan'ın ve başka genelev sahiplerinin ve sermayelerinin ödedikleri vergilerle bir bölümü oluşan Devlet Bütçesinden sayın Diyanet İşleri Başkanı ve müftülerin ve imamların ve bütün din görevlilerinin aylıklarını almalarını, hem işledikleri günah, hem de İslam dinini aşağılamak olarak görmekteyim. Bütün bu yeryüzünde, laik Türkiye Cumhuriyetinden başka hiçbiyerde, hiçbir dinde, hiçbir zaman böyle bir uygulama olmamıştır, yoktur.

Refah Partili belediye başkanlarının, kendi belediye sınırları içinde niçin genelev açtırmadıklarını, açılmış olanlarını da niçin kapattıklarını çok iyi anlıyor ve onlara hak veriyorum, ancak aynı yöntemle oluşan devlet bütçesinden aylıklarını almalarını anlamıyorum.

Müslümanların bu günahlı durumdan kurtulmalarının tek yolu vardır: Başka laik ülkelerde olduğu gibi, salt Müslüman ve Sünnîlerin değil, bütün din ve mezhepten olanların özerk dinsel kurumlara kavuşmalarıdır. Başka türlü laik olunamaz.

7 Mayıs 1993

Laik Haklar Derneği

Dernekler ve genellikle bütün örgütler, toplumsal bir gereksinmeye yanıt veriyorsa ancak gerekli olurlar. Günümüzde, gerçekten laik olan uygar dünya ülkeleri için Laik Haklar Derneği gibi bir dernek gereksinmesi yoktur. O ülkelerde böyle bir dernek kurmak kimsenin aklına bile gelmez. Ama Türkiye'de böyle bir gereksinme vardır, hatta gereksinmeden de öte bir zorun vardır. Çünkü, Anayasamızın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyetinin laik bir devlet olduğu yazılıysa da, gerçekte ve fiilen Türkiye Cumhuriyeti laik değildir. Diyanet İşleri Başkanlığı adı altında bir dinsel kurum devletin içinde oldukça ve hükümetteki bir bakan Diyanet İşlerinden sorumlu kaldıkça, elçilik ve konsolosluklarımızda, başka hiçbir laik ülkede bulunmayan din ataşelikleri bulundukça, okullarda din ve ahlak dersi adı altında zorunlu olarak salt Sünnîlik dersleri okutuldukça, devlet eliyle Müslümanlar hacca gönderildikçe, nüfus sayımlarında bile insanlar hem yasal hem toplumsal ve geleneksel baskılardan dolayı gerçek inançlarını, din ve mezheplerini yada inançsızlıklarını (dinsizliklerini) açıklayamadıkça, bundan korktukça ve korkutuldukça, insanlar daha doğar doğmaz kimliklerine İslam diye yazılıyorsa ve bu insanlar ölünce zorunlu olarak Müslüman mezarlığına gömülmek zorundaysa, mezarlıklar dinlere göre parsellenmişse, dinsizler de öldüklerinde bu mezarlıklara gömülmek zorundaysa, Türkiye Cumhuriyeti laik değildir. Bugünkü partiler, biçok nedenlerle, özellikle oy avcılığı nedeniyle gerçek laikliği savunamazlar. İşte buyüzden Laik Haklar Derneğinin kurulması bir zorundur. Böyle bir dernek, salt laikler, dinsizler için değil herşeyden önce Müslümanlar için gereklidir. Çünkü Türkiye'deki pekçok Müslüman gruplar, mezhepler, tarikatlar, hükümetin koruması altındaki ve hükümetin (devletin) resmî din politikasını güden Diyanet İşleri Başkanlığının şemsiyesi altında birleşmek istemiyor. Bu da onların en doğal hakkıdır. Türkiye ve Türkiye dışında, Diyanet İşlerine karşı olan biçok

Müslüman mezhepler, tarikatlar, gruplar vardır. Bütün bu Müslümanlar özgür, bağımsız ve özerk olmalıdır. Kamu İktisadi Teşekküllerini (KİT'leri) bile devletin hegemonyasından çıkarıp özelleştirirken, yani bir anlama devleti küçültürken, insanların vicdanlarını, inançlarını devlete bağlı ve bağımlı tutmanın hiçbir akılcı anlamı olamaz. Din, devletten tümüyle ayrılmalıdır. Böyle olunca karışıklık ve kargaşa olacağı sanılır. Özgürlük ve özerklik içinde, hiçbir zaman bugünkü karışıklık ve kargaşa olmayacaktır, çünkü bunların aralarında, birlikte ve birarada yaşayabilmek için, ister istemez hoşgörü başlayacaktır. Başka başka mezheplerden Müslümanlar da, Sünnîler de, Aleviler de, başka dinlerden olanlar da ve dinsizler de özgürce kendi özerk örgütlerini kuracaklardır. Şimdi Sünni Müslümanların Diyanet İşlerinde olduğu gibi, içinde genelev sermayelerinin emeklerinden ve vergi rekortmeni olduğu için devletten nişan alan genelev patronları kadınların da katkısı bulunan bütçeden aylıklarını almak gibi, dinlerini aşağılayıcı bir haram işlemeyeceklerdir. Yoksa Müslümanların bugünkü durumun sürmesini, ya böyle bir bütçeden yada Rabıta gibi bir dış kaynaktan beslenmelerini, otlamalarını istemeleri anlamına gelir ki, gerçek Müslümanların bunu kabul edeceklerini sanmıyorum.

Anayasa ve anayasa çizgisindeki bütün yasalara uymak koşuluyla, değişik din ve inançtan insanlar kendi meslek okullarını (İmam-hatip liseleri ve Kuran kursları gibi), kendi tapınaklarını (cami ve mescit gibi) kendileri, kendi bütçelerinden kurmalıdırlar ve din adamlarının aylıklarını da devlet bütçesinden alarak değil, kendi bütçesinden ödemelidirler. Çünkü hiçbir dinsiz, herhangibir din adamının aylığının ödenmesi için, devlete vergi vermek zorunda değildir ve böyle bişeyi hiçbir din ve Müslüman da kabul edemez.

Türkiye'de gittikçe azan dinsel bağnazlığın, yobazlığın, köktenciliğin kökünü kazımanın yollarından başlıcası, bütün dinsel inançları ve dinsizliği, özgür ve özerk kılmak ve kendi örgütlerini kurmalarını sağlamaktır. Kurulacak Laik Haklar Derneği, böyle bir olumlu ve yaşamsal girişimin öncüsü olabilir.

15 Temmuz 1993

Tanrısız Olmak da Bir Haktır

Hiçbişeyin karşıtı olmadıkça, kendisi de tam olarak var olamaz. Herşey, ancak karşıtıyla var olabilir. Örneğin gece olmasaydı, gündüz kavramı da bilinmeyecekti. Dinsizlik olmadan din de gerçek anlamda var olamaz; var olduğu sanılabilir. Örneğin alacakaranlık ne gecedir, ne de gündüz; ama hem gece, hem gündüz sanılabilir.

Hıristiyanlık yada Musevilik gibi göksel dinler, yine bir göksel din olan İslamın karşıtı değildir. Herhangibir dinin karşıtı ancak dinsizlik olabilir. Göksel dinlerin kutsal kitapları okunursa bu dinlerin birbirlerinden üreyip türedikleri görülür. Dinler tarihi de bütün dinlerin birbirinden esinlenerek gelişip, dünya işleriyle ençok uğraşan son göksel din İslamda son bulduğunu gösterir. Bunları uzaktan yakından felsefeyle uğraşan her Müslüman aydın bilir.

Türkiye'de sayıları azımsanmayacak oranda dinsiz ve tanrıtanımaz (tanrısız) insan vardır. Türkiye'deki nüfus sayımlarına inanılamaz. Politikacıların sık sık söyledikleri "Türkiye, yüzde doksan sekizi Müslüman olan bir ülkedir" sözü de bence doğru değildir. Doğru olan, Türkiye'de dinsiz ve tanrısızların çok azınlıkta olduğu ama yasal ve yasal olmayan toplumsal ve geleneksel, hatta ailevi baskılardan ötürü dinsizliklerini açıklayamadıklarıdır. Bu insanlar ortaçağdaki gizli din taşıyanlar gibi ikiyüzlü yaşamak zorunda bırakılmışlardır. Bu durum ençok Müslüman cenaze törenlerinde ve dinsizlerin de Müslüman mezarlığına gömülmelerinde ortaya çıkar. Benim tanıdığım biçok dinsiz ve tanrısız insan, İslami cenaze törenleriyle, hiç de istemezlerken Müslüman mezarlığına gömülmüşlerdir. Başka da umarları yoktur. Çünkü Türkiye'de mezarlıklar, dinlere göre ayrılmıştır ve dinsizler için ayrılmış mezarlık bulunmamaktadır. Dinsiz kişi cenazelerinin akraba ve yakınları, camilerde dinsel cenaze töreni yaptırmamak için türlü yollara başvurmakta ama cenazelerini Müslüman mezarlığına gömdürmekten kurtulamamaktadırlar.

Müslümanların Müslüman olmalarının nedeni, daha doğduklarında babalarının onları nüfusa Müslüman olarak yazdırmalarından başka nedir? İnsan daha doğduğunda inanç yada inançsızlık özgürlüğünü babasının eliyle yitirmiş oluyor. On sekiz yaşından önce seçimlerde oy verme hakkı olmayan insanın Müslümanlığı, doğar doğmaz ve kendi oyu olmadan babasının kararıyla kesinleşebiliyor.

Türkiye'de insan, kendi ölüsüne de sahip değildir. Dinsizler ve tanrısızlar için de ayrı mezarlık olmalı ve vazgeçilmez hak olan, insanın kendi vücuduna sahip olma hakkına uyularak, öldüğünde ayrı mezarlığa gömülebilmeli ve kendisi istemişse cesedi yakılabilmelidir. Ayrı mezarlığa gömülmek yada yakılmak, bunu isteyen her özgür yurttaşın yasal hakkı olmalıdır. Türkiye'de Müslümanlar dinsizler için "onun yatacak yeri yok" derler. Doğrudur. Çünkü onlara yatacak bir mezar yeri bile bırakmamışlardır.

Bütün Müslümanlara soruyorum: "Dinsiz ve tanrıtanımazların da İslami cenaze törenleriyle Müslüman mezarlığına gömülmesine gönlünüz ve vicdanınız nasıl razı oluyor? Ayrı mezarlıkları olmadığına göre, Müslüman mezarlığına gömülmek zorunda bırakılmıyorlar mı?"

Dinsiz ve tanrısızlara da soruyorum: "Sanki Müslümanmışsınız gibi, ikiyüzlülükle İslami cenaze töreniyle Müslüman mezarlığına gömülmeye razı değilseniz, niçin haklarınızı aramıyor, Laik Haklar Derneğini kurmuyorsunuz?"

Sıvas faciasında ölenlerin cenaze törenine Ankara ve İstanbul'da on binlerce insan katıldı. Bu törende dağıtılan "Sanat Hareketi" anonim imzalı bir bildiride şöyle yazılıydı:

"Bu ülkede tanrıya inanmak ve ibadet etmenin suç olmaması kadar Tanrısız olmanın da suçsuzluğu ilan edilinceye kadar bu yargılama sürecektir. Tanrısız olmak da bir haktır."

Bu konular bugüne dek Türkiye'de yazılmadı, açıklanmadı. Oysa demokrasi, bunu da gerektirirdi. Demokrat olmak hiç de kolay değil. Kimi Müslümanlar bu düşüncelerimizi yadırgayabilir. Ama, dahaca 48 yıllık demokrasimizin gereği, zorunlu olarak buna da alışacaklardır.

16 Temmuz 1993

Cin, Peri, Şeytan, Büyü, Fal ve Devlet ve Memiş'in Cinleri

Toplum ne denli yozlaşır, aptallaşırsa, ne denli akılcılıktan uzaklaşırsa, o denli doğadışı, akıldışı, fizikötesi (metafizik), o hiç var olmayan ama var sanılan gizilgüçlere, cine, periye, şeytana, büyüye, fala bağlanır. Bugün Türkiye, bu durumdadır. Falcıların kapılarında bekleşen müşteri kuyrukları, hekimlere başvuran hastalardan daha kalabalıktır. Falcıların zengin müşterilerinden 40-50 milyon lira aldıkları söyleniyor. Eski İSKİ Genel Müdürünün eski karısının, gizlice sesbandında saptadığı o bayağının bayağısı konuşmaları gazetelerde okuduysanız, büyünün ve falın aile yaşamlarına nasıl derinden girdiğini öğrenmişsinizdir. Eski Cumhurbaşkanı Özal ve ailesinin de özel falcı ve büyücüleri olduğunu gazetelerden öğrendik.

-Bana, cin, peri ve şeytanın Kuran'da yazılı olduğunu, bu nedenle inanılması gerektiğini söyleyebilirsiniz. Evet, Kuran'da var. Kimsenin inancına karışmıyorum, kimsenin de benim inancıma karışmasını istemiyorum. Yazılı olduğu anlamda cinin, perinin, şeytanın var olduğuna inanmıyorum. İnanmak inananların nasıl hakkıysa, inanmamak da inanmayanların hakkıdır.

Şimdilerde adı sık sık geçen, TV camında, gazetelerde resimleri görünen ve röportajları yapılan böyle bir falcı ve büyücüyü tanırım. Herif falcılığa ve büyücülüğe başlamadan önce, Beyoğlu'nda göbek dansçısı (oryantal dansöz) yetiştiren ünlü bir erkek fahişeydi. (Dilbilime göre, fahişenin erkeği olmazsa da...)

Ünlü dansözlerden, günahkâr kadınlardan (günahkâr kadın da ne demekse) bütün yaptıklarına tövbe edip falcılığa, büyücülüğe sıvanan pekçoktur. Bunları tanırsınız, tanımasanız da gazetelerde haberlerini okuyup, resimlerini görüp tanımışsınızdır.

Ciddi sanılan ve sekiz sütunluk sürmanşetinde "Aziz Nesin Susturulsun!" diye Torbalı halkını boşu boşuna kışkırtmaya çalışan ve devletçe susturulmamı isteyen bir gazetenin birinci sayfasından verilen fotograflı bir haberi aktarıyorum:

Memiş'in Cinleri

"Cinlerim çalındı" *diyerek savcılığa başvuran ünlü* ***Medyum Memiş****'in cinlerinin kendisine geldiğini iddia eden 25 yaşındaki Medyum* ***Nadir Özcan, "Ben Memiş'in cinlerini çalmadım. Onlar Memiş'i terk etti ve Antalya'ya bana geldiler. Bu işin hırsızlığı olmaz"*** *dedi. İstanbul'da 3 yıl medyum olarak çalıştıktan sonra Antalya'da* ***"Dilek Ruh Bilimleri Merkezi"*** *adlı bir işyeri açan ve vergi dairesine müracaatını yapan Medyum* ***Özcan,*** *10 tane cini olduğunu, bunlarla beyin, hafıza, irade hâkimiyeti ve kalbe hükmettiğini ileri sürerek, her zaman iyilikten yana olduğunu söyledi.*

Medyum Memiş *ile aynı hocanın öğrencileri olduğunu anlatan* ***Özcan, "Memiş ile birlikte Mısırlı Abdülvahit Bin Kahhar adlı hocadan 7 yıl eğitim aldık. Benim geçmiş ve gelecekten haber almama yardımcı olan 10 cinim var ve bunlarla sadece iyilik için çalışıyorum. Ancak Medyum Memiş son zamanlarda papazlarla birlikte çalışmaya başladı. Bu yüzden onunla yollarımız ayrıldı, şimdi aramız pek iyi değil"*** *diye konuşmuştu.* ***Medyum Özcan,*** *kimsenin cin hırsızlığı yapamayacağını belirterek,* ***Memiş****'in iddiasının gerçek olamayacağını savundu."*

Bu haberi ciddiye alsanız da almasanız da ama savcılarımızın, devletin vergi dairesinin cin hırsızlarıyla, cincilerle, falcılarla uğraştığını bu haberden öğreniyorsunuz.

Bu cinci haberi önemli sayılmayabilir. Ama karıkoca Özal'ların cincilere, büyücülere, falcılara inanmaları gibi, SHP'nin üç genel başkan adayının yıldız falına inanmalarını, doğrusu hem kınıyor, hem ayıplıyorum. Dün gece TRT 1 kanalında üçünün de yıldız falına bakıldı. Kendi fallarını ciddilikle dinlerlerken yüz anlatımları çok ilginçti. Hiçbiri, ben yıldız falına inanmam, bakılmasın falıma, demedi, diyemedi. Bir sahne gösterisinde (show yapar) gibiydiler. Belki de benim

sandığım gibi, yıldız falına inanmıyorlardı da, alacakları oyu düşünerek, oy vereceklere şirin görünmek için, inanmış numarası yapıyorlardı. Üçünü de yakından tanıyorum, yıldız fallarına baktırana dek, sevdiğim, beğendiğim insanlardı.

Bana, yıldız falı dediğim şeyin astroloji (bilim) olduğunu söyleyebilirler. Sonuna her "loji" gelen yabancı sözcüğün bilim olabileceğine inanmıyorum. Büyüye, cin çarpmasına, ruhlarla konuşmaya da parapsikoloji, metafizik denildiği gibi, yıldız falına da astroloji deniliyor.

SHP'ye seçilecek olan genel başkan, ileride belki başbakan, belki de cumhurbaşkanı olacak. Doğrusu ben keçi kuyruğunu pusula diye kullanıp ordunun yönünü, eşek kulaklarının dik yada düşük durmasına göre hava durumunu belirleyen Osmanlı komutanları gibi, yıldız fallarına göre geleceklerini, yazgılarını belirleyen genel başkanlar, başbakanlar, cumhurbaşkanları istemiyorum. SHP'nin üç genel başkan adayı lütfen şunu düşünsün: Varmak istedikleri yerde eskiden Mustafa Kemal vardı, İsmet İnönü vardı. Bu iki büyük insan, astroloji haritalarına baktırıp, yıldız fallarına göre kendi geleceklerini belirler miydi?

8 Eylül 1993

Gergedanlaşıyoruz

Romen kökenli Fransız yazar Ionescu'nun *Gergedan* adlı bir oyunu var. Oyunlarının içinde enaz soyut olanıdır. Yıllar önce Devlet Tiyatrosu Ankara ve Istanbul'da sahneye koymuştu. Bu oyunun bugünlerde yinelenmesinde büyük yarar olduğuna inanıyorum. *Gergedan* yinelenmeli de kime? Vurdumduymaz, duyarsız, tepkisiz bir toplum olmuşuz. Öyle bir oyunla, bir yazıyla, öyle on, yüz, bin oyunla dürtülüp uyanacak gibi değiliz. Namık Kemal'in *Vatan yahut Silistre* oyununu seyrettikten sonra sokağa dökülüp tepkisini gösterecek, başkaldıracak aydın seyirciler yok şimdi.

Halkımıza, aydınlarımıza duyarsız mı dedim? Aman bin kez estağfurullah! Halkımızın yüzde altmışı enayi, aptal dedim diye, çok değerli seçmen olan halkımızdan başıma gelmeyen kalmadı. Halkımız ve aydınlarımız son kertede duyarlıdır; hele bir çıkarları söz konusu olsun... Kurnazlıkta, üçkâğıtçılıkta, dalaverede çok duyarlıyız. Bunu kanıtlamaya bile gerek yok, hergünkü gazete haberleri ortada.

Gergedan adlı oyunda, bir toplumda insanların nasıl gergedanlaştıkları anlatılıyor. Bu denli yalın bir oyun. Oyunun bundan başka hiçbir entrikası, girdisi çıktısı yok. O toplumda ilkin bir adam yavaş yavaş gergedanlaşarak sonunda tam gergedan olduğunu, gergedan olmanın rahatlığını, güzelliğini, mutluluğunu anlatıyor, gergedanlığın propagandasını yapıyor. Önceleri toplum buna şiddetle karşı çıkıyor. Ama propagandaya inananlardan bikaç kişi daha gergedanlaşıyor. Ne denli karşı olurlarsa olsunlar, insanken gergedanlaşmaları günden güne artıyor. Sonunda gergedan olmamakta direnen tek insan kalıyor, o da ne denli insan kalmanın faziletlerini anlatıyorsa da, çoğunluklaşmış insandan dönme gergedanlara anlatamıyor. Sonunda ne görüyoruz? O tek kalan insan da gergedanlaşmış.

Bu oyunu karamsar, kötümser bulabilirsiniz ama ben gerçekçi olduğu ve anlayan insanlara ders verdiği kanısındayım.

Zifir karanlığı gecede hiçbir ışık yokken, "Aman ne aydınlık!" demek, iyimserlik değil, enayiliktir, aptallıktır. Türkiye bugün, hayır bugün değil, çoktanberi işte bu enayiliği, aptallığı yaşıyor. Türkiye insanları hergün daha çok gergedanlaşmaktadır.

Tekilden çoğula, özelden genele varmak, tutulan, beğenilen bir bilimsel yöntem değildir. Ama bugün Türkiye'de gergedanlaşmak artık tekil değil, çoğul bir olaydır. Gergedanların sayıları çok artmış ve gergedanlaşmamakta hâlâ direnenler de çok azalmıştır.

> Yazının bu bölümünde, Devlet kadrolarının içine girmiş gericilik ve yobazlığa örnek gösterilen kişi, aleyhime dava açmış bulunmaktadır. Bu dava yargı aşamasında olduğundan, söz konusu yazıyı şimdilik yayımlamıyor ve yargılanmamın sonucunu bekliyorum.
>
> Aziz Nesin

Daha başka nasıl gergedanlaşılır?

Bir yazarın görevi yazmak ve konuşmaktır. Salt dört aya yakın bir zamandanberi bu gazetede değil, daha önceki yazılarımda da bu tehlikeyi anlattım ve söyledim. Başka yazar arkadaşlar da değindi. Kaçıncı kez oldu, yineliyorum: Gericilik, bağnazlık, yobazlık, köktencilik devletin ta içindedir, devleti sarmış, kuşatmıştır. Zaman zaman, Sıvas'ta olduğu gibi devleti teslim almaktadır. Devleti tümüyle teslim almanın alıştırmalarını yapmaktadırlar. Bakanlıklar, bunlarla doludur. Kimi bakanların özkendileri gericidirler. Heryere gergedanlar dolmuştur. Başlangıçta çok ağır, çok yavaş olan gergedanlaşma, gittikçe hız kazanmış, yoğunlaşmıştır. Her bakanlığın içinde ama ençok Eğitim Bakanlığında yuvalanmışlardır. Yüzde kaçtır? Bilemem. Ama herhalde yüzde altmış dediklerimden çok çok daha çokturlar. Buna karşılık seçmen halkımız yüzde altmışlığını artırarak sürdürmektedir.

Ey halk, ey halkın yol göstericisi, yol açıcısı aydınlar! Üzerinize ölü toprağı serpilmiş değil, özkendiniz ölmüş müsünüz? Ve ey böyle bir kararnameyi imzalamış olan Cumhurbaşkanı, bütün Türkiye halkının gergedanlaşmasını mı bekliyorsunuz?

25 Ağustos 1993

Ben de Nefretle Kınıyorum

Almanya'da eyaletlerden birindeyiz. Dört Türk yazarıyız. Genç Başkonsolosumuzun bizlerle çok yakından ilgilenmesinden hem kıvanç duyuyoruz, hem de bunu olağanüstü bir olay olarak görüyoruz. Niçin mi olağanüstü görmekteyiz? Şundan: Dünyanın biçok yerinde uluslararası toplantılara katıldım. Oralarda tanık oldum. Her ülkenin yazarlarını, o ülkenin dış temsilcileri olan elçiler, konsoloslar karşılar, ağırlar ve onlara konukseverlik gösterir. O yazarlar elçiliklerinin arabasında gezerler. Bize gelince, belki bizde de böyle ağırlanan yazarlarımız vardır ama ben onlardan değilim. Hep böyle oldu demek istemiyorum. Elçiliklerimizde, konsolosluklarımızda bizim için özel olarak verilen şölenlere katıldığımız da olmuştur arasıra... Ama sorun, bir şölene katılıp katılmamak yada yazarın onuruna bir şölen verilip verilmemesi değil, yazarla Dışişleri arasında bir sıcak ilişkinin kurulması. Söz konusu sıcak ilişki de yazarla Dışişleri'nin uyum içinde anlaşmaları anlamına gelmez; tam tersine, iki aydının uzlaşmaz tartışmaları anlamına da gelebilir. Nitekim, sözünü ettiğim Almanya'da Başkonsolos'la üç günlük zaman zaman birliğimizde biçok konuda anlaşamadık. Ama ben böyle hoşgörülü bir aydınla özgürce tartışabilmekten kıvanç duydum.

Anlaşamadığımız konulardan biri, elçilik ve konsolosluklarımızdaki din ataşelikleriydi. Bir akşam, otelimize gitmek üzere ayrılacağımız sırada, konsolosluğunda aydın ve ilerici bir din ataşesi bulunduğunu, istiyorsam, ertesi gün beni onunla tanıştırmaktan sevineceğini söyledi.

Ertesi gün özellikle bunun için konsolosluğa gittim. Bisüre sonra telefonla çağırttığı din ataşesiyle beni tanıştırdı. Din ataşesi, çocukluğumda benim hafız olduğumu, dindar bir aileden geldiğimi sanırım duyduklarından, dinsiz olduğumu da yazılarımdan biliyordu. Biçok dinsel konuda uygarca tartıştık. Bu tartışmalarımızın boşuna olduğunu, çünkü iman etmiş

"mü'min" bir Müslümanın din konusundaki düşüncelerini değiştirmenin hem gereksiz hem de olanaksız olduğunu açıkladım ve bir topluluk önünde tartışsaydık, bir bölüm dinleyicinin kendisini, bir bölüm dinleyicinin de beni doğrulayabileceğini söyledim. Ama yine de tartıştık. Tartışma konularımızdan biri, Diyanet İşleri Başkanlığının salt Sünnîlik doğrultusunda çalıştığı ve okullarda zorunlu ders olarak okutulan din ve ahlak dersinin konusunun da Sünnîlik olduğu üzerine, Din İşleri Ataşesinin karşı çıkışıydı. Ataşe'nin savına göre, Alevilerle Diyanet İşleri arasında, en küçük anlaşmazlık bile yoktu. Aleviler, Diyanet İşlerinin (devletin) kendileri için cami yaptırmasını istiyorlardı. O denli uyum içindeydiler ki, yakınlarda ölen bir Alevi dedesinin bir cebinden Atatürk'ün resmi, öbür cebinden Kuran çıkmıştı.

Bu sözleriyle din ataşesi, dolaylı olarak din konusundaki resmî devlet görüşünü de açıklamış oluyordu: Müslümanın bir elinde Kuran, öbür elinde Atatürk'ün resmi olmalıdır!

Başkonsolos da Atatürkçü Din Ataşesini onaylıyordu. Bu konuda düşüncelerimi söylememin hiçbir anlamı yoktu. Özellikle Türkiye'de, din ataşesi ve başkonsolosa göre hiçbir Alevilik sorunu ve Alevilerin sorunu yoktu.

Çok ilginçtir, biz bir konsolosluğumuzda bu konuyu konuşurken, Türkiye'deki TV kanallarından birinde bir açıkoturumda da Hasan Ali Buldan adlı bir din adamı Aleviliği ve Alevileri aşağılamaktaymış.

Bu olayı Türkiye'ye döndükten sonra, 20 Mayıs tarihli gazetemizdeki bir ilandan öğrendim. İlanı, yirmi Alevi örgütü vermiş. Bu ilanda "Alevileri kötüleyen açıkoturumu nefretle kınıyoruz" denilmektedir. Ne saçma sapan bir ülkenin yurttaşlarıyız. Müslümanları aşağılıyor diye *Şeytan Ayetleri* kitabının Türkiye'ye sokulması bile yasaklanacak, öte yandan hem de TV'den bir Sünnî Müslüman, Müslüman Alevileri aşağılayacak.

10 maddelik Alevi bildirgesinin her maddesine katılıyorum. Niçin mi katılıyorum? Hiçbir dinden olmadığım ve bütün din ve inançların özgür ve özerk olmasını istediğim, bütün dinlere ve dindarlara ama en önemlisi insana saygım olduğu için...

İbretle okunarak ders alınması gereken "Alevilerden kamuoyuna duyuru" ilanının çıktığı 20 Mayıs tarihli Aydınlık gazetesini, bu konuyu tartıştığımız din ataşesine ve sevgili Başkonsolos'a postalıyorum. Ben Diyanet İşleri Başkanlığı diye ona derim ki, Alevilerin bu ilan duyurusunu onbinlerce çoğaltıp, bütün din görevlilerine ve ataşelerine gönderir ve ayrıca bu duyuruyu cuma hutbelerinde Atatürkçü imamlarına da okutur.

22 Mayıs 1993

Aczmendîlerden Mektup Var

Mektup yeni değil, 20 Nisan tarihli, Aydınlık yayımlanmaya başlamadan on gün önce. Bu mektubu, "Aczmendî Mensupları namına H. Müslim Gündüz" Başbakan'a göndermiş. Bir fotokopisini de bana postalamış. Mektubu yazan Aczmendî Dergâhının şeyhi Bay H. Müslim Gündüz ama, bu mektubu APS'yle (acele posta servisi) bana ve sanırım o zamanki Başbakan, şimdiki Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e gönderen, tıpkı Müslim Gündüz gibi açık adresi belli, APS zarfının üstünde yazılı olan Ubeydullah Zeki Özdemir'dir.

O mektubu buraya olduğu gibi aktaracağım. Aktarmadan önce açıklamak istediğim bikaç şey var:

1- Herzaman ama özellikle Aydınlık'taki başyazılarımda iddia ettiğim bişey var. "Devlet kurumlarının içinde (yani devletin içinde) şeriatçılar, bağnazlar, yobazlar vardır. Daha açık söyleyeyim, devletin içinde devletin öz kendisine karşı olanlar, düşman olanlar bulunmaktadır. Bu, salt bir iddia değil, aynı zamanda çok büyük bir suçlamadır. Dünyanın hangi uygar ülkesinde böyle bir iddia yapılsa, hemen hergün Aydınlık gazetesini toplatma kararı alan savcılar, bu iddiada bulunan insanı çağırıp iddiasını kanıtlamasını isterler. Ben burda devlet gericilerin, şeriatçıların, yobazların işgalindedir ve bunların sayısı günden güne artmaktadır, bu gidişle toptan teslim olunması yakındır, diye bar bar bağırıyorum, kimse tınmıyor. Kimse tınmıyor ama, laik ve demokrat Türkiye Cumhuriyetinin çok sayın kimi savcıları gazetemizi toplatıyorlar. Nasrettin Hoca'nın 750 yıl önce söylediği şu söz bugün de doğruluğunu koruyor: "Bu köyde taşları bağlamışlar, itleri salmışlar!"

2- Şeriatçıları kutlarım. Eskiden devletten korkarlardı. Şimdi, belki de devlet onlardan çekiniyor ki, şeriatçılara bişey yapmıyor ve şeriatçılar açıkça "şeriat istiyoruz!" diyebiliyorlar. Ben de bundan yanayım. Eskisi gibi adsız, adressiz değil, açık ad ve adresleriyle mektup yazabiliyorlar. Atatürk düşmanı olduklarını açık açık söyleyebiliyorlar.

3- Anayasada yazılı Devletin laik olduğu nasıl doğru değilse, yine Anayasada yazılı Devletin Atatürk ilkelerine bağlı olduğu da doğru değil.

Cumhuriyetimizin kuruluş yıllarında bir ekonomi bakanımız vardı. Adı Sırrı Bellioğlu. Kıbrıslıydı. Tek parti iktidarı dönemindeydi. İsmet Paşa millî şefti. Sırrı Bellioğlu ülkenin yönetimini beğenmiyor ve eleştiriyordu. Eleştirilerinin hedefi millî şef İsmet Paşaydı. Eleştirilerini zamanın hem genel baskısı, hem sıkıyönetim baskısı yüzünden açıkça yapamıyor (2. Dünya Savaşı günleri), imzasız mektuplarla İsmet Paşanın kendisine gönderiyordu. Sık sık gönderilen bu mektuplar Cumhurbaşkanlığınca o zamanlar MAH denilen MİT'e verildi ve MİT ilgilileri, eski İktisat Bakanı Sırrı Bellioğlu'nu Istanbul Sirkeci'de Büyük Postane'de posta kutusuna, İsmet Paşaya yazılmış mektubu koyarken suçüstü yakaladı. Sırrı Bellioğlu yıllarca hapis yattı. Sanırım on yıla mahkûm olmuştu. Ben kendisini Sultanahmet Cezaevinde tanıdım ve cezaevinden çıkınca da dostluğumuz sürmüştü. Sırrı Bellioğlu'nun İsmet Paşaya imzasız yazdığı o zamanki eleştirilerini, hatta çok daha ağırlarını bugün gazetelerde hemen her köşe yazısında okuyoruz. Ama Aczmendî tarikatı Şeyhi H. Müslim Gündüz'ün mektubundaki tehditler gibi tehditler yoktu o mektupta. Örneğin, 1920 yılındanberi Türk devleti şeriata uymadığı için artık sabrımız taşmıştır, denilmiyordu.

Söz konusu mektup 20 Nisan'da Başbakan Süleyman Demirel'e gönderilmişti. APS ile gönderildiği için, Demirel'in eline geçmiş olmalı. Geçmediyse bile, Başbakanlıkta konuyla ilgili birinin eline kesinlikle geçmiştir. Devlet bu tehdit mektubunu alınca, birbuçuk aydanberi ne yapmıştır? Görünürde hiçbişey yapmamıştır ama Aczmendîler Ankara'ya yürüyüşe geçebilmişlerdir. Bu durumda devlet, haberli olduğu bir tehdide karşı bile bişey yapmamışsa, devletin içinde ya Aczmendîler yada onları koruyanlar var demektir.

Yarınki yazımda, Aczmendî Şeyhinin mektubunu yayımlayacağım.

9 Haziran 1993

"Laiklik Hastalığına Tutulmuş Dinsiz, İmansız Sürüler"

Geçen günkü yazımda, Aczmendî tarikatı şeyhinin Başbakan'a (şimdiki cumhurbaşkanına) gönderdiği mektup üzerine yorumlarımı açıklamıştım. Söz konusu mektubu aktarıyorum

20.04.1993 Salı

BAŞBAKANLIK YÜKSEK KATINA ANKARA

1920 tarihinden başlayarak biriki seneye kadar pasif ve ondan sonra da alenî bir şekilde şeriat-ı Muhammediyeye devlet ağzıyla yapılan küfür ve hakaretler artık sabrımızı taşırmak noktasına gelmiştir. Bu hal dünyanın hiçbir devletinde ve tarihin hiçbir devrinde görülmüş şey değildir. Görülmüş müdür ki, bir millet bütün bir dünya tarafından işgal edilsin, esarete alınmak istensin, zincire vurulsun, fakat o millet örfünü, ananesini, dinini, namusunu ve vatanını bir şahlanışla kurtarsın, idaresini kendisinden zannettiği insanlara versin de, bu sefer o idareciler, hiçbir düşmanın yapamayacağı hertürlü hakareti kendi mazlum milletine çevirsin?

Evet, devletin küfrettiği şeriat kanunları; Müslümanın namazı demektir, şeriat hac demektir, şeriat zekat demektir, şeriat oruç demektir ve kelime-i şahadet demektir. Şeriat Beytullah, peygamber ve Allah demektir. Şeriat Kuran-ı Azimüşşan demektir. İşte devlet şeriata küfretmekle bütün bunlara küfretmektedir. Acaba devlet, bu büyük küfürbazlığa ne zamana kadar müsaade edecektir? Acaba bu devlet, milletim dediği insanların en mukaddes varlıklarına hakaret etmekten ne zaman vazgeçecektir?

Nerede bir imansız, Allahın gazabına uğrasa, ne zaman bir 23 Nisan, bir 19 Mayıs veya bilmem hangi gün olsa devletin bütün ağızları en sunturlu küfürlerle Allahın nizamına ve Müslümanın dinine, namusuna karşı hücuma geçerler.

Devlet, bu laiklik hastalığına tutulan dinsiz imansız sürülerin sokakları doldurup Müslümanların herşeyi demek olan şeriata küfrettirmeyi önleyemezse, bizlere de nefsi müdafaa hakkı doğmaz mı?

Bizler asayişi bozmak taraftarı değiliz. Bizler bu topraklarda kan dökülmesini istemiyoruz. Fakat bizden olduğunu bitürlü ispat edemeyen bu devlet de, bütün dünya da bilir ki: Allah göstermesin, Kuran uğrunda fiili bir mücadeleye icbar edilirsek, kafirlerin dünyaları başlarına zindan olur, pis canlarını cehenneme gitmekten kurtaramazlar.

Biz hükümetin başı olan sizlerden bu küfürbazlığa bir son verdirmenizi ve her vesile ile inançlarımıza hakaretler yağdırılmamasını, bilhassa bunu vergilerimizle beslenen devletin salahiyetli ağızlarıyla yapılmasının önlenmesini talep ediyoruz. Yetmiş senelik T.C. idaresinin bitek defa olsun bu milletin hükümeti olduğunu ispat etmesini sizlerden görmek istiyoruz.

Son sözümüz "Hasbünallahi ve nimel vekil"dir.

Aczmendî Mensupları Namına
H. Müslim Gündüz

Bu mektuba karşı hiçbir tepkinin gösterilmemiş olması, devleti gerici ve bağnazların kanser gibi sarmış olduğu yolunda kuşkunun çok ötesindeki düşüncemi pekiştirmektedir. Özellikle Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, İsmet Paşa gibi, devlet kavramına değer veren ve devleti kutsal sayan bir kişi izlenimi veriyor konuşmalarıyla. Nasıl oluyor da devletin aşağılanmasına ve tehdidine bu ölçüde izin veriyor? Bunu anlamak gerçekten zordur.

"Laiklik hastalığına tutulmuş dinsiz, imansız sürüler!.." Yenir yutulur bir aşağılama değil bu. Devlet önce kendini korumalıdır. Kendini bile koruyamayan devlet beni nasıl koruyabilir? Devletin beni koruması da, ilerde yazmayı tasarladığım bir gülmece öyküsünden başka bişey değil.

11 Haziran 1993

Ne Demiştik?

Burda bikaç kez yazmıştık. Ne demiştik? Devlet kurumlarının içinde demokrat olmayan, laik olmayan bağnazlar, gericiler, yobazlar vardır. Yüzde kaç? Bilemeyiz. Ama görünüşe göre, günden güne artmaktadır ve şimdilik yüzde elliyi geçmiştir. Bunların büyük bölümü, Ionescu'nun *Gergedan* adlı oyununda insanların gergedanlaştıklarının ayrımında bile olmadıkları gibi, öyle yavaş yavaş etki ve yoğun etki altında kalmışlardır ki, gerici olduklarının ayrımında bile değildirler. Sorarsanız kendilerine, demokrat ve laik olduklarını rahatlıkla söyleyebilirler. İşte buyüzden "Devlet devlete karşıdır" demiştim. Devletin içindeki yobazların ve kendilerini demokrat sanan yobazların sayıları günden güne artarken, gerçek demokrat ve laiklerin sayısı da günden güne azalmaktadır. Bu gidişle, büyük çoğunluğu sağladıkları zaman devleti işgal eden bağnazlar teslim almayı da ummaktadır. Devleti oluşturan kurumların en büyüğü ve en örgütlüsü olduğu için fiilen devletin ta kendisi sayılması gereken hükümetin içinde de gericiler çöreklenmişlerdir. Eğitim, Kültür, İçişleri bakanlıkları gibi bakanlıklarda sayıları çoktur, Savunma ve Dışişleri bakanlıkları gibi bakanlıklarda sayıları azdır.

Bu sav salt bizim değildir, yaşanan olaylarla da belgelenerek kanıtlanmaktadır.

9 Haziran günü, Kürt Sorunu Kurultayının hazırlığı için Ankara'ya gittiğimde, kimi gazeteciler bana, Refah Partisi Grup Başkanvekili Şevket Kazan'ın bir gün önceki basın toplantısındaki çok önemli sözlerinin gazetelerine iletildiğini ama büyük satışlı gazetelerinde yer almadığından yakındılar. Söz konusu haber gerçekten çok önemliydi. Gericilerin devlet güçleri içinde nasıl yuvalandığını, milletvekillerine nasıl baskı yaptıklarını gösteren bu haber, Aydınlık'ın 10 Haziran tarihli sayısında çıkmıştır. Haber şu:

> Refah Partisi Grup Başkanvekili Şevket Kazan, partisinin bazı il örgütlerine gelen resmî polislerin, *Şeytan*

Ayetleri'nin yayımlanmasını kastederek, "Maneviyata saldırıya neden takipsiz kalıyorsunuz?" dediklerini açıklayarak şöyle dedi:

"Partilileri sokağa dökmek istemektedirler. Bu, maksatlıdır. İşin enteresan yanı, bu öneriyi getirenlerin Emniyet mensubu olmalarıdır. İçişleri Bakanı bir komplo peşinde mi? RP'ye bir oyun mu düşünmektedir? Şunu hemen ifade edeyim ki, RP bu oyunlara gelmeyecektir. Teşkilatımız disiplinli, genel merkeze bağlı, hiçkimsenin oyununa gelmeyecek şekilde eğitimlidir."

Biçok ilde devletin kolluk gücünden resmî görevliler, Refah Partisi örgütüne başvurarak, *Şeytan Ayetleri*'ni yayımlayan gazetemize kovuşturma açılmasını istemişler. Şevket Kazan bunu, İçişleri Bakanlığının RP'ye düzenlediği bir komplo olarak görüyor. Ben hiç de öyle görmüyorum. Bu, İçişleri Bakanlığında, Güvenlik Güçleri içinde çöreklenmiş olan bağnaz dincilerin kendi girişimleriyle yapılmış bir başvurudur. RP'ye başvurmuş olmaları da o partiyi kendilerine en yakın duyumsamış olmalarındandır. Ama diyelim ki, İçişleri Bakanlığı RP'ye bir komplo hazırlamış olsun, kadrosu içinde bu kafa yapısında insanlar bulunduğuna göre, İçişleri'ne yobaz ve bağnaz polisler de yerleşmiş demektir. Açık gerekçelerimi göstererek, silah taşıma ruhsatı istemimi bildiren dilekçeme tam birbuçuk yıl yanıt vermeyenler de ve bunlar için hâlâ soruşturma açmayanlar da işte bu bağnaz ve yobaz polislerdendir.

Bigün beni *Şeytan Ayetleri* yada bağnazlığa karşı yazılarımdan dolayı öldürecek olurlarsa, katillerimin arasında bir RP'linin bulunacağını hiç sanmıyorum. Yok olmamı isteseler de, cinayete başvuracaklarına inanamıyorum.

Biz ne demiştik? Gericiler, bağnazlar, yobazlar devletin içindedir ve sayıları hergün artmaktadır ve devlet devlete karşıdır. İşte tanık ve işte belgesi. Bakalım Şevket Kazan'ın bu açıklaması karşısında hükümet ne yapacak? Sonucu merakla bekliyoruz.

13 Haziran 1993

Cennette Neler Var?

Müslüman olsun olmasın, her aydının okuması gerekli hatta zorunlu olan kitapların başında, bence göksel din kitapları gelir. Türkler için de elbet, Kuran, en okunması gereken kitaptır. Neyse Kuran Türkçe'ye çevrilmiş sonunda, anlaşılmadan okunan bir kitap olmaktan çıkmıştır. Kuran'ın Türkçe'ye biçok çevirisi var. Bence bunların, çevirisine en güvenilir olanı, Diyanet İşleri Başkanlığının yayını *Kuran-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal)*'dır.

Kitaplığımdaki sekiz Kuran çevirisinden, doğru çevrildiğine en güvendiğim, üç cilt olarak 1961 yılında yayımlanmış olanıdır. Başında o zamanki Diyanet İşleri Başkanlığı H. Hüsnü Erdem'in önsözüyle Dr. Hüseyin Atay ve Dr. Yaşar Kutluay'ın "Türkçe Anlam Hakkında Açıklama" başlıklı yazısı vardır.

İşte bu çeviriden, değişik sûrelerdeki ayetlerden cennet üzerine söylenmiş (indirilmiş, nazil olmuş) olanlarını derledim. Yorumunu ilerde yapmak üzere bu ayetleri, Kuran'ı okumamış okurlarım için sunuyorum:

> Hacc Sûresi 23:
> Doğrusu Allah, inanıp yararlı iş işleyenleri altından ırmaklar akan cennetlere koyar. Orada altın bilezikler ve inciler takarlar. Oradaki elbiseleri de ipektendir.
>
> Secde Sûresi 19:
> İnanıp yararlı iş işleyenlere gelince, onların yaptıklarına karşılık varacakları cennet konakları vardır.
>
> Tur Sûresi 20-25:
> İşlediklerinizden ötürü dizi dizi tahtlara yaslanarak, afiyetle yiyin için. Onlara ceylan gözlü eşler veririz.
>
> Cennette olanlara diledikleri meyve ve etten bol bol veririz. Orada birbirleri ile saçma söyletmeyen ve günaha sokmayan içki kadehlerini tokuştururlar. Sedefteki

inciler gibi gençler, yanlarında dolaşırlar. Birbirlerine dönüp soruşurlar.

İnsan Sûresi 20-21:
Yanlarında ölümsüz gençler dolaşır. Onları gördüğünde saçılmış birer inci sanırsın. Üzerlerinde ince yeşil ipekli, parlak atlastan giyimlikler vardır. Gümüş bileziklerle süslenmişlerdir.

Rahman Sûresi 48-54:
Bu iki cennet türlü ağaçlarla doludur. Bu cennetlerde akan iki kaynak vardır. Bu cennetlerde hertürlü meyveden çift çift vardır. Orada, örtüleri parlak atlaslara yaslanırlar. İki cennetin meyvelerini de kolayca toplarlar.

Oralarda, bakışlarını yalnız erkeklere çevirmiş daha önce ne insan ve ne de cinlerin dokunmuş olduğu eşler vardır. Onlar, yakut ve mercan gibidirler.

Rahman Sûresi 62-76:
Bu iki cennetten başka iki cennet daha vardır. Renkleri yemyeşildir. İkisinde de fışkıran iki kaynak vardır. İkisinde de türlü meyveler, hurmalıklar ve nar ağaçları vardır. Orada iyi huylu güzel kadınlar vardır. Çadırlar içinde ceylan gözlüler vardır. Onlara da önce ne insan, ne de cinler dokunmamıştır.

Cennetlikler orada yeşil yastıklara ve harikulade işlemeli döşeklere yaslanırlar.

Nebe Sûresi 12-16:
Orada akan kaynaklar vardır. Orada yükseltilmiş tahtlar vardır. Sıra sıra yastıklar, serilmiş yumuşak tüylü halılar vardır.

Nebe Sûresi 34:
Allaha karşı gelmekten sakınanlara kurtuluş, bahçeler, bağlar, göğüsleri tomurcuklanmış yaşıt kızlar ve dolu kadehler vardır.

Vakra Sûresi 15-16-17:
Mücevherlerle işlenmiş, tahtlar üzerindedirler. Karşı karşıya yaslanmışlardır. Kocamak nedir bilmeyen oğlancıklar onları dolanacaklardır. Nain şarabından doldurulmuş testiler, ibrikler, bardaklarla içtikleri ne başları ağrıyacak, ne de sersemleyeceklerdir.

Dikensiz akasyalarla, tepeleri yemiş dolu muz ağaçları arasında uzayıp giden bir gölgeliktir.

Vakra Sûresi 35-38:
Biz ceylan gözlüleri, defterleri sağdan verilenler için yeniden yaratmışızdır. Onları bakire, eşlerine düşkün ve yaşıtları kılmışızdır.

Muhammed Sûresi 15:
Allaha karşı gelmekten sakınanlara söz verilen cennet şöyledir:

Orada temiz su ırmakları, tadı bozulmayan süt ırmakları, içenlere zevk veren şarap ırmakları, süzme bal ırmakları vardır.

Bunların durumu, ateşle temelli kalan ve bağırsaklarını parça parça edecek kaynar su içirilen kimselerin durumu gibi olur mu?

1 Temmuz 1993

Ya Cehennemde Neler Var?

Dün, Kuran'daki cennete ilişkin ayetleri aktarmıştım. Bugünkü yazımda da, yine hiçbir yorumda bulunmadan, Kuran'daki cehenneme ilişkin ayetleri aktaracağım. Bilindiği üzere, Kuran'ın Türkçe'ye çevrilmesini isteyen Mustafa Kemal Atatürk'tür. Böylece, niçin gericilerin, bağnazların, yobazların, köktencilerin Atatürk'e düşman olduklarını anlamamız kolaylaşacaktır. Onlar, Kuran'ın Türkçe'ye çevrilmesini istemediler. Çünkü Türkçe'ye çevrilince, Allahın (kelamı) ne dediğini Türkler de anlayacaktı. Peki Türkçe'ye çevrildi de Türkler Kuran'ı anladı mı? Okuryazar olanların içinden, Kuran çevirisini okuyanlardan anlamak isteyenler elbet anlamış olmalıdır.

Bakara Sûresi 257: Allah inananların dostudur. İnkâr edenlerin ise dostları putlardır. İşte onlar cehennemliktir.

Al-i İmran Sûresi 12: Ey Muhammed! İnkâr edenlere; "Yenileceksiniz. Cehennemde toplanacaksınız, orası ne kötü döşektir" de.

Nisa Sûresi 54-55-56: İbrahim ailesine kitap ve hikmet verdik, onlara büyük hükümranlık bahşettik. Onlardan, ona inanmayanlar ve yüz çevirenler vardı. Çılgın bir alev olarak cehennem yetti. Doğrusu ayetlerimizi inkâr edenleri ateşe yaslayacağız, derilerinin her yanışında azabı tatmaları için onları başka derilerle değiştireceğiz.

Nisa Sûresi 11-19: Onlar, Allahın lanet ettiği azgın şeytana tapanlar, işte onların varacağı yer cehennemdir.

Nisa Sûresi 140: Allah münafıkları ve kafirlerin hepsini cehennemde toplayacaktır.

En-Am Sûresi 70: İnkâr etmelerinden dolayı, kızgın içecek ve can yakıcı azap onlaradır.

En-Am Sûresi 157: Ayetlerimizin yüz çevirenleri, yüz çevirmelerinden ötürü kötü bir azapla cezalandıracağız.

Araf Sûresi 40-41: Ayetlerimizi yalanlayıp, onlara karşı büyüklük taslayanlara cehennemde bir yatak ve üstlerine örtüler vardır. Zalimleri böyle cezalandırırız.

Enfal Sûresi 25: Kabe'deki tapınmaları ıslık çalmak ve el çırpmaktan başka bişey değildir. İnkârınıza karşılık artık azabı tadın.

Allahın temizi mundardan ayırmış olması, mundarları üst üste koyup, hepsini yığarak cehenneme yerleştirmesi içindir. İnkâr edenler cehennemde toplanacaktır.

Not: Kabe, M.Ö. 4000 yılında güneşe tapanlar – Sabiiler– tarafından yapılmış bir tapınaktır. Onların ibadetini belirtiyor ve kendilerini mundarlık ile suçluyor.

Tevbe Sûresi 63-64: Allaha ve peygamberine karşı koymaya kalkışana, ebedi kalacağı cehennem ateşi bulunduğunu bilmezler mi? Büyük rezillik budur. Alay edin bakalım, Allah çektiğiniz şeyi ortaya koyacaktır.

Tevbe Sûresi 73: Ey peygamber! İnkârcılarla, iki yüzlülerle savaş, onlara karşı sert davran. Varacakları yer cehennemdir.

Not: İki yüzlü denilenler, Muhammed'den yana görünüp, sonra cayanlardır.

Kehf Sûresi: Dileyen inansın, dileyen inkâr etsin. Şüphesiz zalimler için duvarları çepeçevre onları içine alacak bir ateş hazırlamışızdır. Onlar yardım istediklerinde erimiş maden gibi yüzleri kavuran bir su kendilerine sunulur. Ne kötü bir içecek ve cehennem ne kötü bir duraktır.

Zuhrut Sûresi 65-74: Ama aralarında gruplaştılar, ayrılığa düştüler. Kıyamet gününün can yakıcı azabına

uğrayacak zalimlerin vay haline. Doğrusu suçlular, temelli kalacakları cehennemin azabı içindedirler.

Duhan Sûresi 37-43, 46-50: Tûbba Milleti ve onlardan öncekiler mi? Onları yok etmişizdir. Çünkü onlar suçlu idiler. Doğrusu günahkârların yiyeceği zakkum ağacıdır. Karınlarında suyun kaynaması gibi kaynayan erimiş maden gibidir.

Suçluyu yakalayın, cehennemin ortasına sürükleyin, sonra başına azap olarak kaynar su dökün, denir.

Sonra ona tat bakalım hani şerefli olan, değerli olan yalnız sendin.

Not: "Tûbba" Yemen hükümdarlarına verilen addır.

Casiye Sûresi 9-10: Ayetlerimizden bişey öğrendiğinde onu alaya alır. İşte bunlara alçaltıcı bir azap ve ardından da cehennem vardır.

Nebe Sûresi 22: Cehennem yalnız azgınları bekleyen yerdir. Orada sonsuz kalacaklardır. Orada serinlik bulamayacaklardır. Kaynar su ve irin dışında bir içecek tadamayacaklardır.

Alak Sûresi 14-18: Onu namaz kılmaktan men eden kimse, Allahın herşeyi görmekte olduğunu bilmez mi?

Amma bundan vazgeçmezse, ant olsun ki onu yalancı ve günahkâr perçeminden cehenneme sürükleriz. O zaman kafadarlarını çağırsın. Biz de zebanileri çağıracağız.

Sebe Sûresi 33: İnkâr edenlerin boyunlarına demir halkalar vururuz.

Sebe Sûresi 52: Onların korktukları zaman bir görsen artık kurtuluş yoktur. Cehenneme yakın biyerden yakalanmışlardır.

Fatur Sûresi 36: İnkâr edenlere cehennem ateşi vardır. Her inkârcıyı böyle cezalandırırız.

Hakka Sûresi 29-33-37: Kitabı kendisine solundan verilen kimse; kitabım keşke bana verilmeseydi, gücüm de kalmadı der.

İlgililere şöyle buyrulur; onu alın bağlayın, sonra cehenneme yaslayın, sonra onu boyu yetmiş arşın olan zincire vurun, çünkü o yüce Allaha inanmazdı. Günahkârların yiyeceği olan kanlı irinden başka bir yiyeceği de yoktur.

2 Temmuz 1993

İslam'a Göre Bir Kadın Başbakan Olamaz

DYP'nin son Genel Kurulunda, partisinin genel başkanı ve sonra da Başbakan seçilebilmek için Bn. Tansu Çiller yoğun biçimde bir Müslümanlık propagandası yapmıştı. Bu propagandası etkili olmuş, rakipleri olan adaylar arasından DYP Genel Başkanlığına, sonra da Başbakanlığa seçilmişti. Koyu bir Müslümanlık propagandası yapmış olan Bn. Çiller'in, İslamın beş koşulundan hiçbirisini yerine getirmiş olduğuna inanmadığımı yazmıştım. Tanımadığım ve özel yaşamını bilmediğim bir hanımın, salt dış görünüşüne bakarak, İslamın koşullarını yerine getirmediğini söylemiş olmamı uygun bulmayanlar olabilir.

Bana göre bir kadın da başbakan olabilir, hatta kimi kadınların, kimi erkeklerden çok daha iyi başbakanlık yapabileceği kanısındayım. Ama, yaptığı Müslümanlık propagandasına göre, Müslümanlığı azçok bilmesi gereken Bn. Çiller'in, bir Müslüman kadının başbakan olamayacağını da bilmesi gerekirdi. Öyle anlaşılıyor ki, ne Başbakan Tansu Çiller, ne de onu DYP'nin Genel Başkanı ve Başbakan seçenler İslamı biliyor. Bilselerdi, bir kadının İslam'da başbakanlık, yargıçlık, genelde yöneticilik yapamayacağını da bilmeleri gerekirdi.

Bişeye dikkatinizi çekerim. İslamda kadın yargıç olamaz. Atatürk'ün laik Türkiye'sinde kadınlar da yargıç olabiliyorlardı. Bugün de olabiliyorlar ancak bir kontenjan sınırı içinde ve çoğunlukla Adalet Bakanlığının geri hizmetlerinde ve gittikçe sayıları azaltılarak. Prof. İlhan Arsel'in, kadının otoriteyi temsil edemeyeceğini, İslam kaynaklarına dayanarak açıkladığı yazısını Aydınlık'ın cumartesi günkü sayısında bulacaksınız.

Bu ilişkiyle, İlhan Arsel'in 9 Temmuz tarihli mektubunu da okurlarımın yararına sunuyorum:

> Sıvas'ta cereyan eden irtica olaylarını yansıtan haberleri okuyor, gazetelerdeki dehşet verici resimlere bakıyor, ürperiyorum, inanmak istemiyorum. Bütün bu vahşet benim ülkemde mi oluyor? Bu gözü dönmüş yaratıklar

benim kanımdan insanlar mı? Şeriat'ın "Ş"sine bile laf söyletmeyen bu bağnazlar, kendilerini bu ilkellikte tutan şeyin "şeriat"ın bizatihi kendisi olduğunu acaba nasıl ve ne zaman öğrenebilecekler?

Umutsuzum aziz dostum! Ölen ve öldürülen değerlerin üzüntüsü içerisinde ve hele Devlet ve hükümet denen güçlerin aczini, susmuşluğunu görerek fevkalade umutsuzum. Geçen yüzyılın sonlarında benzeri karamsarlığa kapılarak:

Derde uğrar kim sadakat etse elbet devlete,
İstikamet mahz-ı cinnettir bu mülk-ü millete

diyen Mithat Paşaya, "hak vermek gerekir mi?" diye kendi kendimle çekişmekteyim.

Ancak herşeye rağmen insan varlığına olan sevgim ağır basıyor ve "Yöneticilere sadakat değil lanet, fakat millete hizmet gerek" diyor ve teselliyi sizlerin kurtulmuş olmanızda arıyorum.

Sıvas olayları sırasında yobazlar, çeşitli canavarlıklardan gayrı bir de "Kadın başbakan olmaz" diye pankart açmışlar. İlişik olarak size kadından yönetici olamayacağına dair Türk halkına belletilen şeriat verilerinden bir "demet" ve bunlara dayalı olarak hazırladığım yazıyı gönderiyorum. Bu hükümler Diyanet İşleri Başkanlığının yayımlarından çıkarılmış fotokopilerdir.

Düşününüz ki bu kuruluş, bağlı bulunduğu Başbakanlığa bir kadının gelemeyeceğini öngören hükümleri Türk halkına belletmekle meşgul. Bu verilerle yetiştirilen yaratıklardan daha ne beklersiniz? Yazıyı, dayanak olarak kullandığım belgelerle birlikte yayımlamak belki yer alacak fakat çok yararlı olacaktır.

En iyi dileklerim, dostluk duygularım sizinledir. Kendinize iyi bakın lütfen.

İlhan Arsel

29 Temmuz 1993

Prof. İlhan Arsel'in Yazısı

Prof. İlhan Arsel'in, İslamda kadının başbakan olamayacağını anlatan değerli yazısını aktarıyorum. İslamda kadının yönetici olamayacağını anlatan kitabı, bugün kadın Başbakan'ın buyruğu altında bulunan Diyanet İşleri Başkanlığı yayımlamıştır.

DİYANET'E GÖRE KADIN "MİLLET OTORİTESİNİ" TEMSİL EDEMEZ

İlhan Arsel

Sıvas'taki vahşet olaylarının başını çeken şeriatçılar, Atatürk büstüne saldırmak, kültür sarayını yıkmak yanında bir de *"Kadın başbakan olmaz"* pankartlarını açmışlar. Belli ki Başbakanlık makamına Çiller hanımın gelmesi vesilesiyle kadın düşmanlığı duygularını açığa vurmak istemişler. "Kim yetiştiriyor bunları?" diye soracak olursanız cevabı basit: bunları yetiştiren Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bizzat kendisi; bakınız nasıl:

Başbakanlığa bağlı *Diyanet İşleri Başkanlığı*'nın yayımladığı **Sahih-i Buharî Muhtasarı...**'nın 10'uncu cildinin 449-451 sayfalarında *"Mukadderatını bir kadının eline veren millet felah bulmaz"* şeklinde bir hüküm var. Bu hüküm kadınların *"Dînen ve aklen dûn"* olduklarını belirten diğer bir hükümle (cilt. I, sh. 223) bağlantılı olup T.C. Devletinin Diyanet aracılığıyla Kadın'a bakış açısının olumsuzluğunu ortaya vurur. Bu tür olumsuzlukları devamlı olarak eleştiri konusu yapmakla beraber, bir hanım yurttaşımızın Başbakanlık makamına getirilmesi vesilesiyle yeniden ele almak zorundayım.

Söz konusu yayımların I. cildinin "Fihrist" kısmının *"Kitâbü'l Hayz"* bölümündeki bir Kesim'in başlığı

aynen şöyledir: *"Kadının dînen ve aklen erkeklerden dûn olduğuna dair Ebû Sâid hadîsi!'.* Aynı cildin 223. sayfasında 209 sayılı hadîs hükmünün kendisi yer almıştır. Bu hükme göre kadınlar *"eksik akıllı, eksik dinli"* olup *"akıllı ve dîninde olan kimselerin aklını çelebilen"* kimselerdir; öte yandan *"ötekine berikine çokça lâ'net eden"*, zevçlerine karşı *"küfrân-ı ni'met gösteren"* kimselerdir; bu nedenle Cehennem halkının çoğunluğunu oluştururlar. Yine aynı hükme göre kadınların *"eksik akıllı, eksik dinli"* olmalarının nedeni yaratılışlarından doğmaktadır: *"eksik dinli"*dirler. Çünkü *"'hayız' gördükleri zaman namaz kılamaz ve oruç tutamazlar"*. Öte yandan *"eksik akıllı"* sayılırlar çünkü *"Kadının şahadeti erkeğin şahadetinin yarısıdır"* (Sahih-i..., Cilt I, sh. 223 H. no. 209, K. Bakara 282). Diyânet'in açıklamalarına göre kadın, *"irâdesindeki fıtrî za'fa mebni"* (yaratılış itibariyle *"irâdece güçsüz"* olmak nedeniyle) sadece "şahadet" bakımından değil fakat diğer "cihetlerden" de biçok görevi üstlenemez, biçok işi göremez. Üstlenemeyeceği görevler arasında "yargıçlık", "kadılık", "imamlık" ve özellikle "millet otoritesini temsil" gibi kamu görevleri vardır. Öte yandan kadın, kocası yada yakın akrabalarından bir erkek olmadan uzak bir mesafeye (bir günlük, yada üç günlük yere) seyahat edemez. Bakınız nasıl:

Diyânet'in yine aynı yayımlarının 10'cu cildinin 349. sayfasında yer alan 1660 sayılı hadîs hükmünde aynen şöyle yazılıdır: *"Mukadderatını bir kadının eline veren millet felah bulmaz"*. Bu hüküm Diyânet'in şu açıklamasını kapsıyor: *"İslam hukukunda âmme velayeti denilen teşkilâtı riyaseti ancak erkek bir vatandaş tarafından temsil olunur.* ***Bu, millet otoritesini temsil edecek mevkie kadın intihap edilemez. Çünkü kadının fıtratı*** **bir çok cihetlerden bu çok** ***ağır vazifeyi deruhte etmeğe müsait değildir...*** **Bunun için İslam**

hukukunda ... devlet riyasetine intihap olunabilmesi hususunda kadın için bir hak kabul edilmemiştir". (Bkz. Sahih-i Buharî Muhtasarı..., Cilt X, sh. 449-451, hadîs no. 1660) Bu açıklamada yer alan *"Kadının fıtratı"* deyimini Diyanet, "kadın'ın irâdesindeki fıtrî za'f" (yaradılış itibariyle kadının "irâdece güçsüzlüğü") karşılığında kullanmıştır; kuşkusuz ki dayanak olarak *"Kadının dînen ve aklen dûn"* olduğuna dair hadîs hükmündeki (Bkz. Sahih-i... Cilt 1. sh. 223) mantığı kullanmıştır. Biraz önce dediğimiz gibi bu mantık, kadının *"yarım şâhid"* sayılması "gereğinen" doğmaktadır. Nitekim kadının "yönetici", "idareci" vs. gibi görevlere getirilemeyeceğinin nedeni hep bu olmuştur. İslam dünyasının *"Hüccet'ül İslam"* diye yücelttiği *İmam Gazalî* gibi ünlüler: *"Yarım şahid durumunda sayılan ve erkeğin hâkimiyeti altına sokulan kadın nasıl yargıç olabilir"* derken hep bunu anlatmak istemişlerdir.

Diyânet'in şeriat verilerine sarılıp *"irâdesindeki fıtrî za'fa mebnî"* diyerek kadına layık gördüğü diğer bir durum onu her hususta erkeğin vesayeti altına sokmaktır ki bunun başında "seyahat" gelir. *Sahih-i Buharı...* adlı yayımların 4. cildinin 219-220 sayfalarında yer alan hükümlerde, kadınlar yolculuğa çıkarlarken kocalarının yada yakınlarından bir erkeğin vesayetine muhtaç bulunduğu hususu ile ilgili olarak aynen şöyle yazılıdır: *"İslam dini... kadının bünye ve irâdesindeki fıtrî za'fa mebnî muayyen hususta kadını, mehâriminden bir erkeğin vesayetine vermiştir ki, kadının uzak bir mesafeye gidebilmesi... için zevcin veya bir mahreminin bulunmasını şart kılması bu cümledendir".* Yine hatırlatalım ki burada geçen *"fıtrî za'f* deyimi, kadının yaradılış itibariyle "irâdece güçsüz" olduğunu anlatmak için kullanılmıştır. Bütün bunlara ek olarak kadınların "tesettürsüz" dolaşmalarını, yabancı erkeklerle birarada bulunmalarını, erkek eli sıkmalarını vs. yasaklayan

hükümleri eklerseniz ve üstelik bir de hakaret niteliğindeki hükümleri göz önüne getirirseniz (ki *Şeriat ve Kadın* adlı kitabımda sergilenmiştir) nasıl bir karanlık manzara ile karşılaşacağınız ortadadır. Görülüyor ki Başbakanlığa bağlı Diyânet'in, yetmiş bine yakın camide milyonlarca insanımıza "şeriat" diye bellettiği esaslara göre *Tansu Çiller* hanımın başbakanlığı geçersizdir; yabancı bir erkekle (örneğin milletvekilleriyle) birarada bulunması günahtır; yanında kocası yada "mehâriminden" bir erkek olmadan yolculuğa çıkması şer'an suçtur.

Ne hazindir ki İlahiyat fakültelerinden çıkmış, "profesör", "doçent" vs. gibi unvanlara kavuşmuş kişilerin yuvalandığı Diyanet, çağdışı bu zihniyeti yok etmeye çalışacağı yerde, aksine pekiştirmek ve üstelik *"Kadının ayakları altından Cennetler geçer"* şeklindeki kurnazlıklarla kökleştirmek hevesindedir. Bu heves mutlaka söndürülmeli ve bu zihniyet mutlaka yok edilmeli, şeriatçılarımıza şu belletilmelidir ki kadının Tanrı tarafından *"eksik dinli, eksik akıllı"* yaratıldığını iddia etmek demek, bırakınız uygarlık ölçülerini ve fakat Tanrının yüceliği ve adaleti fikriyle dahi bağdaşmaz; aslında Tanrıya hakaret sayılmak gerekir. Eğer ortada *"aklen ve dînen"* eksiklik durumu var ise bu, sadece kadınlar bakımından değil erkekler bakımından da söz konusudur ve sorumluluğu sosyal, siyasal ve özellikle eğitim sorunlarında aramak gerekir. İnsanlık tarihi ve hele Türk'ün kendi ulusal geleneği, KADIN'ın her alanda ("Amme velayeti", Devlet başkanlığı, Yöneticilik, Askerlik, Bilim, Sanat vs) erkeğe denk yeterlikleriyle doludur. Bu örneklerin azlığı öne sürülecek olursa bu takdirde yapılacak şey, kadına eşit imkânlar tanımayan, fırsat eşitliği sağlamayan zihniyete karşı savaşmaktır.

TOPLUM, DEMOKRASİ, DEVLET VE BURJUVALAR ÜSTÜNE

Ana Sorun Nedir?

İkinci Dünya Savaşı sona erince, başta ABD, o zamanki adıyla Sovyetler Birliği ve İngiltere olmak üzere savaşı kazananlar, dünyayı ikiye böldüler.

Demokrasi dünyasıyla komünist dünya... Dünyadaki bütün ülkeler, ister istemez bu iki dünyadan birine girmek zorunda bırakıldı. Üçüncü Dünya'nın ortaya çıkması, 1960'lardan sonradır.

İkinci Dünya Savaşından sonra, savaşın yenginleri dünyayı ikiye ayırınca, Türkiye hiç de elinde olmadan demokrasi dünyasından yana geçti. Bu geçiş, Türkiye'nin kendi istenciyle olmadı. Yengin ülkelerin dünyayı bölüşümünde, Doğu bloku denilen kimi ülkelerin istençleri dışında komünist dünyaya katılmak zorunda kalmaları gibi, Türkiye de demokrasi dünyasına katılmak zorundaydı. İkinci Dünya Savaşını Almanya, yani Naziler kazanmış olsaydı, hiç kuşkusuz Türkiye faşist bir dünyada yerini alırdı. O zamanki yönetimiyle Türkiye, demokrasi dünyasından çok faşist dünyasına yakındı.

Türkiye, demokrasi dünyasına geçince, demokrasi dünyasının oyun kurallarına göre bu oyunu oynamak zorunda kaldı. O zamana dek, nüfusumuza göre sayıları pekaz olan demokrasi savaşımcıları vardı ama, bunlar zorba devletin baskısıyla cezaevlerinde, sürgünlerde sürünmekten ve halkın da tepkisini, hatta düşmanlığını çekmekten kurtulamamışlardı.

İşte Türkiye'ye demokrasinin gelişi böyledir, yani her toplumsal ilerlemede olduğu gibi demokrasi de Türkiye'ye salt tepeden inme değil, aynı zamanda dışardan da geldi ve biz demokrasiyi, herşeyi –evet, herşeyi– yabancılardan öğrendik. Eski baskıcı devlet takımı hiç değişmeden, aynı kafa yapısındaki kişilerle bu kez demokrasi oyunu oynanmaya başlandı.

Bize yabancıların öğrettiği demokrasi oyununun kuralı neydi? Kural şu; bir ülkede her değişik düşünceyi temsil eden partiler bulunursa ve yurttaşlar özgür istençleriyle bu partilerden istediklerine oy verebiliyorlarsa, o ülkede demokrasi vardır.

Bu tek tümcelik çözüme bile uyabilmek için Türkiye'nin sayıları pekaz ilerici aydınları, yine cezaevlerini, sürgünleri, işsizlikleri göze alarak savaşım verdiler. Sonunda şu anlaşıldı: Çok partili dizge ve özgürce yurttaşların oy vermeleri demokrasinin vazgeçilmez kuralıdır ama, demokrasinin bütünü ve herşeyi değildir. Çünkü gördük ki, her siyasal düşüncenin ayrı partisi varken ve her yurttaş özgürce oyunu verebilirken, yurttaşların büyük çoğunluğu kendi istençleriyle kendi aleyhlerine çalışacak olan partileri iktidara geçiriyorlar. Öyleyse bizim demokrasi anlayışımızda bir yanlışlık, bir eksiklik var, demekti. Yıllar sonra, bu eksikliğin ne olduğunu yine dışardan, yabancılardan öğrendik. Evet, her siyasal düşünceyi temsil eden partilerin varlığı ve yurttaşların özgür istenciyle bu partilere oy verebilmeleri, demokrasinin vazgeçilmez koşuluydu ama bu, demokrasinin salt biçimiydi, özü değildi. Demokrasinin özü, demokratikleşmeydi. Biçimsel demokrasiyle özsel demokrasi birlikte, iç içe, sarmal ve birbirine kaynamış durumda olmayınca demokrasinin gerçekleşemeyeceğini, yıllar sonra yine yabancılardan öğrenip anladık. Gerçekten anladık mı? Son beş on yıldır herkesin, özellikle politikacıların, particilerin ağzında sakız olmuş bir söz bu demokratikleşme. Bana öyle geliyor ki, bu kavram, ne olduğu bilinmeden papağan gibi söyleniyor. Böyle olduğunu anlamak için, demokratikleşmeyi dillerinden eksik etmeyenlere, bu kavramın ne anlama geldiğini sorun lütfen.

Kavramlar, insanların bulundukları sınıfa göre değişik yorumlarla tanımlanabilirler. Bizim sınıfsal yorumumuza göre demokratikleşmenin tanımı şudur: "Her ülkenin kendine göre zenginlikleri yoksullukları, olumlulukları olumsuzlukları, yararları zararları, alacakları borçları, nimetleri külfetleri, güzellikleri çirkinlikleri, kısacası varlık ve yoklukları vardır; işte bütün bunların her yurttaşa –matematik değil– toplumsal eşitlikle dağıtılması demokratikleşmedir."

Özsel demokrasi olmadan, salt biçimsel demokrasiyle demokrasi gerçekleşemiyor. Tıpkı biçimi olmadan hiçbir maddenin özü olmadığı, olamayacağı gibi. Türkiye'nin ana sorunu budur: Demokratikleşme! Bütün sorunlar, bu ana soruna bağlıdır.

10 Temmuz 1993

Zart Zurtla Gelen Cart Curtla Gider

Halk dalkavukluğu gibi, işçi sınıfı dalkavukluğu da var ve işçi sınıfının en büyük düşmanı bunlardır. Nasıl siyasal partilerin başkanları ve önde gelenleri halkın birazcık olsun hoşuna gitmeyecek gerçekleri söylemez, söyleyemezlerse, sendika yöneticileri de, kendileri inansa bile, işçi sınıfını gücendirir kaygısıyla işçileri suçlayıcı doğruları söyleyemezler. Bırakınız doğruları söylemeyi, halktan yada işçilerden destek ve oy alabilmek için, halkı öve öve göklere çıkarır, işçileri yüceltirler. Çünkü, A'dan Z'ye siyasetçilerin ve baştan sona sendika yöneticilerinin, varlıklarını sürdürebilmek için, başka hiçbir umarları yoktur. Halk ve işçi dalkavukluğundan söz ettiğimi, yoksa bütün siyaset önderlerini ve sendika yönetmenlerini suçlamadığımı bikez daha belirtmeliyim.

Doğruların dosdoğru söylenmesine Türkiye halkının ve işçi sınıfının dayancası var mıdır, varsa ne oranda vardır? Bir deneyelim. Türkiye halkı, ulaştığı oranda bile olsa, elde ettiği demokrasinin, Türkiye işçi sınıfı da kavuştuğu ölçüde bile olsa kazandığı sendikal haklarının bedelini ödememiştir. Hep hazırcıdır ve haklar yukardan verilerek hazıra konmuştur. Elbette, Türkiye'ye demokrasinin gelmesi uğruna, işçi sınıfı ve emek hakkı uğruna çok ağır bedel ödeyenler, büyük özveride bulunanlar olmuştur. Herbirinin yaşamı, yazılmamış destandır. Ama büyük yığınlar, o korkak ve herzaman ikiyüzlü, herzaman egemenden yana büyük yığınlar, arenada aç aslanların ağzına atılacak köleleri seyreder gibi, onların dramlarını keyifle seyretmişler ve egemenlerle birlik olup onların tarihsel yenilgisini alkışlamışlardır.

Evet, kazanılmış bir hakkın bedelini ödemek için, daha önce o hakkı kazanmada ön almış halkların acılarını çekmek, ille de kan dökmek, ille de baş vermek gerekmez. Toplumsal sıçramalarla bu aşamalar aşılabilir ama hep hükümetin (egemen sınıfın) lütfuyla, hep beleşten elde edilen haklarla, o hakları bedelsiz kazanmış olanlar, aldıkları hakların gerçek sahibi olamazlar.

O gülütü anlatmanın şimdi tam sırası geldi.

Her mesleğin bıçkınları vardır. Eskiden, hatta benim çocukluğumda her köyde imam yoktu. İmamsız köyler Ramazan ayı için imam tutarlardı. Bıçkın bir imam hoşuna giden bir köyde Ramazan hocası olarak kalmak istemiş. Cüppesinin iki kol yenine iki serçe saklayıp köy kahvesine gitmiş. Köylülere, o köyde Ramazan imamı durmak istediğini söyleyince, imamın görünüşünü beğenmeyen köylüler olmazlanmışlar.

İmam,

– Ama, demiş, imam, ben mucize sahibiyim.

– Göster mucizeni, demiş köylüler.

– Bende ölü hayvanları canlandırma gücü vardır, diyen imam, cüppesinin bir yenine sakladığı serçeyi çıkarıp kuşun başını koparmış. Sonra serçe başının kopuk yerini tükürükleyip, elçabukluğuyla öteki kol yeninde gizlediği serçeyi havaya uçurmuş. Bu mucize karşısında köylüler, imamı köylerine Ramazan hocası tutmuşlar. İmam, köylüye beş vakit namaz kıldırmaya başlamış ama bir gün, beş gün derken iyice bunalmış, rahat rahatsız etmeye başlamış imamı. Çekip gidecek köyden ama Ramazan imamlığı için parayı toptan ve peşin aldığından çekip gidemiyor. Ancak köylü kovarsa gidebilir. Sucuk kılıfı yapılmak üzere kurutulmuş dana bağırsağını üfleyerek şişirmiş, iple düğümleyerek boğum boğum yapmış, cüppesinin altında gizleyip, teravi namazına durmuş. Belindeki bağırsağın her boğumunu, teravi namazının her rekat'ında pırt pırt diye patlatıyormuş. Beş on pırtlatmadan sonra durmadan pırtlayan hocayı, arkasındaki cemaat namaz sırasında hem de sesli sesli yelleniyor diye döverek söverek yaka paça camiden atmış. Hoca o zaman,

– Eee, demiş, bu dünya böyledir işte, bir tükürükle gelen, bir osurukla da gider.

Demokrasi bize nasıl gelmişti, sendika hakları nasıl gelmişti? Biz onların bedelini ödememiştik. Yukardan bir zart zurtla gelmişti; işte buyüzden de 27 Mayıs 1960'da, 12 Mart 1971'de, 12 Eylül 1980'de bir zart zurtla gelmiş sanılan haklar, bir cart curtla da gitti.

16 Haziran 1993

Cumhuriyet Tarihimizin En Kötü Yönetimi

Cumhuriyet tarihimizin en kötü yönetimi, Kenan Evren'in devlet ve cumhurbaşkanlığı zamanıdır. Bu kötülük bugün de sürmektedir ve öyle görülüyor ki daha da sürecektir. Kötü icraatı pekçoktur ama en büyüğü, Nasreddin Hoca'nın "Ben yaptım ama ben de beğenmedim" dediği kar helvası gibi, kendisinin bile beğenmediği anayasadır. Yeryüzü tarihinde, kendi yaptığı anayasanın değiştirilmemesi için de birey olarak anayasaya kefil olan ilk insan Kenan Evren'dir. Bu anayasa "Bir deli bir kuyuya taş atmış, kırk akıllı çıkaramamış" atasözümüze tastamam uymaktadır ve bu anayasanın kötülüğünü bütün partiler ve herkes yıllardanberi bilmektedir. Ama bu kötü anayasayı hiçkimse değiştiremiyor; tıpkı bir delinin bir kuyuya attığı taşı kırk akıllının çıkaramadığı gibi.

Biliyorsunuz, Kenan Evren'i dava etmiştim. Davayı kazanamadım; daha baştan kazanamayacağımı biliyordum. Kimi davalar kazanmak için açılır ama kimi davalar da vardır ki, kaybedilince kazanılmış olur ve buyüzden kaybeden kazanır. Herzaman örgütsel eylemden yana olduğum için önce bu davayı tek başıma açmak istemedim. Aydınlar Dilekçesini hazırlayan ve imzalayanlara Evren vatan hainleri demişti. Aydınlar Dilekçesini hazırlayan yazmanlar kurulu olarak toplandık. Kuruldan salt iki üye Evren'e dava açılmasından yanaydı. Öteki arkadaşlarım türlü nedenlerle Evren'e dava açılmasından yana olmadı. Örgütçe dava açılamadığına göre örgüt adına benim tek başıma dava açmama karar verildi. İşte buyüzden o davayı tek başıma açmak zorunda kalmıştım. Amacım neydi? 12 Eylül döneminde korkudan iyice pısmış yığınlara, bir cumhurbaşkanının bile dava edilebileceğini göstermekti. O tarihe dek yurdumuzda bir devlet başkanına açılmış dava yoktu. Dünya tarihinde olduğunu da sanmıyorum. Bunu kimi korkaklar, benim kendimi göstermek, öne çıkmak için yaptığım yolunda yorumladılar. İlk dava açılışında, cuma akşamı verilen dava

dilekçemiz, Türkiye'de görülmemiş bir hızla iki gün sonra, pazartesi sabahı reddedildi. Yine reddedileceğini bilerek, Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna başvurdum. Türkiye'nin bu komisyona başvurusunun kabulü tarihinden önceleri Evren bizlere vatan haini demiş olduğu için, davamız Avrupa İnsan Hakları Komisyonundan reddedildi.

Evren, cumhurbaşkanlığından ayrıldıktan sonra açtığım davada hiç olmazsa üç oturum duruşma yapılabildi. Avukatım, değerli dostum Emin Değer'di. Haklı olduğumu anlatmak için mahkemede yargıca şöyle demiştim:

"'Cumhurbaşkanları eylemlerinden sorumlu değildirler' demek, 'Cumhurbaşkanlığına ilişkin eylemlerinden dolayı sorumlu değildirler' anlamına gelir. Yoksa Cumhurbaşkanlığına ilişkin olmayan, Cumhurbaşkanlığı görevlerinden bulunmayan eylemlerinden sorumlu değildir, anlamına gelmez. Cumhurbaşkanları her ne yaparlarsa yapsınlar, yaptıklarından sorumlu sayılmazlarsa, o zaman bu, cezaî ehliyetleri yoktur, yani akıl hastasıdır anlamına gelir ki, cezai ehliyeti olmayan delilerevindeki akıl hastalarından Cumhurbaşkanının bir ayrımı kalmaz. Biz bu davayı açmakla, cumhurbaşkanlığı makamını lâyık olduğu yücelikte görmek istiyoruz."

Bugün de böyle düşünüyorum. Cumhurbaşkanları, başkanlıklarına ilişkin olmayan edimlerinden sorumlu tutulmalıdırlar. Yoksa, cezaî ehliyeti olmayan akıl hastalarından hiçbir ayrımları kalmaz.

Evet, Kenan Evren tarihe kötü yönetimiyle geçecektir; geçecek değil, geçmiştir bile... Bu adam hiç mi iyi bişey yapmadı? "Yiğidi as, hakkını yeme!" demişler. Biz de yiğidin hakkını yemeyelim. Tek bir iyiliği olmuştur. 12 Eylül'e dek taksilerde taksi saati yoktu. Pazarlıkla taksiye binilirdi. Sürücüyle para kavgası edilerek arabadan inilirdi. 12 Eylül, yani Evren, taksilere saat koymak iyiliğini göstermiştir. İyi ama bu tek iyilik, askerî darbe yapmaya değer miydi?

29 Mayıs 1993

Kötü Adamın Öyküsü

Kenan Evren'in kötü yönetimi, cumhurbaşkanlığından ayrılmakla bitmedi, sürüyor. Çünkü o, kötü bir anayasayla ve kötü yasalarla, antidemokratik işlemleriyle kötü yönetimini perçinledi. İşte bu nedenle, bu kötü yasalar yürürlükte kaldıkça, Kenan Evren de gündemde kalacaktır. Onun öyküsü, kötü adamın öyküsüne benziyor.

Bir köyün kötü bir ağası varmış, kötülük yapmadan duramazmış. Dünyada nice kötülük varsa bu ağada toplanmış. Zorba, astığı astık, kestiği kestik bir kötü kişi. Köylüsüne yapmadığı kötülük kalmamış. Herkes ondan yaka silker ama bu zalimin elinden kurtulamazmış. Köyün bu kötü ağası yaşlanmış, hastalanmış, ölüm döşeğine düşmüş, iki oğlunu yanına çağırıp şöyle demiş:

– Ölümümden sonra vasiyetimi yerine getireceğinize ve bu vasiyetimi hiçkimseye söylemeyeceğinize şu Kuran üzerine el basarak yemin edin.

Kötü adamın iki oğlu da herkes gibi, kötü adam olan babalarından korkarmış. Korkudan titreyerek kötü adamın dediğini yapacaklarına söz vermişler. Kötü adam da vasiyetini söylemiş:

– Ben ölünce, ecelimle öldüğümü kimseye söylemeyeceksiniz. Bakın şurada bir urgan var. Gece sabaha karşı, cesedimi köy alanına götürüp oradaki çınarın dalına işte bu urganla asacaksınız. Sizin cesedimi astığınızı da kimseler bilmeyecek.

Kısa süre sonra kötü adam ölmüş. İki oğlu o gece sabaha karşı babalarının cesedini götürüp köy alanındaki çınarın en büyük dalına, babalarının bıraktığı urganla asmışlar. Kuran üzerine yemin ettikleri için de kimseye bişey söylememişler.

Sabah olup da köylüler kötü adamı çınar dalına asılı görünce, durumu candarmaya bildirmişler. Candarmalar köye doluşup, kötü adamın katilini bulmak için köylüyü falakaya çekmeye başlamış. Büyük küçük, kadın erkek demeden, kötü

adamın katilini bulmak için candarmalar hâlâ köyün bütün insanlarını gece gündüz dövüp dururlarmış. Kötü adamın son kötülüğü ölümünden sonra bile hâlâ sürüyormuş.

Kenan Evren'in cumhurbaşkanlık süresi çok şükür bitti. Ama onun koyduğu kötü yasalarla, kendi zamanının kötü yönetimi hâlâ sürmektedir. Niçin mi? Çünkü bu kötülüklerden sonraki yönetimler de bu kötü yasalardan medet ummaktadır ve daha da kötü yasalar –Terörle Mücadele Yasası gibi– getirilmektedir.

Hep düşünmüşümdür; bu adam niçin ülkeyi bu denli kötü yönetmiştir diye. Çünkü kötü yönettiğinin ayrımında bile değildir. Herşeyi, herkesten çok daha iyi bildiğini sanarak iyilik yapıyorum diye kötülükler yapmıştır. Bu, dengesizlik demektir. Kenan Evren'in dengesizliği nerden mi belli? Kendi sözlerinden, demeçlerinden, söylevlerinden, anı diye yazdıklarından, özyaşamını yazdığı cilt cilt kitaplarından ve özellikle Baskın Oran'ın yazdığı Kenan Evren'e değgin kitaptan açıkça bellidir dengesizliği. Cumhurbaşkanlığı sırasında Evren'in dengesizliğini BMM Başkanlığına kanıtlarıyla birlikte bir dilekçeyle bildirerek uzmanlarca muayenesini istemeyi düşünmedim değil. Herhangibir yurttaşın bunu yapmaya yasal hakkı var mıdır, bilmiyorum. Ama olması gerektiğini sanıyorum. Uzun zaman 60 milyondan birilerinin böyle bir başvuruda bulunmasını bekledim. Bunca insan içinde Evren'in dengesizliğini kanıtlamaya kalkmak, sana mı kaldı, derler diye doğrusu çekindim. Oysa, dengesizliği anlaşılıp da cumhurbaşkanlığından zamanında çekilseydi yada el çektirilseydi, hem ülkemiz, hem de kendisi için çok iyi olurdu. İş işten geçmiş olsa bile, onun dengesizliğini, gerekli görülürse, bugün de kanıtlamaya hazırım.

31 Mayıs 1993

Dördüncü Askerî Darbe Olur mu?

Bana ençok sorulan soru budur: Bikez daha askerî darbe olur mu? Özellikle gericiliğin, yobazlığın azdığı, Sıvas'ta olduğu gibi bağnazlığın gemi azıya aldığı zamanlarda herkesin birbirine sorduğu soru bu: Bikez daha askerî darbe olur mu?

Son zamanlarda benimle konuşmalar yapan Alman, İsveç, Danimarka, İtalyan, Avusturya, ABD, Hollanda vb. gazeteci ve TV'cilerinin sordukları soru da aynı.

Bu sorunun altında, askerî darbenin olacağı korkusu yatmaktadır. Demek, sağcısıyla solcusuyla insanlarımızın büyük çoğunluğu bir dördüncü askerî darbenin olmasını istemiyor ve bunun korkusunu yaşıyor. İyi ama, bundan önceki üç askerî darbe kendiliğinden olmamıştı ki... O askerî darbelerin olmasını, çoğunluğuyla aydınlarımız ve halkımız istemişti. O denli memnun kalmışlardı ki, bu askerî darbelerden, hatta sonuncusunun sürmesi için, yüzde 92,5 oy vermemişler miydi? Askerî darbelere çanak tuttuğumuzu, yağcılıklarımızı, dalkavukluğumuzu, baş darbeciye onursal profesörlük –hem de hukuk profesörlüğü– ve Mandela'nın elinin tersiyle geri çevirdiği Atatürk nişanı verildiğini ne çabuk unuttuk.* Bundan çıkan sonuç şudur: Bir askerî darbenin daha olmasını gerçekten istemiyorsak, büyük çoğunluğumuzla bir askerî darbenin daha olmasını istememeliyiz. O zaman da şöyle denilebilir:

Bu dinci yada ırkçı bağnazlar öyle azarlar ki, hatta iktidarı ele geçirmek tehlikesi bile baş gösterir ki, işte o zaman Atatürkçü ordu iktidara el koymak zorunda kalır; başka hiçbir umar yoktur.

Böyle bir düşünce, ordunun hâlâ Atatürkçü, Atatürk devrimlerinin bekçisi, hatta tek Atatürkçü kurum olarak kaldığı,

*Bu onursal profesörlük pâyesi bize özgüdür. Dünya üniversitelerinde onursal doktorluk pâyesi verilir, onursal profesörlük değil. Bunu yeni öğrenmiş olacağız ki, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e bu yıl on üniversiteden birden on onursal doktorluk cüppesi giydirildi de, bitek olsun onursal profesörlük cüppesi giydirilmedi.

demokrasinin tek güvencesi olduğundan kaynaklanıyor ki, yaşadıklarımıza, olgulara bakarak ben bu düşüncenin doğruluğuna inanamıyorum. Bugün Türkiye'de Atatürkçülük, Kenan Evren'in sayesinde, Yeşilköy Havaalanının adını Atatürk Hava Limanı yapmak gibi bir biçimcilikten, Atatürk'ün birbirinden çoğaltılarak yapılmış ve çoğaltıla çoğaltıla kendisine benzerliği kalmamış bir kalıptan çıkma büstlerini ve yonutlarını her boş görülen yere dikmekten başka bişey değildir. Ayrıca bir Atatürk gerçeği, Atatürk devrimleri vardır ama, doktrin anlamında bir dizge (sistem) olarak Atatürkçülük diye de bişey yoktur. Bugün ordu, salt biçimci bir Atatürkçülük yolundadır. Örneğin, Müslüman kızların başörtüsüyle üniversiteye gitmesini Atatürkçülüğe aykırı bulur ama aynı kızların ilkokuldan başlayarak zorunlu olarak "Din ve Ahlak" dersi adı altında Sünnîlik dersi okumaları hiç de Atatürkçülüğe aykırı görülmez ve bu din dersinin Atatürkçü Kenan Evren'in zorba buyruğuyla zorunlu ders olduğu düşünülmez. Bunun gibi daha yüzlerce örnek gösterilebilir. Ordu, Türkiye'nin genel olarak izlediği yoldan aykırı bir yolda gitmiş olamaz.

Ordunun iktidara el koymak zorunda kalışı, bundan önceki üç darbenin de gerekçesi olmuştur. Hatta son darbede bu iktidara el koymak zorunda kalış gerekçesi, kimilerine göre ve bence de, ordunun başında bulunanlarca özellikle yaratılmış, hatta uydurulmuş bir düzmecedir.

Öyleyse şimdi sorun şu: Dinsel gericiliğin artması sonunda, Müslüman bağnazların iktidarı ele geçirmeleri tehlikesine karşı ordu askerî darbe yapmak zorunda bırakılır mı yada ordu böyle bir gerekçe yaratır mı? Bu yolda hiçbir güvence verilemez ama, uzun zaman böyle bir olasılık görmüyorum. Türkiye bu şansını Kenan Evren'e borçludur. Kenan Evren, Türkiye'ye büyük, hatta en büyük kötülükleri yapmış olmakla birlikte, onun, Türkiye'ye yaptığı iki büyük iyiliği de vardır. Bunlardan biri, herkesin de bildiği gibi, taksilere saat koydurarak (taksimetre) yurttaşları sürücülerle pazarlık ve kavga etmekten, tartışmaktan kurtarmış olması, biri de onca kötü yönetiminden, davranışlarından, hiç de akılcı olmayan konuşmalarından ve bunların

basında yansımasından sonra hiçbir orgeneral yada korgeneral yada tümgeneralde, ister gerçek ister uydurma, hangi gerekçeyle olursa olsun, askerî darbe yapmak isteğini, hevesini, tutkusunu bırakmamış olmasıdır. Kenan Evren'in, iktidarından sonraki durumunu, iktidarındaki başarısızlıklarını, akıldışılıklarını gördükten sonra, hiçbir general askerî darbe yapmaya yüreklenemez. Bu da Kenan Evren'in Türkiye'ye en büyük ve tek iyiliğidir. Ama "nisyan ile malul" olan Türkiye'nin "hafıza-i beşeri" bir zaman sonra Kenan Evren'in yaptıklarını unutur ve dostumuz Almanya'nın, Almanya'da kurdurduğu Şeyh-il-İslamlık gibi dinsel kurumların ve Cemalettin Kaplan gibi Kara Ses'lerin çabalarıyla ve büyük dostumuz ve koruyucumuz ABD'nin de isteği ve yeraltından desteği ve onayıyla, belki bir askerî darbe daha olabilir. Ona bişey diyemem. Çünkü o işe bizde "Rufailer karışır" denilir.

24 Temmuz 1993

Yalan Üzerine Kurulmuş Demokrasi

Herhangibir ülkede demokrasi adına, demokrasinin salt biçimselliği uygulanır da, demokrasinin özü göz ardı edilirse, daha başka bir anlatımla, "demokrasi, çok partinin olması ve yurttaşların kendi özgür istençleriyle bu partilerden seçtikleri birine oy vermesi demektir" diye anlaşılırsa, demokrasinin özü olan demokratikleşme gerçekleşmeden de demokrasi olabilir anlayışı sürerse, o ülkede demokrasi, partilerin çok oy almalarıyla eşit olur. Bizimki gibi olan, böyle demokratikleşmeden demokrasiyi uygulamaya kalkışan ülkelerde, yurttaşın oylarını kapmak için herşey yalan üzerine kurulur. İktidar partisi de, ana muhalefet partisi de, yavru muhalefet partileri de bir yalan yarışına girerler. Öyle ülkelerde politika yalan üretmekten başka bişey değildir. Ve partici politikacılar, yurttaşların oylarını daha çok kapmak için, isteyerek istemeyerek, ellerinde olarak olmayarak amansız bir yalan yarışına girerler. Hangi parti daha çok, daha inandırıcı, daha kuyruklu yalan söylerse o parti iktidar koltuğunun sahibi olur yada ortaklarından biri olur.

Şimdi örnekler vereyim. Örneğin bugünkü koşullarda enflasyonu düşüremeyeceklerini, düşürmeyi bırakın bir çizgide bile tutamayacaklarını bile bile enflasyonu indirmede yalan yarışına girerler; yüzde seksen, yüzde altmış, yüzde kırk, yüzde yirmi, yüzde beş! Ben enflasyonu sıfıra indireceğim! Bravo. Bir indirme yarışı. Ençok indirenin üstünde kalır.

Her alanda böyledir bu. Diyelim, din konusu. Herif, babasının cenazesinde bile cenaze namazı kılmamış ve dua etmemiştir, bu fotografla saptanmıştır ama parti politikacısı olduktan sonra gittiği her cenazede ellerini gökyüzüne açıp dua etmiş ve bununla da kalmayıp, alnı secdeye gelmemiş olan bu herif, Müslüman seçmenlerinden oy almak için Cuma namazlarına gitmeye başlamıştır.

Müslüman olmak için İslamın beş koşulunu yerine getirmek gerekirken, kadın hiçbirini yerine getirmemiş ama

seçmenleri yalanlarıyla kandırmak için Allah adını anmadan ağzını açmamıştır.

Her alanda bu böyledir. Dinde, ekonomide, dışpolitikada, içpolitikada, eğitimde, sağlıkta, bütün alanlarda yalancılık, sahtecilik egemendir. Örneğin, geçinmeye hiç de niyetim olmadığı için adını hâlâ öğrenmediğim şimdiki İçişleri Bakanının Sıvas'ta onbinlerce yobazın "Şeriat isteriz!" ulumalarını duymazdan gelip "Sıvas olaylarını Aziz Nesin'in konuşması kışkırtmıştır" diye bile bile, duya duya, göre göre yalan söylemesi nedir? Bu; yobaz, bağnaz, dinsel gerici ve köktenci halk kesimine hoş görünmek, sevimli görünmek için onları kafese koymaktan başka ne olabilir? Yalanıyla salt kamuoyunu mu, salt kuyruk acıları olan aptal köşe yazarlarını, TV sözcülerini mi, kandırdı; Cumhurbaşkanını da, Başbakanı da, ana muhalefet partisi başkanını da kandırdı.

Peki halk, bu yalanları yutar mı? Bal gibi yutar, şimdiye dek hep yuttuğu gibi. Halkın yüzde altmış dediğim bölümü aptal olduğu, yüzyıllardır aptallaştırıldığı ve aptal bırakıldığı için yutar. Büyük sermaye yutmaz ama işine öyle geldiği için yutmuş gibi görünür. Onların kalem ve söz uşakları da, efendilerinin sözünden değil, niyetlerinin bile dışına çıkamazlar. Geri kalan yüzde şu kadarı da herşeyi anlar anlamasına ama korkak ve ödlek olduğu için sesini çıkarmayarak yalancılar sürüsüne katılmış olur. Geriye ne kalır? Altmış milyonda bir avuç yiğit aydın!

Salt biçimsel demokrasiyle demokrasi olamayacağını ve bugüne dek olmadığını artık öğrenmemiz ve halkımıza öğretmemiz gerekiyor. Özsel demokrasi demek olan demokratikleşme olmadan, demokrasi halkı yalanlarla aldatmak için politikacının dilinde bir yalan olmaktan öteye bir işe yaramaz.

Özsel demokrasi demek olan demokratikleşme, biçimsel demokrasi uygulaması gibi kolay değildir, zordur, çok zordur, kısa zamanda gerçekleşemez, sabır ister, özveri ister, gerçek yurtseverlik ister, akıl ister, yani bugün politikacıların – hepsinde demeyeyim – çoğunda olmayan şeyler yada olup da uygulamadıkları şeyler... İlle de demokratikleşme: Başta eğitim olmak

üzere, ülkenin bütün maddi ve manevi zenginliklerinin ve yoksulluklarının, ülkenin bütün yurttaşlarına toplumsal eşitlikle ve hakça bölüştürülmesi... Daha açık bir anlatımla insanların, çalıştıkları, layık oldukları, hak ettikleri oranda ülkenin nimet ve külfetlerinden paylarını almaları...

11 Temmuz 1993

Yanlış Bir Devlet Felsefesi

Evet, yanlış... Ama kime göre yanlış? Büyük işadamı Vehbi Koç'un devlet felsefesinden söz ediyorum. Koç'un Mülkiyeliler Birliği Istanbul Şubesindeki yemekli toplantıdaki konuşması, bana göre, günün, ayın, yılın en önemli olayıdır. Cumhurbaşkanı seçiminden bile önemlidir.

Koç o konuşmasında inandığı devlet felsefesini anlatıyor ki, bu felsefe bizim bugünkü devletimizin de felsefesidir. Aslında Türkiye'den hiçbir yeni felsefe çıkmayacağı için "Bugünkü devletimizin de felsefesidir" sözümüz yanlıştır. Çünkü, bugünkü devlet felsefemiz, herzaman yaptığımız gibi nal toplamak için kuyruğuna takıldığımız –katılmak zorunda olduğumuz– serbest piyasa ekonomisinin, yani kapitalizmin, yani bugünkü dünyanın büyük çoğunluğunun devlet felsefesidir. Vehbi Koç, kendi devlet felsefesini söylerken, kendinden ve yeni bişey söylemiyor, dünya kapitalizmi olan emperyalizmin sözcülüğünü yapıyor. Bundan doğal bişey olamaz. Üstelik, dünya kapitalizmi ve onun zavallı bir parçası olan Türkiye için söyledikleri doğru ve geçerlidir. Bu devlet felsefesinin yanlışlığının ve Vehbi Koç'lar için çok yararlı ama Türk halkı için, Türkiye emekçileri, işçileri, köylüleri, dar gelirli memurları, az kazançlı esnafı için çok zararlı olduğunun anlaşılması için de, Vehbi Koç'un ve benim dünyada olamayacağımız denli uzun bir zamana gereksinme vardır.

Bugünkü Türkiye'yi anlamak için, Koç'un Mülkiyeliler Birliğindeki konuşmasının her tümcesi üzerinde ayrı ayrı ve uzun uzun durmak gerekir. Zaman buldukça bunu yapmaya çalışacağım.

Bundan bikaç yıl önce Talat S. Halman bana yolladığı bir mektupta Vehbi Koç'un özyaşamını anlatan bir kitap hazırladığını bildiriyor ve benden de bu kitap için yazı istiyordu. Koç'un kendi sınıfı içinde çok değerli bir insan olduğunu elbet biliyorum. Ama dünya görüşlerimiz birbirine o denli ters ki,

onu övücü – ki özgeçmişte öyle olması gerekirdi – yazı yazamazdım. Sevgili Halman'ın da bunu bilmesi gerekirdi. Mektubunu yanıtlamadım. Bisüre sonra Talat S. Halman'dan aynı isteği yineleyen bir mektup daha aldım. Onu da yanıtlamadım.

Türkiye'de faşist devlet felsefesinin temsilcisi Kenan Evren'di. Bir televizyon konuşmasında şöyle demişti:

– İki türlü devlet anlayışı vardır. Birinde devlet millet içindir, milletin hizmetindedir; öbüründeyse millet, devlet için vardır. Biz, bu ikinci devlet anlayışındayız...

Evren bu sözlerinin faşist devlet felsefesinin özeti olduğunu, bilmem ki biliyor muydu? Çünkü onun devlet başkanlığındaki sözleri, ne dediğini bilmeden söylenmiş sözlerdir.

Vehbi Koç'un devlet felsefesiyse, kapitalist devlet felsefesidir. Bakınız, Mülkiyeliler Birliğindeki konuşmasında, bu konuda neler söylemiş:

Benim anayasam şudur: Devletim ve ülkem var oldukça ben de varım. Tüm işadamlarının aynı inançla devletimize ve ülkemize sahip çıkmasını diliyorum.

Pekçok insanın, bu sözleri ne doğru bulduğunu biliyorum, hatta bir bölüm işçinin, emekçinin bile... Nasıl Kenan Evren'in bu konudaki sözleri faşist devlet felsefesinin bir söylemiyse, Vehbi Koç'un sözleri de kapitalist devlet felsefesinin bir özet söylemidir. Ne olmuş kapitalist devlet felsefesini savunmuşsa Koç? Şu olur. Bu sözler, fabrikalarında ve işyerlerinde çalıştırdığı 40 binden çok işçi ve emekçinin aleyhine olduğu gibi, Türkiye genelinde bütün işçilerin, emekçilerin, köylülerin, dar gelirli memur ve esnafın aleyhinedir. Ne var ki, bu saydığım yığınların pekçoğunun, Koç'un devlet felsefesinin aleyhlerine olduğunu anladıklarını hiç de sanmıyorum. Hatta tam tersine, lehlerine olduğunu bile sanmış olabilirler. Adam ne güzel ve ne doğru söylüyor: Devlete sahip çıkın!

Zavallı devlet, ne hallere düşmüş!..

Faşist devlet felsefesinde devlet, babadır. Kapitalist devlet felsefesindeyse devlet, sahip çıkılması gereken, zavallı, garip, bakımsız, kimsesiz bir çocuktur ve ona sahip çıkılmalıdır. Bu

kimsesiz çocuğa sahip çıkabilmek, ona varlığından bir küçük parçacık verebilmek için de mal sahibi, mülk sahibi, para sahibi, zengin olmak gerekir. Bir düşkünlerevinden evlatlık almak için bile, o çocuğa bakabilecek oranda varlıklı olduğunuzu kanıtlamanız gerekir.

Vehbi Koç ve onun gibi olanlar, bir zamanlar devlet onlara sahip çıktığı için zengin olmuşlardır. Ama onlar nankör değildirler, şimdi devlet kimsesiz, sahipsiz ve yoksul kalınca, elbette bu kez onlar devlete sahip çıkacaklardır.

Uygun bir zamanda bu konuya dönmek isterim; çünkü konu ülkemizin ana konularından biridir.

20 Mayıs 1993

Demokrasi, Çoğunluk Oyu Demek midir?

Ağustos 18 gecesi saat 23.30'da Yeşilköy Havaalanına (Atatürk Hava Limanı değil) indim. Köln'den THY ile gelmiştim. Gazete muhabiri genç gazeteci arkadaşlar çevremi kuşattılar ve beni soru yağmuruna tuttular. Sorular elbette *Şeytan Ayetleri* ve Salman Rüşdü üzerine odaklanmıştı:

– Salman Rüşdü'yle anlaştınız mı?

– Evet...

– Anlaşmazlık konusu olan sorun neydi?

– Anlaşmazlık, olayları yanlış yorumlamaktan doğmuştu. Bu yanlış yorum düzeltildi, hiçbir sorun kalmadı.

– Salman Rüşdü'yle buluşmanızı kim düzenledi?

– *En Alttakiler* adlı kitabıyla Türkiye'de tanınan dostum Günter Wallraff'ın önerisi ve istemi üzerine Alman Yazarlar Birliği ve benim de üyesi bulunduğum Alman PEN Kulübünce bu buluşma düzenlendi. Salman Rüşdü (Rushdie) ile buluşmamız Bonn yakınlarında Rhein nehri kıyısında bir otelde oldu.

– *Şeytan Ayetleri*'ni yayımlayacak mısınız?

– Evet.

– Prof. İlhan Arsel'in kitapları da yasaklandı ve toplatıldı. Onları da yayımlamayı düşünüyor musunuz?

– Hayır. Biz genelde bütün kitap yasaklamalarına karşıyız. Hiçbir kitabın yasaklanmasını doğru bulmuyoruz. Türkiye'deki kitap toplatmaları ve yasaklamaları uygar dünyada ve hem zorlanarak hem de zorlayarak bir parçası olduğumuzu ve üyesi bulunduğumuzu övünerek iddia ettiğimiz, Avrupa ülkelerinde çok gülünç bulunuyor ve bizimle alay ediliyor. Prof. İlhan Arsel'in kitapları, yanlış yorumlanmış ve değerlendirilmiş bile olsa Türk Ceza Yasasına uygun yada uydurulmuş biçimde toplatılmış ve yasaklanmıştır. Oysa *Şeytan Ayetleri*, yasaya göre değil, bir hükümet kararnamesiyle yasaklanmıştır. Arada büyük ayrım var. Genellikle bütün kitapların yasaklanmaması için savaşım veririz ve veriyoruz ama yasada yasak konmamış bir kitabın

bile kararnameyle yasaklanmasına karşı olduğumuzu eylemle göstermeliyiz. Önce hükümete insan haklarına, düşünce özgürlüğüne, inanç özgürlüğüne, laikliğe, kısacası demokrasiye aykırı olan bu yasak kararnamesinin kaldırılmasını rica eden bir dilekçe vereceğiz.

– Hükümet dilekçedeki isteğinizi kabul etmezse yine de yayımlayacak mısınız?

– Bunu önce de bikaç kez söyledik. Bu isteğimiz kabul edilmezse, hükümetin özkendisi yurttaşlarını, dayanaksız kararnamesini çiğnemeye zorluyor, demektir.

İşte konuşmamızın tam burasında, görevinin haber almak değil, haber alacağı kaynak kişiyle tartışmak olduğunu sanan sağcı gazetelerden bir muhabir, halkın çoğunluğu istemiyorsa, ki istemiyor, çoğunluğun isteği demek olan demokrasiye karşın yine de *Şeytan Ayetleri*'ni yayımlamamızın yanlışlığı üzerine bir tartışma açmak istedi.

Aslında bu genç sağcı muhabirin sözleri salt onun değil, Türkiye'deki, hangi kanattan olursa olsun, bütün sağın düşüncesi ve sözüdür. Onlara göre, demokrasi çoğunluğun karar ve oyudur. Buyüzden hangi kolundan olursa olsun, Türkiye'deki bütün sağcılar yıllardanberi var güçleriyle sağın oylarını artırmaya çalışmışlardır. Bunun için İmam-Hatip liselerinin, Kuran kurslarının sayıları hergün artırılmakta, başta Eğitim Bakanlığı olmak üzere devletin bütün organlarına gericiler doldurulmaktadır. Artık yargıç da, savcı da, profesör de, hekim de, mühendis de, milletvekili de, bakan da, çoğunlukla kendilerindendir. Ne kalmıştır şunun şurasında? Bitek ordu. Orduyu da sağcılarla doldurunca, tamam. Seçimle iktidara gelirlerse ne iyi. Seçimle olmazsa, hem de halkın desteğiyle askerî darbe yapar, hükümeti ele geçirirler. Nasıl olsa askerî darbelere alışkanlığımız da var. Hazırda bekleyen, generalleri fahri profesör yapacak üniversitelerimiz dolu. Her yıl ordudan 500-1000 sağcı subay ve astsubayın atılmasının nedeni budur. Ordu direniyor. Nereye dek direnebilir Kemalist Ordu? Bilinemez.

Aslında sağcılar çok haklıdırlar. İmam-Hatip çıkışlılar hukuk, tıp, edebiyat, siyasal bilgiler ve bütün fakültelere yasal

hakları olarak girebiliyor ve ordan devletin içine nasıl geçiyorlarsa, aynı biçimde Harp Okullarına da girebilmelidirler. Bu onların demokratik haklarıdır ve hiçbir yasal engel de yoktur. İster seçimle, ister darbeyle, dinci kesimin hedefi iktidardır ve (elhak), haklarıdır. Kendilerini hâlâ ilerici sanan ahmakların sayesinde iktidarları hiç de uzak görünmüyor. İşte buyüzdendir ki, Türkiye'de sağcılar herkesten daha çok demokrasiyi istemektedir.

Demokrasinin bu olmadığını kaç kez yazdım burada, bu demokrasi anlayışının yanlışlığını anlatmaya çalıştım. Demokrasinin, çoğunluğun karar ve oyu olması, demokrasinin vazgeçilmez ana koşuludur ama gerçek demokrasinin kurulması için, bu biçimsel koşul yetmez. Yetmiş olsaydı şu olgular gerçekleşmezdi. Almanya'da Nazizm ve İtalya'da Faşizm, bizdeki askerî darbeler gibi zorla olmamıştır. Normal seçimle ve halkın karar ve oyuyla olmuştur ve halkın tümüne yakınının karar ve oyuyla dünyada 60 milyon insan (yani Türkiye nüfusu kadar insan) öldürülmüştür. Türkiye'deyse yine halkımızın, çoğunluğunun karar ve oylarıyla halkın aleyhine çalışan hükümetler işbaşına getirilmişti.

Peki, bunun umarı ne? Bikaç kez yazdım. Bunun umarı, biçimsel demokrasiyle birlikte demokratikleşmedir. Ancak demokratikleşmeyle halk kandırılmaz yada az kandırılır ve kimlere niçin oy vereceğini bilir.

Demokratikleşme, biçimsel demokrasi gibi hop diye, akşamdan sabaha uygulanabilecek bir dizge değildir. Bikaç yıldanberi, bilen bilmeyen hemen herkesin ağzında bir demokratikleşmedir gidiyor. Ama nedir bu demokratikleşme? Bikaç kez yazdım bunu. Sabır ve zaman isteyen demokratikleşmeden sonradır ki, ancak demokrasi çoğunluğun karar ve oyu olabilir.

20 Ağustos 1993

Namuslularla Namussuzlar

İsmet Paşanın altından değerli bir sözü var. Paşa'nın bu sözü özdeyiş olmuştur:

"Bir ülkede namuslular enaz namussuzlar kadar cesur olmalıdır."

Böyle değerli sözler durup dururken söylenmez. Bu sözlerin hangi gerekçeyle, niçin, hangi nedenle söylendiğini bilmekte yarar vardır. İsmet Paşanın nasıl bir dönemde ve nasıl bir durumda, hangi nedenlerle böyle bir sözü söylediğini çok iyi anımsıyorum. Paşa, bu sözü söylediğinde muhalefetteydi. Yıllarca iktidar olmuş koca İsmet İnönü muhalefete geçince, yani kendi Millî Şeflik diktasından, bu diktatörlüğün karşıtı bir duruma gelince, geçmişteki kendisini aynadan seyreder gibi olmuştu. Muhalefette olsa bile, İsmet Paşaya, dünyanın yedi harikasından sonra Türkiye'nin icadı olan dünyanın sekizinci harikası yerli demokrasi işletiliyordu. Paşa alanlara sokulmuyor, halkla konuşturulmuyor, yolları kesiliyor, başına taş atılıyor ve işte ancak o zaman iktidardayken hiç anımsamadığı bu altın özdeyişi söylüyordu. Paşa, Vatan Cephesi denilen maskaralığı, üstelik çoğunluğu yüreksiz Türkiye insanının tepkisizliğini çözüyordu.

Değeri biçilemeyecek bu sözün, eksik söylenmiş bir söz olduğunu, Aydınlık gazetesinin çıktığı gündenberi başına gelenlerden sonra anladım. Bu özdeyişi, şöyle tamamlamalı: "Adil bir devletin bulunduğu bir ülkede namuslular, enaz namussuzlar kadar cesur olmalıdır."

Çünkü, namuslularla namussuzların savaşımında yansız hakem olması gereken devlet, namussuzlardan yanaysa, namussuzları tutuyorsa, o zaman namusluların sayısı korkudan hem günden güne azalır, hem de namuslular hep yenilir ve onların yenilgisi bir yazgı olur. Tarih boyunca Türk halkı, adil bir devletin simgesi olarak gördüğü kadıyı suçlamıştı: "Anamı beceren kadı!"

Türkiye'de devlet hünsadır, yani hem devlet ana, hem devlet babadır. O zaman yurttaş için, birey için ancak kurtuluş korkuya, tepkisizliğe, nemegerekirciliğe sığınmak ve aptallaşmak olur.

Üstelik konuşan Türkiye, saydam Türkiye savsözlerinin perde arkasını biraz Aydınlık gazetesinde yaşadık ve yaşamaktayız. Bu tür olayların küçücük örneği olarak bunlardan birini aktarıyorum. 29 Mayıs günü saat 17'de gazetemizin İzmir Bürosunun açılışı vardı. Beni de çağırmışlardı. Saat 16.00'da İzmir'de kaldığım otele şu telefon geldi: "Gericiler büromuzu bastı. Biz telefon edene dek otel odanızdan çıkmayın!" Büronun bulunduğu yerin komşuları, yani halkın bir bölümü, İsmet Paşanın özdeyişini tuttular ve oradaki polislerin göz göre göre yakalamadığı saldırganları yakalayıp polise teslim ettiler. Ertesi gün İzmir Büromuza daha büyük saldırı oldu ve büronun camları, çerçeveleri parçalandı. Hak aramak için başvurulan polisin yanıtı şuydu: "Eee, siz de *Şeytan Ayetleri*'ni yayımlamayın."

Bu kafadaki polis, kendini yargıç yerine koyarak, halkı kışkırtıyorlar diye bizi suçlu bile sayabilirdi.

Halk nice yürekli olursa olsun, hakem kim, düdük kimin elinde?..

Devlet adil değilse, yansız değilse, halkın devlete güveni sarsılmış, hatta kalmamışsa, o zaman halk kendi kurtuluşunu, tepkisizlikte, edilginlikte bulur. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin içine adil ve yansız olmayanların artarak girmekte olduğunu, belgeleri ve kanıtlarıyla kaç kez yazdık.

20 Haziran 1993

İyi Yetişmiş İşadamlarının Politikaya Girmeleri

Herkese değilse bile çok kişiye doğruymuş gibi gelen sözler vardır. Bu sözlerden korkmalı; hem korkmalı, hem de o sözlerin doğruluğundan kuşkulanmalı. Çünkü doğa yasaları ve matematik dışında, özellikle toplumsal yaşamda herkes için tek doğru yoktur.

Şimdi herkese doğruymuş gibi gelen bir sözü söylüyorum: "İyi yetişmiş insanların politikaya girmesinde yarar vardır". Bu dosdoğru sanılan söze karşı çıkanın bulunacağını sanmıyorum. Oysa doğru sanılan bu söz, bizi çok büyük yanlışlara sürükler. Niçin bu söz doğru sanılır? Çünkü, içinde bulunduğumuz durumumuzu saptamaktadır da ondan. Bu durumdan memnun değiliz. Genellikle insanlarımız, politikaya giren ve seçimleri kazananlardan, onların kültür düzeyinden, ahlak anlayışından memnun değildir. İyi yetişmiş insanlar politikaya girerse, onların arasından seçilecek milletvekilleri de, bakanlar da daha düzeyli, daha doğrulukçu insanlar olacaktır. İşte bu sanı, iyi yetişmiş insanların politikaya girmelerinde yarar vardır, yanlışını da bize doğruymuş gibi gösterir.

Bir sözün, bir yargının doğruluğu, yanlışlığı, soyut olarak salt o sözün kendisinden anlaşılmaz. Gerçek olarak bir sözün doğruluğunu, yanlışlığını anlamak için;

1. O sözü kimin söylediğini,
2. Niçin söylediğini,
3. Hangi koşulda söylediğini bilmemiz gerekir.

Bu düşünceme karşı olanlar, doğru herzaman doğrudur; söyleyene, niçin söylendiğine ve söylendiği koşula göre doğru olmaz, diyebilirler. Öyleyse savımı kanıtlamam gerekiyor.

"İyi yetişmiş insanların politikaya girmesinde yarar vardır" sözünü Vehbi Koç söylemiştir. Vehbi Koç'un Mülkiyeliler Birliğindeki çok önemli konuşmasından başka bölümler de alalım: "Ben 1940'larda CHP üyesi oldum, çalıştım. Ama bizim devrimizle bu devir arasında çok fark var" diyor. Devirler

arasında fark olunca, her devirde söylenen doğrular arasında da ayrım olması zorunludur.

1940'larda Vehbi Koç'un CHP'li olup 1950'lerde partisiz olması, şimdi de iyi yetişmiş insanların –ki bu insanların çoğunluğu elbette işadamları ve onların çocuklarıdır– politikaya girmelerini salık vermesi, kendi sınıfsal açısından dört ayrı dönemdeki dört ayrı doğruyu göstermektedir.

1940'larda CHP'liydi. Yani o dönemde işadamının CHP'li olması gerekli, hatta zorunluydu. Çünkü tek parti iktidarı vardı. Yani tek parti olan CHP hükümetti, devletti ve herşeydi. 1940'larda sanayi (Sümerbank, Etibank ve KİT'ler kurulmuştu) devlet kapitalizminin elindeydi. Böyle bir dönemde iyi yetişmiş bir işadamı, işlerini yürütmek için CHP'li olmak zorundaydı.

1946'dan sonra Vehbi Koç, CHP'den istifa ederek partisiz olmuştur. Çünkü Türkiye'ye, sözde demokrasi geldiği için Türkiye'ye çok partili düzen girmiştir. Bu çok partilerden hangisinin iktidara geleceği ve ne zaman iktidarın değişeceği bilinemez. Kaldı ki, çok partili düzene girinceye dek Vehbi Koç herhangibir partiye girmeyi artık gereksinmeyecek denli büyük bir işadamı olmuştu. O zaman için "İyi yetişmiş insan, yani işadamı, partisiz olmalıdır" sözü en doğru sözdür. İyi yetişmiş işadamı, partisiz olacaktır ama, iktidara gelmesi olası bulunan partilere ve örneğin 1960'daki darbecilere destek vermeyi de unutmamalıdır.

Bugünün iyi yetişmiş işadamları ise partiler üstü ve partilere egemen olduğunu unutmamalıdır. Bu iyi yetişmiş işadamları zaman zaman kendilerine gerekli olduğu zaman, kurdukları TÜSİAD yoluyla hükümetlere akıl vermelidir. TÜSİAD'a uygun gelmeyen hükümetler devrilir. Yani hükümetler TÜSİAD'ın sözlerini, öğütlerini dinlemelidir. Daha açık söylemek gerekirse, iyi yetişmiş işadamları hükümete girerek basının şamar oğlanı olmak yerine, hükümeti sanki sekreteriymiş gibi kullanmayı yeğler. O dönemde iyi yetişmiş işadamları, politikada önalması olası bulunan insanları yanında çalıştırarak yetiştirmeli, onlara iş vermeli, gerektiğinde kendilerine uçak ayırmak gibi yardımlarda bulunmalıdır. Örneğin işadamlarının

(Sabancı'nın) hizmetinde çalışan Özal, Cumhurbaşkanı olmuştur. Yine örneğin Cavit Çağlar'ın şimdiki Cumhurbaşkanı Demirel'e (DYP'ye) yardımları, kimi bakanları yanında çalıştırdığı unutulmamalıdır.

Bugün KİT'ler özelleştirilmekte, yeni dünya düzeni kurulmakta ve serbest piyasa ekonomisi geçerli olmaktadır. Herşeyde olduğu gibi, ABD örnek alınmalıdır. İşadamı eskiden olduğu gibi, artık bir kişi değil, bir holdingdir. Bu holdinglerde çok iyi yetişmiş biçok akraba ve işadamı vardır, bunlar sırayla, dönüşümlü olarak hangi parti iktidara gelirse ve gelebilecekse ayrı ayrı o partinin üyesi olmalıdır.

İşte, dört ayrı dönemde, birbirine aykırı dört ayrı doğru:

"Tek parti iktidarı döneminde iyi yetişmiş insanın CHP'ye girmesinde yarar vardır."

"Demokrasinin başladığı çok partili dönemde iyi yetişmiş insanın politikaya girmemesinde yarar vardır."

"İşadamları örgütü TÜSİAD'ın hükümete egemen olduğu dönemde, iyi yetişmiş insanların uzağı görüp sivrilebilecek politikacıları hizmetinde kullanması ve iktidar olabilecek partileri desteklemesinde yarar vardır."

"Artık işadamlarının devlet yardımına gereksinmediği, hatta gerektiğinde devlete yardım ettiği bugünkü dönemde iyi yetişmiş insanların, yani işadamlarının aileden ve yakınlarından kimilerinin, iktidardaki yada iktidar olma olasılığı bulunan ayrı ayrı partilere üye olarak politikaya girmelerinde ve dolaylı değil, bizzat iktidar olmalarında yarar vardır."

Bikaç yazımda Vehbi Koç'un adını kişisel ve bireysel bir sorun olarak değil, kapitalizmin bir simgesi olarak anmaktayım.

30 Mayıs 1993

Hamhalat Burjuva

Burjuva sözcüğünü yanlış olarak Türkçe'ye kentsoylu diye çevirdiler. Burjuvanın soy sopla hiçbir ilişkisi yoktur. Burjuva, hamhalat ve görgüsüz, sözünü söyleşisini bilmeyen ama yürekli ve kurnaz insanların zamanın koşullarına uyarak zenginlemesi ve kentlileşmesidir. İlk oluşum döneminde açgözlü ve oburdur. Ancak, beş on kuşak sonra paranın verdiği olanaklarla eğitilir ve kurduğu "burg"larda incelir, kendi ulusal kültürünü bikaç yüzyılda oluşturur. Buyüzden onlara kentsoylu değil, kentligil demek doğru olur. Tarihin haddehanesinden geçip incelmedikçe kentligil olunamaz. Buyüzden dünya edebiyatı kentligillerin görmemişliğini anlatan ve alaya alan başyapıtlarla doludur. Türkiye'nin 20. Yüzyıl tarihi, İttihat ve Terakki iktidarından başlayarak, Cumhuriyet tarihinde de sürerek, devlet eliyle ulusal burjuva (kentligil) yaratmak çabalarıyla geçmiştir. Batıda kentligil tarihsel koşullar içinde doğmuştur, bizdeyse zorlayarak yaratılmaya çalışılmıştır.

Türkiye'de kentligil, iki yüzyıl gecikmeyle ancak 1950 yılında, ABD'nin desteğiyle doğmuştur. Vehbi Koç, bu doğumu, en iyi bilen kişi olarak, Mülkiyeliler Birliğinde Türk işadamlarına verdiği öğütte şöyle dile getiriyor:

"1950'den sonra iktidara gelen Demokrat Parti özel sektörün gelişmesine önem verdi."

Gerçek anlamda Türkiye kentligilleri 1950'den sonra oluşmaya başlamıştır. Kentligillerin oluştuğunun dışta görünen dört göstergesi vardır:

1. Türkiye'nin yeni doğan kentligilleri, babadan kalma evlerini beğenmemişler, yeni beton evler, yüksek apartmanlar, gökdelenlerde işyerleri kurmaya başlamışlardır. Bu yeni yapılar çevrelerinde, doğal olarak gecekondulaşmayı da hızlandırmıştır.

2. Burjuva, yeni yapılarına, yepyeni eşyalar alması gerektiğini filmlerden, özellikle Amerikan filmlerinden öğrenmiştir. Herkesin de bildiği gibi, bu ev eşyası gereksinmesine yanıt

vermek için de, büyük kentlerin giriş-çıkış yolları üstüne pek-çok mobilya yapımevleri kurulmuştur. Nitekim Istanbul'dan Tekirdağ'ına doğru Trakya yakasında, yine Istanbul'dan İzmit'e doğru Anadolu yakasında yol boyunca sıram sıram mobilya fabrikaları kurulmuştur.

3. Kentligiller apartmanlarını yaptı, içine modern mobilyasını yerleştirdi. Şimdi sıra, filmlerde de görüldüğü gibi, yapılarının duvarlarına resim asmaya gelmiştir. Istanbul, Ankara ve biraz da İzmir gibi büyük kentlerimizde pıtrak gibi resim galerilerinin açılması bundandır. Daha önceleri koca Istanbul'a Adalet Cimcoz'un açtığı tek galeri (Maya) bile fazla gelip kapanmışken, kolleksiyonlar yapan kentligiller sayesinde resim galerisi de artmıştır.

4. Kentligiller evlerini, yapılarını kurdu, mobilyasını yerleştirdi, duvarlarını resimlerle süsledi, şimdi de sıra kültüre gelmiştir. Filmlerdeki evlerde güzel ciltli kitaplar vardır raflarda. İşte böylece, 1950'den sonra gittikçe artarak hızlanan ansiklopedi dönemi başlamıştır.

Daha önceleri Zekeriya Sertel'in çabalarıyla Cumhuriyet gazetesinin çıkardığı tek ansiklopedi bile zor satılabilirken, Türkiye ansiklopedi yağmuruna tutulmuştur. Ayrıca ansiklopediyi okumak da gerekmez, o bir bilgi konservesidir, gerektiğinde açılıp bakılır. Bundan başka, güzel ciltleriyle bulunduğu yere şıklık verdiği gibi, çoluk-çocuğa (evladiyelik) kalıt olarak kalır, tam kentligiller içindir.

Türkiye'de 1950'li yıllarda kurulabilen kentligillerin ikinci, üçüncü kuşağı bugün işbaşındadır. Ama onların hâlâ kentligillere özgü kültürü yoktur. Onun ulusal kültürü, göbeğinden bağlı olduğu yabancı kültürdür; daha doğrusu ulusal kültürü yoktur ve ulusal olan hiçbişeyi yoktur. Ulusal değerleri olmadığı için, evrensel değerleri de yoktur. Bu savı çürüten biriki kentligil örneği gösterilirse, inceleyin, bunlar bikaç kuşaktanberi kentligilleşmiş ayrıcalardır.

Binaları, mobilyası, duvarda resimleri, raflarda ansiklopedileri olan kentligillerin artık çok önemli bir gereksinmesi daha vardır: İSTİKRAR, ekonomik ve siyasal istikrar!

Kentligillere göre istikrar, emekle büyük sermaye arasındaki dengenin, hep büyük sermayenin yararına çalışmak koşuluyla, hiç bozulmuyormuş gibi görünmesidir.

Vehbi Koç, işadamlarına verdiği öğütlerde bu konuda da şöyle diyor:

"Politika ve ekonomide istikrar sağlarsak, Türkiye dünyanın sayılı ülkelerinden olur."

Demek, sorun istikrarın sağlanması. İstikrarın sağlanması için Türkiye'de üç kez askerî darbe oldu. Şimdilik, dördüncüsü beklenemez. Eee peki nasıl sağlanacak istikrar? Onu da, Kenan Evren denilen kişi üçüncü askerî darbeyi yapıp istikrarı kurunca, "Şimdi de gülme sırası, işçilerde değil, biz işadamlarında" diyen, Türkiye Tekstil İşverenleri Sendikası Başkanı Halit Narin şöyle yanıtlıyor:

"İşçi ücretlerinin bu düzeyde artmayı sürdürmesi halinde, Uzakdoğu'dan işçi ithalini düşünürüz. Çünkü bazı Uzakdoğu ülkelerinde, Afrika'da, Asya'da çok düşük ücretle çalışan kişiler, Almanya'da, Belçika'da, Hollanda'da yıllarca çalıştılar."

İşte, kültürsüz kentligillerin hem de 21. yüzyıla yedi kala, istikrar anlayışı budur: Almanya'ya, Fransa'ya, Hollanda'ya, Libya'ya ve dünyanın daha biçok ülkelerine milyonlarca Türkiyeli insanı ucuz işçi olarak gönderip, onların yerine Uzakdoğulu daha ucuz işçileri getirmek...

13 Mayıs 1993

Çok Laf Yalansız, Çok Para Dolansız Olmaz

Günlük bir gazetenin başyazılarında güncel sorunların en önemlilerinden söz etmem, kendi dünya görüşüme göre bunların yorumunu yapmam gerektiğini biliyorum. Ama bu güncel sorunlara değinmedim bu yazılarımda. Güncelliğin ötesinde daha temel, uygarlık ve çağcıllık yarışında ayağımızı tökezleten ve sürüp giden ana sorunlara değinmeyi yeğledim. Çünkü güncel sorunları, uzun yada kısa süre içinde nasıl olsa, şöyle yada böyle aşmamız olasıdır. Ama ana sorunlar yıllar yılı, hatta yüzyıllar boyunca sürmektedir.

Aydınlık gazetesi yayımlanmaya başladığındanberi Türkiye'nin gündemindeki sıcak olaylardan aklıma gelenler şunlardır: Ümraniye çöplüğünün sonunda sabrı tükenerek patlaması, kimin cumhurbaşkanı seçileceği ve kimin başbakan olmasının daha doğru olacağı, öğretmenlerin konut sahibi olmaları için kurulmuş bulunan İLKSAN'ın Ömerli'deki dalavereli arsa alışverişi, PKK'nın ateşkes çağrısına karşı gereken barış-görüş yanıtının ne ölçüde gerçekleşip gerçekleşmediği, Asil Nadir'in ikiüç yıl gözaltında tutulduğu İngiltere adasından Kıbrıs adasına tüymesi, istekleri hiç durmadan verdikçe artan ve buyüzden Türkiye'nin enflasyon batağından kurtulamayışının nedeni olan obur işçi sınıfının doymazlığı karşısında Halit Narin'in Uzakdoğu'dan ucuz işçi ithali önerisi... Bu gündem maddelerinin sırasını istediğiniz gibi değiştirebilirsiniz.

Kimilerine göre saydığımız bu güncel gündemden en önemlisi cumhurbaşkanı seçimi ve arkasından kimin başbakan olması gerektiğidir. Partiler adaylarını önümüze sürdüler. Bunlardan birini seçmek durumundayız. Bu seçimle Türkiye'nin toplumsal yapısında hiçbir değişim olamayacağına, hepsi de birbirlerine karşıt görüşte görünmelerine karşın genelde hepsi de aynı dünya görüşü doğrultusunda olduğuna göre, içlerinden herhangibirinin cumhurbaşkanı seçilmesinin, bence, siyasal havayı kızıştırmaktan ve sinirleri gerginleştirmekten başka,

hiçbir önemi yok. Nasıl olsa bir cumhurbaşkanı olacağına göre, birisi cumhurbaşkanı ossun da kim olursa ossun!

İşte böylece cumhurbaşkanını seçtik bile. Kimin başbakan olması daha uygun olur, sorununa gelince... partilerin gösterdiği başbakan adaylarının gazetelerde çıkan resimlerine bakıyorum. Herşeyden önce başbakan olacak kimsede, başbakanlık kılığı, giyimi ve davranışı arıyorum. Başbakan kılığı elbette bir üniforma değildir ama, ister istemez biz bir insanı önce dış görünüşüne, kılığına, giyimine bakarak değerlendiriyoruz. İnsanın aydın olup olmadığı, aydınsa ne ölçüde aydın olduğu ayakkabısının derisinin renginden, pantolon paçalarının biçiminden, saç ve ense tıraşından, bıyıklarının olup olmamasından, varsa biçiminden anlaşılır. Örneğin kitap okuyup okumadığı, hangi tür kitaplar okuduğu bile, insanın yüzüne yansır ve yüzünde, bakışlarında aydın olmanın aydınlığı görülür. Başbakanlık, usta bir terzi elinden çıkmış şık bir giysi değildir. Başbakan, başbakan kılığında olmalıdır, bayramlık giysilerini giymiş at arabacısı kılığında değil.

Başbakan olmayı içlerinden geçiren kişilerden bir küçük ricam daha var. Son onbeş yirmi yıl içinde trilyonlar sahibi olmuş zıpçıktılardan da olmasınlar. Çünkü halkımız, şu atasözümüzü çok iyi bilir: "Çok laf yalansız, çok para dolansız olmaz."

Okurlarımın, bana göz kırparak bıyık altından gülümsediklerini, kimi anlatmak istiyorsam onu anladıklarını görür gibi oluyorum.

8 Mayıs 1993

Kaç Alın Var Tertemiz

CHP'nin tek parti iktidarı, İsmet Paşanın da Millî Şef olduğu zamanlar... İkinci Dünya Savaşı bitmek, tek partili yönetimden çok partili düzene geçilmek üzere... O zamanlar, kimi enayi aydınlarca, çok partili düzene geçilmesi, demokrasinin kurulmasına yeter sanılıyor. (O enayi aydınlar bugün hâlâ var.) O tarihten onaltı yıl sonra, İsmet Paşanın başbakanlığı sırasında unutulmaz bir sözü vardır: "Biz demokrasiyi yapa yapa öğrendik!"

Çok doğru bir sözdür ama Paşa bu doğruyu Millî Şeflikten başbakanlığa düşünce öğrenebilmiştir; demokrasiyi yapa yapa... Bu doğru gibi görünen sözün en doğrusu şudur: "Biz demokrasiyi yapa yapa bile öğrenemedik." Kolay da değil. Babadan, atadan kalma açıkgözlülüğümüzle demokrasiyi bedelini ödemeden bedavaya almak istiyorduk ve hâlâ bedavaya getirmek istiyoruz da ondan... Olmuyor, hâlâ olamıyor, olamaz da... Toplumsal sıçrama olur elbet, ille de yaşanmışları bir daha denemek gerekmez ama, bu denli beleş olmaz.

İkinci Dünya Savaşı sona erince dünya, ortasından kesilmiş karpuz gibi ikiye bölündü. Bir bölümü, Birinci Dünya, yani kapitalist dünya, öbür bölümü İkinci Dünya, yani komünist dünya. Her iki dünya da kendisinin demokrat olduğu savında; öbüründe demokrasi olduğunu yalanlıyor. Dahaca, Üçüncü Dünya doğmamış. Türkiye'nin o zamanki en büyük korkusu, içindeki komünistlerdir. Bu, bir yapay ve sahte korkudur.

Çünkü Türkiye'deki komünistlerin sayısı, onlardan korkulamayacak kertede azdır. Salt Türkiye'de değil, benzeri bütün ülkelerde durum böyledir ve buyüzden devlet durmadan yapay komünistler imal etmek zorunda kalmıştır. Çünkü ABD ancak komünist tehlikesi olan ülkelere yardım ediyor, borç, kredi ve hibe veriyor. ABD'den borç alabilmek için yoksul ülkeler, komünistlerin sayısını çok göstermeye çalışıyor. ABD nerde nice komünist olduğunu bilir; bile bile bunu, komünist korkusunu

yaymaya çalışıyor. Yani herkes gerçeği biliyor ama dünyada bile bile bir oyun oynanıyor.

Şimdi hangi ülke olduğunu unuttum. Uzakdoğu'nun yoksul ülkelerinden birinin başbakanı Amerika'ya borç istemeye gitmişti. Uçaktan iner inmez daha ayağının tozuyla, gazeteciler şöyle sormuşlardı:

– Ülkenizde komünist çok mu, komünizm tehlikesi var mı?

O zamanki sağcı Cumhuriyet gazetesinde bu haber tıpatıp vardır. Başbakan şöyle yanıtlamıştı:

– Ne diyeceğimi bilemiyorum bu konuda... Komünistler çokazdır ve komünizm tehlikesi yoktur, desem Amerika'dan borç alamam, vardır desem yalan olur.

Türkiye devleti bu oyunu elli yıla yakın bir zaman durmadan oynadı ve boyuna yapay komünist imal etti. Cezaevleri bunlarla doldu. Bir antikomünistin, komünistlerin başka bir türü sanarak polis kovuşturmasına uğratılması gibi gülütler bile yaratıldı.

Yapay olarak imal edilen komünistlerden biri ve en ünlüsü, Tan gazetesinin başyazarı Zekeriya Sertel'di. Zekeriya Sertel, yazıp çizerek ve konuşarak komünist olmadığını kanıtlamaya çalışıyordu. Ama ille de devlet onu yapay olarak komünist sayacaktı. Oysa Zekeriya Sertel, gerçek bir demokrat aydındı ve başyazılarında hem halka, hem aydınlara, hem de devlete demokrasi dersleri veriyordu; bu dersleri anlayacaklar çokaz olsa bile...

Yapay komünist imal eden devlet, Zekeriya Sertel'in başyazılarının bulunduğu Tan gazetesini sonunda hem de üniversite öğrencilerine demir aygıtlarla yıktırttı. Tarih, İsmet Paşanın hâlâ Millî Şef olduğu 1945... Yıkıldığı günün Tan gazetesinin başyazısının son tümcesi – aklımda kaldığına göre – şöyleydi:

"Kaç nâsiye var çıkacak pâk u drahşan"

Tevfik Fikret'ten bir dizeydi bu:

"Tertemiz ve pırıl pırıl kaç alın çıkabilir."

Aradan kırk sekiz yıl geçmiş. Fikret'in, kaç temiz alın var diye sorduğu alınlar kırk sekiz kez daha kirlendi. Bu alnı kirli, yüzleri kirli, elleri kirli insanları mahkemeye vermekle hırsız-

lıkları kanıtlanmaz. Hırsızlıkları kanıtlanmayınca bu hırsızlara nasıl hırsız diyebiliriz?

"Bir Lazın tellak olduğu hamama çok iri göbekli bir müşteri gelmiş. Göbek taşına yatıp keselemesi için tellağı çağırmış. Karadenizli tellak, adamın o iri göbeğine parmağını uzatıp,

– Ha bunun içinde ne var? diye sormuş.

Bu soruya çok kızan müşteri,

– Bok var! diye bağırınca, tellak da dingin bir sesle şöyle sormuş:

– Ha bu kadar poku ne zaman yedun?

30 yaşında, 40 yaşında, bilemedin 50 yaşında, daha altmışına bile varmadan, beş on yıl içinde holding sahibi, banka sahibi olanlara, sıfırdan milyarder, trilyoner olanlara, biz de aynı soruyu soruyoruz:

– Sizin hırsızlığınızı kanıtlayamayız ama, bunca parayı ne zaman çaldınız?

Elbette çalışarak, becererek kazanmışlardır. Ama milletin aklı var, iz'anı var, (elbette, olanlarının), buyüzden de,

– Namusumuzla kazandık! sözünüze yanıtımız şudur:

– Sen onu külâhıma anlat!

21 Mayıs 1993

Her Şakanın Altında

Üç aydanberi polislerin koruması altındayım. Korumaları ben istemedim. İstemediğimi bildiren iki de dilekçe verdim. Yine de İçişleri Bakanlığı bu korumaları verdi. Zoraki bir koruma! Niçin koruma istemedim? Çünkü:

1- Türkiye'de insan, özgürlüğüne ne denli sahip olabilirse, o denli özgürlüğüme sahip olmak istiyorum. Heryere birlikte gitmek zorunda kaldığım gölgem gibi beni izleyen polislerle, özel yaşamımın bütün ayrıntılarını onlarla birlikte yaşamak çok tedirgin ediciydi.

2- Türkiye'de korunan kişinin, korumalarıyla birlikte öldürüldüğü çok görüldü. Böyle bir faciayı düşünerek, hiçbir savları olmayan zavallı korumaların (polislerin) benimle birlikte öldürülmelerini istemiyor, sağlığımda bunun üzüntüsünü çekiyordum. Güvenlik şefleri de böyle bir cinayeti öngörmüş olacaklar ki, önceleri beni de yanlarına alıp polis arabasına bindirirlerken, sonraları pek haklı olarak tatlı canlarını düşünüp, ben bir taksiyle önden giderken, onlar da polis arabasında arkamdan beni yada bizi izlemeye başladılar. Korumalarımın yanında polis arabasına bindiğim zamanlar –on beş gün kadar– şöyle bir şaka yapıyordum: "Baktı ki devlet, benim kendime özel araba alacağım yok ve sürücü tutacağım yok, şimdi bana sürücüsüyle birlikte bir makam arabası ayırdı."

İyi ki bu makam arabasını altımdan aldılar da, koruma polisleri olsun bir oranda benimle birlikte öldürülme tehlikesinden kurtulup benim de vicdanımı rahatlattılar. İki kez gidip 20 gün kaldığım Almanya'nın biçok kentinde beni koruyan iki üç araba içindeki koruma polisinin aklına nedense kendi tatlı canlarını korumak gelmiyor ve beni yanlarına alıp en öndeki koruma arabasına bindiriyorlardı.

3- Bilindiği gibi ben, herkesin cimri dediği, aşırı tutumlu bir insanım. Ayrıca, cimri tanınmamdan da çok memnunum. Bu bütçesinde geliri giderine denk olmayan ve herzaman borç

altında ezilen yoksul devletin, yobazların bir kişiyi öldürme olasılığı var diye, o kişiyi korumak için üç dört, kimileyin pek daha çok koruma polisi ve araba ayırmasını savurganlık sayıyor, benzin parasına, korumalara ve sürücüye verilen aylığa yazık oluyor, diye acıyorum. Bu düşüncemi dostlarıma aktardığım zaman, nice devlet adamını koruyan, hem de hiçbir öldürülme tehdidi de yokken, yetmiş, doksan, hatta daha çok koruma polisi olduğunu söylediler. Öyle anlaşılıyor ki, insanın değerine göre koruma sayısı değişiyor. Kenan Evren'in değeriyle benim değerim hiç bir olabilir mi?

4- İçişleri Bakanlığının beni koruma için vereceği polislere güvenmiyordum. "Beş parmak bir değil" denilecek ama, bana hangi parmağın rast gelip de tetiği çekeceğini bilemezdim. Bu kuşkumun yerinde olduğunu gösteren elimde kanıtlar vardı ve bu kanıtların bir bölümünü burda bikaç kez yazdım. Bu kuşkularımı, koruma şeflerine de bildirdim. Ben söyledim diye değil ama şimdiki korumalarımın, bu bakımdan güvenilir kişiler olduğuna inanıyorum.

5- Daha 1970'ten başlayarak bitakım kişilere devletin koruma ve tabanca taşıma ruhsatı verdiğini ve çoğu aydın olan bu kişilerden kimilerinin, ben devletin korumak zorunda kaldığı bir insanım anlamına böbürlendiğine tanık oldum. Kapılarında bekleyen koruma polisleriyle, bellerindeki –ceketlerini açıp açıp gösterdikleri– tabancalarıyla övünürlerdi. Beni de bunlardan sanmalarını istememiştim.

Koruma istemeyişimin daha başka nedenleri de vardı.

Karakollardaki ve emniyet müdürlüklerindeki gözaltı yerlerinin, ceza ve tutukevlerinin duvarlarına kalemle, kömürle, boyayla yazılmış, çiviyle kazılmış yazılar arasında ençok şu yazı görülür:

"Domuzdan post, polisten dost olmaz!"

İnsan, insandır ve genelleme yapmak en büyük yanlıştır.

Korumalar aracılığıyla, polisle senli benli ve içli dışlı olduk, Istanbul'daki, Ankara'daki, İzmir'deki ve başka il ve kimi ilçelerdeki, benim için canlarını ortaya koymuş olan korumalara soruyorum:

– Sizin aylığınız nedir?

Yirmi, yirmi dört yıllık polisin, komiserin verdiği yanıt şu:

– Dört milyon iki yüz bin lira!

Bunu söyleyenlerin, iki, üç, dört çocuğu var. Altı nüfuslu bir aile bu parayla nasıl geçinir? Bunun da yanıtını, ölen Cumhurbaşkanı Özal şöyle vermişti:

– Benim memurum işini bilir!

Bunun, "benim memurum rüşvet alır!" demekten başka bir anlama gelmediğini herkes anlar, hatta aptallar bile... Ya rüşvet almayan, alamayan, rüşvet alınabilecek yerlerde bulunmayan!..

Geçenlerde Istanbul karakollarından birinde bir işim vardı. Gülmece duyarlığı ve aylığı da dört milyon küsur olan bir komiserle söyleşiyorduk. Üç çocuğundan biri üniversiteye, ikisi liseye gidiyordu. Derdini deşmek için, özellikle şöyle sordum:

– Bu parayla nasıl geçinebiliyorsunuz?

Kapının ağzında yılışan herifi göstererek şöyle dedi:

– İşte şu karı pezevengi, buradakilerin ev kiralarına yardımcı olur.

Gazete haberlerinden öğreniyoruz ki, devlet, memur aylıklarını yüzde otuz artıracakmış. Bu enflasyon hızına karşı memur aylıkları yüzde otuz artırılacaksa, salt karı pezevenklerinin yardımı değil, erkek fahişe pezevenklerinin yardımı da ev kiralarını, çocukların çorap paralarını bile ödemeye yetişmez.

Gülmece duyarlığı olan komiserin şaka yaptığı belliydi ama, her şakanın altında bir gerçek yatar.

22 Haziran 1993

Ek:

Nasıl bir gerek duyulduysa, son aylarda koruma önlemleri daha da artırıldı. Teşvikiye'de bir katında oturduğum apartmanın karşısında bir minibüs dolusu silahlı ve resmî giysili polis, gece ve gündüz evimi kolluyor. Başkalarına verdiğim bu tedirginlikten çok üzülüyorum. Ama, ne yapabilirim?

11 Şubat 1994

DÜŞÜNMEK ÜSTÜNE DÜŞÜNMEK

Düşünmek; Ah Düşünmek

Düşünmüyoruz, düşünemiyoruz. Çünkü düşünmesini bilmiyoruz.

Türklerin yüzde altmışı aptaldır, dedim diye aleyhime sekiz on yerde birden dava açıldığı gibi, şimdi de düşünmüyoruz dediğim için kendilerini düşünüyor, hatta düşünür sananlar beni sakın dava etmesinler. Aptal dedim diye dava açıldığı zaman ağır ceza mahkemesinde yargıca söylemiştim:

– Efendim, bu dava sonunda aklanırsam, bir milletin yüzde altmışının aptal olduğu mahkeme kararıyla saptanmış olacak. Beni dava edenler yoksa bunu mu istiyorlar?

Nitekim aklandım. Beni dava edenler şimdi, düşünmesini biliyorlarsa, düşünüp dursunlar bakalım, yüzde altmışa mı, yüzde kırka mı girdiklerini.

Şimdi de düşünmüyoruz, çünkü düşünmesini bilmiyoruz diyorum. Yüzde kaç? Onu bilemem. Bu yüzdeler resmî istatistiklerde bile doğru olmayabilir. Nerde kaldı ki, yüzde şu kadar diye laf olarak söylenenler... Düşünmeyenlerin yada aptallarımızın sayısı kesin olarak saptanamaz. Çünkü istatistik yapılsa hiçkimse aptal olduğunu, düşünmesini bilmediğini söylemez.

Bunları söylerken beni halkına tepeden bakan bir aptal sanmayın. Bizler "Turhallı, hep bir hallı"yız.

Sizler, düşünmesini bildiğinizi iddia ediyorsanız, soruyorum sizlere: Düşünmek nedir? Ne demektir?

Müsaadenizle ben, yanıtını vereyim: Yaşamımız boyunca pekçok fiziksel, doğal ve doğasal, toplumsal, siyasal, ruhsal olaylarla karşılaşırız. İşte bu olayların niçinini araştırmak, düşünmektir.

Arşimed'den önceleri ve sonraları sayılamayacak denli çok sayıda insan, boş tasın suya batmadığını görmüş ama bunun niçinini salt o düşündüğü için o bulmuştur.

Newton diye bir adam... Bir yaz günü elma ağacının altına yatmış, herkesin bildiği gibi. Pat... başına bir elma düşmüş.

Düşer elbet, ne var bunda? Bay Newton böyle dememiş, niçin elma aşağı düştü diye, bu olayın niçinini düşünmeye başlamış. Allah Allah, deli mi ne bu herif... Ağaçtan elma yere düşmeyecekti de havaya mı fırlayacaktı? Newton'dan önceleri ve sonraları sayılamayacak denli çok insanın başına elma, armut, ayva düşmüş, taş yağmıştır. Ama salt Bay Newton düşüne düşüne yerçekimi yasasını bulmuştur.

Owen diye bir adam evinde sabah kahvaltısı için çay yapıyor. Çay suyu kaynayınca, çaydanlığın kapağı göbek atmaya başlıyor. Bay Owen'ı alıyor bir düşünce. Çaydanlık kapağı niçin atıyor? Owen'dan önceleri ve sonraları sayılamayacak denli çok insan, içinde kaynayan su bulunan çaydanlığın kapağının zıpzıp zıpladığını görmüştür. Ama bunun niçinini araştıran, düşünen Owen'dan başkası olmamıştır.

Siz bunları ve daha nicelerini daha ilkokullarda öğrendiğiniz için biliyorsunuz elbet. Osmanlıca zamanında:

Ettekrarü bilhasen
Velevkâne yüzseksen

diye bir tekerleme vardı. Ben de bilineni yinelemekte yarar gördüm.

Toplumsal olaylarda "niçin"ler, fiziksel olaylarda olduğu gibi tek nedene bağlanmaz. Buyüzden kendi oluşumuza, birikimimize göre çok değişik hatta çelişik nedenler bulabiliriz. Böyle olması da doğaldır, yeter ki düşünelim, düşünmeye başlayalım bikez. Hatta saçma sapan nedenler bulsak bile.

Demokrasi ülkemizde gerçekleşmiyor, niçin?
Demokratikleşme olmuyor, niçin?
İnsan haklarına uyulmuyor, niçin?
50-60 milyar dolar dış borcumuz var, niçin?*
Bir yazar çıkıp yüzde şu kadarımız aptalız diyor, niçin?
Düşünmesini bilmiyoruz diyor, niçin?

18 Mayıs 1993

* Bu yazı yazıldığı tarihten, bu kitap basılana dek, dış borç 70 milyar dolara, iç borç da 320 trilyon liraya yükseldi. (2009'da dış borç 250 milyar doları aştı! –y.n.)

Düşünmek

Düşünmemiz gerekir. Enaz yaptığımız, yapmasını enaz bildiğimiz şey: Düşünmek! Düşünmek, niçinin, niçinlerin yanıtını araştırmaktır. Bulmak, demiyorum, araştırmak diyorum. Kolay iş sanılmasın düşünmek. Zor iştir düşünmek, belki de dünyanın en zor işi; belki de değil... Bizler, salt bugün için değil, kuşaklar boyunca düşünmeye, düşündürülmeye alışmamış, alıştırılmamışız. Düşünülecek şeyin ille de çok büyük bir olay, çok büyük bir olgu olması, düşünerek araştırıp bulacağımız niçinlerin, nedenlerin ille de çok değerli bir teknolojik yada bilimsel yada felsefi buluş olması gerekmez, ki biz o büyük denilen buluşları hiçbir zaman bulamamışız, bu gidişle de bulamayacağız; çünkü beynimizi çalıştırarak düşünmeye alışmamışız. Biyologlardan öğrendiğimize göre, sağlıklı beyin hücreleri insan organları içinde tek yıpranmayan, buyüzden de yenilenmeyen ve hiç yorulmadan sürekli çalışan hücrelerdir.

Ancak düşünerek, içinde bulunduğumuz, yaşadığımız olayların niçinlerini bulabiliriz. Bulduğumuz sonuçların tıpkı tıpkısına birbirinin tıpkısı olması gerekmez. Çünkü biz ayrı ayrı insanlarız ve buyüzden ayrı ayrı düşünürüz. Düşünerek bulduğumuz yada hiç düşünmeden bize öğretilip ezberletildiği gibi sandığımız tek doğruya hiç kuşkuya kapılmadan tek doğrudur diye inanmak, işte yobazlık, bağnazlık, köktencilik budur.

Size bu yazım çok yavan, çok kuru, kaba biçimde öğretici (didaktik) gelebilir ve öyledir de... Bunun nedeni, düşünme üzerine birlikte bir deneme yapmak isteyişimdir. Bu denemede denek olarak kendimi kullanacağım.

Son günlerde yaşadığımız en korkunç olay, benim de içinde bulunduğum, Sıvas olaylarıdır. Bu olayları oldu bitti diye geçiştirirsek, "Kanları yerde kalmayacak!" gibi hiçbir anlamı olmayan saçma sözlerle yetinirsek yada devlet adamları "Ölenlere Allahtan rahmet, kalanlara sabır dilerim" gibi boş sözlerle kendimizi avutmaya ve uyutmaya kalkarsak – ki öyle oluyor – aynı

olaylar ayrı biçimlerde yinelenecek demektir. Nitekim, bu son Sıvas olayları, onbeş yıl önceki Sıvas olaylarının, Kahramanmaraş olaylarının ve tarihimizdeki benzer olayların yinelenmesidir. Bu korkunç ve insanlık dışı olayların geçtiği günün akşamı İçişleri Bakanı Sıvas'a gelmiştir. İçişleri Bakanının Sıvas'a gelişi bir olaydır ve bu olay karşısında biz insan olarak düşüneceğiz: İçişleri Bakanı niçin Sıvas'a geldi? Sıvas'taki canavarca kıyımın niçin ve kimlerce yapıldığını araştırıp bulmak için... Bunun için de Bakan'ın önce düşünmesi gerekirdi. Düşünmeye alışmamış bir beynin düşünmesi zor, hatta zor değil, olanaksızdır. Bence bu olayda İçişleri Bakanı düşünmedi değil, düşündü... Ama, bu olayların niçinini bulmak için değil, tersine bulmamak ve bir yalan uydurmak için düşündü ve o yalanı uydurdu: Sıvas olaylarının nedeni, Aziz Nesin'in konuşmasındaki Sıvas halkını kışkırtan sözleridir! Bu yalanı, Cumhurbaşkanı da, Başbakan da, ana muhalefet partisi genel başkanı da, gazete radyo ve televizyon gibi bütün iletişim araçları da, bilerek bilmeyerek büyük sermayenin uşaklığını yapan ve eski günlerden kuyruk acıları bulunan gazete köşeyazarları da, bütün gerici yada tutucular da yinelediler.

Yalancı İçişleri Bakanının aklısıra –salt onun değil, bu yalanı yineleyenlerin de– sekiz saat boyunca "Şeriat isteriz!", "Müslüman Türkiye!" diye uluyan sürünün cinayetleri, 37 aydının yakılarak, dumandan boğularak öldürülmesi örtbas edilecekti.

Bu olayda düşünmemiz gereken biçok sorunla karşı karşıyayız. Sıvas olaylarının ikinci günü yeni hükümet TBMM'den güvenoyu alarak işe başladı. Sorular ve sorunlar:

- Açık açık yalan söyleyerek, devleti ve kamuoyunun ve bütün iletişim araçlarını kandıran bir kimse, hükümet içinde nasıl güvenoyu alabildi?
- Hükümet içindeki bütün öteki bakanlar, bir yalancı İçişleri Bakanıyla nasıl işbirliği, nasıl arkadaşlık yapabilecekler?
- Böyle tehlikeli bir yalancı, ülkenin en zor zamanında Türkiye'nin içişlerini nasıl yönetecek?

Bu güncel olayda bütün bu ve daha başka soruların yanıtlarını düşünerek arayıp bulmaya çalışmalıyız. Aynı sonuca var-

mayabiliriz, varamayız da ve aynı sonuca varmamız gerekmez de... Yeter ki, düşünelim...

Ben bir yurttaş olarak kendimce düşündüm ve yine kendimce bir sonuca vardım. Bulduğum sonuç, sizi şaşırtabilir. Sonucu söyleyeyim. Salt İçişleri Bakanının yalanı değil, bütün bu yalanların nedeni demokrasidir, diyesi demokrasi anlayışımızdaki sakatlıktır. Biçimsel demokrasiye saplanıp, özsel demokrasiden haberimizin bile olmayışıdır.

Bu konuyu başka bir yazımda açıklayacağım.

9 Temmuz 1993

Gerçekten Düşünüyor muyuz?

Elbet düşünenlerimiz, düşünürlerimiz var. Ama sayıları nedir? Şu altmış milyon insan içinde gerçekten düşünen, düşünmesini bilen kaç kişidir? Düşünmek, önce de yazdığım gibi, karşılaştığımız olay ve olguların, kavramların, edim ve eylemlerin nedenlerini arayıp bulmak, niçin öyle olup da başka türlü olmadığını araştırmak demektir. Hoca'nın düşünmek üstüne gülütünü bilirsiniz ama, yeri geldi diye bikez daha anlatayım. Nasrettin Hoca hindisini satmak üzere pazara götürmüş. Bakmış ki pazarda yumruk kadarlık papağanlar biriki milyona satılıyor. Koskoca hindisinin daha çok edeceğini düşünerek, ilk alıcıdan hindisine beş milyon istemiş. Alıcı, çok pahalı bulup gülünce Hoca,

– Şuncacık kuşlar biriki milyon ediyor da, koskoca hindi beşmilyon etmez mi? demiş.

Alıcı,

– Ama onlar konuşuyor! deyince, Hoca da,

– Bu da düşünüyor! yanıtını vermiş.

Hoca'nın hindisi gibi düşünenlere sözüm yok, insan gibi düşünenlerimiz yüzde kaç? Kendilerini düşünüyor sanarak alınanlar olur da, Türk milletine hakaret etti diye beni yine mahkemeye verecekler bulunur kaygısıyla yüzdeyi ben söylemeyeceğim ama birlikte bu oranı bulmaya çalışalım.

Bu yazıyı yazmakta olduğum pazar sabahı kurdum: Eğitim ve savunma bakanlıklarının başında "Millî" nitemi var da, niçin öteki bakanlıklarda bu nitem yok? Millî Eğitim Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı millî de, Tarım, Ticaret, Kültür bakanlıkları ve öteki bakanlıklar gayr-ı millî mi? Kafamı kurcalayıp duruyor yıllardanberi, salt Savunma ve salt Eğitim Bakanlıklarının millî olup da, örneğin Ticaret yada Sanayi Bakanlıklarının niçin millî olmadığı. Onlar da millî olsalardı, hiç kuşkusuz o bakanlıkların başına da bir millî nitemi getirilirdi. Düşünüyorum, Savunma ve Eğitim Bakanlıklarının dışında kalanların dışa bağımlı olduğu düşünüldü de o yüzden mi onlara millî denilmedi? Öyle

olsaydı, Eğitim ve Savunma Bakanlıklarına da millî dememek gerekirdi, herşeyimizi dışardan aldığımıza göre.

Şimdilerde test sözcüğü çok moda oldu. Test yapalım, test edelim. Artık deneyelim sözcüğü kaba Türkçe, test edelim sözcüğü de, İngilizce bildiğimizi gösteren ince Türkçe sayılıyor. Hadi deneyelim isterseniz, salt Eğitim ve Savunma Bakanlıklarının niçin millî olup da, bütün öteki bakanlıkların millî olmadığını bugüne dek düşündünüz mü? Belki de düşünmüşsünüzdür ve biliyorsunuzdur bunun nedenini. Ben kırk yıldanberi düşünüyor ve nedenini hâlâ bulamıyorum. Cumhuriyet kurulalı yetmiş yıl oldu, bunca Eğitim ve Savunma Bakanları geldi geçti, bunlardan kaçı biliyordu ve kaçı düşünmüştü niçin millî olduklarını ve öbür bakanlar da niçin millî olmadıklarını... Kaç yaşındayız? Bunca yıl yaşadığımız ülkede, yurdumuzda niçin Eğitim ve Savunma'nın millî olup da başka bakanlıkların millî olmayışını bilmiyorsak, işte o zaman Hoca'nın hindisi gibi düşünüyoruz demektir. Bu nedeni düşünüp de bulmuş olsaydık ne olurdu? O zaman ya "millî" niteminin gerekliliğine inanır ve bütün bakanlıkların başına bir "millî" eklerdik, yada "millî"nin gereksizliğine inanır, Millî Savunma, Millî Eğitim Bakanlıklarından "millî"liğin kaldırılmasını isterdik. Bir milletin bakanlığı elbette millî (ulusal) olur, başka ne olabilir, bunu ayrıca ilan etmek ulusal olduğundan kuşku duymaktan başka ne anlam taşır?

Yıllarca önce salt iki bakanlığımızda "millî"lik olup, başka bakanlıklarda olmayışını, çok şey bilen bir arkadaşıma sormuştum. O bana Fransızlarda da, Eğitim ve Savunma Bakanlıklarının bir millî öneki olduğunu, bizim de onlardan aktardığımızı ve ayrıca başka bir nedeni olmadığını söylemişti. Bu görüş doğruysa, bizde niçin Savunma ve Eğitim Bakanlıklarının millî (ulusal) olup da, öbür bakanlıkların ulusal olmadığını bir Fransıza sorup öğrenmemiz gerekiyor. Fransa'da öyle olduğu için bizde de böyle olduğunun gerçek olup olmadığını bilmiyorum. Ama enaz kırk yıldanberi bu sorunu düşünüp duruyorum.

Öyle sorular vardır ki, insan o soruyu kendisinden başka herkesin bildiğini sanarak, bilgisizliği ortaya çıkar da utançlı

çıkar diye kimselere soramaz. Yoksa bu ulusallık sorununu herkes biliyor da, bir ben mi bilmiyorum.

Diyeceksiniz ki, düşünülecek bunca büyük sorun varken şimdi sıra, Savunma'nın ve Eğitim'in niçin millî olup da, öbürlerinin millî olmadığını düşünmeye mi geldi? Kimbilir, belki de haklısınızdır. Sizi rahatsız ettim. İsterseniz, yine de düşünmeyin bu küçük sorunu. Ama benim bildiğim, düşünmeye alışmamış olanlar, sorunların ne büyüğünü, ne küçüğünü düşünür. Onlar, "Düşünen Adam" değil, düşünen hindidirler.

29 Haziran 1993

Yine Düşünmek

Bu yazıyı yazabilmek için çoktanberi bir dayanak bekliyordum. Durup dururken böyle bir yazı yazılamaz. Neye, nereye dayanarak böyle bir yazı yazacaktım? Eksik olmasın, Rauf Tamer 18 Ağustos tarihli Hürriyet gazetesindeki yazısında, çoktanberi aradığım bu dayanağı bana vermiş oldu. Sevgili Rauf Tamer, İSKİ'den çalıp çırpmalar, vurgunlar karşısında şaşkınlığını belirten o ve başka yazısında şöyle soruyor: *Din faktörünün bu kadar öne çıktığı bir toplum nasıl oluyor da beri tarafta bu kadar çok haram yiyor?*

Rauf Tamer hepimizin düşünmemiz gereken çok önemli bir soruna değiniyor. Bu sorunu ben yıllardanberi düşünüyor ve bu soruya yanıt arıyorum. Bütün Türk tarihi için söyleyemem ama başından bugüne dek yaşadığım Cumhuriyet tarihimiz için rahatlıkla şunu söyleyebilirim: Çok açıkça görülüyor ki Türkiye Türkleri gittikçe daha çok Müslümanlaşmakta, hem Müslümanların Müslümanlıkları, hem sayıları artmakta, hem de haram yiyenler ve yedikleri haramın niceliği artmaktadır. Sanki ahlak ile din arasında bir ters orantı varmış gibi görünüyor. Oysa, salt Müslümanlık değil, göksel olsun olmasın bütün dinler insanların daha arı ahlaklı, daha doğru olmaları için var olmuşlardır. Örneğin İslam, cahiliye dönemi Araplarının her konudaki sapıklığı yüzünden, onları doğru yola getirmek için doğmuştur. Rauf Tamer arkadaşımız haklıdır, nasıl oluyor da Müslümanlığın bu denli öne çıktığı Türkiye'de bu denli çok haram yeniyor?

Tıpkı tıpkısına buna benzer bir olay daha yaşanıyor. Dış ülkelere, özellikle Almanya ve Hollanda'ya, kendi anayurtlarında bulamadıkları işi bulmak, geçimlerini sağlamak, karınlarını doyurmak için işçilik yapmaya gitmiş olan Türkler, niçin Türkiye'de olduklarından çok daha (aşırı) Müslüman olmuşlardır? Bu insanlarımız Türkiye'de yaşarlarken bu denli aşırı Müslüman değildiler. Peki, ne oldu bunlara?

Eskiden, ne Osmanlı'nın son döneminde, ne cumhuriyetin ilk dönemlerinde, ne de yabancı ülkelere insanlarımız gitmeden önce bu denli koyu Müslümanlık olmadığını, o dönemi yaşamış olanlar çok iyi bilir. Ben o dönemi yaşamış olanlardan biriyim. Örneğin Ramazan ayı Müslümanlar için bir eğlence ayıydı; salt Istanbul için değil, bütün Türkiye için. İnsanlarımız, sahura (sabaha) kadar güler eğlenirlerdi. Hele Direklerarası, Şehzadebaşı, Saraçhanebaşı... Niçin gitgide Müslümanlık koyulaşır ve yayılırken haram yiyenler arttı ve haramın niceliği büyüdü? Çünkü diye başlayarak, okurlarıma bir neden gösterecek ve bu haramın olmaması için reçete verecek değilim. Ama gerçeğin bu gözleminden sonra herkese bu konuda düşünmeyi salık veriyorum. Niçin eskisinden daha koyu, daha aşırı Müslüman olundu? Niçin gittikçe artıyor bu aşırılık? Niçin Avrupa ülkelerine giden Türkler, burda olduklarından daha koyu, hatta burda hiç olmadıkları kertede Müslümandırlar? Ve niçin haram yiyenlerin, günah işleyenlerin hem sayısı, hem yedikleri haramın, işledikleri günahın niceliği artmaktadır?

Bu bir toplumbilimsel sorundur. Bu konuda çözüm gösteren kitap yada kitaplar olup olmadığını bilmiyorum, varsa, bilenlerin bana da salık vermesini dilerim. Okurlarıma bu konuda düşünmelerini salık verirken, elbet ben de düşündüm ve kendimce bir sonuca vardım. Bulduğum sonuç; benim sonucum, benim doğrumdur. Başkalarının benim gibi düşünmelerini, ille de benim vardığım sonuca varmalarını, ille de tek çözümde buluşmalarını istemem. Buyüzden, verdiğim kesin yargıların başında bile "Bana göre" demeyi unutmam. Kaldı ki hiçbir toplumsal olayın tek nedeni yok, biçok nedeni vardır. Körlerin fili değişik tanımı burdan kaynaklanmaktadır. Her kör, filin tuttuğu yerini filin kendisi sanır.

Nedenlerin bir başat nedeni vardır. Bana göre, Türk insanının gittikçe daha koyu, gittikçe daha aşırı Müslümanlaşmasının başat nedeni, gittikçe daha çok günah batağına saplanması, gittikçe daha çok haram yemesidir. İnsan, günahını, işlediği haramı başkalarından saklayabilir ama kendinden saklayamaz; kendisi bilir günahkâr olduğunu. Günah işledikçe kendi su-

çundan, Tanrının cezalandırmasından, cehennemde yanmaktan korkusu artar. İşte o zaman kurtuluşu aşırı, koyu dindar olmakta bulur. Daha çok günah işledikçe, Tanrısını daha çok memnun etmeye çalışır. Allah, cahiliye Araplarını sapıklıktan kurtarmak için İslamı göndermemiş midir? Bütün günahkârlar, Allahın bağışlayıcılığına sığınırlar, kendi kurtuluşları için.

Türkiye'de ahlaksızlık, günah, haram, suç, sistemin (dizgenin) gereği olarak gittikçe arttığından, Allahı memnun etmek için günahlarından arınmak isteyenlerin Müslümanlığı, aşırılığı da artmıştır.

Yurtdışındaki Türk işçileri, ellerinde bile olmadan daha çok günah işlediklerine inandıklarından, o büyük günahtan kurtulmak için, Türkiye'de olduklarından daha da aşırı Müslüman olmayı gereksinirler.

Büyük sermayenin, dünyadaki günahlarının kefaretini ödemek amacıyla iyilik vakıfları kurmaları, sevap işlemeleri, öbür dünyaya gidince cennette güzel manzaralı, çarşıya pazara yakın ama gürültüden uzak bir parsel –hem de büyükçe– kapmak için değil de niçindir? Gerçek Müslüman oldukları için mi? Gerçek Müslümandılar da, bu denli haramı, günahı, hırsızlığı, yasal yolla vergi kaçakçılığını ve en önemlisi bu vahşi sömürüyü nasıl işlediler ve hâlâ işliyorlar ve daha da bu gidişle çok işleyecekler...

Bu konuda benim düşüncem bu. Siz nasıl isterseniz öyle düşünün, yeter ki düşünün...

22 Ağustos 1993

Domuz Kılları, Kendinize Gelin

Yıllarca önce Cengiz Aytmatov anlatmıştı. Kırgızistan'da bir Yahudi, Cengiz'e,

– Siz Türkler domuz kılına benzersiniz, demiş.

Şaşıran Cengiz,

– Niçin? diye sorunca, Yahudi şu yanıtı vermiş:

– Çünkü bütün tüylü ve kıllı hayvanların tüyleri yan yana gelir, bitişir, dokuma olur, salt domuzun kıllarından dokuma olmaz, ancak fırça olur. Siz Türkler de öylesiniz.

Yıllardır unutamadım bu acı gülütü. Çok yerde de anlattım. Nerde Türk örgütleri dağılıp paramparça olmuşlarsa, daha çok ordaki Türkler'e anlattım. Türkiye'deki Türkler de böyledir ama, daha çok ekmek parası kazanmak için Avrupa kentlerinden Arap çöllerine, taa Avustralya anakarasına dek çil yavrusu gibi dağılmış Türkler hep böyledir. İki Türk yan yana geldi mi, belki birleşebilir ama üçüncü Türk aralarına girince birleşenlerin de parçalanacakları kesindir.

Bisüre önce Avustralya'daki bir Türk örgütünden bir çağrı almıştım. Geleceğimi bildirdim. Aradan bir zaman geçtikten sonra yine Avustralya'dan başka bir Türk örgütünden de çağrı aldım. Her iki örgüte yazdığım mektupta, çok zamanım olmadığından iki çağrıya ayrı ayrı katılamayacağımı, iki örgütün çağrısını birleştirmelerini, birinin izlencesi bitince öbür örgütünkini sürdüreceğimi bildirdim. Yanıt geldi: Beni ilk çağıran örgütteki kişilerin ne denli kötü, alçak insanlar olduklarını anlatıyor. Ben de yanıtladım. Uzun yanıtımın özeti şu:

"Sizler domuz kıllarısınız. Her iki çağrıya da gelmiyorum."

Türkler örgütlenirler. Örgütlenmelerinin tek amacı vardır: Parçalanmak! Parçalandıktan sonra da birbirlerine düşman olmak. Örgütler politik olsun olmasın böyledir ama, hele politik örgütlerde, sağcı olsun solcu olsun, böyledir. Örgütler parçalanıp birbirlerine düşman olmak için öyle bahaneler uydurur ki,

kendilerini dinlerseniz, iki düşman örgütün de gerekçelerine inanmak zorunda kalırsınız.

Bugün 14 Mayıs. Şimdi Düsseldorf'ta bir oteldeyim. Bu yazımı gazeteye fakslayacağım.

Düsseldorf Belediyesi Kültür Dairesinin çağrısı üzerine Almanya'ya geldim. Düsseldorf, Nürnberg, Münih kentlerinde konuşmalar yapıp döneceğim.

Uçakla Almanya'ya gelişimden bir gün önce, evet bir gün önce, Münih'den bir Türk'ten mektup aldım. Mektubunu "Söz konusu toplantıya katılmayacağınızı umarak" diye bitiriyor.

Katılmamamın gerekçelerini de yazmış. Bu gerekçeler haklı bile olsa, katılmamam elimde değildi. Çünkü, çok önceden söz vermiş, katılacağımı bildirmiştim. Çağrılan Türk yazarı salt ben değildim, Adalet Ağaoğlu, Ferit Edgü, Orhan Pamuk, Çetin Öner'le birlikteydik. Beni çağıran bir Türk örgütü değil, Düsseldorf Belediyesi Kültür Dairesiydi. Bunlardan başka, uçak biletim de gönderilmişti. Hepsinden önemlisi şuydu: Bir yazar, kendisini çağıranlardan sorumlu değil, yazdıklarından ve konuştuklarından sorumludur. Örneğin, bir gazetede çalışan yazarların, gazete sahibinin işlerinden değil, kendi yazdıkları yazıdan sorumlu olduğu gibi.

Kaldı ki beni üç ay önceden çağıran Düsseldorf Belediyesi Kültür Dairesinin her yıl bir kitap fuarı düzenlediğini, bu fuara her yıl bir ülkeden yazarlar çağırdığını, bu yıl da ilk kez Türkiye'den yazarlar çağırdığını öğrenmiş bulunuyorum. Üç ay önceden katılmaya söz verdiğim böyle bir toplantıya, yola çıkmamdan bir gün önce, katılmamamı istemenin anlamı nedir?

Dağılmakta, kopuşmakta, parçalanmakta belki de dünya birincisiyiz. Bu bir gözlemdir. Bu gözlemi saptamak zor değil, zor olan, saptanan bu gözlemin nedenlerini araştırıp bulmaktır. Bu da ancak düşünmekle olur; yani bizim enaz yaptığımız bir işle, belki de hiç yapmadığımız... Düşünelim, niçin biz böyleyiz?

16 Mayıs 1993

Kültürün Dışkısı

Niçin insanlarımızın eskiye göre daha aşırı ve daha koyu Müslüman, hatta bağnaz olduklarını açıklamaya çalışan dünkü yazımda, dış ülkelere işçi olarak çalışmaya giden Türklerin de Türkiye'de olduklarından daha koyu dinci olduklarını yazmış ama kendi görüşüme göre bunun nedenini açıklamamıştım. Dıştan bakınca ilk akla gelen, yabancı ülkelere işçi olarak gidenlerin, oralardaki üst kültürlerin ve yüksek teknolojinin ve bunların yarattığı çağcıl uygarlığın etkisinde kalarak, İslamlıktan uzaklaşmaları, hatta kimilerinin dinden bile çıkmalarıdır. Elbet, çok seyrek de olsa böyleleri de olabilir. Ama yabancı ülkelerdeki Türklerin çok büyük çoğunluğu, bu düşüncenin tam tersine, eskisinden daha çok dinlerine sarılmışlardır. Türkiye'de yaşamış olsalardı, bu denli koyu dinci olmayacaklardı. Niçin böyle oldu? Bana göre, bunun nedeni, kültürlerin çatışmasıdır. Daha önceki yazılarımda da açıklamaya çalıştığım üzere, Türkiye insanının kültürü çağcıl kültür değildir. Özellikle yabancı ülkelere gönderilen (giden) kırsal bölge insanlarımızın kültürü hiç çağcıl değildir. Çünkü yüzyıllardanberi çağcıl kültüre hiç ama hiçbir katkısı bulunmayan bir kültür çağcıl olamaz. Elbet İbn-i Sina (ne kadar Türkse), Ahmet Yesevi bir kültürdür ama o kültür hiç yenilenmemiş, artmamış, değişmemiş, doğurmamış ve olduğu yerde, olduğu gibi kalmışsa çağcıl değildir. Felsefe (okullarımızda okutulmayan), bilim, teknoloji dışalım yoluyla edinilmiş olup bunlara en küçük katkımız olmamışsa, bu kültürler de eskil kültür olup, çağcıl kültür değildir. Bir cumhurbaşkanı zayıflamak için, bir başka cumhurbaşkanı prostat ameliyatı olmak için ABD'ye gitmek zorunda kalıyorsa, Türkiye çağcıl değildir.

İşte bu çağcıl uygarlığa girmemiş olan Türkiye insanlarının çoğu, Istanbul, Ankara, İzmir gibi azçok uygar sayılan büyük kentlerimizi görmeden, oralarda yaşamadan, doğrudan yüksek teknoloji ve bilim ülkelerine gitmişlerdi. İlk karşılaştıkları şey, oralardaki yüksek çağcıl kültürün dışkısıdır.

Kültür konusunda biraz bilgisi olanlar bile kültürün canlı olduğunu bilir. Her canlı gibi kültürler de doğar, büyür, başka kültürden beslenir, gelişir, sınır tanımayarak yayılır, eskir ve ölür; kimileyin de dipten fışkınlar veren ağaçlar gibi yeniden canlanır. Bütün bunları biliriz de, her organik yada mekanik canlı gibi, kültürün de dışkısı olabileceğini çoğumuz ya bilmeyiz yada bilmezden geliriz. Her canlı gibi kültürlerin de dışkısı vardır. İslam kültürünün de, Hıristiyan kültürünün de, Musevi kültürünün de, Pagan kültürünün de, bütün kültürlerin dışkıları vardır. Değil mi ki kültür canlıdır, elbet dışkısı da olacaktır. Örneğin İslam kültüründe, hile-i şeriye, hülle gibi kültür dışkıları vardır.

Türk insanı, tirenle, otobüsle, yada uçakla yabancı ülkeye daha varır varmaz, o çağcıl ülkenin hem kültürünün özüyle, hem de dışkısıyla karşılaşır ve kültürün dışkısıyla karşılaşınca sarsılır. Çok kaba çizgilerle Türkiye kırsal bölge insanının karşılaştığı öz kültürün teknolojik ürünlerinden örnekler vereyim. Yabancı ülkeye varır varmaz ilk karşılaştığı şey, kendi kendine açılıp kapanan kapılardır. (1960'larda ve 70'lerde bize daha bu otomatik kapılar girmemişti, yeni yeni girmeye başlıyordu). Onun bildiği kapı ya mandallı ya sürgülüdür yada iki çivi arasına gerili iple kapatılıp açılır. Bunlarsa elini sürmeden açılıyor, kendi kendine kapanıyor. Ya kendi kendine inip çıkan merdivenler! Kendiliğinden yürüyen yollar... Olur şey değil! Küçük çişi gelir, helaya gider, çişini ettikten sonra şarr diye kendi kendine su boşalıyor. (Bu teknik hâlâ Türkiye'de yok.) Büyük aptesi gelir, helaya girer, elektrik düğmesini çevirmesiyle bir gürültüdür kopar. Heladan çıkıp elektriği söndürünce gürültü durur. Bunun kendi kendine çalışan havalandırma olduğunu anlayabilmesi için çok zaman geçecektir. Hastalanır, doktora gider. Muayenehanedeki musluğa daha elini uzatırken, musluktan, ister sıcak ister soğuk, su akar. Daha bunlar gibi yüzlerce, binlerce, kendi ülkesinde görüp yaşamadığı, çağcıl kültürün teknolojik ürünleri... Bunları, zaman tünelinden geriye doğru giderek ona yüzyıl önce birisi göstermiş olsaydı, bu mucizeleri gösteren insanı peygamber sayardı.

Yaşamı kolaylaştırdığı için hoşuna giden bu yenilikleri kendi ülkesinde, kendi yaşamında da görmek ister. Ama bu çağcıl uygarlığın bir de dışkıları vardır. Bu yabancı kente varır varmaz, bir de bakar ki kadınlar, kızlar yarı çıplak, hatta yarıdan çok çıplak... Herkes birbiriyle, herkesin içinde şapur şupur öpüşüyor. İstasyondan, terminalden, yada gardan beş on adım uzaklaşınca da gördüğü, "peep-show"lar, "live-sex"lerdir. Anadan doğma kadınlar kösnül kösnül kıvranıyor, göz önünde cinsel ilişkide bulunuyor. Bütün bunları bir erkek olarak, salt kendisi yada oğlu seyretse neyse... Ya kızını, karısını, bacısını nasıl korusun? Tıpkı otomatik kapıyı, merdiveni ilk gördüğü zamanki gibi şaşkınlık içindedir. Böyle bir adam ne yapar?

Bu yeni tanıştığı kültürün dışkısı olarak gördüğü herşeye karşı gelir ve kültür çatışması başlar. Kendi kültürüne sarılmak gereksinmesini duyar. Nedir kendi kültürü? Müslümanlık! Yabancı ülkelerde, çağcıl kültürün dışkısını ne denli çok görmüşse, o denli bağnaz, dinci olur ister istemez.

23 Ağustos 1993

Ne Yapmalıyız?

1960'lı yılların başlarında Türkiye'nin özellikle kırsal bölgelerinden insanlarımız bir iş bulup çalışmak için akın akın Avrupa ülkelerine gitmeye başlayınca, büyük bir kültür çatışmasına uğradı. Bu bir kültür sarsıntısıydı. Batı'dan kültür dışkısı sayılan şeyleri almak istemiyor, bunları benimsemiyor, özümsemiyor, buna karşılık oralardaki çağcıl uygarlığın salt teknik ürünlerine sahip olmayı çok istiyordu. İlk özendiği şey, elde gezdirilir büyük radyoydu. Dahaca erkekler kulaklarına küpe takmaya başlamamışlarsa da boynuna künye adı altında altın zincir (kolye), bileğine yine künye adı altında altın bilezik ve altına Mercedes marka araba çekmekten geri kalmıyordu. Onun çağcıl olması, salt son model arabasıydı.

Dışkısız hiçbir kültür olamayacağını, kültürün özüyle dışkısının birbirinden ayrılamayacağını, bir halkın kültürün dışkısı sandığı şeyin başka bir halk için kültür dışkısı olmadığını (örneğin öpüşmek gibi) dahaca öğrenememişti. Türkiye daha, bir su kıyısında nişanlı bir çiftin, aynı su kıyısına pazar dinlencesine gelmiş koyu Müslüman bir ailenin gözleri önünde öpüşmesinin namuslarını ve dinlerini lekelediğine inanarak, öpüşen çifti suya atan ülkeydi. Türkiye daha, Adana'nın dayanılmaz yaz sıcağında bir futbolcunun mahalle arasında kısa pantolonla (şort) dolaştığı için, bu davranışı mahallenin namusuna aykırı bulan o mahalle delikanlılarınca bıçaklandığı bir ülkeydi.

Türkiye daha, yine yaz sıcağında, hem de başkentimiz Ankara'da, kısa kollu giyindi diye bir üniversite öğrencisi genç kızı, üniversiteyi terörcülerden korumakla görevli koyu Müslüman bir polisin dövdüğü ve bu görevseverliğine karşılık, atandığı başka biyerde terfi ettirildiği bir ülkeydi. Üç büyük ilinin dışında kalan il ve ilçelerindeki bütün aşevlerinde, çayevlerinde, parklarda, gazinolarında "aileye mahsus" yazılı levhalarla kadınla erkeğin ayrıldığı ve bu ilkellikten oraların aydınlarının bile tedirgin olmadığı bir ülkeydi. Böyle bir ülkenin, hem

de kırsal bölgelerinin insanları, yabancı ve çağcıl uygarlığın yaşandığı kentlere gidince ne yapacaklardı? İster istemez kendi kültürlerine sarılıp sığınıp yabancı kültürden korunacaklardı. Türkiye'de yaşarlarken böyle bir dışa karşı korunma gereksinmesi duymuyorlardı. Çünkü, ördüğü kozasının içine gömülüp yuvalanmış bir böcek gibi, kuşaklar boyunca içinde yaşayarak iyice alıştığı bu ortamda çok rahat ve bu ortamdan memnundu. Neydi sığınacak ulusal kültürleri? İslamlık! İşte buyüzden Avrupa ülkelerine giden işçilerimiz, Türkiye'de olduklarından daha Müslüman oldular. Daha da Müslüman olsalar, Türkiye'den hiçbir dinsel yardım, destek gelmiyordu. Kendi başlarının umarına bakmak zorunda kaldılar. Arap ülkelerinden imam getirtmeye, daha sonraları Türkiye'den de anlamadan yarıbuçuk Kuran okuyan körkütük bilgisiz hocalar getirmeye başladılar. O zamanlar Türkiye'de Kuran kursları yasaktı. İlk Kuran Kursları Türkiye dışında açılmaya başladı. Kuran kurslarının başında işte bu yobaz, bağnaz hocalar vardı ve bu kültür şokuna uğramış umarsız Türkler, yabancı kültür içinde erimemek, yok olmamak için, başka da hiçbir umarları olmadığından, böyle davranmak, çocuklarını Kuran kurslarına göndermekte çok haklıydılar.

Herzaman ve her konuda olduğu gibi, iş işten ve atı alan Üsküdar'ı geçtikten sonra, ya fırsat kaçarken ya kaçırırken aklı başına gelen –geldiğini sananlar– ilgili ve yetkililer bir umar aramaya başladı ve kendilerine göre de buldu. Bula bula, dış ülkelere Diyanet İşleri kadrosundan imamlar, vaizler, müftüler göndermeyi buldu. Dünyada hiçbir laik ülkede bulunmayan din ataşeleri dış ülkelerdeki elçiliklere, konsolosluklara gönderildi. Bu, bizim icadımızdı. Anayasasına göre sözde laik Türkiye Cumhuriyeti Devletinin dış temsilciliklerinde din ataşeleri, kültür, ticaret, deniz, askersel ataşeler gibi, laik Türkiye'yi temsil edecekti ve laik ve saydam ve konuşan Türkiye'de kimseden ses çıkmamıştı ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin büyükelçileri, elçileri, başkonsolosları, konsolosları, din ataşeliklerini çok yerinde ve çok yararlı buluyordu. Bu din ataşelikleri olmasın da, dış ülkelerdeki Müslüman yurttaşlarımız, bize döviz kazandıran zavallı işçilerimiz, İslamı saptıran, Atatürk düşmanı,

bilgisiz yobazların, bağnazların eline mi bırakılsın? İşte, din ataşelikleri gibi, anti-laik ve anti-demokratik kurumların gerekçesi budur.

Peki ama sonuç ne oldu? Türklerin yaşadığı biçok Avrupa kentinde pekçok cami var. Bir camiye gidenler, öbür camiye gidenlere düşmandır. Tarikat Müslümanları, Diyanet İşleri Müslümanlarına ve Diyanet İşleri de tarikatçılara düşmandır. Camileri bile ayrılmış Müslümanlar! Asıl düşmanlık nerden kaynaklanıyor? Diyanet İşlerinin din görevlileri sözde Atatürkçü sayılır, öbürleri de Atatürk düşmanı. Bana göre, ikisi de Atatürk'ü sevmez! Asıl sorun, çıkar sorunudur. Diyanet İşlerinden olanlar parayı (aylıklarını) devletten alıyor, kaçakçının, rüşvetçinin, genel kadının, Hıristiyanın, Yahudinin, dinsizin, yani hepimizin ödediği vergilerden toplanıp biriken devlet bütçesinden, öbürleri de Müslüman saf Türk işçisinin gönüllü olarak cebinden verdiği paradan...

Peki ama bizi bize düşman eden kim? Bu düşmanlığı yok etmenin umarı nedir? Ne yapmalıyız? Sizin ne yapacağınızı bilemem ama bana göre bunun umarı ne yapmamız gerektiğini düşünmek, bir daha düşünmek, ille de düşünmek!

24 Ağustos 1993

Kaç Türkiye Var?

Yasalar, bilim, felsefe, teknoloji, bütün bunların hepsi insanın daha rahat, daha kolay yaşaması, insanın daha çok mutlu olması içindir. Buyüzden yasaların da, bilimin de, felsefenin de, teknolojinin de sonu, sınırı yoktur. Çünkü insan olduğundan daha rahat, daha kolay, daha daha mutlu yaşamak ister.

Ya bizde? Bu saydıklarımızın hiçbiri çağcıl uygarlık dünyasında bizim bulgumuz, bizim yaratımız değildir; bütün bunları dışalımla almak zorunda kalmış olsak bile, yasalar, bilim, felsefe, teknik bizim yaşamımızı daha kolaylaştırıyor mu? Bizi daha rahat ettiriyor mu? Hayır, kesinlikle hayır! Bırakınız dışardan aldığımız yasaların, bilimsel ve teknolojik ürünlerin sayesinde, eskiden olduğumuzdan daha kolay, daha rahat, daha mutlu yaşamayı; eskisinden daha tedirgin, daha zor, daha mutsuz yaşarız. Sanki dışardan aldığımız her yenilik, bizi daha tedirgin, daha zor yaşatmak için alınmıştır.

Bunun böyle olduğunu kanıtlamak için gözlemlerimize dayanan pekçok örnekler verilebilir. Ben çok yalın ve çok küçük bir örnek vermek istiyorum.

Bilindiği üzere her ülkenin ya bütünsel yada yerel yasaları vardır. Yerel yasaları olanlar, eyaletlere ayrılmış ülkelerdir. Her yerel yönetimde, yani her eyalette, o eyaletin koşullarına göre ayrı yasalar olabilir. Ama bir eyaletin yasaları o eyaletin heryerinde geçerli ve yürürlüktedir. Aynı eyaletin içinde, aynı yasalar, aynı düzen uygulanır.

Özdeksel "merkezi" yönetimle yönetilen Türkiye, eyalet dizgesine göre ayrılmamış bütünsel bir devlet olduğu için, yasalar ayrıcasız bütün Türkiye için geçerli ve yürürlüktedir; yani öyle olması gerekir ve öyle olduğu sanılır. Oysa uygulamada hiç de öyle değildir. Sanki bir Türkiye değil, bikaç Türkiye vardır. Herhangibir düzen, düzence, tüzük "herneyse" sanki ayrı ayrı ülkelerinmiş gibi Ankara'da başka, Istanbul'da başka, her ilde başka uygulanır. Üstelik bu 60 milyonluk Türkiye

içinde, bu ayrı ayrı uygulamalara kimse sesini çıkarmaz ve herkes uyar.

Küçük bir uygulama örneği vereceğimi söylemiştim. Vereceğim örnek, uçaklara binişimizle ilgilidir. Türkiye'nin havaalanlarında uçaklara biniş yöntemi ayrı ayrıdır, hiçbiri ötekine benzemez.

Her ne denli Hezarfen Çelebi Efendinin kanatlar takarak Galata Kulesinden ya Allah deyip Üsküdar'a uçtuğu yalanımıza kendimiz inansak da, uçağı biz yapmış değiliz. Havaalanlarını da biz yapmadık. Uçakların son durağı olan terminaller de bizim buluşumuz değildir. Hosteslik, pilotluk meslek ve kurumunu ve o işlerin yasal ve toplumsal düzenlemelerini de biz yapmadık. Bütün bu işleri noktasına, virgülüne dek, hiçbir katkımız olmadan yabancılardan aldık.

Uçak ve uçma edimi, insanın yaşamına kolaylık, rahatlık ve mutluluk getirmiştir. Günden güne de bu kolaylıkları, rahatlıkları mutlulukları artırmak için küçüklü büyüklü bulgu ve buluşlar ve düzenlemeler eklenmiştir.

Gelelim Türkiye'ye... Uçağın insana getirdiği kolaylığı, rahatlığı, mutluluğu bozmak, bunları tedirginliğe, işkenceye çevirmek için elden ne gelirse yapılır. Uçağa binmenin dünyanın her havaalanında birbirinin tıpkısı olan yöntem ve düzenlemeleri varken, bizim her havaalanımızda ayrı ayrı havaalanına gidiş ve uçağa biniş yöntem ve düzenlemelerimiz vardır. Örneğin Ankara havaalanına gitmek için bindiğimiz araç yolda polisçe durdurulur. Taşıta binen polis, her yolcunun kimliğini, biletini ayrı ayrı denetler. Böyle bir yöntem, böyle bir düzence ne Istanbul'da, ne Türkiye'nin ne de dünyanın başka havaalanlarında vardır. Bu, salt Ankara havaalanına özgü bir uygulamadır. Bu uygulamanın nedenini, uygulananlar bilmediği gibi, sanırım ki uygulayanlar, hatta uygulatanlar bile bilmemektedir. Böyle bir uygulamaya bakılırsa, sanki Ankara Türkiye'nin dışında biyerdir.

Havaalanına geldiniz. Uçuş kartınızı aldınız. Bagajınızı verdiniz. Dış ülkeye gitmek için pasaport denetiminden geçtiniz. Bundan sonra bütün dünya havaalanlarında biniş kartı

denetiminden başka denetim yoktur. Uçağa gitmek için biniş kartınızı göstermeniz yeterlidir. Türkiye'de öyle değil. Polis, hiç gereği yokken, pasaportunuzu, biletinizi, uçuş kartınızı bikez daha denetler, isterse size sorular da sorar.

Son polis denetiminden de geçtiniz. Balık istifi yığılarak bindiğiniz otobüsle uçağınıza geldiniz. Uçağa binmeden önce ilgili işgörene bagajlar arasında kendi bagajınızı göstermek ve işaretlendirmek zorundasınız. Bu Türkiye'den başka hiçbir havaalanında uygulanmayan bir yöntemdir. Diyelim, güvenlik nedenleriyle böyle bir uygulama yapılıyor. Ama kimileyin bagaj denetimi yapılmadan da yolcular uçağa alınabiliyor.

Kısacası, uçağa, otobüse, arabaya binmeyi, herşeyimizde olduğu gibi kendimize bir zorluk, bir tedirginlik, bir işkence yapmışız. Salt uçakta değil, bütün yaşamımızda böyle. Çağcıl uygarlığa hiçbir katkımız yoktur ama, dışalımla bize verilen "almak zorunda olduğumuz" bütün uygarlık ürünlerine ve verilerine, insanın tedirgin olması, yaşamını zorlaştırması için pekçok katkımız olmuştur.

Bu bir doğru saptamadır. Bu saptamaları hepimiz hergün yapmaktayız. Ama bunun niçin böyle olduğunu, niçin yaşamı kendimize cehennem ettiğimizi pekçoğumuz düşünmeyiz. Oysa, bütün bunlara umar bulmak istiyorsak düşünmemiz gerekir. Niçin daha rahat, daha kolay, daha mutlu yaşamak için, hem de hiçbir katkımız olmadan bize sunulmuş olan bu dünya nimetlerini dünyamızı cehenneme çevirmek, yaşamımızı yaşanmaz biçime sokmak için kullanıyoruz?

10 Eylül 1993

Korkaklar Topluluğu

1945 yılıydı. 2. Dünya Savaşı yeni bitmiş. Türkiye'de demokrasi esintileri başladı. Tan gazetesinde köşe yazarıydım. Haber aldık ki İngiltere'ye, uluslararası bir sendika toplantısı için, kesin sayıyı unuttum, iki yada üç sendikacı gönderilecekmiş. İyi ama o zaman Türkiye'de sendika yok ki sendikacı olsun. Türkiye de savaş sonrasında demokrasi dünyasına katıldı ya, işte bu nedenle şimdi Avrupa bizden sendikacı istiyor.

Dikkatinizi dilerim, yıl 1945... Bizde hâlâ demokrasi yok ve doğal olarak sendika da yok... Bu tarihten çok önceleri demokrasi ve elbette sendikaların kurulması için savaşım veren iki parti var: Esat Adil Müstecaplı'nın başında bulunduğu Türkiye Sosyalist Partisi ve Doktor Şefik Hüsnü'nün başında bulunduğu Türkiye İşçi Köylü Partisi... Bu partilerin ikisi de kapatılıyor ve partililer hapse atılıyor. Ben de onlarla birlikte, bir zamanlar okulum olan Harbiye Askerî Cezaevindeyim; hem de her iki partinin de üyesi değilken...

Yani hükümet demek istiyor ki:

"Bu memlekete demokrasi gerekirse, ben kurarım o demokrasiyi, sendika gerekirse onu da ben kurarım! Sen kim oluyorsun..."

Bu, tıpkı tıpkısına böyle. Bu olaydan az önce Ankara'da bir generalin oğlu komünistlik suçlamasından sanık olarak yakalanıyor. Generalin oğlu olduğu için, sonradan intihar etmiş ve intihar nedeni gizli kalmış olan Ankara Valisi Nevzat Tandoğan'ın huzuruna çıkarılıyor. Tandoğan'ın gence söylediği söz, Türkiye solunun tarihine geçmiştir:

"Ulan, bu memlekete komünizm gerekiyorsa, onu da biz getiririz! Sana ne oluyor?"

İngiltere'nin çağrısına gönderilmek üzere, olmayan sendikaların temsilcileri olarak tek parti iktidarı olan CHP üyesi iki yada üç kişi seçiliyor ve sözde işçiler, İngiltere yolculuğuna çıkmadan önce, bir basın toplantısı yapıyor. Gazeteci olarak

ben de oradayım. Sendikacı diye gönderilecek olanlar sendika sözcüğü yerine "sanduka" diyor. Tıpkı bugün bile hâlâ demokrasiye, tecvid üzere üç elif miktarı uzatarak "demokraaasi" diyenler olduğu gibi.

Biz daha o tarihte sendikanın adını doğru düzgün söylemeyi bile öğrenememişiz.

Bu yılın başlarında yada geçen yılın sonlarında olacak, memur ve kamu görevlileri sendikaları sözleri dahaca yeni yeni gündemde. Bilar A.Ş. olarak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mehmet Moğultay'ı ve sağcı solcu bütün işçi federasyonları başkanlarını bir yemekte topladık. Konu, memur sendikalarıydı. Ortaya çıkan sonuç şuydu: Memurlar, sendikalarını kurmaktan korkuyorlardı. Sendika kurmak için girişimde bulunanlar ve üye adayları, Türkiye'deki memurların ellide biri bile değildi, belki de yüzde biri... Bir çelişki ortaya çıkmıştı. Genelde hükümetle sendikalar arasında bir çatışma, çatışma değilse bile bir anlaşmazlık olur. Burda tersine, bakan memurların niçin sendikalarına ilgi göstermediklerine şaşıyor ve üzülüyordu.

Şimdi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanmış olan Memur Sendikaları Yasa Tasarısı tartışılıyor. Bu tasarıda sendikalı memurların grev ve toplu sözleşme haklarının bulunmaması ağır biçimde eleştiriliyor. Bunlar iyi de memur sendikalarını dolduracak olan ve kendi gölgelerinden bile korkan memurlar nerde? Hele bu sendikaların öncülüğünü yapmaları gereken sayın ve ödlek öğretmenlerimiz nerde? Ençok onları tanıyorum. Her il ve ilçede öğretmen dernekleri adı altında işletilen cıgara dumanından göz gözü görmeyen kumar salonlarındaki sandalyelerinden kıçlarını kaldırıp, benim değil, kendi haklarını koruyacak ve savunacak olan sendikalarına geliyorlar mı? Görülmemiş bişey, biyandan Çalışma Bakanı onları sendikalarına çağırırken, biyandan da sendikaların başkanları çağrıda bulunuyor. Örneğin Muğla'daki, grevli ve toplusözleşmeli sendika hakkı için savaşım veren, memurlar ve kamu görevlileri toplantısında Tarım Sendikası Genel Başkanı Vahit Genç memurları sendikalı olmaya şöyle çağırıyor:

"Türkiye'de hukuk açlığı ve cahillik var. Yemek içmek ne denli doğalsa, sendikalaşmak da o denli doğal. Hiçbir yasal engel yok. Hiçbir mahkeme size sendika kurdunuz yada üyesi oldunuz diye ceza veremez."

"Uluslararası Emekçiler Örgütü (ILO) sözleşmesine göre, sendika, toplu sözleşme hakkımız vardır. Toplu sözleşmenin yasal engeli yoktur. Ama örgütlülüğümüz güçlü değil. Hak alabilecek güçte değiliz... Haklara en geniş biçimde sahip çıkmalıyız. Ankara'ya yürüyelim dediğimizde beşbin değil, ellibin kişi yürürsek, toplu sözleşme masasına oturabiliriz."

Bu, salt Muğla'da değil, bütün Türkiye'de böyledir. Türk halkının çok büyük çoğunluğu, demokrasiyi de, sendika haklarını da, herşeyi de yukardan "Armut piş, ağzıma düş" biçiminde bekliyor. Halkımız da bu, aydınımız da, öğretmenimiz de, işçimiz de, köylümüz de... Biz, işte buyuz! Yüzde altmışımız aptalsak, yüzde doksanımız da korkağız.

Evet, işte buyuz da, niçin böyleyiz ve böyle olmamak için ne yapmalıyız? Bütün sorun işte bu! Bunu bir düşünsek mi?

17 Haziran 1993

BÜYÜK SERMAYE VE BASIN ÜSTÜNE

Nerde O Eski Türk Tıraşı

İlk orduyu biz mi kurmuşuz? Belki de... İlk değilsek bile ilklerden biriyizdir. Haklı olarak övündüğümüz "Asker milletiz!" sözünü dilimizden düşürmeyiz.

Çocukluğumda evlenecek yaştaki kızların koca adaylarının subay olmaları istenirdi. Gerekçesi de şuydu: "Dirisi de para, ölüsü de..."

Subay sağlığında aylığını alır, ölünce de karısına, çocuklarına dul-yetim aylığı kalır. O zamanlar sivil memur aylığı pek güvenceli değildi, sosyal sigorta hiç yoktu. Analar, kundaktaki çocuklarına ciddi olarak, oğlansa, "Benim oğlum inşallah paşa olacak!", kundaktaki çocuk kızsa, "Paşa karısı olur inşallah!" diye dua ederlerdi. Yaşam boyu rahat etmenin, paşa yada paşa karısı olmaktan daha güvenceli yolu yoktu.

1960'lı yıllarda edebiyat öğretmeni olan bir hanımla birara kapı karşı komşuluk etmiştik. Sonradan en üst askerî makama yükselecek olan bir generalle nişanlanmıştı. Niçin bir generali koca adayı olarak seçtiğini sorduğumda şu yanıtı vermişti:

"Çocukluğumda evimize konuk gelen hanımlar kendilerine kahve ikram ettiğimde bana hep "Paşa karısı olursun inşallah!" derlerdi. O denli çok yinelendi ki bu dua, bir general benimle evlenmek isteyince, ben de o eski konu komşunun duaları tuttu, kaderim buymuş, diye düşündüm."

Ulusun gözünde askerin durumu, döviz fiyatları gibidir, bir zaman iner, bir zaman çıkar. Ulusun savaşa girme olasılığı varsa, hele ulus savaşa önceden hazırlanmışsa, ülke sürüklendiği zor durumun tek kurtarıcısı olarak orduyu görüyorsa ve buna benzer durumlarda, asker el üstünde tutulur. Öyle zamanlarda, sonraları buçuk oy bile vermeyeceği Kenan Evren gibiler, halkımızın yüzde doksanikibuçuk oyunu bile alır.

Bir de kızların, geçindiremez diye subaylara eş olarak verilmek istenmediği acılı günleri düşünün. 27 Mayısçılardan kurmay binbaşı Orhan Erkanlı, kendisiyle yapılan bir röportajda,

yaptıkları ihtilalin gerekçesi olarak, aşağı yukarı şunları demişti:

"Subayız, kirayı ödeyemeyiz diye bize evlerini kiralamak istemiyorlardı. Ben, tabanı pençeli ayakkabı giymek zorunda kalıyordum!"

27 Mayıs darbesinin bence ana nedeni işte budur ve buyüzdendir ki 27 Mayıs darbecileri ilk iş olarak Şah'ın ordu politikasını örnek alarak, ordunun yaşam düzeyini yükselttiler.

Tarihin en eski ordularından biri olan ordumuz, Birinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında bir yamalı bohça görünümündeydi. Örneğin candarma ve istihkam kuvvetlerimizin örneği Fransız modeliydi. Kara ve hava kuvvetlerinin modeli Almanlar, deniz kuvvetlerimizin modeliyse İngilizlerdi. Talimnamelerimiz bile o dillerden çevirilerdi. Topçu kuvvetlerimiz, top tarihi müzesi gibiydi, bizde en eskisinden her model top vardı da yenisinden hiç yoktu. İkinci Dünya Savaşında Trakya'da, pilotu mendil sallayarak tepemizde uçan bir Bulgar uçağına, hedefe yakın olması için bir tepeye çıkardığımız havan topuyla ateş ederek havayı dövdüğümüzü çok iyi anımsıyorum.

Silahlarımız, talimnamelerimiz gibi, adımlarımızı bile yabancılardan almıştık. İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve savaşın içinde askerlerimiz yürüyüş biçimlerini Almanlardan almışlardı. Buna kaz adımlarıyla yürümek denilirdi. Özellikle geçit törenlerinde Türk askeri, Almanlar gibi kaz adımlarıyla yürürlerdi. Bu yürüyüşte askerler dizlerini hiç bükmeden adımlarını kalçadan çıkararak dimdik atarlardı. Genellikle çok uzun boylu olduklarından Almanlar için çok görkemli bir yürüyüştü. Ama benim gibi kısacık boylu Türkler için kaz adımlarıyla yürürken, matara, tüfeğin dipçiği, ekmek torbası, kasatura, fişeklik, palaskanın tokası gibi daha bisürü şeyler birbirine çarpar ve çıkan seslerle tıngır mıngır yürüyüşümüz hiç de görkemli görünmezdi. Yıllarca kaz adımlarıyla yürüdü ordumuz.

İkinci Dünya Savaşı sonunda Almanlar yenilince bizler de çok şükür kaz adımlarından kurtulmuştuk. Hangi adımlarla yürüyeceğimizi bilemediğimizden bocaladık. Neyse uzun sürmedi, kaz adımlarının yerine Amerikan adımlarını aldık. Bu, kaz adımlarının tam tersine, dizleri abartılı biçimde kırkbeş

derece bükerek, ayaklarını yere dikine dikine vurmaktı. Anadolu köylüsünün önce kaz adımlarını öğrenmesi, sonra bundan vazgeçip Amerikan adımlarını öğrenmesi hiç de kolay olmadı.

Nerde bizim güzelim Mehter yürüyüşü, şunca yüzyıllık ulusal yürüyüşümüz! Bir adım ileri iki adım geri mi, yoksa iki ileri bir geri mi, işte öyle bişey... Mehter yürüyüşümüzle yıllar boyunca şaka yollu alay ettiğim için şimdi utanıyorum. İyidir, kötüdür herneyse ama ne olursa olsun, Alman değil, Amerikan değil, kendi yürüyüşümüzdür.

Askerlerimizin bir zamanlar Alman adımlarıyla, bir zamanlar Amerikan adımlarıyla yürümesi bana ağır gelirken, şimdi bir başka yenilikle karşılaştık: Amerikan tıraşı...

27 Nisan tarihli kimi gazetelerimizde, pek de kimsenin önemini ayrımsamadığı şu küçük haber vardı:

"Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Yönetmenliğinde yapılan değişiklikle erbaş ve erlerin saç tıraşı artık Amerikan modeli olacak. Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren yönetmelik şu hükümleri içeriyor: Erbaş ve erlerin saçları, üstte 6 santimetre, yanlarda ise 2 santimetre olacak ve kulak üstüne düşmeyecek şekilde tıraş edilecek.

Subay, askerî memur, astsubay ve askerî öğrenciler, şapka, bere veya kep giydikleri zaman, saçları dışarı taşmayacak şekilde tıraş edilecek. Subay, askerî memur, astsubay ve askerî öğrenciler ile erbaş ve erler, hergün sakal tıraşı olacaklar. Şapka, bere veya kep içinde kalan saçlar, göze çirkin gözükmeyecek şekilde taranmış olacak."

Amerikan adımından, Amerikan silahından, Amerikan talimnamesinden sonra Amerika'nın tıraşı da girmiş bulunuyor. Saçımızdan tırnağımıza Amerikan olduk.

Ah nerde o eski Türk tıraşları diye nostaljik özlemler duymuyorum. Çünkü dünyada hangi devletin teknolojisi yüksekse, hangi devletin parası egemense, adımlarımızı bile o devletin adımlarına, tıraşlarımızı bile o devletin tıraş modeline uydurmak zorundayız. Bikez ulusal kişiliğimizi yitirdik mi, yabancılar, yüksek teknolojilerinin aracılığıyla, Amerikan prezervatiflerinin girdiği yere dek girer Allah korusun.

15 Mayıs 1993

Bütün Suç Amerika'da

Üç ayrı ulustan üç yazarız. Olağanüstü güzellikteki Rhein kıyısında bir oteldeyiz.* Bu olağanüstü güzellik, salt doğa güzelliği değildir bizim sandığımız gibi. Biz, biyeri güzel bulmuşsak, orada coğrafyanın yarattığı kendiliğinden güzelliği anlıyoruz demektir. Oysa uygar insanlar için güzellik, doğal coğrafyaya insan emeğinin katkısıyla ölçülür. Öyle doğal güzellikler vardır ki, insanın emeği katkıda bulunmadığı için çirkinleşmiş; öyle çirkin doğa vardır ki, insan emeğinin katkısıyla güzelleşmiştir. Bunları söyleyince sizin nereleri anımsadığınızı kestirebiliyorum. Çölü vaha yapan da, vahayı çöl yapan da insandır.

Ormanında, suyunda, heryerinde hiç ayrıcasız her metrekaresinde insan emeği, hem de yüzyılların birikmiş insan emeği görülen bu nehir kıyısındaki otelde üç yazarla birlikte gazeteciler, sanatçılar akşam yemeğindeyiz.

İngiliz yazar, bana heryerde ve herzaman sorulan soruyu soruyor:

– Türkiye'deki bu dinsel bağnazlık, köktencilik böyle sürer ve daha artarsa, bunlar yakında iktidara gelir mi?

Bana heryerde sorulan bu soruya ben de heryerde verdiğim yanıtı verdim:

– Bunu bilmek bir kehanet olur. Bunu bilse bilse ancak Zeus ve Tanrılar bilir. Başta Zeus olmak üzere Tanrılar ne zaman işlerine gelir ve ne zaman böyle bişey isterlerse o zaman bağnazlar iktidara gelir.

Çağcıl Tanrı, her dediği olan emperyalizmdir. Kesinlikle onun dediği olur. Günümüzde emperyalizm, adı din olarak konulmamış çoktanrılı çağcıl bir dindir. Bu çağcıl çoktanrılı dinin baştanrısı Zeus'u da, ABD'dir. Sonra ikincil, üçüncül sıradaki Tanrılar olan Japonya, Almanya, İngiltere, Fransa filan gelir. Tanrıların arasında zaman zaman kapışmalar, itişip kakış-

* Salman Rüşdi ve dostum Günter Wallraff'la buluştuğumuz yer.

malar, hırlaşmalar olursa da, son söz yine Baştanrı Zeus'undur. Eskiden, yani merhum 2. Dünya ülkeleri yaşıyorken adları 3. Dünya olan ülkeler de bu irili ufaklı Tanrıların kulları kölelerdir.

İngiliz yazar bu sözlerime şöyle karşı koydu:

– Her kötü şeyin nedeni olarak ABD'yi göstermek 3. Dünya ülkeleri aydınlarına kolaylık, rahatlık, zekâ tembelliği sağlıyor. Büyük suç, ABD'de olsa bile, 3. Dünya ülke aydınlarının bunda hiç suçu yok mu?

– Salt aydınlarını değil, halkları da suçlu görüyorum. Başta elbet aydınlar ama halk da, politikacıların ve yöneticilerin oylarını almak için gösterdikleri gibi arı-duru değil. Tümüyle suçluyuz. Nasrettin Hoca bunu sekiz yüzyıl önce şöyle söylemiş:

– Hırsızın hiç mi suçu yok!

Ben bu gerçeği, Türkiye insanının yüzde altmışının aptal olduğunu söyleyerek anlatmaya çalışmıştım. Başka 3. Dünya ülkelerinde bu oran artıp eksilebilir. Peki, bu Tanrıların ülkelerinde aptal yok mu? Elbet var ama onların aptallıklarının düzeyi yüksek, uzun vadeli kurnazlıklar biçiminde görülüyor.

İngiliz yazar arkadaşım çok haklıydı. 3. Dünya aydınları, yani bizler, yapılan her kötülüğün ABD'den geldiğine kendimizi inandırarak, suçluluktan arınmış oluyorduk. Bu, çağcıl Tanrıların bize bağışladıkları yazgımızı benimsemek anlamına gelir. Oysa çok tanrılı dinler zamanında Yunan tragedyalarındaki zavallı kahramanlar bile, sonunda kesin yenileceklerini bile bile Tanrılara başkaldırıyorlardı.

18 Ağustos 1993

Pislik

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Pepsi Cola ve Coca Cola fabrikalarını pislik yüzünden, belli olmayan geçici bisüre kapatmış olması bana Günter Wallraff'ın bir kitabını anımsattı.

Günter Wallraff'ın yazar olarak özelliği ve özgünlüğü, kitaplarındaki konuları özkendisi yaşayarak ortaya çıkarmış olmasıdır. Örneğin, Türkiye'de bikaç basım yaparak ünlenmiş olan *En Alttakiler* adlı belgesel yapıtı, Almanya'daki Türk işçilerinin kılığına girerek ve onların kimliklerini kullanarak Türk işçisiymiş gibi Alman fabrikalarında çalışıp yazdığı bir kitaptır.

Ben Günter Wallraff'ı, bu kitabının Türkiye'de ilk basımının yapıldığı yıl, Köln'deki evinde, sonra da bir restoranda bir Türk işçisiyle pazarlık ederken tanımıştım. Sevgili Osman Okkan da dilmaçlığımızı yapıyordu. Türk delikanlısının pazarlığını hep utanarak anımsarım. Türk delikanlısı, sağlık koşulları çok bozuk bir ağır işyerinde –sanırım madende– kaçak işçi olarak çalıştığından, hem gündeliği çok düşük, hem de çalışma saati normalden çok uzundu. Günter, başka Türk işçilerine de yaptığı gibi, bikaç gün kullanmak üzere bu delikanlının kimliğini vermesini istemiş, o da vermişti. Elbet bu kimlik değişimi parasız olmamıştı. Günter, Türk işçisi kimliğiyle o ağır işte kaçak işçi olarak çalışmış ve kitabında Türk işçisinin nasıl sömürüldüğünü anlatmıştı. Günter'in kimliğini kullanıp yerine işçi olarak çalıştığı, salt bu Türk delikanlısı değildi.

En Alttakiler dünyanın biçok yerinde ve elbet Türkiye'de büyük ilgi gördü. Anadili beş altı yüz sözcükle sınırlı olan Türk delikanlısını açıkgöz ve uyanık hemşerileri uyardılar:

– Ulan, sen deli misin! Herif senin sayende yazdığı kitaptan milyarlar kazandı, ölene dek de hep kazanacak. Git, yapış yakasına, hakkını iste...

Ne o delikanlının, ne hemşerilerinin kitapla uzak yakın hiçbir ilişkileri olmadığından, ilkin Günter'den ne koparabileceklerini yoklamak istediler. Delikanlı, Günter Wallraff'tan, bir

Türk köyünde yaşayan anababası için, Almanya'ya gidiş-dönüş uçak bileti istedi. Günter Wallraff bunun kimlik kirası olduğunu bile düşünmeden delikanlının isteğini yerine getirdi.

Gidiş-dönüş iki kişilik uçak biletini bile aldığına göre, demek bu kitaptan, Türk işçileri sayesinde çok para vurmuştu. Türk işçisi, külyutar mı, Türk işçisi enayi mi? Kimi Türklerin kışkırtmalarıyla, çok satışlı Alman dergilerinde, kitabında Türk işçilerinin nasıl insafsızca sömürüldüğünü anlatan Günter Wallraff'ın, kitabını yazmak için Türk işçilerini nasıl sömürdüğü uzun uzun anlatıldı.

İşte, Türk işçisi delikanlı, Günter Wallraff'la restoranda bunun için buluşmuştu. Kitapta payı olan hakkını istiyordu. Kimlik kirası ödeyerek, iki kişilik uçak bileti vererek geçiştirilecek bir iş değildi.

Peki, ne istiyordu Türk işçisi? Çalıştığı işyeri, evine uzaktı. İşinden evine, evinden işine kolayca gidip gelmesi için Günter Wallraff ona bir araba almalıydı. Markası ne olursa olsun? Bunu öğrenemedim ama, herhalde Türk delikanlısı, Mercedes (Böyle mi yazılır?) isterdi.

Ne dediğini anlamıyordum ama, Günter yumuşak yumuşak bişeyler söylüyordu.

Türk delikanlısına, *En Alttakiler* çıktıktan sonra yaşamında ve çalışma koşullarında bir değişiklik olup olmadığını sordum. Olmuş. Kaçak işçilikten kurtulup, bütün yasal işçi haklarına sahip olmuş.

İşyerindeki sağlık koşulları iyileştirilmiş; yasal iş saatinde çalışıyor, daha uzun çalışırsa fazla mesai alıyormuş.

Günter, bu delikanlıya istediği arabayı alsa, bununla da yetinmeyecek, yazardan hakkını koparmak için sürekli olarak daha çok şeyler isteyecekti: Bir yat, bir helikopter, belki bir özel uçak, bahçe içinde iki katlı bağımsız bir ev...

Kanım dondu. Delikanlıya,

– Sen hiç utanmıyor musun? dedim.

Osman Okkan'a da,

– Almanca'da 'hastir' diye bir söz yok mu? diye sordum.

Osman gülümsedi.

Türk ve insan dostu ve genelde işçi sınıfının dostu Günter' le Türk delikanlısının pazarlığının sonucunun neye bağlandığını bilmiyorum.

Pepsi Cola ve Coca Cola fabrikalarının pislik yüzünden kapatılmasının Günter Wallraff'ın *En Alttakiler* adlı kitabıyla bir ilişkisi yok ama, McDonald's'ları anlatan başka bir kitabıyla yakından ilişkisi var. Günter, yine kılık ve kimlik değiştirip Almanya'daki McDonald's aşevlerinde çalışmış ve buralarda, örneğin helaları sildikleri temizlik bezleriyle tabakların da silindiğini saptamıştı. Buyüzden McDonald's firması yazarın aleyhine dava açmış, kitabının toplatılmasını istemişse de yargılanma sonunda Günter Wallraff aklanmıştı. Bizde kılık ve kimlik değiştirerek röportajlar arasıra yapılıyorsa da bu tür ciddi belgelere dayanan kitap yazarı yok. Buyüzden de Coca Cola ve Pepsi Cola'daki gibi pislikler, ancak yurttaşların şikâyetlerinden sonra ortaya çıkabiliyor.

29 Ağustos 1993

Afiyet Olsun!

Siz Pepsi Cola, Coca Cola içer misiniz? Elbette içersiniz. İçin. Afiyet olsun! Yarasın! Şeker, bal olsun! Ben içmem. Niçin içmediğimi açıklayayım. Önce şu var. Türkiye dünyanın içitleri en bol ve çeşitli ülkesidir. İsterseniz sayalım: Şıra, dört mevsimin ayrı ayrı meyvelerinden kırk çeşit meyve suyu, yine kırk çeşit meyvelerimizden meyve kaynatılarak yada ezilerek yapılan şuruplar, belki unutmuşsunuzdur, kimilerini sayayım: Kara dut şurubu, kızılcık şurubu, gelincik şurubu, gül şurubu... Şurup yapmak için kimi meyve kaynatılır, kimi meyve içinde su olan cam kap içinde güneşte bırakılır. Ayran, hele ayran... Dünya uygarlığına katkımız olan bikaç şeyimizden biri. Gazozlar, meyveli ve sâde ve kaynağından çıkan doğal gazozlar; ya yemek arasında ve sonrasında içilen içitler, yani hoşaflar. Her meyvenin hoşafı vardır da, özellikle sahur yemeklerinde içilen pestil hoşafları. Hoşaf, Farsça "hoşâb"dan Türkçeleştirdiğimiz bir sözcükken, çok şükür onun adını da komposto yaptık. Erik pestili, kaysı pestili hoşafları ve hoşafı yapılmayan dut pestili...

Eskiden, ne denli eskiden, daha 30-40 yıl öncesine dek şıracılık, bozacılık, suculuk, kısacası içitçilik bir işkoluydu. Kentin en merkezi yerlerinde hem koca koca şıracı dükkânları vardı, hem küçük küçük içit dükkânları. İçitlere daha doğrusu o renk renk sıvılara en yakışanı mermer olduğu için, bu dükkânların tezgâhları mermer döşeliydi.

Anlattığım bu özlem bir nostalji değildir, bir ekonomik ve güncel memleket sorunudur. Bütün bu saydığım meyve suları, hoşaflar, şıralar, şuruplar artık yok. Ne zamandanberi? Emperyalizm ahtapotu Türkiye'yi kollarıyla sardığındanberi. Böyle düşündüğüm için beni sekter bir solcu olarak suçlayanlar olabilir, hem de bütün alanlarda sekterliğe düşmanken...

Pepsi Cola ve Coca Cola ve bütün kolalı içkiler, emperyalizmin öncü koludur. Emperyalizmin kölesi yapmak istedikleri ülkelere, önce Coca Cola ve Pepsi Cola reklamlarını, arkadan

şişelerini sokarlar. Sovyetler Birliği'ne emperyalizm öncü kuvvet olarak önce şu ikisini soktu. Güzellik yarışmaları, Pepsi ve Coca Cola ve McDonald's... Son gidişimde Moskova'nın Gorki Caddesindeki büyük kitapçı dükkânının, McDonald's dükkânı olduğunu ve Lenin Mozolesi önündeki insan kuyruğunun McDonald's önüne taşındığını görmüştüm ve geceleri Moskova göklerini Pepsi ve Coca Cola'nın renkli ve ışıklı reklamları aydınlatıyordu.

Eski Sovyetler Birliği'nde ve şimdiki Rusya Federasyonu'nda içit sıkıntısı olduğu için hadi diyelim Pepsi ve Coca Cola'ya gereksinme duyulabilir. Ama Türkiye gibi meyvesi en bol ve çeşitli bir ülkede, bütün içit dükkânlarını kapatıp USA malı Pepsi ve Coca Cola'ya bağımlı olmanın, emperyalizmin kuyruğu olmaktan başka anlamı var mıdır? Bağımlı olmak diyorum. Çünkü bu kolaların insanda alışkanlık, yani bağımlılık yarattığını biliyorum. Bunlar bir içit alışkanlığı yaratıyor.

Haydi bütün bunların hepsi biyana, peki, bu kolaların hammaddesini satın almak için ödediğimiz dövize yazık değil mi? Hiç gereksinmemiz yokken bu kahverengi sıvıların dışalımla satın aldığımız hammaddelerine ödediğimiz paralarla her yıl kaç okul, kaç hastane, kaç işe yarar kuruluşun yapılabileceğini düşünün. Öyleyse ne yapmalı? Önce şunu söyleyeyim, yasak koymamalı. Eskiden Sovyetler Birliği'nde bu kolalar ve çiklet yasaktı. Eskiden Moskova'dan Türkiye'ye dönerken tanıdıklarımız bir dahaki gelişimizde bizden çiklet isterlerdi. Yasak hiçbişeyi çözmüyor. Son Moskova'ya gidişimde de, Lenin Kitaplığının önüne kurduğu küçücük tezgahında çiklet satan emekli bir kadın görmüştüm. Artık Sovyetler Birliği'nde çiklet yasak değildi.

Yasak koymaktansa, insanlara o şeyin zararlı olduğunu anlatarak, o şeyi kendiliklerinden almamalarını sağlamak gerekir. Elbet yine alan olur. Ama deliler gibi durmadan kola içenlerin sayısı azalır hiç olmazsa.

Yaşamım boyunca kolaları hiç içmedim, pizza gibi şeyleri de yemedim. Çünkü bunların Türkiye'de geleneksel olarak çok daha iyileri yapılıyor.

Biriki yıl önce gazetelerde Pepsi ve Coca Cola'lara halkın boykot ilan ettiğini haber başlıklarında okudum. Bir sevinmiştim ki... Demek artık halkımız da, bu kolaların sağlığına ve (ziyan olan dövizlerimiz dolayısıyla) bütçemize zararlı olduğunu en sonunda anlamıştı. Haberin tamamını okuyunca düş kırıklığına uğradım. Meğerse halkımız kolaları değil, kolaların fiyatının yüksek oluşunu boykot etmiş. Biçok gazete yazarı da bu boykotu desteklemişti.

Son günlerde, Coca Cola ve Pepsi Cola şişelerinde yabancı maddelerin bulunduğuna değgin halkın şikâyetleri artınca Istanbul Büyükkent Belediyesinin konuyla ilgili yetkilileri Pepsi Cola ve Coca Cola fabrikalarına baskın yapmış ve biçok uygunsuzluklar arasında sağlığa zararlı ve bozulmuş kola hammaddeleri bulmuşlar, bu fabrikaları geçici bisüre için kapatmışlar. Bu geçici sürenin çok kısa süreceği kesindir.

Söyledim, ben bu yabancı içitleri hiç içmedim ve içmeyeceğim. Siz içiyor musunuz? Elbette içersiniz, çıplak kızların ve oğlanların televizyonlarda reklamlarını gördükçe. Hem de bu sıcakta... Patlat bir Pepsi Cola, bir de Coca Cola... Afiyet olsun, şeker bal olsun, yarasın... Siz daha neleeer yer, neler içersiniz.

30 Ağustos 1993

İsviçre'nin Gelir Kaynakları

Zürich kentindeyim. Dün İsviçreli ve Türkiyeli gazetecilerle bir basın toplantısı düzenledik; çok ilginç sorular soruldu. Bu sorulardan biri İsviçreli bir gazetecinin şu sorusuydu:

– Anlattığınız Türkiye'deki dinsel bağnazlığı, köktenciliği önlemek ve Türkiye'nin laik olması için İsviçre'nin Türkiye'ye ekonomik yardımda bulunması gerektiği düşüncesi var burada. Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?

– Bu konudaki düşüncem sizi tedirgin edebilir. Buyüzden açıklamada bulunmak istemiyorum.

İsviçreli gazeteci,

– Fark etmez, açıklayın... dedi.

Bu durumda açıklamak zorundaydım. Şöyle konuştum:

"Biz Türkler, İsviçre'yi barışçı bir ülke olarak biliriz, çocukluğumuzdanberi bize böyle öğretildi. Salt biz değil, bütün dünya İsviçre'yi böyle bilir. Buyüzden uluslararası anlaşmazlıkların toplantıları çoğunlukla İsviçre'de yapılır. Örneğin Kurtuluş Savaşımızdan sonraki barış görüşmemiz de Lozan'da yapılmıştı. İsviçre on yedinci yy.'ın başından bu yana savaş nedir bilmez. İsviçre'ye üç kez geldim. Geçen gelişimde Avrupa Yazarlar Toplantısı için Fribourg'da bulundum. Fribourg ve gittiğim Cenevre sokaklarının duvarlarında "Ordu istemiyoruz" yazılı afişler gördüm. Bundan ne denli sevindiğimi anlatamam. İşte özgürlük, işte demokrasi böyle olur diye düşündüm.

Önceki yıl Körfez Savaşı sırasında Türkiye'den Kuzey Irak'a uçak saldırıları olduğu haberleri yayıldı. O günlerden birinde Türkiye televizyonlarında İsviçre kaynaklı bir haber yayımlandı. Türk uçaklarının Kuzey Irak'a saldırısı yüzünden İsviçre Türkiye'ye silah ambargosu koymuştu. Büyük bir dehşete kapıldım. Ordu bile istemeyen İsviçre'de silah fabrikaları ve silah tüccarları vardı da Türkiye'ye silah ambargosu uyguluyordu. Demek, 360 yıldanberi savaşmamış olan o barışsever İsviçre'nin salt çukulata, saat, dikiş makinesi fabrikaları değil, silah fab-

rikaları da vardı; kendisi savaşmadığına, barışsever olduğuna göre, İsviçre bu silahları ne yapıyordu? Beğendiği savaş olursa, bu silahları başka ülkelere satıyor, beğenmediği savaşlarda silah satışına ambargo koyuyordu. İsviçreli aydınlar İsviçre'de ordu istemiyor ama silah fabrikalarına ses çıkarmıyorlardı. Çünkü silah dışarıya satılır ama ordu dışarıya satılamazdı.

Başka bişey daha vardı. Gazete haberlerinden öğrendik ki, Türkiye'nin hayali ihracatçılarının, devlet hırsızlarının, eroin kaçakçılarının ve bunlara benzer kara işlerden kazanılan kara parayı aklamanın yeri de İsviçre'dir ve çalınmış paraların gizlendiği yer İsviçre bankalarıdır. Hangi devlet adamı ve kamu görevlisi para çalsa, bu çalıntı paranın adresi İsviçre bankaları oluyor. Bu bakımdan İsviçre'nin Türkiye'ye ekonomik yardımı şöyle dursun, Türkiye'nin İsviçre'ye parasal yardımda bulunduğu açıktır.

Bana göre, kendi sorunlarımızı çözmek için, bize ne İsviçre'den, ne başka bir ülkeden ekonomik yardım gerekir. Kendi sorunlarımızı kendimiz çözmeye çalışmalıyız.

Dinsel bağnazlık ve köktenciliğe gelince, Avrupa ülkeleri bizden daha az bağnaz ve köktenci değil. Ne var ki bunu, kendi uygarlıklarına uygun biçimde çok incelikli yapıyorlar. Bosna Hersek'te, Azerbaycan'daki savaşta Avrupalı ülkeler Müslümanlara karşı bağnazlık ve köktenciliklerini en incelikli biçimde ve apaçık ortaya koymuşlardır. Avrupa bu ince bağnazlığını yaralı Müslümanlara pamuk, sargı bezi, tentürdiyot, aspirin vb. gibi sağlık gereçleri göndermek yoluyla, bu insancıl örtüler altında gizlemeye çalışıyor; tıpkı kimlerin aç bıraktığı gizlenen, bir deri bir kemik kalmış Afrikalı aç çocuklara süttozu göndererek yardım edildiği gibi...

Biz, Avrupalı ülkelerden, hükümetlerimiz gibi ekonomik yardım değil ama aydınlar arası dayanışma bekleriz."

Biliyorum, bu, konukluk inceliğine yakışmayan, yani diplomatik olmayan bir konuşmaydı. Ama, hem Türkler, hem İsviçreliler için çıplak doğruları öğrensinler diye böyle konuşmak zorunda olduğumu duyumsamıştım.

11 Eylül 1993

Büyük Sermayenin Yurt Sevmezliği

Büyük sermayenin, vatanı, milleti olmadığını, yurtsevmezliğini, onun vatanının, milletinin salt para kazandığı yer ve insanlar olduğunu kaç kez yazdım. Bunun en somut örneğini, bir haftadır bulunduğum İsviçre'de gördüm ve yaşadım.

Büyük sermayenin yurtsevmezliğini daha ortaokul öğrencisiyken 1931'de gördüm. Ford otomobil firması Tophane'de, şimdiki gümrük yapılarının bulunduğu alanda bir otomobil fabrikası kurma girişiminde bulundu. O zamanki çocuk aklımla bu girişime pekçok bakımdan seviniyordum. Ülkemizde yeni bir iş alanı açılıyordu. İşsizlerimiz iş bulacaktı. Bundan başka artık Türkiye de otomobil yapabilen ileri ülkeler arasına girecekti. Hafta sonları, yatılı okuduğum askerî ortaokuldan vapurla Istanbul'a inince, Tophane'de kurulmakta olan fabrika yapılarını keyifle seyretmeye gittiğim olurdu. Sonradan nedense –hâlâ bilmiyorum– otomobil fabrikasının Istanbul'da kurulmasından vazgeçildi.

Ford fabrikalarının Amerika'dan Türkiye'ye taşınması nedeninin, Türkiye'de ucuz işçi bulmak olduğunu öğrenmem için yılların geçmesi gerekiyordu. Türkiye'de yada başka biyerde ucuz emek bulunması Amerikan işçisinin, dolayısıyla dünya işçi sınıfının ve elbet Türk işçisinin de zararına demekti. Belki de Türkiye'de Ford fabrikasının kurulma girişimi ABD'deki o dönemin mali bunalımının sonucuydu.

İsviçre, Avrupa Ortak Pazarına girmemiş, AELE'ye (Avrupa Serbest Ticaret Birliği) bağlı yediler grubundan bir ülke. Zamanla Ortak Pazar'a girmenin yararları ağır basmaya başlamış. Özellikle büyük sermaye, bankalar, fabrikalar Ortak Pazar'a girmekten yana olmuşlar. İsviçre'de belli sayıda imza toplanarak (100 bin) halk oylamasına (referandum) gidilebiliyor. Bu imza sayısı toplanarak halk oylamasına gidilmiş: İsviçre, Ortak Pazar üyesi olsun mu? Olmasın mı? Halk oylaması başlamadan önce, fabrikatörler işçilerine, bankalar memurlarına, büyük sermaye

halka konferanslar verdirerek, tartışmalar açtırarak, seminerler düzenleyerek Ortak Pazar'a girmenin yararlarını anlatmak için diller dökmüşler. Köylüler Ortak Pazar'a girmeye karşı. Bir bölük işçi de karşı. Karşı olmalarının biçok nedenleri var. İsviçre Ortak Pazar'a girerse, bütün Ortak Pazar ülkelerinin işsizleri, yaşam düzeyi çok yüksek olan İsviçre'ye doluşacak. İşsiz sayısı, az da olsa artmakta olan İsviçre'de, daha da çoğalacak. Dışardan gelen işçiler ucuza çalışacaklarından, İsviçreli işçi işsiz kalacak. Bundan başka öbür Ortak Pazar ülkelerinden ucuz tarım ve hayvan ürünleri İsviçre'ye çok ucuza girecek ve devletin köylüye yaptığı destekleme yardımı (sübvansiyon) kalkacak.

Halk oylaması yapılıyor. Sonuç; Yüzde ellialtı oyla, İsviçre Ortak Pazar'a girmesin kararı çıkıyor.

Sen misin Ortak Pazar'a girmemeye karar veren İsviçre halkı? Büyük sermayenin sanayi kesimi, pılısını pırtısını toplayıp yallah emek gücünün ucuz olduğu ülkelere... Dünyaca ünlü İsviçre'deki dikiş makineleri fabrikaları Tayland'a, çukulata fabrikaları İtalya'ya ve daha biçok fabrikalar başka yerlere taşınıyor. Hani vatan sevgisi, hani millet sevgisi? Bunlar başka ülkelere kaçmadan önce en aşırı İsviçreseverlerdi, millîyetçilerdi. Büyük sermayenin İsviçre'den kaçışı olayı, büyük sermayenin yurtsevmezliğini kanıtlayan en somut örnektir.

Bir soru akla geliyor. Türkiye'deki büyük sermaye de, sıkışınca Türkiye'den kaçar mı? Türkiye'deki büyük sermayenin mali bölümü, yasal yada yasal olmayan türlü karışık yollarla, zaten yurtdışına kaçmaktadır. Sanayi kesimine gelince, elinde olsa o da sıkıyı görünce cızlamı çeker ama, kaçmak elinde değildir. Sanayi kesimi büyük sermayesinin kaçabilmesi için, o sanayinin tapusunun büyük sermayenin elinde olması, yani o sanayi dalında yaratıcı olmaları, o sanayi ürünlerinin bulgucusu olmaları gerekir. Bizdeki gibi gerçek sahibi kendileri olmayan sanayi sermayesi, öykünmeci, benzerlerini yapmaktan ileri gidemeyen fabrikalarını nereye, nasıl ve niçin kaçıracak? Fabrikanın kazandığı parayı kaçırmak, fabrikayı kaçırmaktan çok daha kolaydır.

14 Eylül 1993

Nereye Dek Girdi?

Eski Sovyetler Birliği, şimdiki küçülüp Rusya Federasyonu olan ve yine eski Doğu Bloku denilen komünist yönetimli ülkelerde olup biten olaylar, belki sizin de bildiğiniz bir gülütü bana anımsatıyor. 1917 Devrimi başlarında bir Rus kulağı, devrimin bugün yarın geleceğine iyice inanmış. Çiftliğini, hayvanlarını, geniş topraklarını satıp savmış. Yaşı ilerlemiş bu kulak, yükte hafif pahada ağır eşyalarını, altınlarını, takıları çantasına doldurup, genç ve güzel kancığını da alıp, atlamış tirene, Batı'ya kaçıyor. Tirende bir genç devrimci de varmış. Fırsat buldukça tirende gözüne kestirdiği yolculara, incecik pelür kâğıtlarına basılı, Karl Marx'ın bildirgesini dağıtıyor: "Ey dünya işçileri birleşiniz, zincirlerinizden başka yitirecek bişeyiniz yok." diye başlayan.

Bu devrimci delikanlıyla yaşlı kulakın genç ve güzel karısı tiren yolculuğu sırasında kırıştırıyorlar. Gece olmuş. Sallana sallana gidiyor tiren. Delikanlı genç kadınla sevişecek. Kadın, çoktan razı. Ama o günlerde bulaşıcı hastalıklar çok yaygın. Delikanlının omuz çantasında ince kâğıtlara basılı binlerce bildirge var. Bunlardan birini prezervatif yerine kullanıyor. Bir zaman sonra Rus kulağının da nefsi uyanıyor. Karısıyla sevişecek. İçerden hışır hışır bir ses... Eğiliyor, parmaklarını uzatıp hışırdayan incecik kâğıdı alıp, gece lambasının ışığında okuyor: "Dünya işçileri birleşiniz, zincirlerinizden başka yitirecek bişeyiniz yok!"

Kulak, güzel ve genç karısına dönüp,

– Kalk, diyor, biz yine çiftliğimize dönelim, bu buraya dek girdiğine göre, nasıl olsa bundan kurtuluşumuz yok!

Büyük sermayenin, kapitalizmin kurtuluşu, ancak 1985'ten sonra oldu. Bu kez Marx'ın bildirgesinin girdiği yere, sermaye girdi. 1982'de sermayenin girdiğini görünce, olacakları sezmiş ve bu iş artık burda bitti diye düşünmüştüm. Ama şunu açıkça söyleyeyim ki, komünizmin gümbür gümbür bir depreme uğramışçasına böyle birdenbire yıkılacağını hiç kestirememiştim. Ama bir yıkımın olacağı belliydi. Amerikan ve Japon sermayesi

girmiş ve yerleşmişti. Sibirya petrolleri Japon sermayesiyle işliyordu. Komünizmin yanlış uygulamalarından biri de, Sovyetler Birliği'nde gezi özgürlüğünün sınırlandırılması, hatta ortadan kaldırılmasıydı. Özellikle Rus Yahudilerinin, sınır dışına çıkmaları daha da zordu. Yurtdışına çıkmak isteyen her Yahudiden 2 bin ruble alınıyordu. O dönemde ortalama aylık, Sovyetler Birliği'nde 200 rubleydi. Beş kişilik bir aile, diyelim İsrail'e yerleşmek istese on bin ruble, yani elli aylık gelirini devlete vermek zorundaydı. Bu verginin gerekçesi, Sovyet Yahudilerinin çoğunun yüksek öğrenimli olmasıydı. Devlet bunlara para harcamıştı. Hatta o günlerde Sovyetler Birliği'nde şöyle bir gülüt dillerdeydi: Gürcistan, yurtdışına çıkacak Yahudilerden vergi almıyordu; ancak Gürcistan'dan gidecek her Yahudinin yanında bir de Ermeni götürmesi koşuluyla...

ABD, bu vergiyi kaldırması için Sovyetler Birliği'ne baskıda bulundu. Vergiyi kaldırmazsa, ABD, Sovyetler'e verdiği krediyi kesecekti ve ABD'nin baskısıyla, baştan koymaması gereken Yahudi vergisini Sovyetler Birliği kaldırdı, kaldırmak zorunda kalmıştı. Çünkü yabancı sermaye, gireceği yere girmişti. Bikez girdi mi, kıvırttıkça daha çok girer.

Yeltsin'in Komünist Partiyi yasakladığı Rusya Federasyonu'nda komünist rejim zamanında işler çok kötüydü, evet öyleydi. Ama bütün bu kötülüklere karşın, en kötü döneminde bile, kendi evleri olmayanların ev kirası aylığının yüzde 6-10'u arasındaydı. Sağlık işleri eşit olarak parasızdı. Elektrik, su, telefon, ısıtma, havagazı ve benzeri giderler, asgari ücretten aylığın yüzde on beşini geçmezdi.

Eğitim eşitti, parasızdı. Evet, herşey denilecek denli çok şey kötüydü ama Rusya'nın orospu (Nataşa, zavallı Nataşa) dışsatımı yoktu. Salt Rusya değil, bütün eski komünist ülkelere yeni dünya düzeni girdi, iyice girdi... Yeltsin "Keşke Marx hiç yaşamasaydı, doğmasaydı..." diyecek denli girdi...

Hiçkimseye böyle bir söz söyleyemem, söylemek istemem ama illede söylemek zorundaysam, Marx'ın değil, eski komünist ve yeni dönek Yeltsin'in yaşamamış olmasını yeğlerdim.

24 Eylül 1993

İnsan Örgütlü Yaratıktır

Her çağın düşünürleri, kendi çağlarının insanının ne olduğunu, yani kendi kendilerini araştırıp bir insan tanımı bulmuşlardır. Çünkü insan, her çağ için tek tanımla anlatılabilecek bir yaratık değildir. Çağlar içinde insan fizik, fizyolojik ve biyolojik olarak değiştiği gibi, moral, etik, psikolojik ve sosyolojik olarak daha çok ve daha sık değişmektedir. İşte düşünürler, değişen çağlar içinde o çağların koşullarına göre değişen insanın ne olduğunu, niteliğini araştırarak, çağlarının insanını ayrı ayrı tanımlamışlardır. Örneğin, insan toplumsal yaratıktır; insan gülen hayvandır; insan aygıt yapan hayvandır; düşünüyorum öyleyse varım (insan düşünen yaratıktır) gibi ayrı ayrı biçimde insan tanımı vardır. Bu insan tanımlarından bir önceki, bir sonrakine karşıt değildir. Her insan tanımı doğrudur, değerini sürdürür ve her çağ için geçerlidir.

Yirminci yüzyılda, hele 1. Dünya Savaşıyla birlikte insanın bir niteliği daha anlaşılmış ve bir tanımı daha yapılmıştı: İnsan örgütlü yaratıktır. Gerçekten de bilinçli olarak örgütlenmesini bilen tek canlı yaratık insandır. Karınca, fare, kimi kuşlar gibi örgütlü hayvanlar varsa da, bu içgüdüsel örgütlenmeler salt belli amaca yöneliktir. İnsansa, yaşamının her değişen koşuluna göre bilinçli olarak örgütlenmesini bilen yaratıktır.

Her çağda insan örgütlenmiştir, tıpkı her çağda insanın düşündüğü gibi. Descartes, "Düşünüyorum, öyleyse varım" demeden önce de düşünen insan düşündüğü için var olduğunun bilincinde değildi. İnsan, her çağda örgütleniyordu elbet. Ama ancak örgütlenerek varlığını koruyabileceğinin bilincine geç vardı.

Yabanıl atlar, kurt sürüsünün saldırısına karşı, bir içgüdüyle, baş başa verip bir çember oluştururlar, saldıran kurtlara karşı çifte atarak kendilerini korurlarmış. Bu, her örgüt için geçerli bir kuraldır. Bütün örgütlenmeler, insanın kendisini, çıkarlarını korumak ve savunmak içindir. İnsanın kendini ilk savunaca-

ğı düşmanlarıdır, yabanıl hayvanlar ve düşman orduları, çok sonraları da kendini korusun diye kendi eliyle kurduğu kendi devleti... Bu, siyasal örgütlenmeyi gerektirir. Siyasal partiler böylece doğmuştur. Ama insanlar, uygarlaştıkça salt siyasal parti örgütlenmesiyle yetinmemişlerdir. Bugün uygar ülkelerdeki örgütlü insan sayısı, nüfuslarının bikaç katıdır. Örneğin İsveç'te 32 milyon örgütlü insan varken, İsveç'in nüfusu 8.5 milyondur, yani örgütlü insan sayısı nüfusunun dört beş katıdır. Bunlar salt siyasal örgütler değil, bulundukları bölgeyi güzelleştirmek, sokak hayvanlarını korumak, kadın hakları, çocuk hakları, kanaryasevenler, filan okuldan çıkışlılar için kurulmuş toplumsal örgütlerdir. Bir ülkede toplumsal ve siyasal örgütlerin sayısı ne denli çoksa ve bu örgütler ne denli eskiyse o ülke de o denli uygardır. Bu ölçüye göre Türkiye, sınıfta kalacak bir toplumdur. Şimdi ben, Türkiye uygar değildir desem – ki diyorum – yüzde altmışımızın aptal olduğunu söylediğim için beni mahkemeye veren yüzde altmışlıklar, uygar ve çağcıl ülkelerden dışalım yoluyla satın aldığımız yada öykündüğümüz teknolojiyi uygarlık sandıkları için, Türklüğe hakaret ediyor diye yeniden beni mahkemeye verebilirler. Ben de onlara soruyorum:

– Lütfen söyler misiniz, siz kendiniz ve eşiniz ve oğlunuz ve kızınız ve yakın uzak akrabalarınız kaç siyasal ve toplumsal örgüte üyesiniz ey yüzde altmışlıklar!

Yarın da bizi izlemeyi sürdürürseniz sevineceğiz.

27 Ağustos 1993

Yanlış Yapma ve Günah İşleme Özgürlüğü

İnsanın, toplumsal, gülen, aygıt yapan, düşünen ve çağcıl dünyada da örgütlenen, örgütlenmesini bilen yaratık olduğunu bilmek, örgütlenmesini bilmeyen, beceremeyen insanın da çağcıl olmadığını bilmek demektir. İnsanın çağcıl dünyada örgütlenmesinin gerektiği, hatta örgütlenmenin zorunlu olduğu, ülkemizde çok geç anlaşılmıştır. Sanki bir marifetmiş gibi, hem de öğünerek, örgütlenmenin ve demokratik örgütlerin kurulması demek olan demokrasinin bizde çok genç olduğu söylenir. Oysa demokrasinin genci değil yaşlısı makbuldür. Siyasal örgütlenme demek olan partilerin kurulmaya başlaması dahaca elli yıl bile olmamıştır. Hele, örneğin yeşilcilik, çevrecilik, feminizm, hayvan hakları, çocuk hakları, hatta hatta insan hakları gibi toplumsal deviniler ve demokratik örgütlenmeler, nice insanın çektiği çileler, katlandığı zorluklar sonunda, o insanların özverileriyle daha yenilerde kurulabilmiştir. Nasıl buzdolabını, telefonu, elektrik süpürgesini, bilgisayarı ve benzerleri olan bütün teknik araçları dışalım yoluyla uygar ve ileri ülkelerden aldıysak, bu hakları da yine dışalım yoluyla, hatta dış zorlamayla, hiç beğenmediğimiz yine o ileri ve uygar ülkelerden iğreti olarak almışızdır.

Dünkü ve bugünkü yazımda çağcıl insan için örgütlenmenin önemini ve değerini anlatmaya çalışıyorum. Örgütlenmenin başında da siyasal örgütlenme demek olan partiler gelir.

Demokrasi bütününün vazgeçilmez bir koşulu olan biçimsel demokrasi, her düşüncenin ayrı ayrı partileri olmaları ve yurttaşların seçimlerde özgür istençleriyle kendi partilerine oy vermeleri demek olduğuna göre, her yurttaşın çağcıl ve uygar bir ülkede, kuramsal olarak bir partinin üyesi olması gerekir. Dahaca kendi siyasal düşünceleri doğrultusunda bir parti kurulmamış olanların dışında, yurttaşlık kimliğini kazanmış olan herkesin parti üyesi olması gerektiğine inanıyorum. Ama en uygar ve çağcıl ülkelerde bile, üye olmak hakkını kazanmış bütün

insanların partilere üye olduğu görülmemiştir. Bu partisizlerin seçimlerdeki yüzer oyları, partiler arasında gider gelir.

Benim asıl söylemek istediğim, uygar ve çağcıl olan herkese örgütlü olması gerektiğini ve siyasal örgüt olan parti üyesi olmasını salık verirken, kendimin niçin partili olmadığımdır. Bilimsel sosyalizme inanmış bir yazar olarak elbet benim de bir partim olmalıydı. Ama hiçbir partinin üyesi değilim. Politikadan kaytardığım için mi? Politikanın herzaman içinde ve ta göbeğinde olduğumu okurlarım bilirler. İzlencesine inandığım ve güvendiğim parti de var. Örgütlenmenin salt gerekli olduğuna değil, zorunlu olduğuna da inanıyorum. Ulusal ve uluslararası, toplumsal ve kültürel biçok örgütün üyesi ve sorumlusuyum, bu örgütlerin üyesi olarak politika da üretiyorum. Öyleyse niçin partili değilim?

Şu düşüncemi doğru yada yanlış bulabilirsiniz, genel olarak sanatçıların ve özellikle yazıncı yazarların parti üyesi olmalarından yana değilim.

Yazarlar ama has yazarlar –her yazar kendini has yazar sanır– hep daha iyinin, daha daha güzelin ve doğrunun özleminde oldukları için sürekli değişimden yana, doyumsuz, hiç yada çokaz beğenen ve hep eleştiren insandır. Partilerse, özellikle sol partiler, haklı olarak ve doğaları gereği, parti disiplini isteyen örgütlerdir. İşte buyüzden, ister istemez partisiyle yazar çatışmaya girer. Bütün tarihte de bu, hep böyle olmuştur.

Ben bulunduğum örgütlerde, hatta karşı olsam bile, örgüt disiplinine ve çoğunluğun oyu doğrultusundaki karara uyarım ve bunu hep kanıtlamışımdır. Ama, katılamayacağım bir siyasal karara uymak zorunda bırakılmayı istemiyorum, hatta ilerde yanlışın bende olduğu ve haksızlığım anlaşılacak olsa bile. Parti disiplinine uymakla uymamak arasında sıkıntılar, bunalımlar geçirecektim, tarih boyunca biçok yazarın başına geldiği gibi. Örneğin ben partisine bağlılıkta Maksim Gorki'den ileriye gidemem. Maksim Gorki bile, anlaşmazlıkları su yüzüne çıkmamış olsa bile, hem de Lenin'le anlaşamamış, karşı davranışta bulunmamışsa da susmuştur.

Mayakovski'nin intiharına biçok nedenler gösterilir. Ama bana göre nedenlerin en önemlisi, Mayakovski'nin uğradığı düş kırıklığıdır. Ne Gorki, ne Mayakovski partilerinden ayrılabilirdi ama Mayakovski'ye kendini öldürmek daha kolay gelmişti. Üstelik kimse Gorki ve Mayakovski'nin haklı olduklarını da söyleyemez.

Benim hayran olduğum bir İtalyan romancı var, *Fontamara*'yla *Ekmek ve Şarap* romanlarının yazarı Ignazio Silone. (*Fontamara*'yı Sabahattin Âli dilimize çevirmişti diye aklımda kalmış.) Komünist olarak Sovyetler Birliği'ne gitmiş, uygulamaları görüp düş kırıklığıyla İtalya'ya dönmüş, komünist dünya onu döneklikle suçlamıştı. Sonradan dönek ilan edilen enaz yüz yazar vardır. Kısacası, bir yazar olarak eleştiri hakkımı yitirmemek için parti üyesi olmuyorum. Daha başka nedenlerim de var. Ama bununla birlikte, politikanın içindeyim ve sol partilerin etkinliklerine sevinerek katılmaktayım.

Haklı ve doğal olarak parti disiplininden yana olan sol partiler, her parti gibi kendi partilerinin izlencesinin en doğru ve yararlı olduğuna inanırlar. Böyle olunca, kendilerinden başka sol partilerin yanlış yolda olduğuna en iyi niyetle ve içtenlikle inanırlar ve buyüzden ister istemez sol partiler arasında çatışmalar, çelişkiler, çekişmeler başlar. Oysa biz, bu gazetede ne yapmak istiyoruz? Sosyal demokratlardan komünistlere dek bütün Türkiye sol yelpazesinin organı, tartışma alanı, forumu olmasını istiyoruz. Bunu tam olarak başarabildik mi? Hayır! Ama başarabiliriz, başarmalıyız, başarmak zorundayız. En başta, verdiğimiz bu sözü tutmalıyız. Bunun yolu, gazetenin gerçekten bir sol forum olmasıdır. Aykırı bir politik görüşe karşı yanıt vermek, onu eleştirmek ve tartışma açmak, partili olsun olmasın, her solun hakkıdır. Bu, böyle biline!

İşte ben düşüncelerimi yazıyorum, lütfen sizler de yazın. İnsan hakları içinde, dahaca yazılmamış olsa bile, insanın yanlış yapma ve günah işleme hakkı da vardır.

28 Ağustos 1993

Özgür ve Bağımsız Basın Dedikleri

30 ülkenin gazetecileri 16-17 Ocak 1987 tarihinde Londra'da toplanıp basının sorunları üzerinde tartışıp konuşmuşlar. Özgür Basın Bildirgesini hazırlamışlar. 3 Mayıs günü bütün dünyada, "Bağımsız ve Özgür Basın Günü" olarak ilan edilmiş.

Bu haber 3 Mayıs tarihli gazetelerde yer almıştı. Bağımsız ve özgür basın, gerçekte gazetecilerin kendi kendilerini kandırmasından başka bişey değildir. Salt Türkiye'de değil, günümüzde bütün dünyada, özgür ve bağımsız gazete hemen hemen yoktur. On maddelik Özgür Basın Bildirgesinden anlaşıldığına göre, sansürsüz basını isteyen gazetecilerin amacı devlet sansüründen ve baskısından kurtulmaktır. Oysa devlet sansüründen başka ve çok daha ağır bir sansür ve görünmeyen bir baskı vardır ki, gazetecilerin kendileri de bundan habersizdirler yada habersiz görünürler. Devletin sansür ve baskısı açıkça görünür olduğundan, bu somut baskıya tepki göstermek daha kolaydır. Oysa gazetelerin kendi kendilerine koymuş oldukları sansürden ne okurların ne de gazete çalışanlarının haberi olur. Devletin baskı ve sansürü olmayınca gazeteler kendilerini özgür ve bağımsız sanırlar.

Gazeteler, kendileri de büyük sermayenin ürünü olmalarından başka, onları beslemek için başka büyük sermayelerin verdiği ilanlara bağımlıdırlar. Bizim ülkemizde bile, aleyhlerinde yayın yapan gazetelere ilan vermeyi kimi firmalar kesmişler ve böylece o gazeteyi dolaylı baskı ve sansür altında tutmuşlardır. Bu tür baskılar sık sık olmaktadır. Örneğin Nadir Nadi'nin yönetimindeyken Cumhuriyet'in yayın politikasını beğenmeyen ticaret kuruluşları bu gazeteye ilan vermeyi kesmişler, Nadir Nadi'nin bu nedenle Cumhuriyet'ten ayrılmak zorunda kalışından sonra, gazetenin sonraki yönetimi, ticaret firmalarına hoş görünmek için hem de gazetenin birinci sayfasından, çekici ve şirin ilan vermişlerdir. Bu bir anlama büyük sermayeden bağışlanmasını dilemektir.

Bundan daha önemlisi, gazetelerin kendileri de büyük sermaye malı olduklarından, kendi özgürlüklerini kendileri sınırlamışlardır. Büyük sermayeler arasında göbekbağı olduğundan, çıkar ilişkileri yüzünden birbirlerinin kuyruklarına basamazlar. Aradabir aralarındaki dalaşmalarda olduğu gibi, birbirlerine ağza alınmayacak yayınlarda bulunurlarsa da – örneğin ansiklopedi dağıtımındaki dalaşmada olduğu gibi – bisüre önce yada sonra sarmaş dolaş olup yeni ortaklıklar kurmalarına, bu engel değildir. Çünkü bir atasözümüzde denildiği gibi, "Ar dünyası değil, kâr dünyası"dır.

Büyük sermaye çocuğu gazeteler devlete de gebedirler. Holdingleri dolayısıyla devletle sıcak ilişkileri olduğu gibi, devlet bankalarından aldıkları krediler yüzünden, devlete de, devletin en büyük örgütlü kurumu olan hükümete de bağımlıdırlar. Bu durumdaki kimi gazetelerin, örneğin bakanlardan birine ağır eleştirilerle saldırması, aralarındaki çıkar ilişkilerinin bozulmasındandır.

Gazetelerin fiyatları sık sık niçin yükseltilmektedir? Kendilerine göre fiyat yükseltmelerinin gerekçesi, gazete giderlerinin dayanılmaz oranda yükselmesidir. Bu gerekçenin doğruluk payı ancak yüzde yirmidir. Asıl fiyat yükselmelerinin nedeni, daha bol ilan alabilmek için sayfalarını artırmalarıdır. Hergün verdikleri eklerle birlikte 40-50 sayfa çıkan gazeteler vardır. 40-50 sayfalık bir gazetenin enaz 30-40 sayfası ilanla doludur. Şaşılası olan şudur: Parayla bastıkları ilanlar yüzünden artan gazete sayfalarının parasını bu ilanlarla hiçbir ilişkisi olmayan okurlar ödemek zorundadırlar. Yani gazete okurları, hiç ayrımsamadan gazetenin ilanlarını da satın almış olurlar. Şimdiye dek gazete diye, gazetenin ilanlarını da satın almış olduğumuzun ayrımında mıydınız?

İşte bu ve daha biçok nedenlerle, uluslararası "Bağımsız ve Özgür Basın Bildirgesi"nin bir kendi kendini kandırmaca olduğuna inanıyorum.

6 Mayıs 1993

Cumhurbaşkanının Yansızlığı

Cumhurbaşkanları, bir partiyi, hükümeti, bir grubu, belli bir topluluğun düşüncesini simgelemez, devleti simgeler. Devletin en yüce simgesidir. Böyle olduğu için de yansız ve nesnel olmak zorundadır.

Böyle bir yargı, kuramsal olarak doğru olsa bile, edimsel (fiilen) olarak uygulamada hiç de doğru değildir. Şimdiye dek hangi cumhurbaşkanı, bütün ulusun yansız ve nesnel cumhurbaşkanı olabilmiştir? Atatürk de içinde hiçbir cumhurbaşkanı, resmî olarak bütün Türkiye'nin ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin simgesi olsa da, fiili olarak bütün Türkiye'nin yansız ve nesnel cumhurbaşkanı olamamıştır. Çünkü bir insanın, bütün geçmiş yaşamından ve o yaşamın düşüncelerinden sıyrılıp soyunup yeni bir kimlikle yansız ve nesnel olması olanaksızdır. Cumhurbaşkanlarının, devleti temsil ettiklerine göre, resmî sıfatları gereği, hiç olmazsa görünüşte yansız ve nesnelmiş gibi davranmaları gerekir. Cumhurbaşkanlığının da büyük zorluğu budur.

Örneğin aşırı ulusalcı yada aşırı dinci yada komünist bir kişi ve bu partilerin genel başkanları, kimi ülkede halk çoğunluğunun, kimi ülkede parlamento çoğunluğunun oylarıyla, cumhurbaşkanı seçilebilir. Cumhurbaşkanı seçildikten sonra o kişi, salt aşırı ulusalcıların, aşırı dincilerin yada komünistlerin cumhurbaşkanı değil, bütün ulusun cumhurbaşkanı olmak gibi, olamayacak bir sorumu yüklenmiş demektir. Hiç olmazsa biçimsel olarak, cumhurbaşkanları partilerini belli etmemeye çalışırlar. İletişim araçlarıyla ilişkilerinde bu yansızlık ve nesnelliklerine daha çok özen gösterirler. Diyelim belli bir gazeteye yazı yazarlarsa o gazetenin politikasını izlediği sanısı uyanabilir. Nitekim bir yıl öncesine dek, salt dinsel bayram günlerinde Gazeteciler Cemiyetinin yayımladığı, tümüyle yansız olan Bayram Gazetelerine cumhurbaşkanları yazarlardı. Cumhurbaşkanlığının, partiler üstülüğünü, yansızlığını, nesnelliğini bozar diye başka gazetelere yazmazlardı. Bir cumhurbaşkanının örneğin Aydınlık gazetesine özel olarak yazması uygun düşmez ve doğru

da değildir. Yasal bir engel olmamasına karşın, belli bir gazeteye yazması cumhurbaşkanlığının yansızlığına gölge düşürür.

Bu yazıyı, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in bir yazısını sağcı bir gazetede gördüğüm için yazıyorum. O gazetenin sürekli okurlarından değilim. Buyüzden Demirel'in bu sağcı gazeteye sürekli yazıp yazmadığını bilmiyorum. Bu sağcı gazeteyi aldığım günkü (5 Eylül 1993) sayısında "Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel" imzasıyla "Görüşler ve Düşünceler" sürekli başlığı altında "İSEDAK ve Türkiye" başlıklı bir yazı vardı. Bu yazının başlangıcında, İSEDAK'ın ne olduğu şöyle anlatılıyor:

"İSEDAK İslam Konferansı Teşkilatının bir parçasıdır. Bu teşkilatın oluşturduğu siyasi zeminin ekonomik uzantısıdır. Teşkilatımız siyasi, ekonomik ve toplumsal açıdan çok farklılıklar arz eden biçok üye ülkeyi çatısı altında toplamaktadır. Asya'dan, Afrika'dan, Ortadoğu'dan ülkeler, teşkilata üyedir.

Dünyadaki son gelişmelerle birlikte Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya'dan da yeni üyeler şimdi aramıza katıldı. Onlar, teşkilatımıza yepyeni boyutlar getirdiler.

Görüşlerinden ve katkılarından çok istifade edeceğimizden hiç şüphe etmiyorum."

Herhangibir gazetede cumhurbaşkanının özel olarak yazı yazması, o gazetenin politikasını onayladığını gösteren bir işarettir. Böyle olmasa bile, okurlarda bu izlenimi bırakır.

Bir başka sakınca da şudur. Cumhurbaşkanının yazısını doğru bulmayanlar, karşı eleştirilerde bulunurlarsa, tartışma açılmış olur. Cumhurbaşkanlığı makamının, yansızlığı ve nesnelliği dolayısıyla, böyle tartışmaların üstünde ve onlardan uzak olması gerekir. Örneğin ben Cumhurbaşkanının "İSEDAK ve Türkiye" yazısını doğru bulmuyorum ama bir cumhurbaşkanı ile polemiğe girmeyi de uygun görmüyorum. Cumhurbaşkanı, bu türlü düşüncelerini, basın toplantısıyla bütün iletişim araçlarına bildirerek kamuoyuna duyurabilir, yada cumhurbaşkanlığından ayrıldıktan sonra istediği gazeteye yazabilir. Her ne olursa olsun, Cumhurbaşkanlığı makamının partiler üstülüğünü, yansızlığını ve nesnelliğini korumak gerektiğine inanıyorum.

13 Eylül 1993

"ŞEYTAN ÂYETLERİ" ÜSTÜNE

Anlatamıyor muyuz?

Anlatamıyor muyuz? Anlamıyor musunuz? Yoksa anlamak mı istemiyorsunuz? İnsan ancak anlamak istediğini anlar, insan ancak görmek istediğini görür ve ancak duymak istediğini duyar. Dört beş kişi aynı zamanda aynı yere gitse, bunlar o yerde ayrı şeyleri görürler.

Kaç kez, kaç zaman, kaç yerde bu konuyu yazdım ve konuştum. Hâlâ bu konuyu anlamamış olanlar, anlamak istemeyenler, anlayıp da anlamamış görünmek isteyenler var. Üstelik bunların içinde sahte ilericiler, sözde demokratlar, sahte solcular, yalancı laikler de var. Bunlar bana diyorlar ki:

– *Şeytan Ayetleri* için başını koymaya değer mi?

– *Şeytan Ayetleri* ille de çevrilmesi gereken değerli bir roman değil ki...

– *Şeytan Ayetleri*'ni çevirmenin zamanı mı?

– *Şeytan Ayetleri*'ni yayımlamakla Türkiye halkını bir çatışmaya sürükleyeceksin.

Bunların yanıtını salt Aydınlık'ta değil, biçok yerde yazarak, konuşarak kaç kez verdim. Yanıtlarımı doğru bulmak da, bulmamak da elbet her insanın hakkıdır.

Ama bu yanıtları vermemişim yada anlayıp da anlamamış gibi davranmak kimsenin hakkı değildir, olmamalıdır. Bu soruları ve kuşkuları bikez daha yanıtlıyorum.

Şeytan Ayetleri'ni Türkçe'de yayımlamak, bu uğurda hiçkimsenin başını koymasına değmez. *Şeytan Ayetleri*'nin Türkçeye çevrilmezse olmaz güzellikte estetik değeri olan bir roman olduğunu da hiçbir zaman söylemedim. Bu romanın İslamı aşağıladığını da biliyorum. Salt İslamın değil, hiçbir dinin ve mezhebin aşağılanmasını istemem ve doğru da bulmam. Müslümanlığa olduğu kadar, iman edilen bütün dinlere ve o dinlerden olanlara, ister Hıristiyan, ister Musevi, ister Budist, ister çoktanrılı, ister puta, ister ateşe, ister doğaya tapan olsun ve isterse dinsiz olsun, insana saygım olduğu için, hepsine

saygılıyım. Ama hangi dinden ve imandan, hangi ideolojiden olursa olsun, bağnazların, gericilerin, yobazların, köktencilerin karşısındayım. Çünkü onlar, insanlığın ilerlemesine, hoşgörüye, biçimsel değil, gerçek demokrasiye düşmandırlar.

Şeytan Ayetleri, benim ana sorunum da değil. Benim sorunum, Türkiye'nin yıllardanberi gericiliğe ödün vere vere, bugün dinsel bağnazlık, yobazlık, köktencilik bataklığına gömülmüş olmasıdır. Bundan önceki hükümet Diyanet İşleri Başkanlığının tavsiyesine uyarak *Şeytan Ayetleri*'nin Türkiye'ye girmesini yasaklayan bir kararname çıkararak ve şimdiki hükümet de bu yasaklama kararnamesine uyarak laikliği ve Anayasanın 2. maddesini çiğnemiştir. Ben *Şeytan Ayetleri*'ni yayımlamaya çalışmakla, hem gerici, bağnaz ve yobazların baskısına, hem de hükümetin antidemokratik, antilaik tutumuna karşı, bu 60 milyonluk Türkiye'den bir de karşı ses çıksın, bir tepki olsun istiyorum. Yoksa *Şeytan Ayetleri*'nin Türkçe'ye çevrilip çevrilmemesi, başlı başına hiç de önemli değil. *Şeytan Ayetleri*'nin Türkçeye çevrilmesi, geneldeki bu gericilik ve yobazlık gidişine karşı tepkimizin bir küçücük parçasıdır. Hiçbir zaman ana sorun değildir.

Bana "*Şeytan Ayetleri*'ni yayımlamanın şimdi zamanı mıydı?" diyenlere ben de soruyorum:

– Peki, şimdi zamanı değil de, ne zaman zamanıydı? Yada ne zaman zamanı olacaktı? Sizler 12 Eylül faşizmine tepki gösteren bir avuç aydına da aynı sözleri söyleyen korkaklar, pısırıklar, sünepeler değil misiniz? Korkaklık, ikiyüzlülük sizlere atalarımızdan kalıttır. Türkçe ezan Arapçalaştırılırken de, sizin yada anababalarınızın gıkı bile çıkmamıştı. Tekkeler açılır, tarikatlar gelişirken neredeydiniz ey mangalda kül bırakmayan korkaklar? Cumhuriyetimizin temellerinden eğitim birliği (Tevhid-i Tedrisat) bozulup İmam-Hatip liseleri açılır ve günden güne sayıları artarken, buralardan yetişenler kaymakam, vali, savcı, yargıç, hele hele öğretmen olurken, bakanlık kadrolarını doldururken nerelerdeydiniz? Ey sünepeler, ey korkaklar, Kuran kursları açılıp bütün Türkiye'ye pıtrak gibi yayılırken, tepki göstermenin yine mi zamanı değildi? Laik Türkiye Cumhuriyeti

Devleti, laik dünyada bir eşi benzeri daha görülmemiş olan din ataşelikleri kurar ve yabancı ülkelere yüzlerce din ataşesi ve imam gönderirken, hâlâ kendinize Atatürkçüyüm demekten, bırakın Atatürk'ü, laikim demekten hiç utanmıyor musunuz? Din ve ahlak dersi adı altında salt Sünnîlik dersi okullarda zorunlu ders yapılırken de tepki göstermenin zamanı değil miydi ey korkaklar!

Laik olmayan bu ülkede hâlâ laik olduğunu sanan aydın bozuntuları, sizler ne zaman ortaya çıkıp da "Bizler de varız!" dediniz? Sizlerden utanıyorum ve iğreniyorum. Daha başka ne söyleyebilirim? Hiç olmazsa korkaklığınızın mağarasına sığınıp orada pısıp kalın, bir de "Şimdi zamanı mıydı?" diyerek doğruyu söyleyenlere çelme takmayın. Sizler, *Şeytan Ayetleri* yüzünden beni öldürmek isteyen bağnazlar ve yobazlardan çok daha kötüsünüz. Çünkü onlar sizlerin korkaklığı, yüreksizliği, ödlekliği, pısırıklığı, sünepeliği, ikiyüzlülüğü sayesinde var olmuşlardır ve artarak var olmaktadırlar. Daha ne zamana dek susarak ödün vereceksiniz?

Yaşamak elbette güzel, hatta en güzel şeydir ama insanın onuruyla! Bağnazlığın, yobazlığın karşısında korkudan titreyip çamurlara bulanarak, çirkeflerde sürünerek değil.

12 Haziran 1993

Çünkü Ben İnsanım

Türkiye insanı çoğunlukla geç duyar, geç görür ve geç anlar. *Şeytan Ayetleri*'nin hangi amaçla Türkçe yayımlanmasını istediğimizi çok yazdık, çok anlattık. Ama hâlâ anlatamamışız, hem de sol basına. *Şeytan Ayetleri*'nin Türkçeye çevrilmesini kimi sol basın ve kişiler eleştiriyor ve kınıyorlarmış.

Niçin *Şeytan Ayetleri*'nin Türkçeye çevrilip yayımlanmasının gerekli, hatta zorunlu olduğunu bikez daha ama bu kez madde madde yazalım:

1- Önce hükümet kararnamesiyle bu kitabın ve herhangi bir kitabın yasaklanmasına karşıyız. Kitap yasaklamak ortaçağ yöntemidir. Kitap yasaklamayı bir toplumsal utanç sayıyoruz.

2- Bu kitap, İslamlığı ve Müslümanları aşağıladığı gerekçesiyle yasaklanmıştır. Anayasasında laik olduğu saptanmış bir ülkede, dinsel nedenlerle bir roman yasaklanamaz. Dinsel nedenle bir kitaba yasak koymak, bağnazhk (fanatizm) ve dinsel köktenciliktir (fundamentalizm).

3- Bir romanı yazan yada çeviren yada yayan ve dağıtan, salt buyüzden öldürülemez. Aklı başında Müslümanların yapacağı, yapması gereken şey, İslamı aşağıladığı savlanan kitaba karşı belgeler ve kanıtlarla yanıt vermek ve kitabın yanlışlarını, yalanlarını ortaya koymaktır. Uygarlık bunu gerektirir. Kitabın yazarını, çevirmenini, yayanını öldürmek de ilkelliktir.

4- Mahkeme kararı olmadan, yargılanmadan, İslamı aşağıladı bahanesiyle bir kimsenin, bir yazarın öldürülmesi vahşettir, canavarlıktır, cinayettir, barbarlıktır, vandallıktır.

5- İslamlık, bir romandaki yalanlarla yıkılacak denli çürük mü? Müslümanlar, böyle bir romanı yanıtlamaktan bu denli aciz mi?

6- *Şeytan Ayetleri*'ne konulan yasaklama, bu noktada kalmaz. Şimdiye dek dinsel bağnazlığa verilen ödünler, o noktada kalmamış, hep daha çoğu istenmiş ve alınmıştır. Artık bu gericiliğe biyerde dur denilmezse, bütün özgürlüklerimiz ve insan haklarımız elimizden alınacak demektir.

7- Bütün bu yasaklamalara, öldürmelere karşı, hiçbişey olmuyormuşçasına vurdumduymazlık, neme gerekircilik, tepkisizlik, kişinin insanlık bilincinden yoksun olduğunu, insanın çağcıl olmadığını, yani insanın insan olmadığını gösterir. Uygar bir dünyada, gerek birey, gerek toplum olarak bundan daha onur kırıcı bişey olamaz.

8- Türkiye'nin İslam Konferansında Müslümanlara Müslüman görünmek, *Şeytan Ayetleri*'ne yasak koyarken, Batı'ya laik görünmeye çalışması ikiyüzlü bir politikadır ve iki yanlı bağımlılıktır.

9- Bunların hepsinden çok daha önemlisi de şudur: Türkiye hergün biraz daha ve gittikçe daha hızlı ve yoğun olarak dinsel bağnazlık ve yobazlık batağına batmaktadır. Gelip dayandığımız son nokta, laikliğin tam karşıtıdır. Anayasasında laik olduğu yazılı olup da gerçekte ve uygulamada laik olmamak sahteciliktir. Aslında *Şeytan Ayetleri* adlı bir romanın Türkçe'ye çevrilmesi yada çevrilmemesi bizim için hiç de önemli değildir. Önemli olan, bu bağnazlık gidişinin biyerde kırılması ve bütün uygar ülkelerde yayımlanmış olan bir romanın işte bu nedenle Türkiye'de de yayımlanarak bu onursuzluktan kurtulmaktır.

Kimi solcu (kendilerini solcu sanan) basın organlarına göre, *Şeytan Ayetleri*'ni çevirmek ve yaymakla, biz Türkiye'nin gündemini ve hedefini saptırıyormuşuz. *Şeytan Ayetleri*'nin çevirisi ve yayınında girişimci ben olduğuma göre, gündem ve hedef saptırıcı da ben oluyorum. Ayıptır! Onların ulaşmak için savaşım verdiği hangi gündem, hangi hedef için ben çalışmadım; hem de onlardan çok önceleri... Tıpkı tıpkısına elbet onlar gibi düşünmemiş olabilirim; onlar da benim gibi düşünmek zorunda değil. Ama *Şeytan Ayetleri*'nin Türkiye'de yayımlanmasını istediğim için, beni gündem ve hedef saptırıcı olarak göstermek enazından ayıptır.

Toplumun tek hedefi olmaz, olamaz, biçok hedefleri olur. Bu çok hedeften bugün Türkiye'nin başat hedefleri, gericilik sorunudur, Kürt sorunudur, insan hakları sorunudur, demokrasi, anayasa, enflasyon vb. sorunlardır. Bunlardan salt biri Türkiye'nin öncelikli tek sorunu değildir; bunların hepsi birden

ve birbirini tamamlayan öncelikli sorunlarıdır. Bu sorunlardan hangisinden kaçtım, kaytardım? Hem de hiç ama hiçbir çıkarım olmadan, ne maddi ne manevi... Ne halktan oy bekledim, ne aylıklı yurtseverlerdenim, ne ün bekliyorum, ne kimseden para bekliyorum, ne herhangi yüksek makamda, ne ödüller almakta gözüm var. Yaşamım boyunca Türkiye'nin ve hatta dünyanın bütün sorunlarına elimden geldiğince, yabancı ve uzak kalmadım. Yetersiz bulduğum ve halkıma bir borç ödeme saydığım, hiçbir karşılık beklemediğim bunca çalışmaları niçin yapıyorum.

Çünkü ben insanım!

23 Haziran 1993

İtleri Salıp Taşları Bağlamak

Süleyman Demirel'in saydam Türkiye'sinde bugün hâlâ kitap toplanıyor, hâlâ... Basın, üzerine ölü toprağı serpilmiş gibi susuyor. En son Prof. İlhan Arsel'in *Aydın ve Aydın* adlı kitabı toplatıldı. Ama aydın takımından hiç ses yok.

Prof. Arsel 22 Nisan tarihli mektubunda şöyle yazmış:

"...İnsanlarımıza 'akılcılık' aşısı yapacak ve toplumumuza ışık tutacak yayın organına hiç bugünkü kadar ihtiyaç duyulmadı sanırım. Davetinizi memnuniyetle kabul ederek yazı göndermeyi zevk bileceğim.

Daha önceki mektuplarımda sözünü ettiğim, 'önemli' konu, 'Kara Ses' diye bilinen ilkel kişinin sizin ve benimle ilgili malum hezeyanları konusundadır."

Prof. İlhan Arsel'i ençok *Şeriat ve Kadın* adlı onbirinci basımını yapmış olan çok değerli yapıtından tanırsınız. Daha önce üniversite yayınlarından olan, İslam bağnazlığına ve köktenciliğe karşı yayımlamış olduğu iki değerli yapıtının ne yazık ki yeni basımlarının yapılamamış olması Türk ekin dünyası için büyük eksikliktir.

Almanya'da yaşayan ve söylentiye göre Almanya'da yedi bin kişilik ordusuyla İslami bir devlet kurmuş olan "Kara Ses" sanıyla ünlü Cemalettin adlı yobaz, Prof. İlhan Arsel ve benim için idam fetvası yada fermanı çıkarmıştır.

Bir haftalık Almanya gezisinden 30 Nisan'da dönmüştüm. Bu gezimde konferanslar verdiğim Frankfurt, Köln, Hamburg, Bremen, Berlin kentlerinde inanılmaz ölçüde önlemler ve sıkılıkla Alman polisince korunuyordum. Hep kurşun geçirmez arabalarda dolaştım. Arkada iki yada üç polis bulunuyordu. Arkadan bikaç polis arabası bizi izliyordu. Yayınlara girip çıkarken dış kapı önüne dizilen resmî giyimli polisler dışında beni koruyan polislerin sayısı kimi yerde on kadar, kimileyin daha da çoktu. Otellerdeki yatak odamın bitişiğindeki odada geceleri polisler kalıyor, bir ikisi de uyumadan oda kapısında bekliyordu.

Konuşmamı dinlemeye gelen Türk ve Alman dinleyicilerim polislerce salonun kapısında didik didik arandıktan sonra, salona bırakılıyordu. Kimi yerde de kurşunlanma tehlikesine karşı önlem olarak dışa penceresi olmayan küçük salonlarda konuşma yapmak zorunda kalıyordum ve böyle biyerde binden çok dinleyici kapıdan dönmüştü. Örneğin Berlin'de DGB, salonunu vermeye söz vermişken, tam konuşma günü sözünden dönmüş ve bütün izlence bozulmuştu. Sonradan bir kilise, salonunu vermişti. Kısacası çok tedirgin edici sıkı bir polis ablukası içindeydim.

Türkiye'de koruma istemediğimi yetkililere bildiren iki dilekçe vermişken yine de beni Türk koruma polisleri korumaktadır. Şunu söyleyeyim ki, Alman polisinin çok sıkıcı, tedirgin edici korumasını yaşayınca, Türk koruma görevlisinin incelikli davranışlarını çok aradım.

Alman korumasının özellikle Berlin'deki çok abartılı koruması öyle sıkıcıydı ki, sonunda dayanamayıp, bu sıkılığın nedenini sorduğumda, polisler, Kara Ses'in Almanya'da "Köln'de" yaşamakta olmasını neden olarak gösterdiler. İşte buyüzden Berlin'deki konferansıma şu önsözle başladım:

"Nasrettin Hoca soğuk bir kış gecesi komşu köylerden birine gidiyormuş. Köyün köpekleri üstüne saldırmış. Hoca köpekleri kovmak için yerden taş almak istemiş. Ama dondan buz tutmuş taşları sökemeyince,

– Bu ne biçim köy, burda taşları bağlamışlar, itleri salmışlar... demiş.

Öyle görülüyor ki, Almanya'da da tıpkısını yapmışlar. Ben Almanya'ya konferanslar vermek için geldim. Ama Alman polisi beni tutuklu gibi sıkı bir denetim altında tutuyor. Öte yandan Cemalettin Kaplan denilen Kara Ses'li, Türkiye'deki kimi insanlar için idam fetvası verirken, Almanya'da elini kolunu sallayarak özgürce dolaşıp yaşıyor.

Demek Almanya'da da "taşları bağlıyor, itleri salıyorlar!"

4 Mayıs 1993

Şeytan Ayetleri için Soruşturma

Almanya'da Almanca yayımlanan Listen adlı bir derginin yazı kurulu adına Bay Bruno Piberhofer'ın soruşturmasının ilk sorusuna verdiğim yanıttır:

Soru: *Siz şu anda Salman Rüşdi'nin* Şeytan Ayetleri *adlı yapıtını Türkçe'ye çevirtiyorsunuz ve kitabı olası kısa zamanda yayımlamak istiyorsunuz. Bu düşünceye nasıl ulaştınız?*

Yıllardanberi laik olduğu söylenip yazılan ve Anayasamızın 2. maddesine göre laikliği resmî olarak belgelenmiş bulunan Türkiye Cumhuriyetinde, hem de 21. Yüzyıl'a yedi kala, bir romanın İslam dinini kötülüyor bahanesiyle, hükümet kararnamesine dayanılarak Türkiye'nin sınırlarından içeri sokulmasının ve bu romanın çevrilip basılıp yayımlanmasının yasaklanması, tek sözcükle utanç vericidir, onur kırıcıdır. Humeyni'nin, Salman Rüşdi için idam fetvası vermesinden sonra, bu saçma, insan haklarına ve düşün özgürlüğüne aykırı yasaklamaya karşı, Türkiye'de herhangibir örgütten, resmî yada özel bir kurum yada kuruluştan yada üniversitelerimizden, barolarımızdan bir tepki, bir karşı koyma çıkar diye uzun zaman boşuna bekledim. Hiçbiyerden, hiçbir tepki gelmedi. Aydınlarımızın bu edilginliği korkunçtur. Bu tepkisizlikten kendimi sorumlu tutmaya başlamıştım. Tıpkı 12 Eylül sonrasındaki Aydınlar Dilekçesi, Bilar ve başka girişimlerde olduğu gibi. Üstelik öldürülme korkusuyla paniğe kapılmış olan romanın yazarı da Humeyni'den bağışlanmasını istemiş ve pişmanlığını dile getirmişti.

Örgütlenme girişimlerinde bulundum. Genel olarak insanlarda öldürülme korkusu ağır bastığından, örgütlü tepki gösterme girişimim başarılı olamadı. Onbeş yıl genel başkanlığını yaptığım Türkiye Yazarlar Sendikasının, ikibuçuk yıl önceki Genel Kurulunda konuyu gündeme getirerek, *Şeytan Ayetleri*'ni yayımlama sorumluluğunu kendileriyle paylaşacağım yazar arkadaşlar aradım. Yüze yakın yazar arkadaş bu soruma katılma imzası verdi. Buna karşın Türkiye Yazarlar Sendikası Yönetim

Kurulu, yönetimde kaldığı iki yıl boyunca Genel Kurul'un bu âmir hükmünü yerine getiremedi. Bunun üzerine, sorumu başkaları paylaşmasa bile, bu romanı tek başıma yayımlayacağımı, bir dergi röportajında bildirdim. O gündenberi, Türkiye'nin heryerinden ve Türkiye dışındaki aydınlarımızdan, bu soruma katılma istekleri, gazete ilanları, mektup ve telgraf olarak yağmaya başladı. Şu anda beşbinden artık başvuru var. İçlerinde parasal destek sağlamak isteyenler, romanın dizimini ve basımını üstlenmek isteyen sanatçılar, aydın basımevi ve yayınevi sahipleri de var.

TYS'nin son Genel Kurulunda konuyu bikez daha gündeme getirdim ve salt *Şeytan Ayetleri*'ni yayımlamakla yetinilmeyip, yurdumuzun saplandığı genel gericilik ve köktencilik üzerine geniş bir kurultay toplanmasına karar verildi. İki ay oldu, sendikadan haber beklemekteyim. Ayrıca, biyandan da *Şeytan Ayetleri*'ni İngilizcesinden çevirtmeye başladım. Yine biyandan romanın çeviri hakkını satın almak için, Salman Rüşdi'nin ajansına başvurdum.

Bundan başka, bu antilaik, antidemokratik, insan hakları ve düşün özgürlüğüne aykırı olan yasaklama kararnamesinin kaldırılması için yakında yeni cumhurbaşkanı, yeni başbakan ve bütün bakanlara dilekçe vereceğim. Bundan önceki hükümet zamanında alınmış olan bu yasaklama kararnamesini yeni hükümetin kaldıracağına inanmak istiyorum. Hükümet, bir gericilik belgesi olan bu antidemokratik, antilaik yasaklama kararnamesini yine de kaldırmazsa, o zaman yurttaşları eski Sovyetler Birliği'ndeki Samizdat denilen yeraltı yayını yapmaya zorla sürüklemiş olacaktır.

9 Mayıs 1993

Halka Borcumu Ödeme Çabası

Almanca Listen Dergisinin ikinci sorusu da şudur: Sizinle yapılan ve kitap olarak da yayımlanan uzun bir söyleşide şöyle dediniz: *"Türkiye'deki yazarlar yazmadıklarından da sorumludur. Öyle durumlar olmuştur ki, o yazıların yazılması gerekirdi, yazılmamıştır. 1980'den sonra çok açık olarak yazarların büyük bir çoğunluğu yazarlık görevlerini yapmadılar."*

Bu söylediklerinizi, çeviriler için de geçerli midir? Salman Rüşdi'nin kitabının çevirisi için sorumluluğu kimse bu işi yapmadığı için mi üstlendiniz? Yoksa bu çeviriyi üstlenmeniz sizin için bir görevden daha fazla bişey midir? Bu kitap bizzat kendiniz için ne anlam ifade ediyor?

Yanıtım:

Çok ilginç bir rastlantı. Dünya gazetesinin yayımladığı masa takviminin 14 Mayıs 1993 tarihli yaprağında benden şu alıntı var:

"... *Ben başkalarının yapmadığı, yapılması gerektiği halde yapmadığı şeyleri yapmakla, kendimi yükümlü sayıyorum.*"

Bu sözü kaç yılında söylediğimi anımsamıyorum. Ama hep böyle olmuştur. Konuyla daha yakın ilgisi, ilişkisi olan biyerlerden, birilerinden umutlu bir ses, bir tepki gelsin diye bekliyorum, bekliyorum, bekliyorum... Ve sonunda o görevi yapmakla kendimi yükümlü görüyorum.

12 Eylül 1980 faşizminden sonra da tam iki yıl umutla ama boşu boşuna toplumsal bir tepki bekledim. Ancak 1984 Martında "Aydınlar Dilekçesi"yle bu tepkiyi gösterebilmiştik. Bir kültür kurumu olan BİLAR A.Ş.'nin kuruluşunda da, Anayasa ve Demokrasi Kurultaylarında ve daha sonraki demokratik girişimlerde de hep böyle olmuştur.

Türkiye'de yazarların, yazmadıklarından da sorumlu olduğu sözüm, eksik söylenmiş bir sözdür. Salt Türkiye'de değil, bütün dünyada yazarlar, yazmadıkları yada korku, çıkar ve duyarsızlık gibi nedenlerden dolayı, yazamadıkları yazılardan

da sorumludurlar. Öbür dünyaya inanmış olsaydım, bu türlü yazarların öteki dünyada, örneğin şöyle sorgulanacaklarını rahatlıkla söyleyebilirdim:

Ey yazar, senin dünyada yaşadığın zaman içinde insanlık dışı şu şu şu olaylar oldu. Sen bu olaylarla hiç ilgilenmediğin için...

Edebiyat tarihleri yazarları bu yönleriyle de incelemelidirler bence. Ama bu, edebiyatçı bir yazarın estetik değerlendirmesi değildir kuşkusuz. Yakın tarihten böyle bir sorumu taşıyan bir yazar olarak Sartre'ı gösterebilirim.

Bu söylediklerim elbet çeviri için de söz konusudur. Nitekim, uluslararası bir kongre için gittiğim Mısır'da, Nobel ödüllü Necip Mahfuz'un *Medine Çocukları* adlı bir romanının da yasaklanmış olduğunu öğrendim ve Türkçe'ye çevirtip yayımlanmak üzere bu romanı hemen getirttim. *Şeytan Ayetleri*'nin Türkçe'ye çevirisi, benim için, herhangibir romanın Türkçe'ye çevirisinden öte bir anlam da taşıyor. O da Türkiye'nin gittikçe daha hızlı ve daha çok dinsel bağnazlık ve köktencilik (fanatizm ve fundamentalizm) batağına saplanmakta oluşudur. Ben kendimi, halkıma ödenmeyecek denli borçlu sayan bir yazarım. Bu nedenle, özelde *Şeytan Ayetleri* romanını Türkçe yayımlamak ama genelde dinsel gericiliğe, bağnazlığa ve köktenciliğe karşı savaşım vermek, hem benim bir yazar olarak insanlık görevim, hem yazarlık sorumum, hem de halkıma olan sonsuz borcumu ödeme çabamdır.

11 Mayıs 1993

Şeytan Ayetleri Yayımlanacak

Listen Dergisinin üçüncü sorusu şu: *Şeytan Ayetleri* isimli eser, aslında içerik olarak sadece İslam dini tarihi ile ilgili bir çalışma değil, daha fazladır. Bu husus ise, bu esere karşı aleni tepkiler de bilinerek göz ardı edilmektedir. Sorumuz şu: Bu kitabın din tarihi ile ilgili bölümlerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu bizi özellikle yukarıda belirtilen söyleşide söylediğiniz şu sözlerdeki bakış açısından dolayı ilgilendiriyor: "Arapların Müslümanlığı ile bizim Müslümanlığımız hiç benzemez birbirine... Biz çok Türkleştirmişiz İslamı."

Bir dinin ulusallaştırılması, hatta yerelleştirilmesi ve bölgeselleştirilmesi doğal bir olaydır. Ancak bu ulusallaştırma dinin ana yolunda değil de daha çok sanatsal ve geleneksel alanlarda olur. Örneğin Türk Müslümanlarının dinsel müziği, hele Mevlid tam Türktür. Kahire'de Camii-Ezher'de kısa bisüre kalmanız bile Arap-Türk Müslümanlığı arasındaki ayrımı görmenize yeter. Türkiye'de bile Alevilerin Müslümanlığı daha Türkleşmiştir bence. Şiilerin Müslümanlığı, hiç de Türk Müslümanlığına benzemez. Sanırım 1976 yılında olacak, Kerkük'e gittiğimde Hıristiyanların bir kilisede Türk diliyle, evet Türkçe dua ettiklerine tanık olmuştum. Amerikalı zenci halk ressamlarının İsa'nın resmini kara derili olarak yaptıklarını duydum. Her halk, aslı saklı kalmak koşuluyla dini kendine uydurur. Türk ve Arap Müslümanlığı ayrımı çoktur. Ne var ki; dinsellik dışında nedenlerle son yıllarda Türk Müslümanlığı bir koldan İran, bir koldan da Suud Müslümanlığına yaklaşmaktadır. Bu, dinin politikasıdır.

Derginin dördüncü sorusu:

Şayet Türkiye'de kitabın başka türlü yayınlanma olanağı olmazsa, kitabı daktilo ile yazılmış haliyle Samizdat olarak (eskiden Sovyetler Birliği'nde devlet tarafından yasaklanan yayınların öz yayınevi olarak yayınlandığı gibi) dağıtacağınızı söylediniz. Kitabı rahatlıkla yurtdışında bastırabilmeniz mümkün olmasına rağmen bunu söylüyorsunuz. Bunu Türkiye'deki

tehditvari bir sansüre karşı gerekli bir işlem olarak mı anlıyorsunuz?

Hükümet, önceki hükümetin koyduğu bu antilaik ve antidemokratik yasaklama kararnamesini kaldırmaz da yurttaşlarını bu yasağı çiğnemeye zorlarsa – ki böyle olacağını hiç sanmıyorum – *Şeytan Ayetleri*'ni yurt dışında kaçak olarak bastırıp yurda gizlice sokmayı hiç düşünmüyoruz. Basım ve dağıtım işini gizli yapmayacağız. Hükümet, bu yasayı çiğnemeyi göze alanları cezalandırmaya kalkarsa, karşısında bu sorumu paylaşan geniş bir demokratik kamuoyu bulacaktır. Samizdat'tan ayrımımız da budur; yasaklama kararnamesinin yasal olduğunu ama hukukî ve âdil olmadığını Türkiye ve dünya kamuoyuna kanıtlamak.

Son soru:

"Bir sanat yapıtı bir verici istasyonu gibidir. Eğer vericinin dalgaları ile alıcı istasyonun dalgaları ayarlanmamışsa, hiçbişey alınamaz." Bunu alıntı yaptığımız söyleşide diyorsunuz. Çıkış noktamız şu olabilir. Bu kitabın düşmanlarından biteki, kararını kitabı okumuş olmasına dayandıramaz. Çünkü onu okumamışlardır veya İran'da olduğu gibi okuma olanağına hemen hemen hiç sahip değildirler. Kitabın Türkçe baskısının "alıcı dalgalarını" nasıl değerlendiriyorsunuz? Romanın çıkmasıyla, hangi beklenti veya endişeleri bağlamlaştırıyorsunuz?

Şeytan Ayetleri romanının Türkçeye çevrilip yayımlanması ve dağıtımıyla, en kötü olasılıkla Humeyni'nin fetvasını, dinci yobazlar, bağnazlar ve köktenciler gerçekleştirirler. Ama bunu, Türkiye Müslümanlarının yapacağını hiç sanmıyorum. Üçüncü sorunuza verdiğim yanıtta söylediğim gibi, Türkler, İslamlığı Türkleştirmiş oldukları için, din adına cinayet işlemezler diye düşünüyorum. Yanılabilirim de... Ama biz, ölüm korkutması altında bile gerçek aydınların akılcılıktan ayrılmayacaklarını kanıtlamış oluruz.

12 Mayıs 1993

Açık Mektup

Sayın Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e ve yakın gelecekteki Başbakan'a, Sayın Başbakan Vekili Erdal İnönü'ye ve bütün bakanlara:

Yurdumuzun durumu günden güne kötüye gitmektedir. Gelecek için hiçbir umut işareti görülmüyor. Bu, karamsar bir görüş değil, gerçekçi bir görüştür. Gecenin zifiri karanlığında, iyimserlik oyunu oynamak için ne denli aydınlık olduğunu söylemek akılcılık olamaz. Yurdumuzun bu kötüye gidişinde elbette aydınlarımızın, halkımızın, hepimizin payı olmakla birlikte baş sorumlu sizlersiniz. Bu yanlış ve ters gidişe dur demek elinizde ve salt sizin yetkinizdedir. Bu ters gidişe dur demiyorsanız, bunda çıkarı olanlarla, isteyerek istemeyerek, elinizde olarak olmayarak, ya işbirliğiniz var yada onları destekliyorsunuz demektir. Çok kötü ve tehlikeli günler yaşadık. Ama hiçbiri bugünkü kadar karanlık değildi, çıkmaz ve karanlık bir yoldayız. Yurdumuzun aydınları olarak bizim görevimiz uyarmak ve tehlikeyi göstermektir. Kendi adıma, okuyup okumadığınızı bilmediğim yazılarımla bu görevimi yerine getirmeye çalışıyorum.

Cumhurbaşkanı olsun, başbakan, bakan, milletvekilleri olsun, hiçkimse kendini, başka yurttaşlardan daha yurtsever, başka yurttaşları da kendilerinden daha az yurtsever sanmamalıdır. Kimsenin buna hakkı yoktur. Oysa yaptıklarınızla, davranış ve sözlerinizle böyle bir görünümdesiniz. Bitek alanda değil, pekçok alanda yanlış yoldasınız. Bu yanlışların en başında, dinsel bağnazlığa, yozluk ve yobazlığa kapıları alabildiğine açıp yol vermeniz geliyor. Türkiye eskiden hergün biraz daha bağnazlık ve köktencilik batağına saplanıyordu, bugünse gırtlağına, burnunun ucuna dek batağa girmiştir, boğulmasına az kalmıştır ve sizler gözler önündeki bu duruma ses çıkarmadığınız gibi, Türkiye'yi bu bağnazlığa daha da çok itmektesiniz. Dediğiniz ve denildiği gibi laik bir devletse, Türkiye'de insan hakları

geçerliyse, Türkiye'de düşün ve inanç özgürlüğü varsa, sizin Diyanet İşleri Başkanlığının tavsiye kararına ve Riyad İslam Ülkeleri Toplantısı kararına uyarak *Şeytan Ayetleri* adlı romanın Türkiye'ye sokulmaması için kararname çıkarmaya ne hakkınız var? Bu yasak kararnamesini sizden önceki hükümet çıkardı ise, niçin bu yasağı kaldırmıyorsunuz? Hiçbir makamın ve yetkinin böyle bir yasak koymaya hakkı yoktur. Böyle bir yasak sürdükçe T.C. laik değildir deyin, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin resmî dini İslamlıktır deyin, bir zamanlar Menderes'in dediğini gerçekleştirip Hilafet'i de getirin ve o zaman bizler de ne yapacağımızı, neyi nasıl yapacağımızı düşünelim.

Yakın tarihimizden bile hiç mi hiç ders almadığımız ortada. Doğruları yazdığı için köşe yazarı bulunduğum Tan gazetesinin 48 yıl önce tek parti iktidarı olan CHP hükümetince yıktırıldığını ve hakkettiği faşist damgasını yediğini ve bu lekenin CHP'nin tarihine geçmiş olduğunu ya unutmuş görünüyorsunuz, ya anımsamıyorsunuz. Şimdi, yinelene yinelene eskimiş bu oyunları yeniden oynuyorsunuz.

Hizbullah denilen soytarılar örgütünü siz kurdurduysanız –ki öyle söyleniyor– bu utançtan kurtulun. Siz kurdurmadınız da dışardan kurdurulduysa, bu soytarıların kökünü kazımak görevinizdir, görevinizi yapın.

Bir ülkenin 9 ilinde, bir gazetenin dağıtımı durdurulursa, bundan en başta hükümet sorumludur. Lütfen ya görevinizi yapın yada gülegüle, çekilip gidin.

28 Mayıs 1993

Değil mi ki Türkiye'de demokrasi var, öyleyse imam hatip liseleri de olur. İmam-hatip liseleri çıkışlılar, isterlerse din görevi alabildikleri gibi, yüksek öğrenim görerek yada görmeyerek, devlet memuru olabilir, yani devletin içine girebilirler. Örneğin savcı, yargıç, kaymakam, vali, belediye yada hükümet tabibi, eğitim müdürü, öğretmen, kısacası devleti oluşturan her kurumda görev alabilirler. Salt orduya girip subay olamaz deniliyorsa da, bu demokrasiye aykırı olduğu için geçici bir durumdur.

Çok mantıklı gibi görünen bu mantıksızlık, Türkiye'yi işte bugünkü duruma düşürmüştür. Bu gidişle yarınımız, bugünümüzden kötü olacaktır.

Laik bir devlette en laik olması gereken kurum eğitimdir. Çünkü eğitim, insanı biçimlendiren, bilinçlendiren bir kurumdur. İlkokuldan, hatta okul öncesi eğitimden başlayarak İslam kurallarıyla yetiştirilen bir çocuk imam-hatip lisesini bitirdikten sonra, herhangi yüksek öğrenim görerek yada görmeyerek memur olup devletin içine girebiliyorsa bunun amacı nedir? Amaç, devletin önce işgali, sonra da zaptıdır. İmam-hatip liselerinin, kuran kurslarının, dinsel eğitim için açılmış yurtların günden güne hızla artmasının nedeni budur: Yakın bir gelecekte devleti ele geçirmek!

Pekçokları devleti, hükümetten apayrı soyut, kutsal ve maddesel olarak var olmayan bir varlık olarak gösterirler. Böyle göstermek işlerine gelir ve bu devlet anlayışı, Tanrıyla devletin eşanlamlı olduğu dönemden kalmadır. Müslümanlarca devlet "din-ü-devlet"tir. Devlet, dokunulmaz, görünmez ama heryerde var olan, herzaman hazır ve nazır, ne olduğunu halkın bilmediği ama bilirmiş gibi göründüğü soyut ve kutsal bir kavramdır.

Böyle bir hem var olan, hem olmayan devlet bütün işlerini hükümet aracılığı ile yürütür. Öyleyse, gerçekte devlet hükümetin kendisidir. Çünkü devlet, biçok devlet kurumunun en

örgütlü ve güçlü olanıdır. Kısacası, hükümet kimin (kimlerin) elindeyse, devlet de onun elindedir.

İmam-hatip liseleri kurulduğu ve sayılarının arttırılmaya başlandığı tarihten bu yana, hükümet aracılığı ile devlet, imam-hatip çıkışlıların ve o inançta olanların ellerine geçmeye başlamıştır. Memur olarak güvenlik güçleri içindedirler. Eğitim ve Kültür Bakanlığı kadrosundadırlar ve bütün bakanlıklarda etkili ve sözü geçer yerdedirler. Aralarında kendilerini hâlâ laik ve demokrat sananlar vardır ve bunların sayıları da günden güne azalmaktadır.

Şeytan Ayetleri'ni çevirenleri, yayıp dağıtanları öldürürüz diyenleri koruyanlar, bugün artık devletin içine sızmış değil, devletin içine çöreklenmişlerdir. Aynı düşüncede olan savcılar, yargıçlar, kaymakamlar, valiler, yöneticiler günden güne artıyor.

Şeytan Ayetleri olayını tek başına bir gericilik olayı olarak almak kesinlikle doğru değildir. *Şeytan Ayetleri* olayı, bir bütünsel gericilik ve bağnazlık olayının bir küçük parçasıdır. Asıl sorun devletin içinden dışından bağnazlarca sarılmış ve kuşatılmış olmasıdır. Devletin içindeki demokrat ve laik güçlerin hergün daha çok azalması yüzünden devlet, devlete karşı duruma gelmiştir.

Tehlikeyi görüyor ve gösteriyoruz. Çoktanberi tehlike çanları, SOS işaretleri verilmektedir. Olay Uğur Mumcu'nun, Turan Dursun'un, Bahriye Üçok'un ve daha biçok demokrat aydının öldürülmesi, *Şeytan Ayetleri*'nin yayımlanması gibi bireysel bir facia değil, toplumsal bir felakete doğru hızla gidiştir.

1 Haziran 1993

Önemli ek:

Bu yazı, 2 Temmuz 1993 tarihinde Sıvas'ta gerici ve dinsel bağnazların insan kıyımından bir ay önce yazılmıştı. Bir ay önceden, Sıvas'taki insan kıyımını bildiren bir yazıdır. Bu bir önbilicilik (kâhinlik) değil, dünün ve bugünün verilerine bakarak yarını kestirmektir.

Nesin Vakfı, 15 Şubat 1994

Hükümete Dilekçe

Sayın Başbakan ve Sayın Bakanlar,

Önceki hükümetin iktidarı zamanında, Hint kökenli İngiliz yazar Salman Rüşdü'nün *Şeytan Ayetleri* adlı romanının Türkiye'ye sokulmasını yasaklayan bir Bakanlar Kurulu kararnamesi ne yazık ki bugün de yürürlüktedir. Böyle bir yasaklama kararnamesinin, laikliğe, insan haklarına, düşün özgürlüğüne, kısacası demokrasiye aykırı olduğu açıktır ve inanıyoruz ki sizlerce de böyle bilinmektedir.

Yirmibirinci yüzyıla yedi yıl kala, her ne olursa olsun, herhangibir kitabın yayınlanmasının, içinde İslama aykırı ve İslamı aşağılayıcı sözler bulunuyor gerekçesiyle, bu savlara Müslümanların gereken yanıtları vermesi gerekirken, yasaklanması çağcıl ve uygar dünya önünde Türkiye için utanç verici bir durumdur. Bizler bu utancı taşımak ve paylaşmak istemiyoruz.

Şunu önemle belirtmek isteriz ki, bizler için *Şeytan Ayetleri* adlı romanın, bu durumda, edebi değerinin olup olmaması hiç de önemli değildir. Bizler genelde kitap yasağına ve bütün laik ve uygar dünyada yayımlanmış olan bir kitabın, laik olduğunu savlayan salt Türkiye'de yayımının yasaklanmasına karşıyız.

Eski Sovyetler Birliği'nde pekçok kitap yasaklanmış ve Sovyetler Birliği halkları "SAMİZDAT" denilen gizli basım yoluyla bu kitapları gizlice yayma yoluna başvurmuştur. Bu yasaklama kararnamesi de, Türkiye insanını Samizdat'a benzer gizli yayın yolları aramaya zorlayabilir ve bu başka hiçbiyerde önlenemediği gibi Türkiye'de de önlenemez. Örneğin, Rıza Nur'un yasaklanmış anılarının gizlice yayınının önlenemediği gibi.

Bütün bu nedenlerle, eski hükümet zamanında çıkarılmış ve şimdi de geçerli bulunan işbu yasak kararnamesinin, saydamlık politikasından yana olduğunu savlayan hükümetinizce kaldırılmasını diliyoruz.

4 Mayıs 1993

Bir Utanç Belgesi

Bir utanç belgesi dememeliyim, doğrusu "utanç belgelerimizden biri" demektir. Çünkü o denli çoktur ki bizde utanç belgesi...

Her toplumsal düzeyin, her inancın kendine özgü koşullan vardır. O koşul yada koşullar yerine getirilmeyince, insan o toplumsal düzeyde yada savlanan inançta olamaz. Örneğin, İslamın beş koşulu vardır. Bu beş koşulu yerine getirmeyince, Başbakan Çiller gibi, "Ben Müslümanım" demekle Müslüman olunmaz. Demokrat olmanın, laik olmanın da koşullan vardır. Uygar ve çağcıl olmanın da koşulları vardır.* Bu koşulları yerine getirmeyen bireyin ve toplumun "kerameti kendinden menkul" denilen biçimde kendi kendine, ben uygarım demesinin hiçbir anlamı ve değeri olamaz. Bu bakımdan Türkiye'nin uygar ve çağcıl olduğunu söylemek zor değil olanaksızdır.

Dinlerin koşulları zamana göre değişmez ama uygarlık çağa göre değişir. Günümüzün uygarlığı, örneğin geçen yüzyılın uygarlığı değildir. Buyüzden uygarlık ve çağcıllık hem sarmal hem birbirine koşuttur.

1980-1990 yılında bir toplumda kitap yasaklanıyorsa, öyle bir toplum, uygar ve çağcıl bir toplum değildir. Çünkü, uygar ve çağcıl olmanın koşullarından biri, düşünce özgürlüğüdür. Düşünce özgürlüğü de ancak yazarak, konuşarak ortaya çıkabilir; Nasrettin Hoca'nın hindisi gibi düşünerek değil.

Bunca söyleşiden sonra sözü *Şeytan Ayetleri*'ne getireceğim. *Şeytan Ayetleri*, Türkiye'ye girmesi yasaklanan tek ve ilk kitap değildir.

Resmî gazetede yayımlanmış olan bu yasaklama kararnamesini, yasakçı hükümetteki bakanların adlarını öğrenmeniz için buraya aktarıyorum.

* Çağcıl yerine pekçok kişi yanlış olarak çağdaş sözcüğünü kullanmaktadır. Çağdaş, aynı çağda, aynı zamanda yaşayan kişiler demektir (Contemporain-Muasır). Yani bugün bir Afrikalı ilkelle bir Parisli Fransız çağdaştır. Çağcıl ise, yaşadığı zamanın olanaklarından yararlanmış kişi demektir (Moderne-Asri). Çağdaş, eş zamanlı insanlardır, çağcıl, bilimsel, teknolojik verileri ya yaşar yada etkisindedir.

Karar sayısı 89-14479

Yurt dışında basılan ekli listede adı, cinsi, basıldığı yer ve dili yazılı eserlerin Türkiye'ye sokulması ve dağıtılmasının yasaklanması; İçişleri Bakanlığının aynı listede tarih ve sayıları belirtilen teklif yazıları üzerine, 15.7.1950 tarihli ve 5680 sayılı Basın Kanunu'nun değişik 31'inci maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 24.8.1989 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Kenan Evren
Cumhurbaşkanı

T. Özal
Başbakan

A. Bozer	A. İnan	G. Taner	C. Çiçek
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
I. Çelebi	İ. Aşkın	İ. Özarslan	S. Sert
Devlet Bakam	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı

E. Konukman	M. O. Sungurlu	İ. S. Giray
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı	M. Sav. Bakanı
A. Aksu	M. A. Yılmaz	E. Pakdemirli
İçişleri Bakanı	Dışişleri Bakanı	Mal. ve G. Bakanı
A. Akyol	C. Altınkaya	H. Şıvgın
M. Eğitim Bakanı	Bayın. ve İ. Bakanı	Sağlık Bakanı
C. Tuncer	İ. Kayalar	İ. Aykut
Ulaştırma Bakanı	Tarım Or. Köy. Bak.	Çalışma ve S.G. Bak.
S. Yörük	F. Kurt	N. K. Zeybek
San. ve T. Bakanı	Enerji ve T.K. Bak.	Kültür Bakanı

İ. Aküzüm
Turizm Bakanı

24.8.1989 tarihli ve 89/14479 sayılı kararnamenin ek listesi

Adı	Cinsi	Basıldığı dil	Yer
The Satanic Verses (*Şeytan Ayetleri*)	Kitap	İngilizce	İngiltere
Geo Special Türkei	Dergi	Almanca	Batı Almanya
New Letter (Mart-Mayıs 1987)	Dergi	İngilizce	İngiltere
Briefing (Kasım 1989)	Dergi	İngilizce	İngiltere
Insight Guides	Kitap	İngilizce	Turkey

Bu bakanların çoğunun adlarını bile anımsamıyorum. Ama onların kitap yasaklama olayını unutamayacağız.

Şeytan Ayetleri Ajansı'yla Mektuplaşma

Yurtdışı ve yurtiçi gezilerde bulunduğum sırada, *Şeytan Ayetleri*'nin İngiltere'deki ajansından, benim Istanbul'daki ajansıma mektuplar gelmiş. Bu mektupları, gezilerden dönüşümde alabildiğim için gecikerek yanıtladım. Ajansın ilk mektubunu ve benim yanıtımı buraya aktarıyorum.

"Aziz Nesin'in yukarıdaki kitabı dizi halinde yayınladığını öğrendim... İlk olarak onun, yazarın ajansının itibarını küçük düşüren, kural dışı aşikâr bir suç işlediğini söylemek isterim –biz ona bu eseri dizi biçiminde yayınlama hakkını vermemiştik ve bunu hemen durdurması gerekir. Öyle anlıyorum ki, bu dizi bir protesto fırtınasına neden olmaktadır ve söylemek zorundayım ki bu olayda Aziz Nesin herhalde muhafazakârları kışkırtmayı, yazarın davasına dayanışma vermekten daha çok önemsemektedir.

Yarın ofise geldiğimde sizden bu konuda ayrıntılı bir açıklama ve Mr. Nesin'den bu yayını durduracağına dair yazılı bir beyan bulmak istiyorum. Lütfen bunun bize hemen fakslanmasını sağlayınız.

Ben özellikle bu meselede çok kızgınım. Mr. Nesin özellikle bizim en son istediğimiz şey olan bu çekişmeyi bir meydan okuma havasına sokmaktadır. Siz bana onun dürüstlüğü ve doğruluğu ayrıca yazara arka çıkma isteği garantisini vermiştiniz.

Artık ben bundan kesinlikle emin değilim. Bu konuda ayrıca böylesine çabuk bir çeviri olması aklımı karıştırıyor; böylesine yıldırım hızıyla yapılan bir çevirinin hiçbir kalitesi olduğuna inanmıyorum.

Yarın, –çarşamba günü– işe geldiğimde ilk iş sizin cevabi faksınızı bulmak istiyorum."

Şimdi de verdiğim yanıtı sunuyorum.

Üst üste iki kez Almanya'ya gitmiştim. Dönüşümde de on gün süren İzmir gezim oldu. Istanbul'a döndüğümde ajansım

ONK'a gönderdiğiniz mektupları buldum. Herşeyden önce size, bir yazara mektup yazarken saygılı ve terbiyeli olmanızı salık veririm. Kendinize hangi biçem ve biçimde mektup yazılmasını istiyorsanız, bana da öyle mektup yazınız.

Benim *Şeytan Ayetleri*'ni gazetede dizi biçiminde yayımladığımı kimden öğrendiniz? Önce bunu bana sorup öğrenmeliydiniz. Ben bu romanı kitap olarak bütünüyle yayımlayacağım. Bu romandan kimi bölümleri, başyazarı olduğum Aydınlık gazetesinde bikaç gün için dizi olarak yayımlayan ben değilim.

Benim Salman Rüşdü'nün bu romanını yayımlamaktan amacım, ne yazarın davasına hizmet etmek, ne de Türkiye'deki tutucuları kışkırtmaktır. Salman Rüşdü'nün davasından bana ne? Bizim, onun davasından çok daha önemli savunduğumuz kendi davalarımız var.

Bu romanı yayımlamaktaki amacımı, o romanın ajansına açıklamak zorunda değilim ama, dört yıldanberi çok kez açıkladığım için, bikez de size açıklamakta sakınca görmüyorum. Bu romanı yayımlamaktan amacım, anayasasında laik olduğu saptanmış bulunan Türkiye Cumhuriyetinde, İslam Ülkeleri Konferansının dolaylı baskısı ve hükümet içindeki Diyanet İşlerinin tavsiyesiyle, *Şeytan Ayetleri*'nin Türkiye'ye sokulmasının ve Türkçe yayımlanmasının bir hükümet kararnamesiyle yasaklanmış olmasıdır. Ben, antilaik ve antidemokratik bir uygulamaya karşıyım. Hükümete verdiğim bir dilekçeyle de, bu yasak kararnamesinin kaldırılmasını ve bütün uygar ülkelerde olduğu gibi *Şeytan Ayetleri*'nin Türkiye'de de yayımlanabilmesini istiyorum. Yoksa amacım, Humeyni'nin idam fetvasından paniğe kapılarak kendi romanını bile savunmayan, böyle bir romanı yazdığından pişman olup idam fetvasını verenlerden af dileyen, kendi romanının yayımlanmasını bisüre yasaklayıp af dileği de kabul olmayınca yeniden yayımlanmasına izin veren bir yazarın davasını savunmak değildir. *Şeytan Ayetleri*'ni çok değerli bulduğum, çok beğendiğim için de yayımlamak istiyor değilim. Niçin yayımlamak istediğim, sizi bir ajans olarak, hiç ilgilendirmez; sizi ve Salman Rüşdü'yü ilgilendirmesi gereken, Salman Rüşdü'nün benden alacağı telif hakkı ve sizin

de bu telif hakkından alacağınız komisyondur. Bu roman, biçok ülkede çevrilip yayımlandı. Siz oralardaki yayımcıların hangisine, bu romanı Salman Rüşdü'nün davasına hizmet için mi yayımladığını sordunuz? Hangi amaçla bu romanı yayımlamak istediğimi sormaya hakkınız yoktur. Kaldı ki, bu romanın yayım sorununu üstlenmek isteyen ikibinden çok aydın gazete ilanlarıyla, mektup ve telgraflarla başvurmuştur. Bu sayı hergün artmaktadır. Ben o girişimcilerden ancak biriyim.

Bu romanın, Türkiye'de şimdiden fırtına estirdiği doğrudur. Türkiye'deki tutucuların estirdiği fırtınadan size ne? Yoksa siz, tutuculardan yana mısınız da, *Şeytan Ayetleri*'ni yayımlamamı istemiyorsunuz?

Ajansım, size doğruluğum üzerine güvence vermişse bu doğrudur ve bunu bu mektubumdan anlayabilirsiniz. Sizin için benim doğruluğum, romanın yayım sözleşmesine uymam ve sözleşme koşullarına uygun olarak telif hakkını ödemem demektir. Ama Salman Rüşdü'ye arka çıkmak isteğinde bulunduğum doğru değildir. Salman Rüşdü'yü yazdığı romanı savunamadığı, katil adaylarından bağışlanmasını dilediği, inandığı düşünceden vazgeçtiği için, bir yazar olarak kınıyorum.

Romanın çevirisi bitmiş değildir, sürmektedir. *Şeytan Ayetleri*'nin doğru ve düzgün çevrilmesi, sizden daha çok benim sorunumdur. Böyle olmasına çalışıyorum. Benim yayınevimin Aydınlık grubuyla hiçbir ilişkisi yoktur.

Ben, uluslararası yayıncılık anlaşmalarına ve kurallarına uymak için, temsilcisi bulunduğunuz, *Şeytan Ayetleri* romanını Türkiye'de yayımlamak üzere sizden izin istedim, sizden akıl istemedim. Bu izni verirseniz, görevinizi yapmış olursunuz; vermezseniz, ben izninizi almadan romanı yayımlamak zorunda kalırım. Yasal telif hakkınız bizde saklı tutulacaktır. İstediğiniz zaman telif hakkını alabilir ve isterseniz mahkemeye başvurabilirsiniz.

Bana, hakkım olan incelikli ve saygılı mektubu yazarsanız, ben de size aynı biçemde yanıt veririm. Siz, benim patronum değilsiniz ve benim patronum olmamıştır. Bunu böylece bilmenizde yarar görüyorum.

NOT:

26 Haziran tarihli yazımdaki "Ankara Valisi, Güvenlik Kurulunun kendisine anlattıklarını iyice anlamış olacak ki, bize Kürt Sorunları Kurultayının yasaklanmadığını yazılı olarak bildirdi" tümcesindeki "yasaklanmadığı" sözcüğü, "yasaklandığı" olarak değiştirilecektir.

28 Haziran 1993

Salman Rüşdü'nün Yazısı

Salman Rüşdü'nün *Şeytan Ayetleri*'nin Türkçe çevirisi üzerine 3 Temmuz tarihli Observer gazetesinde çıkan yazısını okurlarım için aktarıyorum. Yarın da yanıtını sunacağım. (Aziz Nesin)

Salman Rüşdi- Sıvas'taki Olaylara Bir Tepki

Yazar ve gazeteci Mr. Aziz Nesin'le 1986 yılında Türk resmî makamlarının onun pasaportuna el koyma kararını protesto etmek için İngiliz yazarların düzenlediği bir toplantıya katıldığında tanıştım. Umarım Mr. Nesin onun adına benim yaptığım küçük katkıyı hatırlar; zira bugünlerde onun bana hiçbir yararı olmadı.

Mr. Nesin şu anda Aydınlık gazetesinin genel yayın yönetmeni ve yayıncısıdır. Yakınlarda kendisi benim ajanslarımla temas ederek *Şeytan Ayetleri*'nin Türkçe kitap biçiminde basım hakkını talep etti. Ajanslarıma "O, ne yaptığını biliyor mu?" diye sorduğumu hatırlıyorum.

Görüşmeleri ilerletmeden Aydınlık gazetesi "münazara ve tartışmaları başlatmak" için *Şeytan Ayetleri*'nden dizi halinde alıntılar yayımlayacağını duyurdu. Bu alıntılar "Salman Rüşdi–Düşünür mü, Şarlatan mı?" başlığı altında haftalar boyunca yayımlandı. Mr. Nesin ve Aydınlık hiçbir zaman herhangibir alıntının yayımlanması için benim iznimi talep etmediler, ne de benimle hangi alıntıların kullanılabileceğini tartıştılar, ne de çevirinin doğruluk ve kalitesini onaylamama imkân tanıdılar. Yayımlanan alıntıları asla görmedim. Bu, doğrudan bir edebi korsanlıktır.

İlerici fikirlere, laik düşünceye ve modern dünyaya karşı yürütülen savaşta –ki bu savaşta sözüm ona "Rüşdi olayı" küçük bir bölümden başka bişey değildir– 1989'dan beri İranlı mollalar ve İslami bağnazlar dünyanın heryerinde *Şeytan Ayetleri*'nden bağlamından

kopartılmış parçaları alıntılıyor ve yayıyorlardı. Başka siyasi amaçlara yardım etmekle birlikte Türk Laikler ve Anti-Köktenciler kitabımı tamamen aynı özensiz biçimde kullanıyorlardı. Bikez daha bir başkasının oyununun parçası olmuştum.

Ajanslarımdan Mr. Nesin'e yazmalarını ve bir grup soruya cevap talep etmelerini istedim: Niçin gazeteniz benim kitabımı korsanca kullandı? Nesin'in önce kitabımı basmak istemesindeki niyetleri neydi? Örneğin benim kitabımla bir yazar olarak mı ilgilenmişti? Acaba *Şeytan Ayetleri*'ni beğenmiş miydi? Kitabın kendi ülkesinde yasaklanması gibi küçük bir problemin çözümü için ne öneriyordu? Eğer, iddia ettiği gibi, uzun yıllar yazarların hakları için savaşım vermişse, Aydınlık'ın bu hakları çiğneyişine karşı çıkmaya hazır mıydı?

Uzun bir suskunluktan sonra Nesin'in cevabı, ajanslarımın mektubuyla birlikte Aydınlık'ta, şimdiye kadar okuduğum metinler içinde en kötü niyetli, en gerçekten uzak ve paradoksal bir biçimde ençok kendini ele veren alaycı, sert bir yanıtı basmak oldu. Mr. Nesin, niyetlerinin ne olduğunu sormaya cesaret ettiğimiz için bizi azarladı (Mr. Nesin'i 1986 yılından, kendisine verdiği önemle şişinen yaşlı biri olarak hatırlıyorum) ve benim durumumla ilgilenmediğini bildirdi.

"Salman Rüşdi'nin amacı beni niye ilgilendirsin?" Beni korkaklıkla, zira ona göre kitabımı "savunmayı becerememekle" ve hatta ondan "kaçmakla" suçladı. Beni öfkelendirdiğini söylemeye bile gerek duymadığım Nesin'in bu görüşlerini kayıtlar kolayca çürütür. Zaten romanı fazla önemsemediğini ve yayın iznini sadece bir nezaket gereği istediğini söyledi. Eğer izni vermezsek, "kitabı onayınız olmaksızın basmak zorunda kalacağım... Bizi mahkemeye verebilirsiniz" dedi. Gazetenin alıntılar basmasına ilişkin olarak da genel yayın yönetmeni olmasına rağmen "Bunları yayımlayan ben değilim" iddiasında bulundu.

Kitabını savunmaktan kaçak bir meslektaş yazarı haksız yere suçlayan bir gazete yöneticisinin aynı anda kendi

sayfalarının sorumluluğundan kaçması dikkate değerdir. Daha dikkate değer bir husus da bir yayıncının, aşağı gördüğü bir yazarın önemsemediği bir kitabını basmak konusunda böylesine kararlı olabilmesi ve kanunların geçerli olduğu bir ülkede izin almaksızın yayına geçmeyi arzulamasıdır. Burada ne cereyan ediyor olabilir.

Yanıt açıktır. Nesin ve arkadaşları beni ve kitabımı, Türkiye'de büyümekte olan dini bağnazlığa karşı verdikleri savaşımda bir yem olarak kullanmayı arzuladılar. Ve işte burada kendimi güçlükler içinde buluyorum. Ben de laikliğe inanmış biriyim. Ben de üzülüyorum ve son beş yıldır dünyanın heryerinde dini fanatizmin yayılmasına karşı her fırsatı kullanarak savaşım verdim. Daha geçen hafta, Paris'te Cumhurbaşkanı Mitterrand tarafından kurulan ve başkanlığını Nobel ödüllü Elie Wiesel'in yürüttüğü Academie Universelle des Cultures'in düzenlediği toplantıya, diğerlerinin yanı sıra Wole Sayinka, Umberto Eco, Ciynthia Ozick, büyük Arap şairi Adonis ve Türkiye'den Yaşar Kemal'le birlikte katıldım.

Bu akademinin üyeleri olarak günün büyük bir bölümünü Cezayir'deki köktenciler tarafından laiklerin öldürülmesini, Mısır'da laiklerin yargılanmasını ve, evet, Türk gazeteci Uğur Mumcu'nun İran tahrikli öldürülüşünü protesto ederek geçirdik.

Baştanberi *Şeytan Ayetleri*'ne saldırının gerçek bağlamının bu geniş savaş olduğuna inandım. Fakat Mr. Nesin beni bir savaşçı olarak görmedi. Onun için kitabım, sadece istediği biçimde kullanabileceği bir silahtı. Özgür konuşma kisvesi altında Nesin ve arkadaşlarının ortaya çıkan kanlı çatışmayı tahrik etmek için herşeyi yaptıkları sonucunu çıkartmaktan kendimi alıkoyamıyorum. Olayları tırmandırmak istediler. Şimdi öyle gözüküyor ki, istediklerinden fazlasını elde ettiler.

Haberlere göre Aziz Nesin sağdır. Fakat biçok insan ölmüştür. Ve gazete haberleri bunu "Rüşdi ayaklanması" olarak adlandırmaktadır. Bugün hissettiğim öfke ve üzüntünün derinliğini ifade etmek güçtür.

Ancak, Nesin ve hempalarına duyduğumuz küçümseme ne denli büyük olursa olsun, bu dehşet dolu cinayetlerin suçunu ait oldukları yere yöneltebilmeliyiz. Cinayet cinayettir ve cinayetin sorumluluğu suçlulara aittir. Ve suçlular, tabii ki laik yazarların toplantısını basan, kaldıkları oteli yakan, itfaiyenin ve yardımın gelmesini engelleyen ve fanatiklerin daima inandığı gibi, şeytanı ezdikleri zaman Tanrının onların yanında olduğuna inanan din yobazlarıdır.

Bu, kendilerini Tanrının yönlendirdiğine inanan güruh ve onların inançsızların kanına vahşi biçimde susayışları beni son derece ürküttü. Bunun için, ölülerin ailelerine, din yobazlarına karşı savaşım verenlere, hatta kavgama ilgisiz kalanlara, evet ve hatta tüm fesatçılığına karşın Mr. Aziz Nesin'e de üzüntülerimi, sempatimi ve öfkeli desteğimi iletiyorum.

Bu trajediden olumlu bişey çıkacak mı? Şu anda Japonya'da G7 toplantısı için biraraya gelen dünya liderleri "Yeter artık, terör desteklenemez" diyebilmenin ahlaki sorumluluğunu üstlenebilecekler mi? Terörü başlatan, canileri eğiten, silahlandıran ve finanse eden ve dünyanın heryerinde masum insanların kellelerini isteyen ülkeler bu kötülüklerinin cezasını çekecekler mi? Çok sözü edilen yeni dünya düzeni, neme gerekirciliğin, herşey eskisi gibiciliğin, çıplak doyumsuzluğun ve kaba gücün zaferi mi olacak? Yoksa nihayet daha insani bir toplumu şekillendirmeye başlayıp, terörist ülkelere ahlak dışı davranışlarının siyasi ve ekonomik sonuçlarına katlanmaları gerektiğini hatırlatabilir miyiz? Umarım Tokyo'ya giden her gazeteci G7 siyasetçilerinden Sıvas'taki fanatik canileri ve onların ruhani liderleriyle para desteği verenleri lanetlemelerini isterler.

Bunlar sadece laiklerin ve Batılıların düşmanı değil, aynı zamanda İslamın da gerçek düşmanlarıdır.

12 Temmuz 1993

Salman Rüşdü'ye Yanıt

Romanınız *Şeytan Ayetleri* dolayısıyla, ajansınız aracılığıyla, benimle bir tartışma başlattınız. Ajansınızın kaba mektubunu yanıtladım. Sonradan, 3 Haziran tarihli Observer'daki yazınızla bu tartışmayı iyice kızıştırdınız. Başlattığınız bu talihsiz polemik için size ancak acınır.

Basın-Yayın Genel Müdürlüğü'nden 8 Temmuz günü, "bir Hintli gazetecinin benimle görüşmek istediğini bildiren bir telefon haberi aldım. Ertesi gün, saat 16.00'da evime gelmelerini rica ettim. O saatte Hintli gazeteciyle Basın-Yayın'da görevli bir dilmaç evime geldi. Hintli Müslüman gazeteci, World Report adlı çok satışlı bir derginin –yada gazetenin– redaktörü olan Bay Saeed Nagvi (Said Nakvi), konuşmamız sırasında, sizden ve *Şeytan Ayetleri*'nden şöyle söz etti. Sizin *Şeytan Ayetleri*'ni önce Hindistan'da yayımlatmak istediğinizi, Hindistan'da 150 milyon Müslüman yaşamakta olduğu için, India Today dergisinde romanınız yayımlanmadan önce o derginin redaktörü Bayan Maclhu Jain'le birlikte, Hint Müslümanlarının önderi ve bağnaz bir Müslüman olan Şahabettin'e danışmak üzere gittiğinizi ve Şahabettin'in bu romanın İslamı aşağılayıcı olması nedeniyle, basılıp yayımlanmasının kesinlikle doğru olmayacağını söylediğini ve bunun üzerine Hindistan Başbakanı Rajiv Gandi'nin, romanınızın Hindistan'da yayımlanmasını yasakladığını, sizin bu yasaklama kararını alınca çok sevinerek Londra'ya ajansınıza koştuğunuzu, Hindistan'da Müslümanlığı aşağılıyor gerekçesiyle reklamını yaptığınız romanınızı 6-8 milyon sterline sattığınızı –bizim için inanılır gibi değil– aslında sizin hiçbir davaya bağlı olmayıp efsane adam olma tutkusunda bir üçkâğıtçı olduğunuzu ve bunu da başarmış olduğunuzu, dört tanık önünde anlattı. Bay Saeed Nagvi yakında Londra'ya gelecekmiş, gerekeni kendisine de sorarsınız. Bana dört tanık önünde bu anlatılanlar, doğru mudur, yalan mıdır bilemem. Ama kesin olarak bildiğim bişey varsa, sizin sonraki yaşamınıza

bakarak, sizin için bütün bu anlatılanların, karakterinize çok uygun düştüğüdür.

Niçin benimle bu talihsiz polemiğe girdiniz? Bugün karşısında olduğunuzu söylediğiniz İslam bağnazlığı ve köktenciliğinin en kocaman büyüğü olan Humeyni'nin, yazdığınız *Şeytan Ayetleri* romanından sonra, sizin idamınız için fetva çıkarmasıyla korkudan titreyerek, dizlerinizin bağı çözülüp amana gelmediniz mi? Bugün karşısında olduğunuzu söylediğiniz en büyük bağnazdan bağışlanmanızı dilemediniz mi? Hatta bağışlanmak için romanınızın yayımlanmasına kendiniz yasak koymadınız mı? Humeyni, sizi bağışlama küçüklüğünü gösterseydi, siz daha da küçülerek bugün, eski yazdıklarından dönmüş bir dönme bağnaz ve yobaz olacaktınız. Humeyni, sizden çok daha yiğit olduğu için sizi bağışlamayınca, siz romanınızın telif haklarına kavuşmak için yeniden dinci yobazların, bağnazların karşısındaki yerinizi aldınız. Şimdi, benim karşımda yiğitlik taslıyor, Humeyni'ye karşı savunamadığınız romanınızın değerini bana karşı savunmaya kalkıyorsunuz.

Siz dünya edebiyat tarihine, savunamayacağı düşüncelerle dolu roman yazıp, buyüzden gericilerden bağışlanmasını dileyen, bağışlanmayınca da yeniden ilericilik kahramanı kesilen dönek bir yazar olarak geçeceksiniz.

Observer'daki yazınızın hepsi yalan. Ajansınıza yazdım, ben Aydınlık'ın sorumlu ve genel yayın yönetmeni değilim. Salt bu gazetenin başyazarıyım. Hergün yayımlanan gazetemizi alır ve künyesine bakarsanız bunun böyle olduğunu görürsünüz.

Aydınlık'ta *Şeytan Ayetleri*'nden bölümler, yazdığınız gibi haftalarca değil, onbir gün yayımlanmıştır.

1986 yılında İngiltere PEN Kulübü'nün çağrılısı olarak Londra'ya gelmiştim. Değerli oyunlarıyla tanıdığım ve Arthur Miller'le birlikte Istanbul'u ziyaretlerinde görüştüğüm dostum Harold Pinter, seçkin İngiliz aydınlarının katıldığı bir resepsiyon vermişti, Londra'ya gelişinde. Sizi o resepsiyonda görmüştüm. Kısa bisüre kalıp gitmiştiniz. O zaman *Şeytan Ayetleri*'ni daha yazmamış ve bu denli ünlenmemiştiniz. Kişiliğimden ve yazdıklarımdan dönmediğim için Türk resmî

makamlarının zaman zaman pekçok haklarımı ve bu arada gezi özgürlüğümü sınırladığı, yazdığınız gibi doğrudur. İngiltere, Almanya PEN'leri ve daha başka PEN'ler bana konulan bu yasağı protesto etmişlerdi. Siz de protesto edenler arasında olmuş olabilirsiniz. Bunun tartıştığımız konuyla hiçbir ilişkisi yok. Beni "kendisine verdiği önemle şişinen yaşlı biri olarak" anımsıyormuşsunuz. Şimdi yetmiş sekiz yaşımdayım ama sizden daha yaşlı olduğumu sanmıyorum.

Aydınlık'ta çıkan *Şeytan Ayetleri*'nden onbir bölümden haberim olduğunu, ajansınızın mektuplarına bilerek geç yanıt verdiğimi üsteleyerek yazıyor ve benim yalan söylediğimi sanıyorsunuz. Bir insanın, başka birinin yalan söylediğine inanması için, kendisinin öyle bir yalanı söyleyebilir olması gerekir. Aydınlık'ta *Şeytan Ayetleri*'nden onbir bölüm yayımlandığında ben Istanbul'da değildim. İstenirse, üzerinde adım yazılı uçak biletlerinin fotokopisini gönderebilirim.

Ajansınızın, ordudaki günlük buyruklara yada askerî savcılık sorgulamasına benzeyen mektuplarını geç yanıtlayışımız, araya giren dokuz günlük bayramda bütün işyerleri gibi ajansımızın kapalı olmasından, sonra da benim gezide bulunmamdan olmuştur. Haberim olsaydı da *Şeytan Ayetleri*'nden onbir günlük bölümlerin yayımlanmasına karşı çıkmazdım. Olsa olsa, telif hakkınıza zam isteyebilirsiniz. Sizin korkak olduğunuzu söylediğim için, niçin kızıyorsunuz Bay Salman Rüşdü? Yoksa siz, kendi korkaklığınızı kendiniz bilmiyorsunuz da benden mi öğreneceksiniz?

Ajansınız da, siz de bana sormaya hakkınız olmayan sorular soruyorsunuz. Üstelik ajansınız bu soruları terbiye dışı ve çok kaba bir biçimde sordu.

Sorunun biri şu: Aziz Nesin'in romanı Türkçe yayımlamaktan niyeti nedir? Benim bu niyetimden size ne Bay Salman Rüşdü? Siz romanınızı çevirip basan herkese bu soruyu sordunuz mu? Yanıtlar aldınız mı? Yazar ve ajansınca sorulan böyle bir soruyu hiç de yanıtlamak zorunda değilim. Onlar için değil, okurlarım için, bikez daha bu soruyu yanıtlamakta bir sakınca görmüyorum. Niyetim şu: Kendi ülkemde kitap

yasağına karşı gelmek. Bağnazların, yobazların gerici isteklerine baş eğmemek. Bütün laik ülkelerde özgürce yayımlanabilen bir romanın, anayasasında laik olduğu yazılı ülkemde, bu romanın yayınlanamama onursuzluğundan ve utancından kurtulmak. İşte bu ve bunun gibi, sizin ve sizin gibilerin hiçbir zaman anlamadığı ve anlayamayacağı kimi duygu ve düşüncelerle bu romanın ülkemde yayımlanmasını istiyorum.

Bay Mitterrand'ın koruması altında ve Nobel ödüllülerin de katıldığı, sizin de bu arada yer bulduğunuz Academie Universelle des Cultures'den verdiğiniz ve sizin ünlülerle birlikte olmaktan duyduğunuz böbürlenmeyi belirten haber beni hiç ırgalamıyor Bay Salman Rüşdü.

Sıvas trajedisinden sonra, Türkiye'nin İçişleri Bakanı bile beni sizin kadar suçlayamamıştı. Başarınızdan ötürü sizi kutlarım Bay Salman Rüşdü. İsteseniz de istemeseniz de telif hakkınızı ödeyerek romanınızı yayımlayacağım. Mahkemeye başvurmak hakkınız elbette vardır.

13 Temmuz 1993

Salman Rüşdü'yle Buluşma

En Alttakiler'in yazarı dostum Günter Wallraff, Salman Rüşdü'yle buluşmamız ve aramızdaki anlaşmazlığın ve soğukluğun giderilmesi için çoktanberi çaba gösteriyordu. Bunun için Nesin Vakfına dek gelmiş ve Salman Rüşdü'nün dostça yazılmış mektubunu getirmişti. Salman Rüşdü'yle Almanya'da biyerde buluşacaktık ve buluşmayı Alman PEN Kulübü'yle Alman Yazarlar Birliği sağlayacaktı.

Salman Rüşdü'yü Londra'da Harold Pinter'ın bir özel çağrısında tanımıştım. O zaman dahaca *Şeytan Ayetleri*'ni yayımlamamıştı.

13 Ağustos günü THY uçağıyla Köln'e gittim. Beni havaalanında karşılayan Günter Wallraff ve Alman korumalarla birlikte yakındaki bir kaplıca kenti olan Neuenahr'daki Seta Oteline gittik.

14 Ağustos'ta öğrendiğimize göre, Salman Rüşdü'nün Almanya'ya gelmesi kuşkuluydu. Çünkü Alman Havayolları Lufthansa, Salman Rüşdü'ye bilet vermiyor ve Salman Almanya'ya gelmek için araç bulamıyordu.

İnsan haklarının ve düşünce özgürlüğünün alabildiğine varlığını kanıtlamak için, Kara Ses denilen Cemalettin Kaplan'ın kapkara çığlıklarına bile hoşgörü gösteren Almanya'da böyle demokratik gösteriler olabilirdi. Nitekim, birbuçuk ay önce yine Almanya'ya gelişimde, Berlin'deki salonunda konferans vermem için söz alınan Alman Sendikalar Birliği DGB, tam konferans günü ve saatinde bu sözünden dönmüş, Anglikan kilisesinde konferans için yer bulabilmiştik.

15 Ağustos günü, Salman Rüşdü'yle buluşacağımız Rhein kıyısındaki Rheinhotel Schulz'a geldik. Salman Rüşdü'nün gelip gelemeyeceği hâlâ kuşkuluydu. Son anda Günter Wallraff'ın bulabildiği dört kişilik pervaneli bir uçak kiralanarak Salman Rüşdü, kaldığımız otele geldi.

Ortalarda görünmeyen, varlıklarını bize duyumsatmayan Alman korumaların koruması altındaydık. Saat 21'de özel bir yemek salonunda buluştuk. Çok güzel geçen yemek söyleşisinde, aramızdaki sorundan hiç konuşulmadı, genellikle aydınların sorunları üzerinde duruldu.

Ertesi günü, 16 Ağustos'ta, öğleden önce yakındaki bir yalıda buluştuk ve burada sorunlarımızı tartıştık. Aramızda varmış gibi görülen sorunun kimi yanlış anlaşmalardan kaynaklandığı ortaya çıktı. *Şeytan Ayetleri*'nin ve Salman Rüşdü'nün başka kitaplarının da Türkiye'de yayımlanması için ortaklaşa ve birlikte olmamız gerektiğinde anlaştık.

Fotograflar ve TV için filmler çekildi. Öğle yemeğinden sonra öpüşerek ayrıldık. Salman Rüşdü, bu kez Londra'ya helikopterle uçmak üzere bizden ayrıldı.

19 Ağustos 1993

"SIVAS OLAYLARI" ÜSTÜNE

Kavga Şairi Pir Sultan Abdal

Otelde kuşatma altında yazılan yazı

Başyazarımız Aziz Nesin'in bugün yayınladığımız yazısı, Sıvas'ta düzenlenen Pir Sultan Kültür Şenliğinde yaptığı konuşmanın özünü oluşturuyor. Nesin bu yazısını, yobazların kuşatması altındaki Madımak Otelinde yazdı.

Pir Sultan Abdal Kültür Derneğinin 4'üncü etkinliklerine katılmak üzere dört gündür Sıvas'tayım. Sıvas ili ve yöresi, ötedenberi halk ve saz şairlerimizin kaynağı olmuştur. Daha baştan ilgimi çeken şu oldu: Osmanlı'nın Sıvas Valisi Hızır (Hıdır) Paşanın buyruğu ile Pir Sultan asılalı dörtyüz yıl geçmişken, onun görkemli biçimde anılmasının dahaca dördüncü yılı... Düşünülmesi gereken bir sorun bu. Halk ve daha çok kırsal bölge halkı, asılmasından sonra dörtyüz yıldanberi Pir Sultan Abdal'ı kendiliğinden anagelmiştir. Ama resmî olarak, adına kurulmuş bir dernekçe Pir Sultan'ın anılmasının dördüncü yılı. Bu bile dört beş yüzyıldanberi Alevilere işletilen ve yapılan devlet baskısını gösterir.

Sazlarıyla birlikte gezginci derviş şairlere bizde abdal denilir. Ötedenberi "abdal"ın etimolojik kökenini merak ederim. 14 yaşındayken, yani 64 yıl önce, babamla birlikte Kadıköy'deki Cafer Ağa Camiine Cuma namazına gitmiştik. İmam, hutbesinde bu Anadolu abdallarının, abdal sözcüğünün dilsel kökenini şöyle açıklamıştı:

– Abdal'ın aslı "ab-ü dil"dir. Yani gönlü su gibi olan, su gibi akan demektir. Gönlü saf ve temiz anlamına gelir.

Bu açıklamanın doğruluğuna inanamıyorum. Bana daha çok dilimize girmiş yabancı sözcüklerin asıllarının Farsça ve Arapça olduğu uydurması gibi geliyor. Örneğin, maydanozun aslının "mide nüvaz", pırasanın aslının da "pür hassa" olduğu uydurmasında görüldüğü gibi. Hâlâ "abdal"ın dilsel kökenini bilemiyorum.

Kaygusuz Abdal, Pir Sultan Abdal gibi, biçok abdal mahlasını (tapşırma) kullanmış halk şairlerimiz vardır. Pir Sultan Abdal bitek kişi değil. Biçok –enaz dört– Pir Sultan Abdal vardır. Şiirleri bugüne kalanın, Pir Sultan Abdal'lardan hangisi olduğu kesin olarak bilinemez. Bundan çok daha önemli olanı, Pir Sultan Abdal'ların şiirlerindeki bileşik düşünce doğrultusudur. Bu durum, Pir Sultan'ları halkın özümsediğini, yığınların içinde eridiğini, halkın kendisi olduğunu ve halkın özlemini dile getirdiğini gösterir.

Pir Sultan Abdal şiirlerinin çok önemli iki ağırlığı vardır, biri kavga şiirleri, biri de propaganda şiirleri olmasıdır. Propaganda öğesi, estetik değerler ölçüsü içinde yapılınca şiirsel güzellik yaratılabilir. Yoksa, şiir aracılığıyla kaba propaganda yapılmış olur. Örneğin, Nâzım'ın şiirleri, şiirde propagandanın estetik düzeyde nasıl yapıldığının en güzel örnekleridir.

Pir Sultan Abdal, daha çok yoksul ve devlet baskısı altında ezilmiş kırsal bölge insanının başkaldırması için şiirlerinde bunun kavgasını vermiştir.

Yüksek tabaka aydınları yedi yüzyıl boyunca Yunus'u da, Pir Sultan'ı da görmezden gelmiş, yok saymıştır. Ama Yunus'u da Pir Sultan'ı da halk hiç unutmamıştır.

Pir Sultan, Aleviliğin propagandacısıdır. Türkiye'de Alevilik tarihi boyunca ilericiliğin, hoşgörünün simgesi olmuştur. Çünkü Alevilik hep muhalefette kalmış, hiçbir zaman iktidar olmamıştır. Buyüzden Aleviler soykırıma, genel kıyıma uğramıştır. İlericiliği ve hoşgörürlülüğü, salt öğretisinden değil, öğretisiyle birlikte sürekli muhalefette kalmış olmasından kaynaklanır. Muhalefet hep ister, iktidardansa hep istenir ve isteyenler hep haklı görülür. Alevilere yapılan kıyım, çok yakınlarda Kahramanmaraş olaylarında görülmüş bir tarihsel utancımızdır. Müslüman Müslümanı, Sünni Aleviyi öldürmüştür.

Nerde din ve ulusalcılık varsa, orada kesinlikle savaş da vardır. Tarih bu kanlı din ve ulusalcılık savaşlarıyla doludur. Durum böyleyken, dini yada ulusalcılığı ortadan kaldırmaya çalışmak hem olası değil, hem de doğru değildir. Yapılması gereken şey, bağnazlık yerine, dinler ve halklar arasında hoşgörü

yerleştirmektir. Dünkü yazımda belirttiğim gibi, bütün dinlerin ve dinsizlerin ve ulusların birarada ve barış içinde yaşamalarının tek yolu hoşgörüdür.

Hiçbir söz, hiçbir değer sonsuza dek değerini koruyamaz. Zaman içinde her değerin değerliliği yıpranmaya uğrar. İlerleme, en değerli bilinen değerlere bile, çağın koşullarına uygun yenilikler ve çağcıl değerler katmakla olabilir ancak. Pir Sultan Abdal'ı da ölümünden dörtyüz yıl sonra canlı tutabilmek, zamanında onun çok değerli olan düşüncelerini ve o düşüncelerin şiirlerini, bugünün koşullarına uydurarak çağcıllaştırmakla olabilir. Pir Sultan Abdal'a kendi yaşadığı zamanın düşünceleriyle bağlı kalmak, bugün bir tür gericilik olur. Sünni-Alevi çatışması da böyle bir gericiliğin ürünüdür. Günümüzde Sünni-Alevi çatışmasını sürdürmek, sürdürmeye çalışmak, 1993 yılında 1560-90 yılını yaşamak demektir. Asıl Pir Sultan Abdal'ları sürdürenler yeni ve çağcıl Pir Sultan Abdal'lar olmalıdır.

5 Temmuz 1993

Ek:

Bu yazı, Sıvas'ta Madımak Otelinde 2 Temmuz 1993 günü öğleden sonra, gerici saldırganlar oteli kuşatıp taşlamaya başladıkları, "Sıvas Aziz Nesin'e mezar olacaktır", "Şeriat Devleti istiyoruz!" diye bağırdıkları, otel odasının pencere camlarının atılan taşlardan kırıldığı sırada yazıldı. Yazım bir gün önceki konuşmamın özetidir ve bu konuşmamın Sıvas kıyımını kışkırtmaya neden olduğu savlanmaktadır. Bu yazı, yazıldıktan üç gün sonra gazeteye ulaştırılabilmiştir, beş saat sonra da Madımak oteli yakılarak, içindeki 37 aydın öldürülmüştür.

Suçlu Kim?

Şimdi sıra suçluyu arayıp bulmaya geldi. Sıvas'taki toplu cinayetin yada cinayetlerin faili yada failleri kim? Bütün ötekiler gibi, gözümüzün önünde dikilmiş durup duran "faili malum" bir cinayet mi? Şimdi savcılar kolları sıvayıp araştırmaya başlayacaklar, bisürü sorgulamalar, soruşturmalar... Yargıçlar da öyle, cüppelerini toplayıp toparlayarak cinayet dosyalarını karıştıracaklar. Suçlulara onbeş yirmi yıl ağır hapis cezası mı, idam mı versinler, yoksa Aziz Nesin'in kışkırtması gibi bir neden uydurup gerçek suçluları aklasınlar mı? Milletvekilleri araştırma kurulları kuracak. Suçluyu yada suçluları bulmak için bakanlar, Genelkurmay Başkanı, Kuvvet Komutanları, Millî Güvenlik Kurulu, MİT yetkilileri toplantılar düzenleyecekler. Basında günlerce, haftalarca, bu cinayetler üzerinde ileri geri yazılar yayımlanacak ve cinayetlerin asıl failleri bulunmaya çalışılacak.

"Mass Media" denilen gazeteler, radyolar, televizyonlar, diyesi bütün iletişim araçlarında bu genel kıyımı kimin yada kimlerin işlediği bulunmaya çalışılacak.

Sendikalar, federasyonları, konfederasyonları, meslek odaları, demokratik ve antidemokratik örgütler, kendi anlayışlarına göre buldukları suçluya "Suçlu, ayağa kalk!" diye bağıracaklar. Ana muhalefet partisi ve yavru muhalefet partileri, suçlunun bulunması için bağırıp duracaklar. Bu yoksul ve içerde dışarda uçan kuşa borçlu olan ülkenin, hiç utanıp yüzleri kızarmadan dünyanın bikaç yüz kişilik büyük sermaye sahipleri arasında yer alan bilinen kişileri, suçlunun bulunmasını hükümetten isteyecekler ve belki de onların basın ve iletişim araçlarındaki kalem uşakları cinayet faillerini hükümete gösterecekler: İşte suçlu!

Kendini düşünen insan sanan her yurttaş, suçlunun kim ve kimler olduğunu araştıracak yada araştırdığını sanacak...

Suçlu kim?

Bütün Türkiye, suçluyu yada suçluları bulmak mı istiyorsunuz? O zaman hep birden aynaya bakın. Asıl suçluyu aynada

göreceksiniz. Yukardanberi sayıp döktüğüm bütün insanlar Sıvas toplu cinayetinin failleridir!..

Tembel öğrenciler, öğretmenleri parmağını gözüne uzatıp,

– Sen! Derse kalk! deyince, arkasındaki boş duvara, sağına, soluna şaşkın şaşkın bakınarak,

– Kim? Ben? Ben mi? Ben mi efendim? diye işi aptallığa vurur.

Bütün Türkiye'nin büyük çoğunluğu, size sesleniyorum. Hiç işi aptallığa vurmayın!.. Evet, siz! Evet, bizler! Evet, sizler! Evet, hepimiz! Aynada gördüğümüz kendimiz suçluyuz. Atatürk'ün ölümünden sonraki bütün hükümetler, bütün bakanlar, bütün milletvekilleri, bütün yargıçlar, bütün tüccarlar, bütün mimarlar, bütün eczacılar, bütün belediye başkanları, bütün aydınlar, bütün işçi ve köylü, Türkiye'de yaşayan herkes, hepimiz suçluyuz.

Hâlâ mı suçlu arayacaksınız? Bu ne aymazlık, ne vurdumduymazlık!

Bütün bu cinayetlerin olacağı çook öncelerdenberi yazılıp çizilmedi mi? Gericilik bataklığına gömülüyoruz, burnumuzun ucuna dek gericilik bataklığına girdik, denilmedi mi? Koşar adımla felaket uçurumuna gidiyoruz dedikçe, "Felaket tellallığı yapıyor!" diye yanıtlar almadık mı?

Yasalar, felaketi çoook önceleri haber veren bir avuç aydının aleyhine işledi.

"Sen karışma, biz kendi millî irademizle uçuruma gideriz!" mi denilmek istendi?..

Türbelerin ziyarete açılması, kimsede ses yok... Hacca gidiş özgürlüğü, kimsede ses yok... Tekkelerin, zaviyelerin açılması ve televizyonlarda dervişlerin gösteri yapmaları, kimsede ses yok... İmam hatip liselerinin hergün artarak yayılması ve buradan çıkışlı olanların devletin her basamağında en yetkili yerlerde yer almaları, kimsede ses yok... Pıtrak gibi Kuran kursları, kimsede ses yok... Ezanın Arapçalaştırılması, kimsede ses yok... Arapça ezanın birden ve aynı zamanda değil, sözde İslamlık propagandası yapmak için minarelere takılmış hoparlörlerden en çirkin seslerle zincirleme ve arka arkaya okunması, kimsede ses yok...

Yurtdışındaki elçilik ve konsolosluklarda, dünyada başka hiçbir laik ülkede benzeri bulunmayan din ataşeliklerinin kurulması, kimsede ses yok... 12 Eylül faşizmi karşısında, numaradan kaçıp kaçıp da, horozun altına yatan tavuk cilvesi gibi, kimsede ses yok... Sütunlara sığmaz bizim suçluluğumuz.

Sorulursa, savcısıyla, yargıcıyla, bakanlarıyla, milletvekilleriyle, işçileriyle, köylüleriyle, aydınlarıyla, hepiniz, hepiniz ama hepiniz Atatürkçüsünüz. Ya ben? Sizlerde olmadığı kadar Atatürk'e saygım var ama Atatürkçü ama Kemalist değilim.

İkiyüzlülük: Batı'ya laik görüneceksiniz, Doğu'ya Müslüman!

Hâlâ soruyor musunuz, Sıvas toplu cinayetinin, Sıvas'taki aydın kıyımının suçlusu kim diye, hâlâ suçlu mu arıyorsunuz? Hâlâ uyanmayacak mısınız?

8 Temmuz 1993

Kendimizi Kandırmak

Kendimizi kandırıyoruz, tek alanda değil, hemen her alanda... İsterseniz buna kendimizi dolandırmak da diyebilirsiniz. Hem de bile bile, göz göre göre kendimizi kandırıyoruz. Kendi kendimizi yalan söyleyerek, bu yalana inanmak yada inanmış görünmek, kendini dolandırmak değil de nedir? Biçok öyküm-le ama ençok kırk yıl önce yazmış olduğum "Ah Biz Eşekler" adlı öykümle, nasıl kendi yalanlarımızla kendimizi kandırıp dolandırdığımızı anlatmaya çalışmıştım.

Kendimizi dolandırdığımızın son örneği, benim de içinde yaşadığım ve acısını derinden çekmekte olduğum Sıvas olaylarıdır. Bu olayın yaşandığı günün akşamı, İçişleri Bakanı ve başka kimi Bakanlar Sıvas'a geldi. 37 aydının bir otelde kıstırılıp yakılarak öldürülmesine, biçoğunun da yaralanmasına neden olan suçluları arayıp bulmaktı amaçları. Bu görev en başta İçişleri Bakanınındı. İçişleri Bakanı da görevini yaptı ve suçluyu buldu. Suçlu, bir gün önceki konuşmasıyla, bir gün sonra enaz 15 bin kişiyi kışkırtan ve ölümlere, yakıp yıkmalara, "Şeriat İsteriz!", "Müslüman Devlet İsteriz" çığlıklarına neden olan Aziz Nesin'di. Böyle olmadığını en iyi bilmesi gereken ve bilen kişi İçişleri Bakanıdır. Demek, bile bile, kendini kandırarak yalan söylüyor, yani hem kendini hem de Türkiye halkını dolandırıyordu.

Oysa, değil bir İçişleri Bakanının, mesleğe yeni girmiş bir polis memurunun bile, bu konuyu araştırmak için yapacağı üç şey vardı:

1- Aziz Nesin'in halkı kışkırttığı varsayılan konuşması nedir? Neler söylemiştir de Aziz Nesin, bir gün sonra 15 bin kişiyi kışkırtmıştır? (Benim konuşmam, kürsüde önüme konulmuş olan on teyple, noktasına, virgülüne dek saptanmıştır.)

2- Konuşmamı, salonda bin kadar Sıvaslı dinlemiştir. Onlara Aziz Nesin'in, kışkırtıcı olarak ne konuştuğu sorulabilirdi.

3- Konuşma salonunda, Sıvas'ta devleti temsil eden en büyük mülki amir olan vali vardı. Aziz Nesin'in ne konuştuğu ondan sorulabilirdi.

İçişleri Bakanı, bütün bunları yaptı mı, yapmadı mı bilmiyorum. Benim de, sizin de ve bütün dünyanın da bildiğimiz tek şey, daha iki üç günlük Bakanlık koltuğunu bile ısıtmamış olan Bakan'ın, TV kanallarında, radyo ve yazılı basında çıkan yalanıdır. Sıvas olayları, Aziz Nesin'in kışkırtıcı konuşması nedeniyle çıkmıştır. Suçlu Aziz Nesin'dir!

İki gün sonraki basın toplantısında, Bakan'ın yalan söylediğini açıkladım. Böyle söylemek zorundaydım. Çünkü onun yalanı beni idama dek götürebilir, hiçbir sorumum ve ilgim olmayan bu olaydan dolayı kamuoyunu bana düşman edebilirdi.

Cumhurbaşkanı, Başbakan, ana muhalefet partisi genel başkanı, büyük sermaye basınının kendilerini efendi sanan ve benimle kuyruk acısı hesabı olan uşak kalemleri, Bakan'ın bu yalanına kandılar yada inanmış göründüler ve hep birden bu yalanı yineleyerek kamuoyunu aldattılar.

Olayın gerçeği azçok anlaşıldıktan sonra da, bu olay için, Cumhurbaşkanı'nın, Başbakan'ın, hükümetin, kısacası devlet yetkililerinin yorumu şuydu: Sıvas'taki olayların nedeni Sünni-Alevi çatışması değildir!

Göz göre göre, böyle söyleyenler, kendi yalanlarına kendileri inanıyorlar mı? Yoksa halkı kandırmak için, kendilerini de mi kandırıyorlar? Kaç kez söyledim ve yazdım. Toplumsal olayların, nedeni tek değil, görünen görünmeyen, küçük büyük biçok nedenleri vardır. Önemli olan, bu nedenler içinden başat olan nedeni arayıp bulmaktır. Kendimizi ve başkalarını kandırmak istemiyorsak, Sıvas olaylarının başat nedeninin, Sünni-Alevi çatışmasını yeniden ateşlemek isteyen Sünniler arasındaki bağnazlar, yobazlar, şeriatçılar olduğunu kesinlikle bilmemiz gerekir. Yoksa Sünni-Alevi çatışması yoktur demekle, var olan bu çatışma yok olmaz. Bunun böyle olduğunu bile bile, bu gerçeği halktan saklamanın anlamı nedir?

Sıvas olaylarının başat nedeni, Sünni bağnazların, şeriatçıların kışkırttığı çatışma değildir de, niçin İçişleri Bakanı, hâlâ

Alevi derneklerinin kültürel etkinliklerini yasaklıyor? Yozgat'ın Sorgun ilçesine bağlı Bahadınlı bucağındaki Anadolu ve Alevilik açıkoturumunu bakanlıkça yasaklamak, apaçık hükümetin Sünni bağnazların, şeriatın yanında yer alması, Sıvas suçlularını desteklemesi demektir. Sünni-Alevi halkımız arasında dostluk, barış ve kardeşliğin kurulması, İçişleri Bakanının koyduğu yasaklarla sağlanamaz, tersine bu yasaklar, ötedenberi var olan bu çatışmayı daha da körükler.

28 Temmuz 1993

Torbalı'da Devlet

Marksizm'den daha çok yararlanan, işçi sınıfından çok, kapitalizmdir. Yararlandıklarının başında sosyal adalet gelir. Kapitalizmin uyguladığı sosyal adalet ulusal, sınıfsal, bölgesel bir sosyal adalettir. Oysa sosyal adalet bütünsel, küresel olmayıp salt bir sınıfa, bir ulusa, bir ulusun, bir sınıfın bir bölgesine olunca, o sosyal adalet değil, sosyal adaletsizlik olur; yani daha doğrusu, sosyal adalet dedikleri şey vahşi kapitalizmin ta kendisi olur. Marksizm'in sosyal adaleti herkes içindir, bunun için de uluslararasıcılık "enternasyonalizm"dir.

Nasıl Türkiye'de Refah Partisi ve bütün sağcılar solun, işlerine gelen sloganlarını, savsözlerini kullanıyorlarsa, dünyada da kapitalizm, Marksizm'in ilkelerinden aynı biçimde yararlanmıştır. Sovyetler Birliği'nde ve ilk sanayimizi onların aracılığıyla kurduğumuz Türkiye'deyse devletçilik, devlet kapitalizmi biçimine dönüşmüştür. Devlet kapitalizmiyse, vahşi kapitalizmden daha da vahşidir. Şimdi Türkiye'de ve eski Sovyetler Birliği ülkelerinde ve genellikle bütün dünyada ezen yeni dünya düzeni rüzgârı, devletçilikten değil, devlet kapitalizminden kurtulma çabasıdır. Türkiye'de uygulanan da halk için devletçilik değil, devlet kapitalizmiydi.

Kapitalizmin yararlandığı Marksizm'in ilkelerinden biri de devlet kavramına verilen anlamdır. Komünizmin sonul (nihaî) hedefi devleti ortadan kaldırmaktı. Vahşiliğini yitirmiş ve son kertede yumuşatmış ve görünmez biçime sokmuş olan modern kapitalizm, uyguladığı Yeni Dünya Düzeni içinde, devleti küçültmek istemektedir. Düşünün, çok değil, bundan daha on onbeş yıl önce devleti küçültmeyi öneren birinin başına neler gelirdi. Devlet onu öyle küçültürdü ki, küçülte küçülte o vatan hainini hiç görünmez duruma sokardı. Bugünse devlet adamları, Yeni Dünya Düzeni'nin gereği olarak, özkendileri devleti özelleştirmelerle, yerel yönetimlerle küçülteceklerini söyleyebiliyorlar. Biyandan Cumhurbaşkanı temsil ettiği devleti

daha yüceltmeye, daha da kabalaştırmaya çalışırken devlet yine devleti temsil edenlerin eliyle günden güne daha çok küçültülmektedir.

Vehbi Koç, bir restoran yaptırmak niyetiyle Taksim'de kurdurduğu yapı tamamlandıktan sonra niyetini değiştirdi ve burasını bir genel kitaplığa çevirdi ve bu kitaplığı Istanbul Belediyesine armağan etti. Son kertede olumlu ve güzel bir davranış. Taksim'deki Atatürk Kitaplığı Vehbi Koç'un armağanıdır. Bu kitaplığın açılışında ben de bulunmuştum. Konuşmacılar, devletin yapamadığını Vehbi Koç'un yaptığını söyleyerek, onu övüyorlardı. Oysa ben aynı düşüncede değildim.

Sık sık gazetelerde şu biçimde boşanma haberleri okuruz. Bir kadın, boşanmak için kocasını mahkemeye vermiştir. Yargıç boşanma gerekçesini sorar. Kadın yanıtlar:

– Efendim, kocam kocalık görevini yerine getiremiyor.

Akan sular durur ve kadın kocasından boşanır. Bir koca iktidarsız olur da kocalık görevini yapamazsa, bu görevi ya komşu erkekler ya yakın aile dostları yerine getirir yada kadın kocasından boşanır.

Devlet de işte böyledir; bunun için de adı bile iktidardır. İktidarsız kocanın kocalık görevini nasıl başka erkekler yaparsa, iktidar olan devlet de devlet olmak görevini yapamazsa, onun bu görevini özel girişimciler, özel kişiler yapar. İşte buyüzden ben, Vehbi Koç'un yada başka bir zenginin parayı bastırıp bana iyilik yapmasını, genel kitaplık kurmasını yada başka bir iyilik kurumu kurmasını istemem. Devlet, devletliğini, özel girişimciler de özel işlerini yapmalıdırlar. Ne zaman bir kişi okul yaptırsa, devlet nerde diye sorarım. Çünkü ben, halkçı bir devletimin olmasını, görevini yapmasını, beni şuna buna gereksindirmemesini ve ben bir yurttaş olarak bana iyilik yapan zenginlerin minneti altına girmemeyi istiyorum. Ama görüyorum ki günden güne küçülen devlet gitgide küçüle küçüle yok olmaktadır.

Sıvas olaylarında, Sıvas'ta devletin olmadığına özkendimiz tanık olduk. Bu yazıyı, Torbalı'ya gitmek için yola çıkmak üzereyken yazıyorum. Bakalım, göreceğiz. Torbalı'da devlet var

mı, yok mu. Çünkü, devletin temsilcisi Torbalı Kaymakamı, Demokrasi ve Gülmece açıkoturumunu, can ve mal güvenliğini koruyamayacağı gerekçesiyle yasaklamakla, Torbalı'da devletin olmadığını önceden ilan etmiş oldu. Ben bu sabah (dün) Torbalı'ya gidiyorum. Orda göreceğiz, Sıvas'ta olduğu gibi orda da devlet yok mu? Yoksa, malımızı ve canımızı korumak için Torbalı'da bir özel kaymakamlık mı kurmak gerekecek? Torbalı'da da Sıvas'ta olduğu gibi, devlet, gericilere, bağnazlara, yobazlara, köktencilere teslim edilmiş mi? Yaşayacağız ve göreceğiz.

1 Eylül 1993

Torbalı'da Yeni Bişey Yok

Devlet yetkilileri ne denli üzülmüşlerdir kimbilir. Üç gün süren Torbalı Kültür Şenliğinde polisiye hiçbir olay olmadı. Torbalı, Torbalı olalıberi göklerinde asker yada polis yada sivil helikopteri görmemiş olan Torbalılılar, üç gün süren şenlik boyunca içi silah yüklü polis helikopteri görünce şaştılar ve daha çok da kızdılar. "Sayenizde helikopter gördük" diyerek bana alayla teşekkür eden Torbalılılar da oldu. Bu helikopter Torbalılılar kültür şenliği sırasında birbirlerinin mallarını çalarlar, yağmalarlar ve birbirlerinin canına kıyarlar, birbirlerini boğarlar, bıçaklarlar, kurşunlarlarsa, şenliğe çağrılı gelen konukların üstlerine benzin döküp yakarlarsa, devletin emriyle gökten halkın üstüne kurşun yağdırıp düzeni ve barışı sağlayacaktı. Ben konuşmalarımla her ne denli Torbalılıları kışkırttımsa da, Torbalılılar benim sözlerime aldırmayıp devletin silah zoruyla barışı koruma görevine engel oldular. Bu davranışlarıyla Torbalılılar, mal ve can güvenliği bakımından Aziz Nesin'in bulunacağı paneli belirsiz bir tarihe erteleyerek yasaklamış bulunan devletin temsilcisi ilçe kaymakamına, dolayısıyla devlete karşı gelmiş, başkaldırmış oldular.

Açıkça görülüyor ki, asıl kışkırtıcı olan devlettir. Sıvas'ta da böyle olmuştur. Doğrudan ve dolaylı olarak devletin kışkırtması olmasaydı, Sıvas faciasını yaşamayacaktık. Sünnilerle Aleviler arasında hiçbir çatışma yoktur. Sıvas faciasını Aziz Nesin'in kışkırtıcı konuşması yaratmıştır diyen devlet şimdi de köylülere silah dağıtarak Alevi-Sünni çatışmasını kışkırtmaktadır.

İşte bugün (5 Eylül) Torbalı'yı herzaman olduğu gibi barış ve kardeşlik içinde bırakarak dönüyoruz. Dün yasaklanmış olan açıkoturumu da yaptık. Kaymakamın umduğu ve umut ettiği gibi, hiç de kıyamet kopmadı. Devlet bizi yalan söylemeye, yalancılığa zorlamıştı. Müslümanların buluşu olan "hile-i şer'iyye"ler gibi bir kitabına uydurma yolu bularak, bu yaptığımızın bir açıkoturum olmayıp bir basın toplantısı olduğu

yalanını uydurduk. Sanırım ki devlet, bizi zorladığı yalancılığımızdan memnun kalmıştır. Bu memnunluğu uzun sürmemiş olmalıdır. Çünkü toplantının sonunda, bu toplantının hiç de basın toplantısı olmayıp, bal gibi, devletin yasakladığı açıkoturum olduğunu söyledim.

Yaşadığım çağın her zamanında, Türkiye'yi hem kendi gözümüzde, hem yabancıların gözünde aşağılamak için ve çağcıllık dışı göstermek için devletten aylık alan devlet görevlileri olmuştur. Kendilerine sorarsanız devleti, milleti sevdiklerini ve bizi ve bizim gibilerin de devlete karşı gelen vatan hainleri olduğumuzu söyleyeceklerdir. Ortada, bilmeden ve istemeden, hatta haberleri bile olmadan vatan hainlerinin, vatanı ve devleti aşağılayanların bulunduğu kesin. Ama bunların kimler olduklarına karar vermek sizin (okurların) hakkınızdır.

"Demokrasi ve Gülmece" panelini yasaklayanın gerçekte Torbalı Kaymakamı ve Emniyet Müdürü olmadığını, bu zavallıların emre uymak zorunda olan emir kulları olduğunu söyleyenler bile var. Olabilir. Her buyruğa uyulur mu, uyulmaz mı, hangisine uyulur, hangisine uyulmaz, bu kendilerinin bilmesi gereken bir iştir. Benim bileceğim ve bildiğim şudur: Avukatıma şunu danışacağım; bütün kamuoyuna beni suçlu göstererek yalan söyleyen İçişleri Bakanıyla, yasadışı buyruk veren Torbalı Kaymakamını, dava etmek hakkım var mı, yok mu? Böyle bir hakkım varsa, ikisi için de davacı olacağım. Bir aydının, özellikle bir yazarın başat görevi, yurttaşlarına örnek olmaktır.

Yurttaşlarım! O denli yasadışı davranışlara, yasaları yapmak, yürütmek ve uygulamakla görevli ve yükümlü olanların o denli haksızlıklarına uğruyoruz ki, bütün bunlara başkaldırmak, mahkemelerde hakkımızı aramak, yurttaşlık görevimizdir. Hakkımızı arayacağımız ister Cumhurbaşkanı (Evren gibi), ister Başbakan, ister bakan olsun, isterse Torbalı Kaymakamı... Haydi bakalım, alın elinize kalemi, önünüze kâğıdı, dava dilekçelerinizi yazmaya başlayın!

Ben işte sizlere bunu anlatabilmek için, bir kaymakamın koyduğu yasadışı bir yasağı çiğneyerek Torbalı'ya geldim.

7 Eylül 1993

Halkın Devlete Verdiği Ders

Sıvas olayları 2 Temmuz'da patlar patlamaz Cumhurbaşkanı'nın ilk tepkisi şu oldu: "Bu olaylar, Sünni-Alevi çatışması değildir!"

Bu yanlış ve çok ivedi yargı, Sünni-Alevi çatışması olmaması iyi dileğinden ileri geliyordu. Sıvas olaylarının Sünni-Alevi çatışması olduğunu, yani doğruyu söylemek, sanki böyle bir çatışmanın olmasını önceden istemek, hatta böyle bir çatışmayı kışkırtmak diye algılanıyordu.

2 Temmuz'daki Sıvas olaylarının bir Sünni-Alevi çatışması olmadığını Başbakan da, başka bakanlar da söyledi. Bu sorumlu ve yetkili kişiler, "Sıvas olaylarının nedeni Sünni-Alevi çatışması değildir de nedir?" sorusunu, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve genelde partili politikacılar, İçişleri Bakanının yalanına uyarak "Aziz Nesin'in Müslümanları kışkırtıcı konuşmasıdır!" diye yanıtladılar.

Sıvas olayları olurken, bu olayları önlemek için hiç önlem almayan, yardım edin seslerine yanıt vermeyen, olayları önlemek için asker, polis, jandarma göndermeyen bu devlet yetkililerinin, hemen olayların olduğu günün akşamı iki büyük buluşları oldu:

1. Sıvas olayları, Sünni-Alevi çatışması değildir!
2. Sıvas olaylarının nedeni, Aziz Nesin'in Sıvas Müslümanlarını kışkırtıcı konuşmasıdır.

Biriki günlük gecikmeyle, iletişim araçlarının da yardımıyla kafası karışan kamuoyunun aklı başına gelir gibi oldu. Bu bir Sünni-Alevi çatışması değilse, Sıvaslı Alevi şairlerin ortaklaşa simgesi olan Şairler Anıtı niçin yıkılmış, ip bağlanarak sürüklenmişti? Niçin Atatürk'ün büstü parçalanmıştı? Ve niçin Cumhurbaşkanı'nın, Başbakan'ın ve devlet yetkililerinin ilk aklına gelen ve ilk söyledikleri söz, Sıvas olayları nedeninin Sünni-Alevi çatışması olmadığıydı? Çünkü bu olaylar, sürekli olarak kışkırtılan bitakım bağnaz Sünnilerin dolaylı olarak Alevilere

saldırışıydı. Bu, yeni bir olay değil, tarihsel bir düşmanlığın süreğiydi. Daha on beş yıl önceki yine Sıvas'ta geçen Sünni-Alevi çatışması, Kahramanmaraş'taki Alevi kıyımı unutulmamıştı. Sıvas olaylarının başat nedeni, bu tarihsel sevgisizlikti.

"Bu olayların nedeni, Sünni-Alevi çatışması değildir" demek, kafasını kuma sokan devekuşu görüşüdür.

Bu durumda yapılması gereken, bu tarihsel ve toplumsal sevgisizliğin ortadan kaldırılması için çalışmaktır. Bu, haybeden bir iş değil, toplumbilimin de yardımıyla yapılacak ciddi ve bilimsel iştir. Oysa bizim başımızdaki devlet yetkilileri ne yapıyor? Sünni köylülere kendilerini savunmak için silah dağıtıyor. Bu silahlar ne amaçla ve kime karşı kullanılacak? Silah verilmek istenen köylü, silahları almak istemiyor, almıyor. Böylece halk, devlete ders veriyor. Rakı şişede durduğu gibi durmaz, silah da asıldığı yerde durduğu gibi durmaz. Köylüye silah vermenin hiçbir yararı ve anlamı yoktur. Güneydoğu'daki koruculardan hiç mi ders alınmadı? Bu hükümet ne yapmak istiyor?

9 Eylül 1993

ORDU VE SİLAH ÜSTÜNE

"Kendi Silahını Kendin Yap!" mı, Yapma mı?

Biliyorum, tabu konulardan biri bu. Yani tartışılamaz bir konudur. İki türlü tabu vardır. Yasalarla konmuş tabular, bir de kamuoyunun inandırılarak yada kandırılarak toplumun kendi kendine koyduğu tabular. Silah, asker, ordu gibi tabular, her iki biçimde, yani hem yasalarla, hem kamuoyunca dokunulmazlık kazanmış tabulardır. Buyüzden de, dava konusu bir adli olay patlak vermedikçe bu konular iletişim araçlarında (gazete, radyo ve TV'de) tartışılamaz, yorumlanamaz. Bu konularda herkes kendisini "en yurtsever, başka yurtsever yok!" sanmakta ve bu aldatmacaya kendini inandırmaktadır. Hemen hemen hiçkimsenin bu konuda aykırı düşünceye dayancası yoktur.

"Kendi silahını kendin yap!", "kendi uçağını kendin yap!" gibi sloganlar (savsözler) son yıllarda çok tutmuş ve halkımız bu savsözleri benimsemiştir. Benim "kendi silahını, uçağını kendin yap!" konusunda kimi kuşkularım var. Bunların doğruluğu yada yanlışlığı elbet tartışılabilir. Ama ne olursa olsun tartışılması, bu konuda aykırı düşüncelere de yer verilmesi gerekir. Çünkü, kendi silahımızı, kendi uçağımızı kendimiz yapmak için trilyonlar harcanmaktadır.

Biz buna benzer durumu 2. Dünya Savaşında yaşadık. Alman Nazi ordularının Trakya'dan ve Sovyet ordularının da doğudan (Kars'tan) saldırma olasılığı vardı. Buna karşı Trakya'da Çakmak hattı denilen ve Kars'ta da Müstahkem Mevkide savunma hatları kurmuştuk. Bu savunma hatlarında demirli betondan yüzlerce kazamat, makineli tüfek yuvaları, sonraları da Zonguldak'ta kömür madenlerini korumak için mevziler yapmıştık. Ben o sıra en küçük rütbeli subaydım ve bu üç yerde de görev almıştım. Yaptığımız demirli beton silah mevzilerinin hiçbir işe yaramayacağına inanıyordum. Ama bunu bir üsteğmen olarak kimseye söyleyemezdim, söylesem de beni kim dinlerdi? Daha da kötüsü, doğruluğuna ve yararına inanmadığım bu işlerin taslak projelerini yapan ve arazide uygulayanlar-

dan biriydim. Bunların işe yaramayacakları açık ve ortadaydı. Fransa'nın doğusundaki, dünyanın en güçlü savunma hattı sayılan (sanılan) Majino hattı, düşmana ateş bile edemeden çökmüştü. Nazi ordusu, Majino hattına uğramadan tanklarıyla, hava birlikleriyle Fransa'ya başka yoldan (Belçika'dan) girmiş ve o salt demirli betondan değil, çelikten inşa edilmiş, mermileri yerin altından çelik asansörlerle çıkarılan Majino hattı, Alman ordusuna teslim olmaktan başka bir işe yaramamış ve bizler iki yıl boyunca subay olarak istihkâm okulunda Majino hattındaki topların, tüfeklerin çaplarını, yivlerini, setlerini okuyup ezberlemiştik ve bunların kaç milim olduğunu bilmeyeni Yüzbaşı Tacettin sınıfta bırakırdı. Ve okuduğumuz tahkimat kitabı Fransızca'dan tıpkı çeviriydi. Bugün Trakya'ya giderseniz, yol üstlerine devrilmiş fil yada gergedan cesetleri gibi, hiçbir işe yaramayan beton yığınlarını hâlâ görürsünüz.

Başta İsmet Paşa, sonra zamanın Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak olmak üzere yönetimdeki sağduyulu insanlar sayesinde savaşa girmekten kurtulduk. Kurtulduk ama, şimdikinden çok daha yoksul olan o zamanki bütçemizden, boşu boşuna ne paralar ödedik. Türkiye'nin ilk bütçe açığı, savaştan sonra ABD'nin kucağına düşmemiz, o zamandan başlamıştır. O dönemde bu yanlışa karşı gelen, bunu eleştiren tek kişi anımsamıyorum. Şimdi de, kendi silahını, kendi uçağını kendin yap kampanyasını eleştiren, yanlış bulan kimse görmüyorum.

Hiç düşünmeden ağzımızdan en kolay çıkan söz olan "vatan haini" damgasını vurmaya kalkışanlar olabilir –o damga vurulsa da umurumda değil–, ben "kendi silahını kendin yap!"maya temelden karşıyım. Sık sık olduğu gibi, bu yargımdan dolayı da dişlerini gıcırdatanlar olabilir. Ama sorun bana ve kendinize, bir yurttaş "kendi silahını, uçağını kendin yap!" kampanyasına niçin karşı olur diye.

Lütfen yarın da bizi izlemeyi sürdürün!

25 Temmuz 1993

Kendi Silahımızı Kendimiz Yaparsak

Kendi silahımızı kendimiz yapmamız bize çok çekici geliyor. Bunun haklı görünen gerekçeleri de var. 12 Eylül'ün Başbakanı Bülend Ulusu, Mustafa Ekmekçi'nin de tanık olduğu bir konuşmamızda, Türkiye'nin düşmanlarla çevrili, hatta kuşatılmış olduğunu söylemiş ve bütün komşularımızla, komşu olmayan düşmanlarımızı saymıştı. Ben de,

– Bitanesini unuttunuz efendim... demiştim.

Hangisi olduğunu sormuştu. Ben de söylemiştim:

– ABD...

– Evet, demişti. İsrail aracılığıyla o da...

Konuşmamızın ana konusu bu olmadığı için sözü uzatmamıştım. Diplomatça konuşmak gerekir. Türk düşmanlığı demesek bile, hemen hemen bütün dünyada haklı yada haksız, gizli yada açık bir Türk yada Türkiye sevmezliği olduğu bir gerçektir. Bu durum karşısında Türkiye kendisini silahlanmak durumunda, hatta zorunda duyumsamaktadır. Türkiye, kendi silahını kendisi yapamıyorsa, ister istemez kullanmak zorunda kalacağı silahları dışardan almak zorunda kalacaktır.

Çok yakın tarihimizi bile unutmadıksa, İsmet Paşanın son Başbakanlığı sırasında Türk ordusunun Kıbrıs'a çıkarma yapmak için bütün hazırlıklarını yapmış, hatta tamamlamış olduğunu anımsayacaksınız. Ama yine de, Bülent Ecevit'in Başbakanlığına dek (1974) Kıbrıs'a Türk askeri çıkarılamadı.

İsmet Paşa zamanında niçin Türk askeri Kıbrıs'a çıkarılamamıştı? Çünkü büyük dostumuz ABD buna izin vermemişti. İsmet Paşaya, "NATO hizmetinde kullanılmak üzere ve o koşulla Türkiye'ye verdiğimiz silahları Kıbrıs çıkarmasında kullanamazsınız!" demiş ve Türkiye Kıbrıs çıkarmasını yapamamıştır. Yapamamıştı ama, o zamanın gazetelerindeki boy boy resimlerde de gördüğümüze göre, Kıbrıs'a çıkarmada kullanacağımız uçak bombalarının ve top mermilerinin üzerine yağlı beyaz boya ve kireçle ve en çirkin yazımızla en ağza alınmayacak ana avrat

sövgüleri yazarak, bağımsız olamamanın kızgınlığını biraz olsun serinletmiştik. Hatta İsmet Paşa, Kurtuluş Savaşımızdan arta kalmış coşkusuyla, ABD'ye yaptığı geziden dönerken,

– Başka bir dünya kurulur, Türkiye de orda yerini alır! demişti.

Paşa'nın dediği çıktı. Gerçekten, artık Birinci, İkinci, Üçüncü Dünya yok, Tanrısı emperyalizm olan tek bir dünya ve yeni dünya düzeni var şimdi.

İşte Türkiye'nin, "Kendi Silahını Kendin Yap!" politikası, ABD'nin salt NATO hizmeti için verilmiş silahları Kıbrıs'ta kullanmamızı yasaklamasıyla başlamıştır. "Değil mi ki, siz verdiniz diye kendi silahlarımı bana kullandırmıyorsunuz, öyleyse ben de kendi silahlarımı kendim yaparım."

Bu olayda Türkiye'nin ulusal onuru ağır biçimde kırıldığı için, kendi silahımızı kendimiz yapalım düşüncesi Türk insanına çok çekici gelmiştir. Bana öyle geliyor ki, Türkiye'nin düşmanı denilen ülkeler nereleriyse, işte o ülkeleri yönetenler Türkiye'nin kendi silahını kendin yap kararına çok sevinmişlerdir. Çünkü bütçesini iflasa götürmek, faizlerini bile ödemekte zorluklar çektiğimiz dış borçlarımızı daha da artırmak, şimdi olduğumuzdan daha da çok dışa bağımlı olmak, Türkiye ekonomisinin büsbütün çökmesi için, bundan daha iyi bir umar bulunamazdı.

Ben kesin olarak kendi silahımızı kendimiz yapmayalım yada yapalım, demiyorum. Ben bu konu üzerinde düşünelim, diyorum. Bana denilebilir ki, konunun uzmanı olan yetkililer, yani büyüklerimiz elbet düşünmüşlerdir, hem de bizim yerimize de düşünmüşlerdir. Hatta denilebilir ki, bizim yerimize en doğruyu düşünsünler diye oy verip onları seçtik ve bu iş için, onlara dünya kadar aylık veriyoruz.

Onların görevi, bizim yerimize "memleketin âli menfaatleri"ni düşünmek. Büyüklerimizin düşündüklerine inanıyorum. Ama küçüklerimizin de, hepimizin de düşünmemizi salık veriyorum.

Bana öyle geliyor ki, hatta kesinlikle inanıyorum ki, kendi silahımızı kendimiz yaparsak, bu silahlar İkinci Dünya Savaşın-

da boşu boşuna yaptığımız sınırlarımızdaki demirli betondan silah yuvaları gibi bizi yoksullaştırmaktan, bizi daha çok borçlandırmaktan başka hiçbir işimize yaramayacaktır.

Kıbrıs çıkarması girişimimizde "verdiğim silahları benim amacımın dışında kullanamazsın" diyen ABD bugün de o yöntemi kullanıyor. Amerika, beşi süper olmak üzere 27 tane (Cobra) Kobra helikopteriyle 50 tane A-10 uçağı vermeye söz vermişken, şimdi sözünden kaytarıyor. Kongre'de bu işin askıya alındığını "herşeyin yolunda gitmesi" koşuluyla belki 1994 yılının ortalarında verilebileceğini söylüyorlar. İlginç olan, aynı silahların Yunanistan'a da verileceği vaadidir.

Yıllarca önce Cenap Şahabettin, "Bârika-i hakikat müsademe-i efkârdan doğar", düşüncelerin çarpışmasından doğrunun yıldırımı doğar, demiş. Ben de bu sözü bugün yineliyor, doğruyu bulmak için tartışalım, diyorum.

Lütfen, bizi izlemeyi sürdürünüz!

26 Temmuz 1993

Niçin Kendi Silahımızı Kendimiz Yapmayalım?

Kendi silahımızı kendimizin yapmamamızın biçok nedenleri sayılabilir. Ama şu üçü, başat nedendir.

1- Kendi silahımızı kendimiz yaparsak, daha çok bağımsız olacağımız sanılıyor. Oysa tam tersine, daha çok bağımlı olacağız. Çünkü, silah deyince, salt Kırıkkale yapımı tabanca ve tüfekleri yada Giresun yapımı kaçak tabancaları anlamamalıyız. Kaldı ki, tabanca ve tüfeklerin dışalımını özgür bırakmak zorunda kaldıktan sonra, kendi yaptığımız bu tabanca ve tüfeklerin satışı azalmış, yurttaşlarımız daha çok dışalımla yada kaçak gelen ve daha da pahalı olan tabanca ve tüfekleri satın almayı yeğlemişlerdir. Bugün çağcıl silahlar, biçok ayrı silah sanayiinin ürünü olan parçaların birleştirilip bütünleşmesiyle ancak ortaya çıkar, çok karmaşıktır. Bir tankın, bir uçağın, bir denizaltının yüzde kırkını, yüzde doksanını, hatta yüzde doksan dokuzunu Türkiye'de yapmak, o silahın Türkiye'de yapılmış olduğu demek değildir. Çünkü, bizde olmayan yada bizim yapamadığımız yüzde birlik parça olmayınca o silah işlemez. Bu iş, kağnı arabasında öküzün kırılan boyunduruğunu iple bağlamaya benzemez. Örneğin Kıbrıs çıkarması için, verdikleri silahların kullanılmasına izin vermeyenler, şimdi de Kobra (Cobra) helikopterleri ve A-10 uçakları vermeyi ilişkilerimizde "herşeyin yolunda gitmesi" koşuluna bağlayanların kendi yaptığımız silahların tam bize gerektiği zaman, o bizim yapamadığımız yüzde birlik parçayı vereceklerinden kuşkuluyum. Bunun güvencesini kim verebilir? Bu durum da bizi, ulusal bağımsızlığımızın ne kadarı kaldıysa, ondan da ödün vermeye zorlar. Kendi silahımızı kendimiz yapmamız, kendin pişir kendin ye gibi, pişirilecek olanın her gereci bizde bulunan bişey değildir.

2- Kendi silahımızı kendimiz yapmamız için, trilyonluk silah fabrikaları kurmamız gerekir. Diyelim "Eminönü'nde dilenip Yenicami'de sadaka vermek" denildiği gibi, 60 milyar

dolara yakın dış borcumuzu 160 milyara çıkarıp, silah fabrikaları kurduk ve başka ülkelerden parçalar almaya gereksinmeden, bütünüyle silahları biz yapıyoruz. Sonra? Bu silahlar ne olacak? Ne yapacağız bu silahları? Fabrika denilen şey boyuna üretir, üretmek ve her yıl artarak üretmek zorundadır. Fabrikanın çıkardığı silahları ne yapacağız? Nasıl olsa düşmanlarımız var, savaşırız, denilebilir. Bizim elimizde silah, düşmanımızın eli armut mu devşiriyor? Nasıl olsa, bütün savaşlar gibi, savaş bigün durur ama kurduğumuz silah fabrikaları durmaz. O zaman silah fabrikaları kurmuş olan ülkelerin, silahlarına ne yaptığına bakalım. Onlar silahlarını dışarıya satıyor. Allah, din savaşlarını, ırkçılık ve millîyetçilik savaşlarını eksik etmesin! 16. yüzyıldan bu yana tarihinde hiç savaşmamış olan barış ülkesi İsviçre'de bile, çıkardığı silahları dışarıya satmak için silah fabrikaları olduğunu, Körfez savaşı sırasında Türkiye'ye silah ambargosu koyunca öğrendik. İrangate rezilliğinde de, ABD'nin can düşmanı İran'a uçakla silah kaçırdığını, aynı uçakla İran'dan da Yahudileri İsrail'e kaçırmış olduğunu öğrenmedik mi? Peki, biz fabrikalarımızın yapacağı silahları kime satacağız? Bizden kim silah alır? Alsa bile, silah pazarlarını paylaşmış olan barışçı ülkeler, bize o pazarda bir kıçlık olsun tezgâh yeri verirler mi? Silah ticareti, gizli yada açık yollarla tümüyle kaçakçılığa dayanan bir iştir.

3- En ileri teknolojinin en hızlı uygulandığı alan silah endüstrisidir. Örneğin bir fotograf makinesindeki, bir fotokopideki, bir bilgisayardaki değişim ve gelişim hızını düşünün. Biriki ay önce alınmış bir teknolojik aracın, bugün modası geçmiş oluyor ve artık işe yaramıyor. Bizim kurduğumuz ve kuracağımız – daha doğrusu kurduracağımız – silah fabrikalarını, işe yaramaz olunca ne yapacağız? Silah fabrikaları çimento yada şeker fabrikalarına dönüştürülemez ki...

Romanya'yı dışarıya on para borçsuz olarak bırakıp, kendi halkı tarafından zorla öbür dünyaya gönderilen diktatör Çavuşesku'nun başına gelenleri unutmayalım. Biyandan dış borçları ödemiş, biyandan ağır endüstriye ve silah endüstrisine hız vermişti. Sonuç: Yenileştiremediği eski teknolojiyle yapılmış

traktör ve tankları satamamış ve fabrikalarda biriken bu demir cesetler yüzünden Romanya halkı büyük sıkıntıya düşmüş, Çavuşesku ve eşi de canlarından olmuştu.

İşte bu ve daha başka nedenlerle, "Kendi silahımızı kendimiz yapalım"dan yana değilim. Önce yapamayız, yapsak da kullanamayız ve de satamayız ve de silahlar turşusunu kurmak için yapılmaz.

İlgililer ve yetkililer ve özellikle uzmanlar, bütün bunları daha ince ayrıntılarına dek biliyorlardır elbet. Biliyorlardır da, niçin hâlâ "Kendi silahımızı kendimiz yapalım!" denilip duruyor?

27 Temmuz 1993

Şah'ın Ordusu

Şah Rıza'nın kendine göre iki büyük dayanağı vardı. Bu iki büyük dayanak Şah'ın güvenceleri. Biri İran ordusu, biri de imamlardı. İran ordusuna niçin güveniyordu? Çünkü Şah, ordusuna İran halkının hayal bile edemeyeceği büyük bir ayrıcalık tanımıştı. Aynı düzeyde okullardan yetişmiş devlet memurları içinde en yüksek aylığı subaylar alıyordu. Subayların yaşam düzeyleri halkın, sivillerin yaşam düzeyinden inanılamayacak ölçüde yüksekti. Kısacası ordu kendi halkından ayrılmış ve kopmuştu. Biçok yüksek rütbeli subaylar, biyandan da ticaret işleri yaparak emekliliğe geçişe hazırlanıyordu. Emeklilik çok çekiciydi subaylar için. Yüksek rütbeli subaylar emekli olduklarında, askerliklerinde aldıklarından daha çok aylık alıyorlardı. Buyüzden yüksek rütbeliler arasında daha askerken, özel şirketlerin, resmî ve yarı resmî kurumların yönetim kurullarında üye olanlar vardı.

Şah, imamlarına da güveniyordu. Çünkü, orduda olduğunun tersine imamlar arasında ayrılık, parçalanma vardı. Ayrı bölgelerde ayrı imamlar vardı ve Şah para yağmuruyla imamlar arasındaki ayrılığı daha da kışkırtıp imamların bölünmelerini sağlıyordu.

Şah'ın bu politikasıyla ordu günden güne aristokratlaşırken, imamlar Humeyni'nin önderliğinde toparlanıp birleşmeye başladılar. Humeyni'nin en büyük yardımcısı İranlı komünistlerdi. İranlı komünistlere göre Humeyni, Şah'a ve ABD'ye karşı olduğuna göre onunla işbirliği yapılabilirdi. İmamlar çoğunlukta ve etkiliydi. Enayi ve zavallı İran komünistlerine göre imamların yardımıyla Şah'ı devirdikten sonra, imamları saf dışı etmek kolaydı. Türkiye'deki solcular arasında bile emperyalizme düşman sanılan Humeyni'nin kocaman resimlerini çalışma odalarının duvarlarına asanlar oldu. Sonunda Humeyni, Şah'ı kovdu, iktidarı aldı ve İran'daki komünistleri tüketene dek kırdı, kaçabilenler canını zor kurtardı. (Türkiye'de de Türk

Ceza Yasasındaki 141 ve 142. Maddelerin kaldırılması kampanyasında, özgürlük adına ve denge kurmak için sağcılarla birlikte, 163. Maddenin de kaldırılmasını isteyen ve bunu başaran solcuların, sosyal demokratların, demokrat ve ilericilerin kulağı çınlasın.)

Humeyni iktidara gelir gelmez ilk işi, Şah'ın dayanağı olan İran ordusunu dağıtmak, parçalamak oldu. Humeyni, ordu aristokrasisini temizledi. İran halkı da bundan memnundu. Ancak, mollalar iktidarı, bişeyi hesap etmemişti: En büyük düşmanı olan Iraklı Saddam'ı. Petrol zengini Irak, daha doğrusu tek başına Irak demek olan Saddam, yıllardanberi silahlanıyordu. Nasıl rakı şişede durduğu gibi durmazsa, bu silahlar da depolarda, cephaneliklerde durduğu gibi durmaz. Saddam, kesinlikle herhangi biyere saldıracaktı, neresi olursa, neresini gözüne kestirirse, neresini dişine göre bulursa... Suriye olabilirdi, İsrail olabilirdi. O zamanlar Kuveyt'e saldıracağı benim de hesabımda yoktu.

İşte komşusu İran! Hazır, ordusunu dağıtmış, gel beni ye diye Saddam'ı bekliyor. Irak ordusu subayları ve komutanları dağıtılmış İran'a saldırdı. Bu saldırının hiçbir haklı görülecek gerekçesi yoktu. İki İslam ülkesindeki bu savaş yedi yıl sürdü. Savaşı çıkaran Saddam bişeyi hesap edememişti; ordusundaki Arap askerlerinin psikolojisini ve İranlı askerlerin psikolojisini... Irak ordusunun askerleri göğüs göğüse sıcak savaşa dayanıklı değildi. Uzun menzilli, uzaktanatar silahlarına, askerlerinden daha çok güvenmişti Saddam. Fanatik İran ordusu ise, tam tersine...

İlginç olan şudur. Irak, Kuveyt'e saldırır saldırmaz kuyruğuna başka ulus askerlerini de katarak savaşa karışan ABD'den, yedi yıl süren Irak-İran Savaşında hiçbir ses çıkmadı; ne ABD'den, ne başka ülkelerden, ne de Birleşmiş Milletler'den...

Ben bunları niçin yazıyorum? Bana ne İran ordusundan, Irak ordusundan... Hiçbiri bana ne değil. Ama beni, hâlâ bir tabu olarak süren Türk ordusu ilgilendiriyor hepsinden daha çok.

Lütfen bizi izlemeyi sürdürün.

15 Ağustos 1993

Ek:

Bu iki İslam ülkesinin savaşında şehit olanlardan hangi yanın askerlerinin cennete gittikleri, İslamcı bir tefsir (yorum) konusuysa da, böyle bir yorum yapılmamıştır.

Ordunun Halka, Halkın Orduya Yabancılaşması

İkinci Dünya Savaşı sırasında Kars Müstahkem Mevkiinde üsteğmen olarak görevliydim. Millî Şefimiz İsmet İnönü çıktığı yurt gezisinde Kars'a da uğramıştı. O zamanlar Ankara'dakinden başka dahaca Orduevleri denilen olağanüstü lüks yapılar yoktu, "askerî mahfel" yada kısaca "mahfel" denilen subayların buluştuğu yerler vardı. Bütün ulus tümden yoksulduk. Koç'lar, Sabancı'lar ve benzerleri o yoksulluk yıllarında yeni yeni palazlanmaya başlamıştı. Türkiye'yi savaşa sokmamış olan Millî Şef İsmet Paşa, o dönemde seviliyordu. İsmet Paşa sevmezliği, sonradan başlamıştı. İsmet Paşa, Kars Askerî mahfelinde altın sözlerinden birini söylemişti. Sözcükler tıpatıp belleğimde değil ama Paşa'nın şu dediklerinin anlamını elliiki yıldır unutamıyorum: "Memleketimizde ençok sıkıntı çekenler iki ordudur; eğitim ordumuzla asker ordumuz. Bu iki ordunun durumu düzeltilmelidir."

Bu sözler bizi çok sevindirmişti, durumumuz düzelecek diye seviniyorduk. O zamanki asker durumumuza bir örnek vereyim. Dahaca Çorçil (Churchill) adı verdiğimiz İngiliz ve Ruzvelt (Roosevelt) adı taktığımız Amerikan ayakkabıları gelmemişti. Eksi 30 derece soğukta askerlere ham deriden çarık vermemiz bildirilmişti. Bu çarıkların miadı onbeş gündü. Ama arkadan yeni çarıklar gelmediğinden erler bu çarıkları bir, birbuçuk, hatta iki ay giymişlerdi. Sanırım bu örnek bile ordunun durumunu anlatmaya yeter. Asker ordusunun durumu 27 Mayıs 1960'a dek düzelmedi. Eğitim ordusunun durumuysa hiç düzelmedi. Hatta 27 Mayısçılardan Orhan Erkanlı kendisiyle yapılan bir röportajda, ev sahiplerinin ödeyemez diye subaylara evlerini kiraya vermek istemediklerini, ayakkabılarının tabanına pençe vurdurmak zorunda kaldıklarını söylüyordu ve 27 Mayıs darbesinin gerçek nedeni de buydu.

27 Mayıs darbesinden sonra Türk ordusu bu durumdan kurtarıldı. Ne yazık ki, Türk ordusunun kendi halkından her bakımdan ayrılması da o tarihte başladı. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yoksullaşmış bütçesine yardım için halk nişan yüzüklerini, altınlarını bile askerlere bağışladı. Ben bile, uluslararası bir yarışmada kazandığım Altın Palmiye'mi, altı ay sonra beni tutuklayacak olan 27 Mayısçılara teslim etmiştim, bütçemize bir küçücük katkı olur diye. Tam o sırada, emekliye ayrılan subaylar için Istanbul'un Gayrettepe'sinde evler yaptırılmıştı. Halk, bu bağış aptallığını çabuk anlayarak, bu evlerin yapıldığı yere, Alyans Mahallesi, Yüzük Mahallesi adını takmıştı.

Askerle sivilin, orduyla halkın arası gittikçe açıldı; ordu kendi ulusundan gittikçe uzaklaştı. 12 Eylül askerî darbesinden sonra bu uzaklaşma varabileceği en son yere vardı. Aynı düzeyde öğrenim görmüş subay, sivilden daha çok aylık alıyor, ayrıca ordunun hertürlü olanaklarından –sayılamayacak kadar çok– yararlanıyordu.

Kenan Evren, zorla ulusun başına geçer geçmez. DİSK işçilerinin alın teriyle emeklerinden ayırdıkları paralarla Burhaniye'nin Ören kıyısında yaptırdıkları işçi dinlenme evlerine gözünü dikmiş ve burasını kanunsuz olarak işçinin elinden aldığı gibi, bu yerleri halka işçinin çaldığı biyermiş gibi gösteriyordu.

Evren, Türk insanını aptal ve kör yerine koyuyordu. Sanki bu insanlar Harbiye'ye dikilmiş ve Millî Savunma Bakanlığının bütçesinden yapılmış beş yıldızlı bir askerî otel olan Ordu Evi'ni görmüyorlardı. Salt Istanbul'da böyle beş yıldızlı askerî otel olarak kullanılan 9 Orduevi var. Türkiye'nin nerelerinde, ne sayıda orduevinin bulunduğunu bilmiyorum. Ama heryerde gördüğüm orduevleri, o kentin öbür konutlarıyla ölçülemeyecek oranda lüks yapılardır. Örneğin Malatya'daki orduevi bunlardan biridir.

Ordumuzu, halkımızdan ayıran pekçok şey varsa da, en göze batanı orduevleridir. Bu orduevlerinde, dünyanın hiçbiyerinde bulunamayacak ucuzlukta tatlı yaşam (Dolçe Vita) sürdürülmektedir. Bu denli ucuzluğun nedenleri şudur:

Orduevlerindeki, işgörenlerin yüzde doksanı askerdir, erdir, yüzde onu sivildir. Bizim insanımız askerlik hizmeti için "vatani vazife" der. Bir askerin vatani vazife diye orduevlerinde aşçılık, garsonluk, subay eşlerine berberlik, oyun salonlarında (halk oyunları değil, kumar) hizmet görmesini, yüzme havuzlarında yardımcılık etmesini benim kafam almıyor. Bu ne biçim vatani vazifedir? Bu vatani vazifeyi yapanların bu soruyu sormadıkları sürece, bu böyle sürer gider.

Orduevlerindeki ucuzluğun nedeni, erlerin hizmette kullanılmasından başka, savunma bütçesinden orduevlerine yapılan yardımlar ve kâr oranının yüzde on gibi çok aşağı olmasıdır. Milliyet gazetesinin verdiği bilgiye göre, orduevinde fiyatlar şöyledir.

Örneğin, orduevinde süit özel odaların fiyatı 12 bin lirayken, 5 yıldızlı otellerde 3 milyon 830 bin liradan başlıyor.

Subay ve astsubay eşleri orduevinde saçlarını 10 bin liraya kestiriyor. 5 yıldızlı otellerde kalanlar bu iş için 70 bin lira ödüyor.

Orduevlerinde 20 bin lira olan bir porsiyon ızgara köfte, 5 yıldızlı otellerde 120 bin liradan yapılıyor.

Beş yıldızlı otelde 120 bin liraya yediğiniz köfteyi orduevinde 20 bin liraya, 100 bin liraya yediğiniz tavuğu 20 bin liraya yiyebilir, 105 bin liraya içtiğiniz viskiyi 14 bin, 25 bin liraya içtiğiniz kahveyi de bin liraya içebilirsiniz.

Böyle bir orduevinde kalan Genelkurmay Başkanı Güreş'in oğlu Güreş'in borcunun milyarları tuttuğu söyleniyor. Güreş'in oğlu Güreş de orduevindeki kirli çamaşırları ortaya seriyor. Cumhuriyet tarihimizde böyle bişey ilk oluyor.

Asıl sorun, ordunun halktan uzaklaşması, ordunun halka ve halkın orduya yabancılaşmasıdır.

16 Ağustos 1993

Somali'de İşimiz Ne?

Demokrat Partinin iktidara gelir gelmez gösterdiği başarılar var: Ezanın Arapçalaştırılması, hacca gidişin özgür bırakılması ve Kore Savaşının açılması... Türk halkı USA'nın kuyruğuna takılıp savaş açtığı Kore'nin nerde olduğunu bilmiyor. Şoförler Derneği Başkanı Senihi Yürüten diye bir adam, ağzından takma dişleri fırlayarak bağıra bağıra Kore Savaşına gönüllü asker topluyor. Gönüllü yazılan yazılana... Kore'yi bildiklerinden, savaşı sevdiklerinden, komünizme düşman olduklarından değil, işsiz ve parasız olduklarından... O zaman dahaca Almanya kapısı Türk işçilerine açılmamış. Kore'de savaşacak Türk gönüllülere doları USA verecek, sağ kalırlarsa kendilerine, ölürlerse ailelerine... Yani tam söylendiği gibi, askerin ölüsü de para, dirisi de para... Güney'de bir liman denilip de adı bile söylenmeyen İskenderun limanından kalkacak Amerikan gemileriyle kahramanlarımız, adını yeni duydukları Kore'ye gidip savaşacaklar. Nasıl şimdilerde bitakım açıkgözler zavallı Türk köylüsünü Almanya'ya götürüyoruz diye parasını alıp da herhangi biyerde "İşte bura Almanya!" diyerek otobüsten silkeliyorsa, o zaman da bir hergele kaptan, gemideki Türkleri denizlerde dolaştıra dolaştıra herhangibir iskeleye, örneğin Haliç'teki yemiş iskelesine "İşte Kore'ye geldiniz!" diye boşaltabilir ve bizimkiler "Yahu bu Kore'de de insanlar Türkçe konuşuyormuş!" diye şaşıp şaşıp kalırlardı.

Biliyor musunuz, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararı olmadan, Amerika'nın kararıyla ve Amerikan kararlarını Türkiye'de uygulayanların, hükümetin, daha doğrusu tek başına hükümet sayılan Adnan Menderes'in kararıyla Türkiye, Kore Savaşına girmiştir. O zaman muhalefetteki İsmet Paşa, Meclis kararı olmadan Kore Savaşına girilmesine karşı kıyametleri koparmıştır. TBMM'nin kararı alınsaydı, ne olurdu? Savaşa girmeme kararı çıkar mıydı? Hiç sanmıyorum. Çünkü, toplamı 20-30 kişi olan Barışseverler Derneğinden başka hiçbiyerden,

koca Türkiye'de herzaman olduğu gibi karşı ses çıkmamış, hiçbir tepki gösterilmemişti. Daha da ilginç olanı şudur: 27 Mayıs askerî darbesinden sonra kurulan özel Yassıada Mahkemesinde, Cumhurbaşkanı Celal Bayar'a armağan edilmiş Afgan köpeğinden, Başbakan Adnan Menderes'in kasasında bulunan kadın donuna dek herşey sorulmuştur da, niçin Büyük Meclis'in kararı alınmadan Kore'ye savaş açıldığı sorulmamış, şöyle bir geçiştirilmiştir.

Koca Türkiye'de tek karşı ses, Barışseverler Derneğinindi. Barışseverler Derneği Türk halkına soruyordu: "Kore Nere?" Ve Türk halkı neresi olduğunu bilmediği Kore'ye savaşa gitti. "Kore Nere?" diye soran yiğit Barışseverler de cezaevine...

Kore Savaşından ne kazandık? Kore'de yitirilen canlar ve orada bırakılan kollar ve bacaklar... Sevgili sınıf arkadaşım Şinasi Sükan dizinden kopan bir bacağını orada bıraktı. Sevgili sınıf arkadaşım, General Sadık Aldoğan'ın kardeşi ve gazeteci sevgili Yazgülü'nün babası Yüzbaşı Kaya, geride gencecik eşini, iki küçük kızıyla bırakarak orada can verdi. "Böyle Gelmiş Böyle Gitmez" adlı anılar kitabımın gelecek ciltlerinde geniş yer vereceğim, benim sevgili yüzbaşım, harika insan Nuri Pamir, albay rütbesiyle orada canını verdi. Tanıdığım tanımadığım daha kimler kimler...

Kore Savaşından kazancımız salt bunlar değil. Savaştan beş altı yıl sonraydı. Şöyle bir küçük gazete haberi çıktı: Istanbul limanı gümrüğünde uzun zamandır bir kıyıda kalmış bir büyük tahta sandık bulunmuş. Sandığı açmışlar. İçinde Kore gazilerine verilmek üzere Amerika'nın gönderdiği paslanmış madeni madalyalar ve nişanlar çıkmış.

Bekledim ki bugüne dek, birisi çıksın da sorsun. Baktım ki soran yok ve olmayacak da, ben sormak zorunda kalıyorum:

Somali'de Türklerin, Türk askerinin işi ne?

18 Haziran 1993

Magodişu mu, Megadişu mu, Mugodişu mu, Mogadişu mu, Magadişu mu?

Adisababa'nın Habeşistan'ın başkenti olduğunu, faşist İtalyanlar dünyaya öğretti; işgal ettikleri Habeşistan'da yalınayak Habeşlileri tanklarıyla kovalayarak, kurşunlarıyla öldürerek. Bugün de USA, herkese dünya coğrafyasını öğretiyor. Türkler Kore'yi Amerika'nın sayesinde öğrendi. Şimdi de, Somali'yi coğrafya bilgisi iyi olanlar biliyordu da, o Magadişu mu, Mugodişu mu, Mogodişu mu, Megadişu mu, herneyse işte orasını dünya Amerika'nın sayesinde öğrendi. Kore'yi de bilmiyorduk. Türkiye Barışseverleri "Kore nere?" diye soruyor, buyüzden cezaevini boyluyordu.

USA'nın kuyruğuna takılıp Körfez Savaşına katılamadığımız ve yağma Saddam'ın böreğinden yağlı bir parça koparamadığımız için, ölen Cumhurbaşkanı Özal gibi üzülen ne çok Türk vardı. Neyse ki Somali imdadımıza yetişti.

Bir taşlamanın son dizesi şöyledir:

Kim uzatsa hıyarını,
Tuzu bende der koşarsın!

Hoş, Somali'nin başkenti Mogadişu'daki Türk askerlerinin Birleşmiş Milletler kuvvetleri olarak orada bulunduğu biliniyor. Hoş olmayan şudur; Birleşmiş Milletler'in de, 2. Dünyanın dünyadan silinmesinden sonra, Amerika'nın kuyruğuna takılmış bir uydu olduğu da biliniyor. USA'nın Somali'de işinin ne olduğu açıkça belli. Ajanslar, bunu bütün dünyaya bildirdi. Amerika, petrol kokusunun çekiciliğine koşmuştur. Ama biz niye arkasından koşuyoruz? Amerika'nın arkasından koşuyorsak, niçin?

Birleşmiş Milletler kuvvetleri Somali'ye barış ve umut götürecekti. Buna kim inanıyor? Oraya asker gitti mi, oraya silah ve cephane gitti mi? "Rakı şişede durduğu gibi durmaz" deriz de, silahın, cephanenin cephanelikte, depoda durduğu gibi duramayacağını düşünemeyiz.

Somali Ulusal Birliğinin önderi Muhammed Farah Aidid'in danışmanlarından Şeyh İslam şöyle diyor: "Birleşmiş Milletler'in umut operasyonu, ölüm operasyonuna dönüştü."

Bizim Somali'ye asker göndermemizi anlamak benim için, güç değil, olanaksız. Üstelik Somali'ye asker göndermemek için çok haklı nedenlerimiz var. Bosna Hersek'te 250 bin Müslüman öldürüldü ve hâlâ öldürülüyor, daha da çoğu yaralı, Müslüman kadınların ırzına geçiliyor. Nerde Kuveyt'e saldırıldığı için Körfez Savaşı açıp Irak'ın işini bitiren Amerikan ve Birleşmiş Milletler kuvvetleri?

Salt Müslümanların bağnazları yok, Hıristiyanların da bağnazları, her dinin bağnazları var. Hatta Avrupa ve Amerika dinsizlerinin bile bilinç altında, hiç ayrımsayamadıkları dinsel bağnazlıklarının tortuları vardır. Elimizden başka bişey gelmediğinden, Müslüman Bosnalılar için dünyayı yardıma çağırırken ve bu çağrımıza yeterli yanıt alamazken, bu kez biz kendimiz, Müslüman Somali'nin ölüm operasyonu dediği eyleme katılıyoruz. Bosnalılar Müslüman da, Somalililer değil mi? Hiçkimse Somali'deki umut operasyonunun silahlı çatışmaya dönüşmeyeceğinin ve bu çatışmaya Türklerin katılmayacağının güvencesini veremez. Bu çatışma başlamıştır bile.

Somali Ulusal Birliğinin dış temsilcisi Ali Hasan, Türk gazetecilere şöyle diyor;

"Türkiyeli askerler Somali'den çekilmelidir. Türkiye halkı ile dostluğumuzun sürmesini istiyoruz. Somali'de Türkiye'nin hiçbir çıkarı yoktur: İşgal kuvvetlerine dönüşmüş olan Birleşmiş Milletler güçlerine destek vermekten vazgeçin!"

Mustafa Kemal'in önderliğinde, dünyada ilk antiemperyalist savaşı açmış ve kazanmış bir ülke olduğumuzu düşünüyor da kahroluyorum.

Somali'deki Türklerin de katıldığı umut operasyonunda her iki yandan kimbilir nice insan ölecek, yaralanacak... Ama dünyanın geride kalan insanları, Amerika'nın sayesinde bir coğrafya adı daha öğrenecek: Mogadişu!

19 Haziran 1993

"Türk Askeri Yorulmaz" mı?

Bir Kadiri şeyhi vardı. Ailecek yakınımızdı. O ailenin bana çok iyilikleri olmuştur çocukluğumda. Eşi saraylı (saraydan yetişme) bir Çerkesdi. Bu Çerkes hanım, lise öğrenciliğim sırasında, bana nasıl evlendiğini anlatmıştı. Bütün o zamanın kızları gibi, dahaca çocuk yaşındayken evlendirmişler. Küçük Çerkes kızı, görücüye çıkmadan önce, evleneceği gencin bir tekkenin şeyhi (postnişîn'i) olduğunu söylemişler. Küçük Çerkes kızı şaşırıp kalmış. Saraydan çıkmamış olan Çerkes kızı için, bir tekke şeyhi öyle erişilmez, öyle yüce, öyle kutsal bir varlık ki, ona dokunmak bile rüya gibi bişey... Hiç okula gitmemiş olan onbeş, onaltı yaşındaki Çerkes kızı için, bir tekke şeyhi (şeyh efendi hazretleri) melek gibi bişey... O, şeyhleri esnemez, hapşırmaz, geğirmez, hatta işemez, apdest bile etmez sanıyor.

Nikâh ve düğün töreninden sonraki ilk yemekte küçük Çerkes kızı büyük düş kırıklığına uğruyor. Çünkü şeyh efendi hazretleri, üst üste, hem de yüksek sesle geğiriyor.

Yakın bir akrabam gibi sevip saydığım şeyh efendinin sık sık ve yüksek sesle geğirme huyu vardı. Küçük Çerkes gelini zamanla şeyh efendi hazretlerinin geğirmesine alıştıktan başka, yemekten, çaydan, soğuk şerbet ve şuruplar içtikten sonra geğirmek bir sağlık belirtisi sayıldığından, şeyh efendi hazretlerinin her geğirtisinden sonra,

– Afiyet olsun efendim, şeker bal olsun! demeyi de unutmuyor.

Şeyh efendi, salt geğirmekle yetinmiyor, Çerkes hanımın, şeyhlerin yapmaz sandığı öksürmek, hapşırmak, tıksırmak, işemek, aptes etmek gibi herşeyi yapıyor ve Çerkes hanımefendi iki de oğul dünyaya getiriyor. Yaşıtım olan bunlardan biri, benim kardeş bildiğim can arkadaşımdır.

Küçük Çerkes kızı, şeyhi hangi gözle görüyorsa, Türk askeri de Türk halkına o gözle gösterilmeye çalışılmaktadır: Türk

askeri yorulmaz! Bayılmaz! Türk askeri uyumaz! Türk askeri üşümez, acıkmaz, yemez, içmez!

Yıllardır, bu uyutucu masalı dinlemişizdir. Öyle bir yalan ki, ne söyleyen, ne dinleyen inanır ama yine de söylenir ve inanılmadan dinlenir. Oysa Türk askeri de yorulur, uyur, üşür, acıkır, yer ve içer, yener ve yenilir ve de ölür. Çünkü, Türk askeri de bütün dünya askerleri gibi insandır ve insan yorulur; hele neyi, niçin yaptığının bilincinde değilse, büsbütün yorulur. Örneğin Kurtuluş Savaşımızda, yorulmuştur da, ölmüştür de ama niçin yorulduğunun, niçin ölmesi gerektiğinin bilincindedir. Ama Kore Savaşında üçbuçuk ABD doları için can verdiğinin bilincinde değildir. Kıbrıs'a Türk askeri çıkarken de, bunun nedenini, Türk askeri de, Türk halkı da biliyordu. Ya Somali'de? Türk askeri, taa Somali'de işinin ne olduğunun, niçin orda yorulup öleceğinin gerçek nedenini biliyor mu?

16 Temmuz tarihli Hürriyet gazetesinde, Türkiyeli savaş muhabirinin, Somali'den nasıl kovulduğu –özetle– şöyle anlatılıyor:

> Bir ay içinde 11 gazetecinin öldürüldüğü Somali'de üç hafta görev yapan muhabirimiz Kadir Ercan, Mogadişu' da başından geçenleri anlattı. Bir askerin bayıldığı yolundaki haberi üzerine Korgeneral Çevik Bir, arkadaşımızı "Türk askeri bayılmaz" diye uyardı. İki gün sonra da Türk Birliğinde kalma izni kaldırıldı.
>
> (...) Korgeneral Bir'in huzurundaydık. Çevik Bir Paşa, haberden duyduğu rahatsızlığı şu sözlerle dile getirdi: "Türk askeri bayıldı diye yazmışsın. Türk askeri bayılmaz, Türk askeri korkmaz. Şimdi PKK veya düşmanlarımız bu haberi okuyunca, gördünüz mü, Türk askeri ne kadar korkak, top sesinden bile korkup bayılıyor" diye bizimle alay ederler. Oysa haberi yazarken Kahraman Türk Askerinin aldığı önlemler sayesinde saldırı püskürtülmüştür, saldırıda kimsenin burnu bile kanamamıştır diye yazsaydın, daha güzel olurdu." İki gün sonra da Mogadişu'daki Türk Birliğinin komu-

tanı gerekli bildirimde bulundu: "Ya ilk gelen uçağa binip Türkiye'ye dönersin, ya da seni birliğin dışına çıkartacağız. Artık burada kalamazsın."

Önceki gün askerî nakliye uçağıyla Türkiye'ye dönerken, gazeteciliğin gerekleriyle, komutanların beklentilerinin her zaman birbirini tutmadığını düşünüyordum.

Somali'deki Türk korgenerali şunu çok iyi bilmelidir. Türk askeri de yorulur, uyur, üşür, bayılır, güler, ağlar, hatta Kore'de olduğu gibi gerçek nedenini öğrenemeden öldürülür ve ölür; çünkü o da sayın korgeneral ve örneğin benim gibi bir insandır.

18 Temmuz 1993

KÜRT SORUNU ÜSTÜNE

Kürt Sorunu Kurultayı

Daha önceleri yaptığımız Anayasa Kurultayı, Demokrasi Kurultayı benzeri bir "Kürt Sorunu Kurultayı" düzenlemek üzere bir girişim başlatıldı. Bağımsız Türk ve Kürt aydınlarının başlattığı bu girişimde İnsan Hakları Derneği de vardı. Aralarla yapılan toplantılarımızın sonuncusunda şu üç aşamalı eylemin yapılmasına karar verildi:

1- Türk ve Kürt halklarının eşit koşullarda, hiç ayrıcasız ve bütün insan haklarına sahip olarak sürekli barış içinde birlikte yaşamaları için alınacak önlemler konusunda bir basın toplantısı düzenlemek. PKK'nın ateşkes çağrısı bu konuda, bir umut kapısı aralamıştır.

Amacı, bu konuda kamuoyunu aydınlatmak olan basın toplantısı yapıldı ve gelen bütün gazetecilere basın bildirgesi dağıtıldı. Ancak, gazeteler haberimizi önemsiz bulmuş olacaklar ki, haberimiz çokaz sayıda gazetede pekaz yer alabilmiştir.

2- PKK'nın ateşkes çağrısından sonra gazete haberlerine bakılırsa Güneydoğu Anadolu'da bir suskunluk yaşanmaktadır. Gerek PKK'lıların, gerek güvenlik güçlerinin ne ölçüde ateşkese uyduklarını ve Güneydoğu'da uygulamanın ne olduğunu yerinde görmek ve araştırma yapmak üzere oluşturulan kurulların o bölgeye gitmeleri kararı alınmıştır. Altı kişilik ilk gözlem kurulunda şu saygın kişiler bulunuyordu; Dr. Tarık Ziya Ekinci (eski milletvekillerinden), Prof. Dr. Coşkun Özdemir, Hüsnü Okçugil (eski milletvekillerinden), Prof. Dr. Gencay Gürsoy, Avukat Hüsnü Öndül, Siirt milletvekili Zübeyir Aydar. Bu kurul üç gün kaldığı Diyarbakır ve dolayındaki köylerde, Dicle, Lice, Kulp ve Bismil'de araştırmalar yapmışlar ve üçüncü günü, ateş eden silahlı adamların komutuyla yerlere yatırılarak tekme yumruk dövülerek ve aşağılanarak canlarını zor kurtarıp geri dönmek zorunda kalmışlardır. Bu olağanüstü korkunç ve rezilce olayı başka bir yazımda ayrıntılarıyla anlatacağım.

Şimdi ikinci araştırma kurulu, Güneydoğu'ya gitmek, Silvan ve Batman gibi bölgelerde araştırma yapmak üzere hazırlanmaktadır.

3- Üçüncü eylem olarak 25, 26, 27 Haziran günlerinde Ankara'da bir otelde bir "Kürt Sorunu Kurultayı" düzenlenecektir. Bu kurultayın bir anlamı bir panel özelliğinin de olmasını, yani Kurultay'a çağrılı olan herkesin, uzman olduğu dalda tam özgürce bütün düşüncelerini söyleyebilmesini diliyoruz. Bu kurultaya başta Cumhurbaşkanı, B.M.M. Başkanı, ilgili bakanlar olmak üzere partilerin genel başkanları, konuyla ilgili kuruluş ve örgütlerin temsilcileri, gazete, dergi, Türk ve Kürt demokratik örgütlerinin temsilcileri, üniversitelerden konuyla ilgili bilimciler, sendika konfederasyonlarının ve sendikaların başkanları ve ayrıca konu üzerinde çalışmış kişiler çağrılıdır.

Üç gün sürecek olan bu Kurultay'daki bildiriler bir kitapta toplanacaktır. Çok değişik, hatta birbirine karşıt düşüncelerin ortaya çıkabilmesi için, kurultay toplantılarında gelenek olarak sonuç bildirgesi, bu kurultayda olmayacaktır. Çünkü ayrı ayrı düşünceleri bir noktada birleştirmenin olanağı da, gereği de yoktur. Çok aykırı gelebilecek, çok özgün düşünceler de, elbet yasal çerçeve içinde ama aynı zamanda yasaları da zorlayarak söylenebilmelidir. Bu, Türkiye demokrasisi, bu Kurultay'da önemli bir sınav verecek demektir.

Daha önce Çağdaş Gazeteciler Derneğinin temsilcilerinden biri olarak, Diyarbakır, Cizre, Şırnak ve dolaylarında araştırma gezisi yapmıştık. Daha da önceleri Batman, Hasankeyf, Mardin, Midyat dolaylarında da bulunmuştum. Bölgeye, oralarda olup bitenlere yabancı değilim. Açıkça söyleyeyim, son bikaç yıldanberi Güneydoğu'da Türk Kürt'e, Kürt Türk'e düşman duruma getirilmiştir. Örneğin, manga arkadaşı yanı başında öldürülen bir Türk eri, eşi, nişanlısı öldürülmüş Türk kadını, oğlu öldürülmüş Türk anababası nasıl Kürt'e dost kalabilirdi? Aynı durum Kürtler için de geçerlidir. Oğlu, kocası, çocuğu öldürülmüş Kürtler nasıl öldüren güce düşman olmasın!

Güneydoğu gezimde beni ençok etkileyen, üzen ve düşündüren görünüm şuydu: Şırnak'ın mermi kovanlarıyla dolu,

sokak denilemeyecek sokaklarından geçerken, yol boyunca ev denilemeyecek yıkık dökük ve yanmış ve kurşun yaralarıyla kevgire dönmüş evlerinin kapıları yavaaaş yavaş aralanıyor ve kapı aralarından 14-18 yaş arası küçük Kürt kızları, biyandan korkuyla kapı arkalarına büzülüp saklanmaya çalışarak, Türk olduğumuz için bize hınçla, düşmanca bakıyorlardı. Bu eski püskü, yırtık pırtık çiçekli basma entariler içindeki Kürt kızlarının gözlerinde korku, dehşet, nefret kıvılcımları çakıyordu. İnsanın içini titreten bu acı görünüm bir fotograf gibi beynimde duruyor ve belleğime saplandı.

Her ne ve nasıl olursa olsun, bu ulusal kan davasını kesinlikle yok etmek için bir çözüm bulmalıyız, bulmak zorundayız. Türkiye'de gerçek demokrasinin kurulmasının biçok sorunlarından en asal, en başat olanı Kürt sorununun çözümüdür.

14 Mayıs 1993

"Pırıl Pırıl Beynimi Kirletemem"

Diyarbakır, Dicle, Lice, Kulp ilçelerinde, PKK'nın ateşkes çağrısına ne ölçüde uyulup uyulmadığını görüp öğrenmek ve oralardaki ekonomik, toplumsal durumu incelemek üzere giden Türk ve Kürt aydınlardan oluşan altı kişilik kuruldan biri, konuştukları bir güvenlik güçleri yetkilisine, hatta en yetkilisine soruyor:

– Kürt sorunu ve Türk-Kürt ilişkileri üzerine pekçok kitap yayımlandı. Bunlardan birikisini okudunuz mu?

O yetkili, sanki ağır biçimde aşağılanmış gibi kızarak bağırıyor:

– Okumam! Onları okuyup da pırıl pırıl beynimi kirletemem.

Evet, okuyamaz! Doğuşunda beyni nasıl pırıl pırılsa, hâlâ öylece pırıl pırıldır, kutusunda saklı duran işlenmemiş bir mücevher taşı gibi.

Cumhuriyet tarihimiz boyunca Doğu ve Güneydoğu'da bikaç kez Kürt başkaldırısı olmuş ve bunlar bastırılmıştır. Ancak her bastırılış, bir sonrakinin daha gür ve bol tohumlarını taşımaktadır. Bizim en büyük dersimiz, tarihten ders almamamızdır. Bu kez Türk ve Kürt aydınları, bu iki kardeş halk arasında sürekli barışın kurulması için alınması gerekli önlemler üzerinde düşünüyorlar. Buna engel olanlar, salt kendilerini yurtsever sanan ve kendileri gibi bütün düşünmeyenleri de –Kenan Evren'in diliyle– vatan haini olarak gören, "pırıl pırıl beyinlerini kitap okuyarak kirletmeyen"lerdir. Beyinleri pırıl pırıl cilalıdır, sanki cilalı taş döneminde yaşıyormuş gibi.

PKK ateşkes isteğinde bulunmuştur. Bu tek yanlı ateşkes sürer mi, sürmez mi bilemem. Ama kesin bildiğim bişey var. Türk ve Kürt halkları arasında sürekli barış için önlemler alınmazsa, hiçkimse bu tek yanlı ateşkese güvenmemelidir. Çünkü, savaş diye adı konulmayan bu adsız savaş, ne zaman patlayacağı bilinmeyen daha kanlı savaşların tohumlarını ekmiştir. Ve bu

en iyimser görüşle çocuklarımıza kalıt olarak bırakacağımız bir savaş olacaktır.

Kürt Sorunu Girişiminden ve İnsan Hakları Derneğinden altı arkadaşımızın başlarına gelenler, bu konudaki Türk resmî politikasının ne denli yanlış olduğunu gösteriyor. Dostum olan ve Türk-Kürt aydınlarından bu altı kişilik kurul, Türk ve Kürt halkları arasında sürekli barışın nasıl kurulabileceğini araştırmak üzere Doğu ve Güneydoğu bölgemize gitmişlerdi. Profesör, milletvekili ve avukat olan bu aydınlar, candarma kurşunu, candarma dayağı, sopası ve aşağılamasıyla karşılanmışlardır.

Hiçkimsenin yurtseverliğinden kuşkum yok. Ama yurtseverliğin aylık karşılığında gösterilmesinden çok kuşkum var. Örneğin hükümet adamlarının gösterdikleri yurtseverlikten kuşkulanırım; çünkü bunlar paralı asker yada transfer olan profesyonel futbolcular gibidir. Ve hep şunu düşünmüşümdür. Bu adamlar, yani profesyonel parti politikacıları, bakan olup aylıkları, yıllıkları yollukları karşılığında yurtsever oldukları gibi, hiç para karşılığı olmadan da, üstelik ceplerinden para vererek tıpkı bizler gibi, aynı yurtseverliği gösterirler miydi? Bir de üstelik candarma dayağı yiyerek, adları vatan hainine çıkarak, yani daha açık söyleyeyim, bu konuda en yetkili makamda olan kişiler, o görevlerinden ayrılınca da örneğin Kürt sorunuyla ilgilenir mi ve ilgilenmek için ceplerinden yol parası da ödeyerek, hiçbir özel ve bireysel çıkarları olmadan, candarma dayağı yemek için Doğu'ya gider mi? Salt Kürt sorunu için değil, Türkiye'nin bütün sorunları için soruyorum bu soruyu; demokrasi sorunu, anayasa sorunu vb.

İnsanın tam insanlığı işte burda belli olur.

Unutmadan bir daha söyleyeyim: Aman siz siz olun, pırıl pırıl beyninizi kitap okuyarak sakın kirletmeyin sayın bayanlar baylar!

17 Mayıs 1993

Biz Ne Oranda Şoveniz?

Nerde halk varsa, nerde ulus varsa, o halkın, o ulusun içinde kesinlikle şoven güçler de vardır. Şovenleri olmayan halk, ulus yoktur, olamaz da... Bizim halkımızda şoven yoktur demek de bir şovenliktir ve toplumbilime aykırıdır. Fransız'ın, İngiliz'in, Türk'ün, Kürt'ün, hepsinin şovenleri vardır. Ancak kimi uluslarda şoven duygular azdır, kimi uluslarda en aşırılığa, faşizme, Nazizme dek varmıştır.

Salt Almanya'da değil, hemen bütün Avrupa ülkelerinde şovenizmin gelişmişi olan Nazizm'in, faşizmin yeni biçimlerde ortaya çıkmasının, hortlamasının nedenlerinden başlıcası, o ülkelere dolmuş ve sonradan yerleşmiş olan yabancı işçiler ve daha da çok Türklerdi. Bunun gerekçeleri de vardı. Almanların ellerinden işlerini alıyorlardı. Özellikle iki Almanya birleştikten –doğrusu Demokratik Almanya Federal Almanya'ya katıldıktan– sonra işsiz sayısı artmış, biçok konuda bütçede kısıntı yapılmıştı. Almanlar, yabancı ama daha çok Türk işçiler yüzünden öz yurtlarında işsiz kalıyordu.

Beş on yıl öncesine dek Türk düşmanlığı, duvarlara, taşıtlara, genel yerlere yazılan "Türkler dışarı!" yazılarıyla dışa vuruluyordu. Bu düşmanlık günden güne arttı. Sonunda azarak bugünkü duruma, Türkleri tek tek öldürmeye, derken, toplu olarak öldürmelere, yakmalara dek vardı.

Yazımın başında her ulusun şovenleri olduğunu, onların oranlarının değişebileceğini söylemiştim. Örneğin tarih gösteriyor ki, Alman şovenizmi çok yüksek orandadır. Pekçok kişi hoşgörürlüğümüzden söz ederek, Osmanlı dönemindeki örnekleri de göstererek, düşünceme karşı çıkacaktır ama, ben yine de Türklerin dünyadaki sayılı şovenlerden olduğu düşüncesindeyim. Doğrusu böyle bir sav, benim de ulusal duygularımı incitiyor ama, ne yapalım ki gerçek budur. Hatta bu şoven duygularımız dilimize, deyimlerimize dek geçmiştir. Örneğin, "Türkler asker millettir!" gibi, "Bir Türk cihana bedeldir!"

gibi... Daha başka tarihsel örnekler vereyim. Resmî tarihimizin bir utanç olayı olan Varlık Vergisi rezaleti Türk şovenizmi değil de nedir? Yasalarımızda adları azınlık bile olmayan Ermeni, Rum, Yahudi azınlıklardan Varlık Vergisi adı altında, hiçbir meşru dayanağı ve adil yanı olmayan, Deli Dumrul vergisi gibi Varlık Vergisi toplamamız, azınlığın elindeki taşınır taşınmaz mallarını almamız, yine de vergi borcunu ödemeyenleri Aşkale'ye sürgüne gönderip, oralarda yaşlıları bile yol yapmak için taş kaya kırdırmakta kullanmamız şovenlik değil de nedir? Amaç neydi? Azınlığın elinde bulunan ticareti ve endüstriyi, taşınmazları, firmaları Türk kökenlilere aktararak, Mustafa Kemal zamanındanberi özlemi çekilen Türk burjuvasını yaratmak...

6-7 Eylül 1955'de Istanbul ve İzmir'deki yine Rumların, Ermenilerin, Yahudilerin mallarını yağmalamak, pek dile getirilmese de, karılarına, kızlarına saldırmak, bir papazı sünnet etmek, bizi utandıran şovenizmin en aşırısı değil midir? Ve sonra da hükümetin bu ağırsuçu üstünden atabilmek için, olaydan hiç haberi olmayan beni ve benim gibilerini askerî cezaevine atmak nedir? Bu faşist davranışımız yüzünden, Istanbul'umuzun güzel rengi olan Istanbul Rumları, kendileri için bir gurbet olan Yunanistan'a gitmek (kaçmak) zorunda bırakılmışlardır.

İsterseniz, daha yakın tarihe gelelim. Diyelim ki, Varlık Vergisi ve 6-7 Eylül kurbanları kafirdi (gavurdu) –ya daha beş on yıl önceki Kahramanmaraş olaylarında– Müslümanın Müslümanı boğazlamasına ne dersiniz? Salt Müslüman ama Alevi oldukları için, Sünni Müslümanların onları öldürmeleri, o toplumsal kıyım şovenlikten öte, faşizm değil midir? Müslüman Müslümanı öldürmüştür, kendi dindaşını, kendi yurttaşını öldürmüştür, hem de din uğruna...*

Varlık Vergisinde, 6-7 Eylül'de gavurun elinden malını almıştık, Kahramanmaraş'ta Müslüman olarak yine Müslümanın canını almadık mı? Başka örnekler de vereyim mi? Ama başyazı çerçevesinde yer kalmadı.

* Bu yazıyı yazdıktan bir hafta sonra, 2 Temmuz'da Sıvas'taki insan kıyımını, 37 aydının yakılarak öldürüleceğini ve benim son anda ölümden kurtulabileceğimi, elbet bilemezdim.

Salt bir zamanlar sipahi ve yeniçeri atlarımızın Tuna'dan su içtiğini, Avrupalıların ve krallarının bile kaplara pisleyip, pisliklerini dışarı atarken bizim hâlâ Türkçe'sini bilmediğimiz helalara aptes ettiğimizi, pis kafirler daha yıkanmasını bile bilmezken, bizim hamamlarımızın olduğuyla övünmeyelim, bir de şovenliklerimizi anımsayarak kendimizden utanmasını da artık öğrenelim ki, aynı kötülükleri yinelemeyip, bir daha yapmayalım.

Şunu da söylemem gerekir ki, bütün bunlar, katil dazlakları haklı çıkarmaz ve onları bağışlamamızı gerektirmez elbette ama kendimizi tanıyıp bilmemize yararı olur.

25 Haziran 1993

Korucudan Kim Koruyacak?

Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde, ekonomik, toplumsal durumu inceleme gezisine çıkan Kürt Sorunu Girişimcisi aydınların, dönüşte verdikleri yazanak, Köy Korumacılığı Kurumu'nun nasıl bir baş belası durumuna geldiğini göstermesi bakımından çok ilginçtir. Yazanaktan şu bölümü okuyalım;

"Bismil'de Kaymakam ve Emniyet Müdürü ile görüşülmüş, ilçenin asayiş sorunlarıyla ekonomik ve sosyal sorunları hakkında bilgi alınmıştır. Daha sonra da izin alınarak ve Kaymakam H. Kenan Yozgatlı'nın verdiği güvence ile Tepecik Köyü'ne gidilmiştir. Üç arabadan oluşan heyet Tepecik Köyü meydanında silahlı jandarmalar tarafından karşılanmış, köy korucusu Muhtar Şemsettin Güneş ile korucu İzzettin Çelebi'nin açtıkları sürekli ateş altında küfürlü saldırılara hedef olmuşlardır. Şemsettin Güneş ayrıca heyet üyelerinden Tarık Ziya Ekinci ve Zübeyir Aydar'ı yumruklayarak fiili saldırıda da bulunmuş ve kimseyle görüşmeye meydan vermeden heyeti ters yüz ederek Bismil'e geri yollamıştır.

Olağanüstü Hal Bölgesinde iç barış ve dinginliğin sağlanması için oluşturulmuş bulunan Köy Korumacılığı bugün halkın ve devletin başına beladır. Olağanüstü Hal Yasasının kaldırılmasının gündemde olduğu bugünlerde, bu yasanın kaldırılmasının en büyük engeli Köy Korumacılarıdır. Çünkü Olağanüstü Hal'in sürmesinden büyük çıkarı olanlar, bitakım yerli devlet memurlarıyla köy korucularıdır. Özellikle PKK'nın ateşkes çağrısından sonra, bu türlü devlet memurlarını ve köy korucularını, Olağanüstü Hal Yasası kalkacak ve sürekli barış kurulacak korkusu almıştır. Köy Korucuları da, korudukları köylülerle aynı kültür düzeyinde ve o köylülerden biridir. Köy Koruculuğu önerildiğinde kabul etmeyenler de olmuş ve onların nasıl baskıya uğradıkları görülmüştür. Bu durumda köy koruculuğu kimileri için kaçınılmaz bir yazgı olmuştur. İster gönüllü, ister gönülsüz Köy Korucusu olanlar, devletin verdiği

silahla ve parasal olanakla devletin kendisi olmuşlardır. Devlet memurları ve güvenlik görevlileri, Olağanüstü Hal sürdüğü sürece çift aylık almaktadır. Bir küçük memurun çift aylık alması, bir köylünün korucu olarak aylığa bağlanması, üstelik devlet otoritesine de sahip bulunması o bölgede olağanüstü güç yaratmıştır koruculara ve yerli memurlarda.

Doğuda iki yanlı zorlamalar ve baskınlarla köyler boşaltılmakta, köylü ilçelere ve bucaklara, ilçe ve bucaklar boşalıp kentlere taşınmaktadır. Pekçok ev ve tarla sahipsiz kalmıştır. İşte bu durum, çift aylık alan yerli küçük memurlar ve devlet aylığına geçmiş korucu için, mal edinme fırsatıdır. Biçok küçük memur yapı kooperatiflerine ortak olmuşlar ve çift aylıkla taksitlerini rahatlıkla ödemeye başlamışlardır. Kimisi için de kasabalardan illere göçenlerin evlerini, dükkânlarını ucuza kapatmak fırsatı doğmuştur. Köy Korucuları boşalan köylerdeki taşınmazların sahipleri olmuştur. Bu resmî bir yağmadır."

İşte Olağanüstü Hal Yasasının düzeni kurmak için yarattığı canavar budur. Olağanüstü Hal Yasası kaldırılınca neler olabilir. Kooperatif yoluyla ev, apartman sahibi olmuş o küçük memur, artık çift aylık alamayacağı için taksitlerini ödeyemeyecektir. Boşalan köylere geri dönecek köylüler, eski koruculardan topraklarını, yerlerini isteyeceklerdir. Köyde köylüler, kasabalarda halk, ellerinden malları alınanlar, intikam duygusuna kapılıp cinayetler bile işleyebilirler.

Öyleyse, Olağanüstü Hal Yasasından yararlanıp maddi olanaklara sahip olmuş bulunanların kendilerini savunmaları gerekir. Bu da Olağanüstü Hal Yasasının kalkmamasıdır. Bunun için de terörün, cinayetlerin, yol kesmelerin, anarşinin sürmesi gerekir. Bu kez terörü, teröre karşı kurulmuş olan korucularla o küçük memurlar, ya kendileri işleyecekler yada işlenmesine yol açacaklardır. Elbet bütün Doğu ve Güneydoğu'daki memurlarla korucular böyle değildir ama genel durum budur. Olağanüstü Hal Yasasının kaldırılmaması için herşey yapılmaktadır. Kısacası, Doğu ve Güneydoğu'da korucular "alıkıran başkesen" olmuşlardır ve devlet devlete karşıdır.

26 Mayıs 1993

Ne Mutlu Türküm Diyene

Kim söylemiş olursa olsun, nice değerli olursa olsun, zamanla eskimeyen, değerini yitirmeyen hiçbir söz yoktur. Hiçbir söz yoktur ki, sonsuza dek değerini sürdürmüş olsun. Değerli bir söz, söylendiği zaman içinde ve koşullarda ancak değerli olabilir. Söylendiği zaman ve koşullar değişince yada ortadan kalkınca, değerli görülen o sözün değeri de değişir yada ortadan kalkar. Sözün değerine göre, her sözün bir yaşama süresi vardır ama her ne olursa olsun, hiçbir söz ölümsüz değildir.

Atatürk'ün sözlerinden olan "Ne mutlu Türküm diyene!" savsözü, söylendiği zaman için ve söylendiği koşullarda, gerçekten çok değerli bir sözdü. Bu söz, Türklerin umarsız kaldığı, ya Kurtuluş Savaşımız sırasında yada hemen sonrasında söylenmiş bir sözdür. Bu sözün değerini anlamak için, söylendiği dönemdeki Türkiye'yi ve Türklerin durumunu bilmek gerekir. Görülmedik ölçüde yoksul bir Türkiye... Türkiye insanının tümüyle ezildiği, aşağılandığı, küçümsendiği bir dönemde Türkleri yüreklendirmek, onlara moral vermek gerekiyordu. Türkler böyle bir sözü gereksiniyorlardı. İşte buyüzden, "Ne Mutlu Türküm Diyene!" sözü, söylendiği o zaman ve koşullar için çok değerli bir sözdür.

İsterse Atatürk söylemiş olsun, en değerli sözler bile, zamanı geçince ve koşullar değişince, eskir, yıpranır, değerini yitirir, sonunda değersizleşir. Ama o sözün tarihsel değeri yine de vardır.

"Bir Türk cihana bedeldir!" sözü de öyledir. Bir zamanlar Türklerin böyle boş övünmelere gereksinmesi olsa bile, artık bu sözün içi boşalmış, gülünç bir saçmalık olmuştur. Hele bugün örneğin Almanya'da yada Avrupa'nın başka ülkelerinde, bir elinde sokak süpürgesi, bir elinde faraşla, her soluklanışında kaytan bıyıklarını bura bura çöpçülük yapan yağız Türkiyelileri gördükçe, "Bir Türk cihana bedeldir!" sözünün nasıl bir kara gülmece olduğunu anlıyoruz. Bir Türk'ün cihana bedel

olduğu sözünü kimin söylemiş olduğunu bilmiyorum. Ama sanıyorum ki,

Türk hiç yılar mı Türk hiç yılar mı
Türk yılmaz, Türk yılmaz
Cihan yıkılsa Türk yılmaz

türünden marş metinleri yazmış olan Kâzım Karabekir Paşanındır. Kurtuluş Savaşında böyle bir söze bile gereksinmemiz olmuştur.

Ankara'nın Güven Parkındaki yonutlara yazılı Atatürk'ün Türklere salık verdiği "övün, güven, çalış!" sözleri bugün kimilerine mantıksız gelebilir ki öyledir de. Görüldüğü gibi bu sözde üç edim var: Övünmek, güvenmek, çalışmak! Bu üç sözcükteki mantık yanlışlığını bugün kolaylıkla her okuryazar görebilir. İnsanın önce övünmesi, sonra güvenmesi, daha sonra da çalışması gerekmez. Tam tersine, övünmek için, herkes bilir ki önce çalışmak, sonra güvenmek gerekir. Atatürk bunu en iyi bilenlerden biriyken, niçin "çalış, güven, övün!" dememiştir de "Övün, güven, çalış!" demiştir? Çünkü, cumhuriyetin ilk yıllarında Türkler çalışabilmek için, morale, güvene gereksiniyordu. Bu söz de tarihsel bir değeri olmakla birlikte güncel değerini yitirmiştir.

Yine Atatürk'ün onuncu yıl söylevindeki "Türk milleti zekidir, çalışkandır" sözleri de, Türk milletini yüreklendirmek için söylenmiş övücü bir sözdür. Atatürk, Türk milletinin bütünüyle zeki ve çalışkan olmadığını elbette herkesten iyi biliyordu ama Türk milletinin zeki ve çalışkan olmasını diliyor ve özlüyordu. Sahte Atatürkçüler yada kendilerini Atatürkçü sananlar, ne derlerse desinler, Atatürk'ün "Türk milleti zekidir, çalışkandır!" sözleri, bana göre "Türk milleti zeki ve çalışkan olmalıdır!" özleminin anlatımıdır.

Zaman geçtikçe ve koşullar değiştikçe değerini yitirmiş sözler, Türkiye'de boş kalıplar olarak "resmî söylem" biçiminde sürüp gitmektedir. Resmî söylem, hükümet ağzıyla konuşmak, hükümetin görüşünün tıpkısını yansıtmak demektir. Resmî görüş, günün gereği çıkarlar yüzünden çok kez doğruları anlatmaz.

Bugün Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yani daha çok Kürtlerin yaşadığı bölgelerde, dağlara taşlara, ormanlara çayırlara, yonutlara okullara, "Ne mutlu Türküm diyene!" sözü yazılıdır, kabartma ve çökertme yazılarla kazılıdır. Bu sözlerle o bölgedeki Kürtleri, Kürtlüklerini bırakıp mutlu olmak için Türk olmaya özendireceklerdir.

Güçsüz oldukları zamanlarda Türklere moral vermek için Atatürk'ün söylediği "Ne mutlu Türküm diyene!" sözü, çoktan o tarihsel değerini yitirmiştir. Duvarlara, taşlara, levhalara "Ne mutlu Türküm diyene!" diye yazmakla hiçkimse Türk olmaz. Bunun, muska yazarak hastaları sağaltmaya çalışmaktan hiç ayrımı yoktur.

Bu insanların toplumbilim denilen bir bilimden hiç mi haberleri yok? Haberleri varsa, bu toplumbilimin ne işe yaradığını hiç mi öğrenmediler? Kürtlerin yaşadığı yerlerde heryere "Ne mutlu Türküm diyene!" diye yazıp bu sözü Kürt'ün gözünün içine sokmak, Kürtlere Kürt olduklarını anımsatmaktan başka hiçbir anlama gelmez. Olsa olsa Kürt şöyle düşünür: "Demek Türküm diyenler mutlu, ben mutlu olmadığıma göre Türk değilim."

Sonuç olarak bir antipropagandaya dönüşen bu Türklük propagandası salt Kürtler için değildir. Istanbul'da Harbiye'de Notre Dame de Sion Lisesinin önünden geçerseniz, lisenin alınlığında şu levhayı görürsünüz: "Ne mutlu Türküm diyene!"

Eğitim Bakanlığının okullarının hiçbirinde böyle bir anımsatma, böyle bir uyarı yoktur; çünkü Türklere Türk oldukları için mutlu olduklarını anımsatmanın anlamı yoktur. Türksek, kör değiliz ya, nasıl olsa görüyoruz mutlu olduğumuzu. Yabancılar için yada yabancı dil öğrenerek yabancılaşacaklar için bu uyarı çok gereklidir: "Ne mutlu Türküm diyene!"

Ah akıl, nerelerdesin? Ne olur, kırk yılda bir de bize uğramaz mısın?

2 Haziran 1993

Kürtçe Radyo ve Televizyon Yayını

Türkçeyi, Türkçe olarak konuşmamakta direnenlerin uydurdukları sözcüklerden biri de şu: Türkî! Bu sözcük yanlıştır ve Türkçe değildir. Hiç olmazsa, gazetelerin, iletişim araçlarının bu yanlış Türkçeyi kullanmamalarını diliyorum. "Türkî" sözcüğü Fransızca ve Farsçada kullanılır. "La Turquis" adlı bir gazete vardı. Farsçada "Türkî", Türkiyeli, Türk kökenli, Türkten gelme, Türke ilişkin, Türkiye ve Türke değgin gibi anlamlara gelir. Sondaki "î" sesine Osmanlıcada "yay-ı nisbi" denilirdi ve "ye" harfiyle gösterilirdi. Türkçe sözcüklerin de sonuna "î" getirilerek Farsça dilbilgisine göre Osmanlıca sözcükler üretilirdi. Şimdi de, ne İngilizce, ne Türkçe olan, örneğin "The Marmara"da olduğu gibi.

Türkçe söylemek istiyorsak eski Sovyetler Birliği'nden ayrılan Türk kökenli uluslara Türk cumhuriyetleri demek yeter. Kazak Türkleri, Özbek Türkleri gibi. Bizler de Türkiye Türkleriyiz. Bu yeterli görülmüyorsa, Türk kökenli demek daha doğru olur. Ama hiçbir zaman Türkî değil. Kendi ulus adımızı Farsça söyleyip dilimize bir yabancı kurallı sözcük daha sokmayalım.

Dünyadaki Türk kökenliler kaç bölümde toplanabilir?

1- Dağılan Sovyetler Birliği'nden ayrılan Türk kökenliler.

2- Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılışından sonra, Bulgaristan'da, Yugoslavya'da (daha çok Makedonya'da), Yunanistan'da, Romanya'da, Kıbrıs'ta ve benzeri yerlerde kalmış olan Türk soylular.

3- Özellikle 1960'tan sonra Türkiye'den işçi olarak Avrupa ülkelerine (Almanya, Hollanda, Belçika, Fransa, İngiltere vb. gibi) ve Arap ülkelerine giden Türkiyeliler. Bunların sayısı kaçak ve sığınmacı olarak gidenlerle birlikte üç milyonu bulur.

4- Bir de turist olarak dünyanın biçok ülkelerine gidip orada yerleşen Türkler var.*

* Bir de tarihsel kökeni Türk olanlar var; Musevî dininden Karaim'ler, Hıristiyanlaşmış Gagavuzlar (Kara Oğuz) gibi.

Dünyadaki Türkleri, yukarda sıraladığım dört bölümde toplayabiliriz. Bunlardan birinci sıradaki Türk kökenli cumhuriyetlerde yaşayan Türklerin, kendi dillerinde ve ağızlarında konuşan radyoları ve televizyonları vardır.

Dünyanın değişik ülkelerine özel olarak gidip de oralarda yerleşmiş olanların, çok dağınık ve sayılarının çokaz olması nedeniyle, Türkçe yayın yapan radyo ve televizyonları yoktur. Bunların dışında kalan, Osmanlı'dan arta kalmış Türk soydaşlarımızla, sonradan Avrupa ülkelerine işçi, sığınmacı ve görevli olarak gidip oralarda yerleşmiş Türkiyeliler için Türkçe yayın yapan radyo ve televizyon vardır. Bulgaristan'da, Makedonya'da, Hollanda'da, Belçika'da, Almanya'da (hem de bikaç kentte) ve daha biçok yerde, hergün belirli saatte, haftanın belirli günlerinde Türkçe yayın yapan radyolar, televizyonlar bulunmaktadır. Buralarda yaşayan Türkler, radyo ve televizyonlardaki Türkçe yayın saatlerini artırmak için savaşım verirler. Türkiye'deki Türkler ve Türkiye'yi yönetenler yabancı ülkelerdeki radyo ve televizyonların Türkçe yayınından ve bunların daha artırılmasından memnundur.

Ya Türkiye'deki Kürtler? Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e göre Kürtçe radyo ve televizyon yayını, vatanın ve devletin bölünmez birliğini ve bütünlüğünü bozacaktır. Oysa eski Cumhurbaşkanı Özal, radyo televizyonda Kürtçe yayından yanaydı.

Benim tanıdığım muhalefeti zamanındaki Süleyman Demirel, Özal'dan bile geride kalmamalıdır. Yine benim tanıdığım muhalefetteki Demirel, çok ağır ağır olmakla birlikte, deneyimlerinden ders alan, kendisini yenilemesini bilen, "dün dündür, bugün bugündür" özdeyişindeki insanın değişimine inanan bir kişidir. Buyüzdendir ki, konuşmacı olarak birlikte katıldığımız Ankara'daki bir açıkoturumda şöyle demiştim:

"Sayın Demirel muhalefetteki tutumuyla çok ilerici görünüyor. Bu gidişle bikaç kez daha iktidardan düşerse komünist bile olabilir."

Hâlâ aynı düşüncedeyim. İşte bu nedenle, Sayın Demirel'e, Özal'ın gerisinde kalma hakkını tanımıyorum.

6 Haziran 1993

Susturulmuş Türkiye

Türkiye'yi kim yönetiyor? Düzenlediğimiz "Kürt Sorunları Kurultayı"nın Ankara Valiliğince yasaklanmasından sonra, kendime hep bu soruyu soruyorum.

Kürt Kurultayı Çağrı Kurulundan dört arkadaş, 14 Haziran günü Başbakan Vekili Erdal İnönü'yü makamında ziyaret ederek, kendisini konuşmacı olarak 25-27 Haziran günlerinde Büyük Ankara Otelinde yapılacak Kürt Sorunları Kurultayına çağırdık. İnönü, çağrımıza memnunluğunu bildirerek, o zamana dek şimdiki sıfatı sürerse başbakan vekili sıfatıyla katılacağını, sürmezse yine geleceğini bildirdi. Bu konunun konuşulup tartışılmasında büyük yarar gördüğünü de açıkladı.

İnönü'yü ziyaretimizden sonra, TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk'u da makamında ziyaret ederek çağrımızı yaptık. Cindoruk, girişimimizi çok yerinde bulduğunu, Meclis tutanaklarından konuya değgin tutanak kopyalarını bize belge olarak vereceğini söyledi. Meclis Başkanı sıfatıyla Kurultay'a katılmazsa, yerine temsilcisi olarak bir vekilini göndereceğini de bildirdi. Açıklamalarından yararlandık.

Ertesi gün CHP, SHP, ANAP, DYP Genel Başkanlarıyla görüştük ve kendilerine çağrımızı yaptık. Hepsi de Kurultay'a katılacaklarına söz verdiler ve bu Kurultay'ın ne denli yararlı olacağı üstüne olumlu ve yararlı konuşmalar yaptılar.

Randevuyu geç alabildiğimiz için, son olarak Cumhurbaşkanımızla Çankaya Sarayında görüştük. Konuşan ve saydam Türkiye'nin özlemini çeken Süleyman Demirel önceden de kestirdiğim gibi, girişimimizi çok olumlu karşıladı.

Cumhurbaşkanı olarak doğrudan kendisinin katılmasında yasal bir sakınca olup olmadığını öğreneceğini, sakınca yoksa kendisinin katılacağını, varsa, bir temsilcisiyle mesajını göndereceğini bildirdi.

Kurultay yeri olarak, Büyük Ankara Otelinin konferans salonu seçildi. Salon kirası ödendi. Bütün çağrılılara çağrılık-

ları gönderildi. Kurultay'ın afişleri basıldı. Hazırlıklar tamamlandı.

18 Haziran günlü gazetelerde şu haber:

> Kürt Sorunları Kurultayının Çankaya'daki 'Güvenlik Kurulu' toplantısında ele alındığı ve Ankara Valiliğine kurultay düzenlemenin 'günün koşullarına uygun düşmediği'nin anlatıldığı öğrenildi.

Ankara Valisi, Güvenlik Kurulunun kendisine anlattıklarını iyice anlamış olacak ki, bize Kürt Sorunları Kurultayının yasaklandığını yazılı olarak bildirdi. Büyük Ankara Oteli yönetimi de, telefonla sözlü olarak şunu bildirdi:

> Büyük polis baskısı var. Kurultayınız otelimizde yapılamayacak. Salon kirası için verdiğiniz parayı gelip geri alın!

Arkadaşlar, bu kararı antidemokratik bularak icranın durdurulması için İdare Mahkemesine başvurdular. Buna da 24 Haziran'da yanıt geldi. İdare Mahkemesi de Valiliğin yasaklamasını uygun bulmuştu.

Bu sabah saat 11.00'de (25 Haziran) Kürt Sorunları Kurultayını yapacağımız otelin önünde bir basın toplantısı yaptık. Orada basına bütün olayı ayrıntılarıyla açıkladık. Süleyman Demirel,

– Konuşan Türkiye, konuşan Türkiye! deyip durmuştu.

Konuşacağız konuşmasına da, ağzımıza kilit vuruyorlar; bırakmıyorlar ki konuşalım. Bugünkü Türkiye, ağzı tıkanarak susturulmuş, gözü bağlanarak körleştirilmiş bir Türkiye'dir. Salt bugün böyle değil, tarih boyunca susturulmuş bir Türkiye'dir.

Süleyman Demirel'in içtenlikle konuşan bir Türkiye'nin özlemini çektiğine inanıyorum. Ama ne yapsın Demirel? Ne onun, ne başbakanın ve bakanların elinde. Bu ülkeyi yöneten üç güç vardır: Askerler, MİT ve TÜSİAD... Ya hükümet mi? Onların ne maddi ne manevi kişiliklerini küçültmek istiyorum. Ama bu son olay bikez daha açıkça göstermiştir ki, hükümetler, bu üç gizli iktidarın sözcüsü, sekretaryası, özel kalem müdürüdür.

26 Haziran 1993

Kürt Sorunları Kurultayını resmî olarak yasaklayanın Ankara Valisi olduğu görülüyor yada gösteriliyorsa da, Cumhurbaşkanı'nın, TBMM Başkanının, Başbakan Vekilinin, Ana Muhalefet Partisi Genel Başkanının ve Meclis'te üyeleri bulunan partilerin genel başkanlarının, dünkü yazımda da belirttiğim üzere, onayladıkları ve katılacaklarını bildirdikleri bir kurultayı yasaklamak, Ankara Valisinin haddine kalmamıştır ve hakkı da değildir. Ankara Valisi ancak yukardan gelen o yasak buyruğunu yerine getirmeye memur bir görevli kişidir. Bu buyruk, bizim Cumhurbaşkanı'na Kürt Sorunları Kurultayına katılması ricası için başvurumuzdan ve Cumhurbaşkanımızın da bu ricamızı kabulünden üç gün sonra Çankaya Köşkü'nde yapılan Güvenlik Kurulu toplantısında alınan kararla verilmiştir. O Güvenlik Kurulunda bulunanları sıralarsak, yasaklamanın kimden esinlenildiği anlaşılabilir.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, daha üç gün önce başarılar dilediği ve temsilci eliyle mesaj göndereceğini söylediği bir Kurultayı üç gün içinde düşünce değiştirip ve sözünden dönüp yasaklamış olamaz.

Başbakan Vekili Erdal İnönü... Başbakan Vekilliği sıfatı sürerse bu sıfatla, sürmezse SHP Genel Başkanı olarak çağrımıza katılacağını söyleyen Erdal İnönü'nün düşüncesini 180 derece değiştirip bu kurultayı yasaklamış olabileceğini hiç sanmıyorum.

İçişleri Bakanı İsmet Sezgin... Cumhurbaşkanı'nın ve partisinin genel başkan vekilinin (şimdi bakan) katılmayı ve konuşmayı kabul ettikleri ve bir hafta sonraki hükümette yer alıp almayacağı bile belli olmayan İsmet Sezgin'in bu yasaklamada oyu olduğunu da sanmıyorum.

Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin... Millî Savunma Bakanı Nevzat Ayaz... Bu milletvekillerinin partilerinin genel başkanları da Kürt Kurultayına katılmaya ve orda konuşmaya

karar vermişler ve Kürt Kurultayını düzenlememizi çok olumlu karşılamışlardı.

Kürt Sorunları Kurultayını, adları ortaya çıkmadan ve bu nedenle de üstlerine hiçbir sorumu almadan, yasaklayan Millî Güvenlik Kurulunda bir de şu adlar var:

MİT Müsteşarı Köksal Sönmez, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Özdem Sanberk ve MGK Genel Sekreteri Orgeneral Ahmet Çörekçi... Aralarında olmadığım için, Kürt Sorunları Kurultayının yasaklanması kararına hangilerinin oy verdiğini bilemem. Belki de oybirliğiyle bu karar alınmıştır. Ama böyle bir antidemokratik kararın gerekçelerinin, adlarını son yazdıklarımca yaratılmış olduğunu sanıyorum. Kürt Sorunları Kurultayının düzenleyicileri olarak, Ankara Valisinin yasaklama kararına karşı 7. İdare Mahkemesine başvurduk. Mahkeme, bizim karşı savlarımıza karşı Ankara Valisinin yanıtlarını istedi. Sonunda 7. İdare Mahkemesi kararını bildirdi: Yasaklama yerindedir.

Ankara Valisinin mahkemeye verdiği yanıt ibret alınacak, ders alınacak bir belge olduğu için, o yanıtı ve mahkemenin kararını yarın Aydınlık'ta yayımlayacağım. Bizim de bundan sonra yapacağımız iş, daha yüksek mahkemeye ordan da olumsuz yanıt alırsak, dünkü yazımda da belirttiğim gibi, Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna başvurmaktır.

Bu olayda en önemli nokta şudur: Bu yasaklama kararlarını verenlerin hepsinin yurtsever olduklarına içtenlikle inanıyorum. Yurtlarını çok sevdikleri için, ülkemizin "âli menfaatleri" yüksek ve yüce çıkarları neyi gerektiriyorsa onu yapıyorlardır ve bunu yapmak için de devletten maaş (aylık) alıyorlardır, yani görevlidirler. Bizlerse ne devletten, ne özelden, hiçbiyerden on para almadan, hatta cebimizden paralar ödeyerek, hiçbir ticari kazanç, siyasi ikbal ve kimseden oy beklemeden, biçoklarına (hatta pekçoklarına) göre enayicesine devletin, hükümetin, hiç de üstümüze görev olmayan işlerine karışıyoruz. Öyleyse bizden kuşkulanmakta kendilerini haklı görüyorlar.

Yirmi yıl, belki otuz yıl oldu. Bursa'da kızlı erkekli bir bölük genç, bir özenci (amatör) tiyatro kurarak, oyunlarını

köylerde, kasabalarda biletsiz, parasız sergilemeye başladılar. Haftasına kalmadan candarmalar bu gençleri tutukladı. Suçları komünistlik. Çocuklar,

– Biz komünist değiliz! diye çığlık atıyorlardı.

Candarma komutanının yanıtı şuydu:

– Komünist olmasanız halka bedava tiyatro oynar mısınız?

Eskiden biz ve bizim gibi, ülke ve yurt sorunlarına hiçbir maddi çıkar beklemeden ilgi duyanlar vatan hainliğiyle suçlanırdı yada öyle demeye getirirlerdi. Demek istiyorlar ki, devletten maaş almadan, hiçbiyerden para almadan, hiçbir mevki ve makamda gözü olmadan, hiçkimseden oy beklemeden, hiçbir çıkarınız olmadan, ne diye memleketin "âli menfaatleri"ne burnunuzu sokuyorsunuz? Siz deli misiniz?

Onlara sözüm var:

Baylar ve bir küçük bölüm Bayanlar!

Ben sizin gerçekten yurtsever olduğunuza inanıyorum. Tıpkı Enver Paşanın, Talat Paşanın, hatta Evren Paşanın bile yurtseverliğine inandığım gibi... Ama yurtseverlik, tek düşünce doğrultusunda değildir. Herşeyin, bir de başka türlüsü, yani seçenekleri vardır.

Siz Türkiye'yi seçeneksiz bir ülke yapmak istiyorsunuz. Çabanız boşuna, isteseniz de istemeseniz de, yasaklasanız da durdursanız da, salt Kürt sorunu konusunda değil, her konuda konuşacağız. Çok sesli bir Türkiye istiyoruz. Sizi de buna alıştıracağız sevgili Millî Güvenlik Kurulu üyeleri. Ya buna alışırsınız, ya öncekiler gibi emekli olup özel girişim bankalarında, holdinglerde yönetim kurulu üyeleri olursunuz! Ve o zaman, sizden önceki örneklerde olduğu gibi bu türlü yurt sorunları sizleri hiiiç ilgilendirmez. Ama bizler, yıllardır olduğu gibi, o zaman da yine nöbetteyiz, yine ardıllarınızla savaşmak için.

27 Haziran 1993

Yine Yanlış Gidiyoruz

Sanırım her insanda olur; çocukluğunda yada gençliğinde duyduğu bir söz, bir gülüt, bir öykü, insanın aklından hiç çıkmaz. Yüzbaşı Kamil Çelikkol da çoğu sözleri aklımdan çıkmayan değerli bir kişiydi. Sözleri kulağıma küpe olmuştur. Altmış yıl önce Kuleli Askerî Lisesinde sınıf subayımızdı. Albaylığını da biliyorum. Emekli albaylığında, ben Düşün Yayınevi sahibiyken, arkadaşım olmuştu.

İlk gençlik günlerimde bize anlattığı ve altmış yıldır unutamadığım anılarından biri şudur. Kamil Çelikkol teğmenliğinde takım komutanıyken, bir manevrada – belki de Kurtuluş Savaşı sırasındaydı – bir gece yürüyüşü buyruğu alır. Haritada gidilecek yeri saptadıktan sonra, takımıyla birlikte yola çıkar, yönünü belirlemek için pusulası yoktur. Yıldızsız ve kapkaranlık bir gece olduğu için yıldızlara bakarak yön belirleme olanağı da yoktur. Varacakları yer, bir tepenin ardında, iki saat uzaklıktadır.

Yola düzüldükten bisüre sonra takımdan bir ses duyulur:

– Yanlış gidiyoruz!

Teğmen Kamil en sert sesiyle sorar:

– Yanlış gidiyoruz diyen kim?

Kimseden ses çıkmaz. Takım yürüyüşünü sürdürmektedir. Bisüre sonra yine o ses:

– Yanlış gidiyoruz!

Teğmen yine bağırır:

– Kimdir o?

Yine ses yok.

Yol boyunca bu böyle sürer. Ama takım, iki saatte varmaları gereken yere saatler geçmiş, bitürlü varamamıştır. Sonunda sabah olur, gün ışır, bir de bakarlar ki, gece boyunca o tepenin çevresinde dönüp dolaşmışlar, sonunda yine ilk yürüyüşe çıktıkları yere dönmüşlerdir.

Teğmen Kamil, takımını dinlenmeye geçirdikten sonra, yol boyunca "yanlış gidiyoruz!" diye kendisini uyaran eri sorup

soruşturup bulur. Yanlış gittiklerini nasıl anladığını sorar. Er şu yanıtı verir:

– Yola çıktığımızda rüzgâr karşımızdan esiyordu. Biraz sonra sol yanımızdan esmeye, az sonra da tepe bizi koruduğundan rüzgâr esmemeye başladı. Daha sonra da arkamızdan esiyordu. Yol boyunca bu böyle sürüp gitti. Anladım ki, tepenin çevresinde dönüp duruyoruz.

Teğmen Kamil ere sorar:

– Öyleyse kim o yanlış gidiyoruz diye söylenip duranı sorduğumda niçin benim diye çıkmadın?

– Çünkü komutanım, sesiniz o denli sertti, yolu bildiğinize o denli inanmış görünüyordunuz ki, kim olduğumu söylemeye korktum.

Yüzbaşı Kamil Çelikkol, özyaşamından sağıp süzerek çıkardığı bu öyküyü on sekiz yaşındaki gençlere, erlerle nasıl konuşulması gerektiğini öğretmek için anlatmıştı.

Ben de bugün, Kürt sorununun üstüne, yıllardanberi olduğu gibi yine yanlış gittiğimizi söylemek istiyorum. Bu konuda, Cumhurbaşkanının da, Başbakan'ın da, Genelkurmay'ın da tutumu yanlıştır. Örneğin, radyo ve TV'de Kürtçe yayın yapılmaması ve Kürtçe'nin seçmeli ders olarak okutulmaması yanlıştır. Yine Genelkurmay'ın yayınladığı bir kitapta "Kürt diye bir halk yoktur. Onların aslı Türk'tür. Dağlarda yaşayan Türklerin kışın karlara bastıklarında ayaklarından kart-kurt sesleri çıktığı için onlara Kürt denilmiştir" anlamına gelen sözler ne denli yanlışsa, radyo ve TV'de Kürtçe yayın yapılmaması, Kürtçe'nin seçmeli ders olmaması da o denli yanlıştır.

11 Temmuz tarihinde Genelkurmay Başkanlığında basına verilen açıklamada Kürtçülerin düşlediği dört aşama şöyle özetlenmiştir:

"Birinci safhada; Kürt toplumu içinde sosyal ve kültürel gelişme sağlanacak, kültürel farklar elde edilecek.

İkinci safhada; özerk bir idareye kavuşulacak.

Üçüncü safhada; bağımsız bir Kürt devleti kurulacak.

Dördüncü safhada; Türkiye, İran, Irak ve Suriye'de kurulan Kürt devletleriyle birleşerek Büyük Kürdistan Devleti yaratılacak."

Bütün bunlar doğru değildir, diyemem. Doğru olsa bile, radyo ve TV'de Kürtçe yayın yapılmaması ve Kürtçe'nin seçmeli ders olmaması yine de yanlıştır. Çünkü, başta insan haklarına aykırıdır.

Genelde Kürt politikasında yanlış yolda olduğumuzu görüyorum ve "yanlış gidiyoruz!" diye sesleniyorum.

"Öyleyse doğrusu nedir?" diye sorarsanız tam yanıt veremem ve yanıt vermek de benim görevim değil. Çünkü elimde pusula, yani doğru yolu gösterici veriler yok. Bunlar hükümetin ve ilgili devlet kurumlarının elindedir ve onlar insan haklarına uygun biçimde gidilmesi gereken doğru yolu bulmakla görevlidirler. Benim bildiğim şudur: Yine yanlış gidiyoruz! Ve bunu, kendimize haber veriyorum.

17 Temmuz 1993

Ey Maaşlı Yurtseverler

Ey hiçbişey bilmeyip de herşeyi biliyorum sananlar! Ey maaşlı yurtseverler! Bikaç yazımda kullandım "maaşlı yurtseverler" sözünü. Kimlerdir bu aylıklı yurtseverler? Bir devlet görevlisi olana dek, yani devletten aylık alana dek, hiçbir yurt sorunuyla ciddi olarak ilgilenmeyip, devletten aylık almaya başlar başlamaz çok keskin yurtsever kesilen ve ne olduğu da pek bilinemeyen "memleketin âli menfaatleri" uğruna üst perdeden zart zurtla işe başlayan, emekli olduktan sonra da yine eskisi gibi kendi özel sorunlarından başka hiçbir yurt sorunuyla ilgilenmeyen kişiler aylıklı yurtseverlerdir.

Böyleleri sanıldığından çoktur, ülkemizde çoğunluktadır ve iktidar çoğunlukla onların elindedir. Onlar ne derse öyle olur. Çünkü onlar bilir, onlar yapar.

Bizim yurtseverliğimiz onlarınkine hiç benzemez. Bizler, devlet görevlisi olalım olmayalım, aylığa bağlı olarak değil, bu can tenden ayrılana dek yurdumuzun her sorunuyla ciddi olarak ilgiliyiz; salt ilgili değil, bundan sorumluyuz da... Bu aydın olmanın hakkı ve sorumudur.

Bir örnek vereyim. Edirne'de bir genelev sahibinin içindeki 8-10 sermaye kadınla birlikte genelevini satışa çıkardığı bir gazetede ilan olarak çıktı. Ve bu resmî ilanın altında bir yargıcın adı vardı. Yani genelevi içindeki kadınlarla birlikte yargıç satışa çıkarıyordu. Adalete, hukuka, insan haklarına ve genellikle insanlığa bundan daha ağır aşağılama olamaz diye yazdım. Ne oldu dersiniz? Arkadaşlarımla birlikte aleyhimize dava açıldı, adaleti aşağıladık diye. Duruşmaya girerken avukat, yargıcın çok sert olduğunu söyledi ve bu nedenle yumuşak konuşmamız gerektiği yolunda bizi uyardı. Gerçekten de yargıç sertliğini gösterdi. Bana,

– Siz genel kadınların avukatı mısınız? diye sordu.

Yanıtım şöyle olmuştu:

– Siz değil misiniz? Bir aydın olarak genel kadınların da, ülkenin bütün insanlarının da avukatıyım. Siz neden değilsiniz?

Kendimizi, aylıklı yurtsever değil de, bütün ülkenin "vekalet ücreti" almadan savunmanı, "avukat"ı saydığımız için, Türk ve Kürt aydınları birleşerek Kürt Sorunları Kurultayı düzenlemeye karar vermiştik. Bize göre bu kurultay zorunluydu. Çünkü devletin Kürt sorununu çözmek için aldığı ve uyguladığı önlemler yanlıştı. Yanlışların başında korucuların halka zulmü, olağanüstü halin boşunalığı, itirafçıların yanlış kullanımı gibi sorunlar geliyordu. Bu KÜRT SORUNLARI KURULTAYI'ndan, yerinde gözlemlemek üzere Türk ve Kürt karması aydınlardan (Bilimciler, sanatçılar, politikacılar) oluşan bir kurul Güneydoğu Anadolu'ya gitti. Ve Güneydoğu'da, korucu ve candarmalardan dayak yiyerek geri döndü. Bir yazanakla, Güneydoğu'daki yanlış uygulamaları bildirdi ve ben bu gazetede bu konuda iki yazı yazdım.

Bundan sonra Ankara'da büyük bir otelde üç gün sürecek bir kurultayın hazırlığına giriştik. Bütün bunların karşılığında, aylıklı yurtseverler gibi devletten para almıyor, tam tersine cebimizden üste veriyorduk. (Hep düşünmüşümdür, aylıklı yurtseverler, böyle sorunlar için ceplerinden on para harcarlar mı?)

Kurultayımıza çağırmak üzere, Ankara'ya giderek CUMHURBAŞKANI'yla, MECLİS BAŞKANI'yla, BAŞBAKAN YARDIMCISI'yla (O zaman başbakan dahaca seçilmemişti), DYP GENEL BAŞKAN YARDIMCISI'yla, SHP GENEL SEKRETERİ'yle, ANA MUHALEFET PARTİSİ GENEL BAŞKANI'yla ve daha bikaç partinin genel başkanıyla görüştük. Hepsi de çok gerekli buldukları bu kurultayı olumlu karşıladı ve katılacaklarını bildirdi. Ama bir iki gün sonra Ankara Valisinin kurultayı yasakladığı, otelin de salon kirasını geri vereceği bildirildi.

Bunca yetkilinin, hatta en yetkililerin, onayıyla yapılacak bir kurultaya Ankara Valisi nasıl engel olabilir? Bu yasaklama valinin haddine kalmamış diye burada yazdım. Besbelli ki bu yasak ordudan ve MİT'ten geliyordu, kendi kuruluşlarını açıklamamak için, Ankara Valisini aracı olarak kullanıyorlardı.

Kürt Sorunları Kurultayı yapılamadı. Çünkü yasakçılar bizleri yurtsevmez, hatta yurt hainleri sayıyor, kendilerini de (salt kendilerini) herşeyi bilen yurtsever sanıyorlardı.

Bu kurultaya izin verilmedi de ne oldu? Olanlar şu: Meclis'e bağlı "Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu" kuruldu ve Güneydoğu'da yaptığı incelemelerden sonra hazırladığı aşağıda özeti bulunan yazanağı düzenledi.

> Korucular, kendilerine PKK süsü vererek köylere baskın düzenliyor. Candarmaları yanıltarak halka ateş etmeleri sağlanıyor. Silah kaçakçılığı yaptıkları belirlenmiş olan ve haklarında tutuklama kararı bulunan koruculara devlet para vermeyi sürdürüyor ve bunları devlet tutuklamıyor. Olağanüstü Hal bölgesindeki memurların fazla maaş almasından başka hiçbir işe yaramıyor. İtirafçılar, devleti kullanıp ve devlete dayanarak, bölgede biçok soygun ve hırsızlık olaylarını gerçekleştiriyor. Gerek korucuların, gerek itirafçıların karıştıkları bu yasadışı eylemler yurttaşın devlete olan güvenini zedeliyor ve devlete kuşkuyla bakmalarına yol açıyor. Devlet bölgede su ve elektrik parasını bile toplayamazken, PKK halka kestiği haraç ve cezaları zamanında alıyor.

Bizim yazanağımızda, bu yazılanların hepsi ve daha çoğu vardı. İlginç olanı şudur. Yazanakta şöyle deniyor: "Bunları yapan kamu görevlileri hakkında soruşturma açılarak bunların cezalandırılması gerekir."

Demek asıl suçlular, yani koruculuk kurumunu koyanlar ve kurumu eleştirtmeyenler değil de, suça ve suçluluğa zorlananlar cezalanacak.

Başbakan ne diyor? "İşçiye, istediği zammın yapılamamasının nedeni, Güneydoğu Anadolu'daki büyük boyutlu harcamalardır." O harcamalar ki, o bölgedeki korucuların ve görevlilerin aldıkları iki kat aylıklardır.

Ey aylıklı yurtseverler, ey hiçbişey bilmeyip de herşeyi biliyorum sananlar ve ey bilmediklerini de biliyorum sananlar ve bilmediklerini de bilmeyenler! Sizlerden başka yurtsever yoktur. En doğrusunu siz düşünür, siz yaparsınız. Görüyorsunuz işte, yaptığınız ortada, beğendiniz mi ettiğinizi?

13 Ağustos 1993

Siz Ne Yapardınız?

Daha çok dış ülkelerde topluluğa konuşma yaptığım yerlerde, Türklerden ve Kürtlerden bana iki eleştiri geliyor. İkisi de ağır, haksız ve değerbilmezlik örneği eleştiriler... Dinleyicilerimin hepsi böyle değil elbette.

Daha çok Türklerden gelen eleştirilerden biri kısaca şu:

"Türk aydını olarak bugüne dek ne yaptınız? Aydınlar hiçbişey yapmıyor, görevini yerine getirmiyor!"

Karşısında gördüğü için olacak, bunu söylerken beni Türk aydınlarının simgesi olarak görüyor. Türk aydınları derken hedef doğrudan ben oluyorum. Kimileri de bunu açık açık söylüyor: "Türk aydını olarak sen ne yaptın?"

Bu suçlama karşısında insanın kendini savunması da olanaksız. İçimde anlatamayacağım bir kırgınlık duyuyorum.

Hayır, lütfen yanlış anlamayın. Halk, kendisi için neyi ne denli yapmışsak bunları bilsin ve teşekkür etsin demek istemiyorum.

Şunu zaman zaman söyledim ve yazdım. Özellikle Türkiye'de aydınlar, arasından yetiştiği halka borçludur. Bu ödenemez borcu en ağır biçimde içlerinde duyanlardan biri de benim. Elimden her geleni yaptımsa, halk beni beğensin, sevsin, değerlendirsin diye yapmadım. İnsan olduğum ve başka türlüsünü yapmak elimden gelmediği için yaptım. Yapmak zorundaydım.

Bu aydın suçlamaları, aydınların günah çıkarır gibi durmadan kendi kendilerini, yine kimi solcu aydınların sözde halkçılığı (popülizmi) yüzünden yapılmıştır. Bir zamanlar daha çok Fransız aydınlarının etkisiyle "aydın ihaneti" kimi Türk solcu aydınlarında çok güncel oldu. İşçi sınıfına durmadan aydın ihanetinden söz edilir, işçi sınıfı ve halk da durmadan yüceltilirdi. En iyisini, en doğrusunu halkımız bilirdi. Böylece, işçi sınıfının ve halkın gözüne girilebilir sanılırdı. Halka ve hele işçi sınıfına toz kondurulmazdı. Çünkü onlardan oy alacaktık.

Aydın ihanetinin bu gerçek yanı vardır ve tarihimizde aydın ihanetine pekçok örnekler gösterilebilir. Son acı örneği 12 Eylül toplumsal belasıdır. Bugün hemen herkes denilebilecek büyük bir çoğunluğun yakındığı 12 Eylül'de, salt büyük kentlerimizin üniversitelerinden bikaç yüz profesör, sırtlarında cüppeleriyle Çankaya'ya yürümüş olsaydı ve cüppelerini Devlet Başkanlığının kapısına bırakarak askerî darbeyi kınamış olsaydı, bunca bilimcinin protestosuna hangi orgeneral olursa olsun hiçkimse hiçbişey yapamaz ve 12 Eylül faşizminden kurtulurduk. Oysa o profesörler, hukuku ve insan haklarını baştan sona çiğnemiş ve buyruğu olan 82 Anayasasının bugün bütün Türkiye'nin istemine karşı değiştirilemediği ortadayken 12 Eylül toplumsal belasını başımıza saran adamı, onursal hukuk profesörlüğü ile yüceltmişlerdir.

3-4 büyük gazetemiz, daha baştan 12 Eylül'ü kınamak amacıyla bir yada iki gün çıkmama kararı vermiş olsaydı hem bu protestoya Evren takımı sesini çıkaramaz, hem de bugün yakındıkları 12 Eylül toplumsal belası gerçekleşemezdi. Oysa onlar, o günlerin gazetelerinde görüldüğü üzere, Evren takımına yağcılık yapmışlardır.

Bütün bunlar, aydın ihanetine örneklerdir.

Aydınlar böyle yapmıştır da, ya işçi sınıfı, ya köylü, ya bütün Türkiye denilebilecek halk ne yapmıştır? Bugün beğenilmeyen 12 Eylül'ün 1982 Anayasasını yüzde 92.5 oyla onaylamamış mıdır? Bu bizim tarihimizin lekesidir, bir utanç belgesidir. Bu utanç belgesini oylarıyla imzalayan Türkler ve Kürtler ve onların çocukları şimdi bana,

– Aydın olarak siz ne yaptınız? diye sorabiliyor ve biz arkadaşlarımızla birlikte neler yaptığımızı açıklamaktan bile utanıyoruz.

Türkiye sosyalist tarihinin en büyük başarısı, TİP'in Büyük Millet Meclisine 15 milletvekili sokmuş olmasıdır. Bu başarıyı sağlamış olan Türkiye İşçi Partisinin, hem de kurucuları arasında, işçi örgütlerinden MİT ajanlarının bulunduğu bilinmektedir. İşçi sınıfı davasına ihanet edenler aydınların içinde mi daha çoktur, işçilerin içinde mi? Bunun hesabını yapmaya pek

gelmez; sonuç çapanoğlu çıkabilir. İşçi sınıfı da budur, köylü de, aydınlar da, toptan halk da...

Aydınlarımızdan ve halkımızdan sayıları çokaz bile olsa tarihimiz boyunca herzaman bilinçli, yiğit, uygarca yürekli insanlarımız da çıkmıştır elbet; iyi ki onlar çıkabilmiştir. Onların yüzü suyu saygısına bugün birbirimizin yüzüne bakabiliyoruz.

Yüzde 60'lıklardan, yüzde 92.5'liklerden kimileri şimdi salonlarda oturdukları yerden bana soruyorlar:

– Siz aydınlar, ne yaptınız?

Yanıtım şu oluyor:

– Ya sen ne yaptın? Sen neredeydin? Sen nerdesin ey yurttaş? Aydın dediklerin, sizin içinizden çıkıyor, bulutlardan inmiyor. Bu halka bu aydın, bu aydına bu halk...

Türk aydını ne mi yaptı? Sizlerin yada anababalarınızın yüzde 92.5 oylarınızla iktidara gelmiş bulunan faşizmin askerî mahkemelerinde verdikleri Aydınlar Dilekçesi dolayısıyla, 10-15 yıl hapis korkutması altında sorguya çekilmekteydi.

17 Eylül 1993

Gündem Saptırması

Yurtdışındaki konuşmalarımda kimi Kürtler beni ağır biçimde suçluyor. Bunlara okurlarım diyemiyorum. Çünkü beni okumadıkları saldırı biçimindeki sorularından belli oluyor. Kürdistan'da bunca Kürt kanı dökülürken, ben bir Türk aydını olarak ne yapıyormuşum.

Kürdistan'da salt Kürt kanı dökülmüyor, Türk kanı da dökülüyor. Döktükleri bütün kanlar için insanlara acıyorum ve bu kıyıcılığın bir ulusal kan davası biçimine girmesini istemiyorum.

Bir Türk aydını olarak Kürtler için ne yaptım? Geçen yılki Frankfurt Kitap Fuarının kapısında şu yazı vardı: "İnsan görmek istediğini görür!" Ben Kürtler için de, aynı soydan geldiğimiz Türkler için de, şunu şunu yaptım demeye utanırım. Bu bana çok ayıp gelir. Türkler ve Kürtler için her ne yaptımsa, Türkler ve Kürtler beni sevsinler, benden hoşnut olsunlar, onlara yaranayım diye yapmadım. İnsanım, insan olduğum için, insanlık görevim diye yaptım. Ne Türklerden, ne Kürtlerden aferin, alkış beklemedim. Ama hem Türklerin, hem Kürtlerin bir bölümünden "ne yaptın?" gibi soruları da bekledim.

Kürtler için ne mi yaptım? Neler yaptığımı, insaflı Kürt aydını arkadaşlara sorun; benden sormayın bunu. Bir de Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısından sorun. Ankara Valisinden de sorabilirsiniz.

Bana, Kürtler için ne yaptın, diye soranlara şunu anımsatırım. Dostlarıyla düşmanlarını birbirinden ayırsınlar. Dostlarını düşman gibi görmeye ve göstermeye çalışmasınlar ve bütün Türk ve Kürt aydınlarının ille de kendileri gibi düşünmek zorunda olduğunu sanmasınlar. Kürt sorununun da, her sorun gibi değişik çözümleri bulunabilir.

Kürtler için bana ne yaptığımı her toplantıda saldırganca soran Kürtlerin bir savı da şudur:

Ben, Kürt sorununu biyana bırakıp *Şeytan Ayetleri* romanının Türkçede yayımlanmasını gündeme getirmekle, gündemi

saptırıyormuşum. Bugün Türkiye gündeminin ana maddesi Kürt sorunuyken, benim dikkatleri *Şeytan Ayetleri*'ne çekmeye çalışmam, gündemi saptırmakmış.

Bir değil, beş değil, bunu kaçtır burda yazdım. Benim *Şeytan Ayetleri* diye bir sorunum yok. Benim sorunum dinsel bağnazlık, yobazlık ve köktenciliktir ve bu tehlike bütün Türkiye'yi kapsamaktadır. Buyüzden salt Türklerin değil, Kürtlerin de sorunudur, hatta onların daha da çok sorunudur. *Şeytan Ayetleri*'nin Türkiye'de de yayımlanabilmesi, laikliğin önündeki yasaklama engelinin yıkılması içindir.

Niçin Beşikçi'nin, İlhan Arsel'in yasaklanmış bunca kitabı varken, ille de *Şeytan Ayetleri*'nde bu yasağı kurmaya çalışıyoruz? Bu, açık. Biz, bütün kitap yasaklamalarına karşıyız. Ancak, *Şeytan Ayetleri*'nin yasaklanmasıyla, öteki kitapların yasaklanması arasında büyük ayrım vardır. Öteki kitaplar, yasalara göre yasaklanmıştır. Oysa *Şeytan Ayetleri*, Hükümet Kararnamesiyle yasaklanmıştır. Bu ayrım biçok bakımdan önemlidir. İkincisi, *Şeytan Ayetleri*, bir ulusal sorun değil, bunu çoktan aşmış, Humeyni'nin, yazarına ölüm fetvasıyla uluslararası ve bir dünya sorunu biçimine gelmiştir. Yani salt Türkiye değil, dünyanın gündeminde olan bir sorundur.

Türkiye, altıyüz kişilik bir köy değil, altmış milyonluk bir ülkedir. Böyle bir ülkenin, gündeminde tek madde olmaz. Bunca halkın toplumsal gündeminde biçok maddeler bulunur; tıpkı bu ülkenin biçok gazeteleri, biçok gazete yazarları olduğu gibi. Her gazetenin her yazarı, gündem maddelerinden ilgisini çeken birini işler. Bana göre, Türkiye'nin gündemde olan biçok gündem maddelerinden en önemlileri şunlardır:

Dinsel bağnazlık sorunu
Kürt sorunu
İnsan hakları sorunu
Enflasyon sorunu...
Hatta Kıbrıs sorunu
Anayasa sorunu

Bunlardan başka Türkiye'nin gündeminde biçok sorun vardır. Önde gelen bu sorunlardan kimisini önemli, kimisini

önemsiz diye ayırmak olası değildir. Çünkü bu toplumsal sorunlar, sarmal olarak organiktir ve iç içe geçmiştir. Buyüzden sıralamada yerlerini değiştirebilirler. Bana göre, günümüzde Türkiye'nin toplumsal gündeminde en önemli olan, dinsel bağnazlık ve Kürt sorunudur.

Peki, ben ne yapmışım da gündemi saptırmışım, *Şeytan Ayetleri*'ni gündeme getirip, Kürt sorununu gündemden çıkarmış mıyım? Aydınlık gazetesindeki başyazılarım ortada. Kaç yazıda *Şeytan Ayetleri*'ni, kaç yazıda Kürt sorununu işlemişim? Görülecek ki, Kürt sorununa değindiğim yazılarım daha çoktur. Yineliyorum: Bu yazıları, aman Kürtlere şirin görüneyim diye yazmadım. Ben, önce insanım!

19 Eylül 1993

SAHTECİLİKLERİMİZ ÜSTÜNE

Topluiğnenin Tapusu Kimde

Türkiye'nin zaman içinde ne denli ilerlediğini kanıtlamak için kimileri, örneğin şu türlü örnek olaylar ileri sürerler:

Biz daha otuz kırk yıl önceleri bir topluiğne bile yapamıyorduk, bugünse araba bile yapabiliyoruz.

Bu türlü örnekler, bir aldatmacadır. Bizim bugün de araba, topluiğne yaptığımız doğru değildir. Peki, yapamıyoruz da bunca fabrikalar ve o fabrikaların çıkardığı ürünler ne? Evet, biz Türkler bugün de bir topluiğne bile yapamıyoruz. Bizim yaptığımız, yapılmış olan topluiğneyi taklit etmek, onun benzerini yapmaktır. Gerek teknolojide, gerek bilim ve felsefede herhangibir buluşun, herhangibir yeniliğin sahibi olmak demek, onun tapusunun sahibi olmak demektir. Biz topluiğnenin bile tapusuna sahip olamadığımız için ne denli çok topluiğne fabrikaları kursak ve ülkeyi topluiğneyle tıka basa doldursak, yine de topluiğne yapıyor olamayız, ancak yapılmış olan topluiğnelerin tıpkılarını çoğaltan insanlar olabiliriz. Bu, insanın fotokopi işlevini yapması demektir. Fotokopi çoğaltır ama çoğalttığı şeyi kendisi yazamaz, yapamaz.

Gerçekten bizler ancak fotokopinin işlevini yapabilen insanlar mıyız? Bunu bir sıralayalım. Topluiğnenin tapusu kendilerinde olan uygar ülkelerden birinin bir kentinde bir kırtasiye –Türkçesi nedir bu sözcüğün? – dükkânına girip topluiğne istesek, dükkân sahibi önümüze kırk, elli, belki de yüz çeşit topluiğne koyar. Her topluiğne kullanılış yerine göre, işlevine göre birbirinden ayrıdır. Türkiye'de bir kırtasiyeye girsek, topluiğne istesek, ne yapar? O da önümüze beş on çeşit topluiğne çıkarabilir belki ama, bunlardan ancak biriki çeşidi yerlidir, öbürleri dışalımdır. Çünkü topluiğnenin tapusu bizde olmadığı için bir başka türlü topluiğne yapabilecek yaratıcılığa ulaşamayız. Buzdolabında da, arabada da, uçakta da, herşeyde bu böyledir.

Teknolojik ürünler gözle görünen somut varlıklar olduğu için, topluiğneyi örnek olarak gösterdim. Topluiğnedeki bu

kopyacılığımız, bu fotokopi işlevimiz, bilimde, felsefede, yönetimde, düşün yaşamında da tıpkı tıpkısına böyledir. Çağcıl uygarlığın hiçbir bilimsel, düşünsel, felsefi, teknolojik yaratısının, buluşunun tapusu bizim olmadığı için züğürtleyince eski defterleri açan bezirgân gibi, bugün Ahmet Yesevi'lere, İbni Sina'lara –o da bizim değil ya– sığınmak zorunda kalıyoruz. Bizde hiç mi yenilik, hiç mi buluş yok? Atatürk döneminin yenilikçi edimlerini dışta tutarsak, benim bildiğim üç yenilikçi atılımımız olmuştur. Ama daha doğarken yeniliğe açık olmamaya yemin etmişiz gibi, aman nasıl etsek de bu yeniliklerden kurtulsak diye çırpına çırpına, sonunda bunu başarmışızdır. Bu düşün ve eylem ve eğitim yenilikçiliğimiz bana göre şunlardır:

Halkevleri - Köy Enstitüleri - Yedeksubay Öğretmenlik

Benim bildiğim, Atatürk dönemi dışında, bütün Cumhuriyet tarihimizdeki, tapusu bizde olan, özgün ve bizim malımız olan üç yenilikçiliğimiz işte bunlardır. Bu toplumsal kurulların eksiklik ve aksaklıklarını düzelterek daha da çağcıl kurumlar yapmamız gerekirken, herzamanki gericilerimiz "Aman, nasıl olur, iyi, güzel ve doğru bişeyler yapılıyor. Hiç bize yakışır mı? Biz adam olmamaya yeminliyiz!" diyerek, bu üç çağcıl ve özgün kurumun kökünü kazımışlardır.

Lütfen söyler misiniz, yenilik olarak bizim kuruluşumuz olan başka neyimiz var?

Aaa, bakın kendi buluşumuz olan, özgün üç yeniliğimiz daha var:

Gecekondu - Dolmuş - Özel dersaneler

İşte tapusuna sahip olduğumuz üç şey bunlar.

Bana sorabilirsiniz ve sormalısınız:

"Niçin böyleyiz?"

İnsanlar düşünmeye bu niçinlerle başlar. Ben de size soruyorum: "Niçin böyleyiz?" Ben size bir reçete vermeye hem yetkili değilim, hem bu benim haddim de değil, hakkım da değil. Hep birlikte ayrı ayrı düşünelim. Vereceğimiz ayrı yanıtların, tartışmalarımızın bileşkesi belki bir çözüm olabilir.

30 Temmuz 1993

Ben Utanıyorum, Ya Siz?

Bir tarihsel örene gitmekte, gidip de ordaki geriliğimizi, ilkelliğimizi yaşamaktan korkuyorum ve bundan çok utanıyorum. Utanıyorum, çünkü o ören yerlerin halkı, bu ilkelliklerimizi, bu geriliklerimizi, sanki büyük bir marifetmiş gibi, bir de üstelik yabancılara, turistlere göstermekten övünür durumdadırlar; bakın görün, bizde neler var, gibilerden... O tarihsel örenin, o eskil yapıların, o değerli arkeolojik buluntuların, sütunların ve sütun başlıklarının sunuluş biçimi, düzensizliği, dağınıklılığı ve özellikle o anıtların çevre düzenlemesi (düzensizliği) yüz kızartıcıdır.

Bikaç yıl önce Fethiye'deydim. Fethiye'de eski bir Rum köyü olan Kayaköy vardır. Türk-Yunan değiş tokuşundan (mübadelesinden) yani Rumlar o köyden çıkarıldıktan sonra, bilmiyorum niçin, Yunanistan'dan Türkiye'ye gelen göçmen Türkler yerleştirilmemiştir. Kayaköy, olduğu gibi, kendi haline bırakılmıştır. Hayır, kendi haline bırakılmamıştır, bırakılmış olsaydı çok iyi olurdu. O köy dolaylarında yaşayan Türklerce, bu köydeki boşaltılmış evlerin, yapıların, kilisenin her nesi varsa hepsi yağmalanmış, alınmıştır, yetmiş yıldanberi de bu yağma sürmüştür; kapılar, kapı ve pencere kasaları, kilisenin içindeki herşey, çatılar, bütün ahşap doğramalar, döşemeler, tavanlar, bütün ahşap ve maden bölümler, merdivenler... Türklere kalırsa, bütün bunları bu köyden giderken Rumlar götürmüş olabilirmiş. Evinden göçerken, kapısını da sırtlayıp götürene inanırsanız olabilir belki, Kayaköy'deki evlere de salt işe yaramayacak taşlarla yıkık duvarlar kalmıştır. Artık çalınacak bişey kalmamıştır çok şükür. Burası artık bir doğa cenneti içinde bir hayalet köydür, hayır, hayalet köy değil, bir hortlak köy...

Ah, hep böyle kalsaydı hortlak köy olarak. Bu hortlak köyü yabancı turistler ziyaret etmektedir, ellerinde fotograf, ellerinde ve omuzlarında film makineleriyle, şakşak fotograflar, filmler çekerek. Hem de o denli çoklar ve o denli sık geliyorlar ki...

Kendimden utanmam yetmiyor, bir de ikinci kez yabancılardan utanıyorum. Kimin ne hakkı var bizi böyle utandırmaya? Hortlak köye işleyen toplu taşıt da olmadığından, arabaya binemeyenler, eşek, at sırtında gidip geliyor. Utanç içinde Fethiye'ye döndüm. İçimden ağlamak geliyor. Çok zaman olduğu gibi, kendi kendime, biz niçin böyleyiz, diye söylenip duruyorum. Niçin sorusu, düşüncenin başlangıcıdır.

İlçenin kaymakamıyla görüşmek istediğim haberini göndermişti. Kaymakamın odasında iki kişi daha vardı; biri savcıymış, biri de yargıç... Çok belli bu sahneyi genç kaymakam önceden hazırlamış olacak ki, yasalara aykırı bir söz ağzımdan çıkarsa, hemen oracıkta tutanak tutup gereği yerine getirilsin. Benim de yanımda bir yazar arkadaşım var, sözlerime tanık olsun diye, ilerde savunmam için değil, o andaki eleştirilerimi duysun diye...

Savcıyla yargıcı görünce inadına dikine dikine konuşuyorum, savcıyla yargıç, kaymakamla görüşmemiz sırasında ağızlarını açıp tek söz söylemeden beni dikkatle dinliyorlar. Sanki bir tiyatro sahnesindeyiz hep birlikte.

Onların da çok iyi bildiği Kayaköy'ün durumunu anlatıyor, bu durumdan utandığımı, bu ayıbın, bu utancın hepimizin, bütün Türkiye'nin olduğunu söylüyorum. Kaymakam şiddetle karşı koyuyor. Köyü o duruma sokan Türkler değil, Yunan korsanlardır genç kaymakama göre. Geceleri karşıdan gemilerle, motorlarla karasularımıza girip, ordan karaya çıkıp yayan kilometrelerce yürüyüp Kayaköy'e giriyor, geceyarısından sonra köyü talan edip dönüyorlarmış.

Ben de genç kaymakama şöyle diyorum:

"Yapacak hiçbişey elinizden gelmiyorsa, Kayaköy'ü yasak bölge ilan edin de, hiç olmazsa bu ayıbımızı yabancılar görmesinler. Karşı olmadığım tek yasak bu olacaktır."

Özürü kabahatinden büyük denilen, işte budur. Yunanlı korsanlar geceleri Kayaköy'ü soyarlarken, Türkiye'nin güvenlik güçleri ne yapıyor?

Bu Kayaköy öreninde Türkiyeli sanatçılar için çağcıl bir köy kurulacağı haberleri çıkmıştı. Ne güzel olurdu böyle bir sanat-

çılar köyü. Bu konu üzerinde çalışılmıştı da. Olayın üstünden üçdört Kültür Bakanı geldi geçti. Hâlâ bir köy var uzakta, o köy bizim köyümüzdür.

Ben size Kayaköy utancını değil, Efes'teki Şirinceköy utancını anlatacaktım. Başka bir yazımda da o utancı anlatırım.

27 Mayıs 1993

Ayıplarımızdan Utanmıyoruz Onlarla Övünüyoruz

Bir gerçeği, bir kısa yazı içinde anlatabilmek için zaman zaman ders alınacak bir gülütle (fıkrayla) anlatmayı yeğliyorum. Bir ana kurbağa, dibinde ancak bir karışlık su bulunan bir kör kuyuya düşmüş, orada bıraktığı yumurtalardan yavruları üremiş. Bigün ana kurbağa çevresine topladığı yavrularına şöyle ders veriyormuş:

– Dünyada göl denilen, deniz denilen öyle geniş sular vardır ki, biyanından bakılınca karşı yanında ne olduğu görünmez.

Yaşamları boyunca içinde bulundukları kuyu dibindeki birikintiden başka su görmemiş olan yavru kurbağalar annelerine sormuşlar:

– Anne, o dediğin göller, denizler bu kuyu dibindeki sudan daha mı büyük?

Dünyayı görmemiş, Türkiye'deki dar dünyasından dışarı çıkmamış, dış dünyayı ancak TV'deki yabancı filmlerden tanımış olan insanlarımızın, bulundukları kısır ve dar ortamdan, üstelik bir de onur duyduklarını gördükçe bu kurbağa gülütünü anımsarım.

Türkiye insanının, indirimli olarak yüzde altmışının aptal olduğu gerçeğini söyledim diye kıyametler koptu. Türkiye'nin onbeş yirmi il ve ilçesinde buyüzden davalar açıldı. Biliyor musunuz, kesinlikle aklanacağımı bildiğim bu davaların açılmasına ençok üzülen bendim. Çünkü, bir yazar bizim yüzde altmış aptal olduğumuzu yazarsa, bu bir yazarın kendi düşüncesini açıklaması olur. Ama bu düşünce mahkemede aklanırsa, o zaman yazarın düşüncesi mahkeme kararıyla tescil edilmiş olur.

Yüzde altmış aptal oluşumuzu benimsemeyenler öyle sert tepkiler gösterdiler ki, bir dizi yazı olarak bu aptallıklarımızı sıralamayı düşündüm. Bir de gördüm ki, öyle çok aptallıklarımız

var ki, yazmakla bitecek gibi değil. Ama bunlardan kimisini, hiç olmazsa en göze çarpanlarını arasıra olsun yazmakta yarar görüyorum. Bu aptallıklarımızın içinde, öyle büyük ayıplarımız var ki, bunlardan utanmak yerine, bir de üstelik bu aptallıklarımızla övünüyoruz.

Bu olağanüstülüklerimizden birisi, dünyanın olağanüstü bir harikası olan Bandırma'daki Kuş Cenneti'dir. Bu olağanüstü güzelliği anlatmam zor. Yüzyıllarca bu güzellikten habersiz olarak yaşamışız. Pek de habersiz sayılmaz. Çünkü dünya kuşlarının, uluslararası ve kuşlararası toplantı yeri burası. Habersiz değilmişiz; bu kuşları sürekli vurarak öldürüyormuşuz, hatta eti yenmeyenlerini bile...

Nazilerden kaçan Alman Yahudisi profesörleri, Atatürk Türkiye'ye çağırıp da Darülfünunu gerçek bir üniversite yapmıştı ya... Bu profesörlerden birinin Manyas Gölündeki kuşları görünce şaşkınlıktan ve sevinçten dili tutuluyor. Bir de bakıyor ki, bir adam elinde bir tüfek kuşları avlıyor.

– Aman bre, ne yapıyorsun?

– Kuşları vuruyorum. Öldürdüğüm her kuş başına köylüm bana şu kadar para veriyor.

– Niçin para veriyor?

– Çünkü kuşlar hem tahılları yiyor, hem de pislikleriyle baş edilemiyor.

Alman profesör:

– Ben sana köylünün verdiği paranın iki katını vereyim, aman öldürme kuşları! diyor.

Bu olay, 1938'de oluyor. "Kuş Cenneti" denilen o olağanüstü doğa güzelliği işte böyle başlıyor. 1938 yılına dek ne Manyas Gölünden, ne Kuş Cenneti'nden, ne de bu doğa harikasından haberimiz var. Bu arada, kuşları öldüre öldüre üç tür kuşun kökünü kurutmuşuz. Bu kuşlar artık küsmüşler, Türkiye'ye gelmiyor.

1938'den bu yana akıllanmış mıyız? Hayır! Avcılarımız vurdukları kuşları çuval dolusu topluyorlarmış. Kuş Cenneti'nin görevlisinin söylediğine göre önceki yıl yüz, bu yıl yirmi kuş avcısı yakalanmış.

– Bunları ne yapıyorsunuz? diye sordum.

– Mahkemeye gönderiyoruz, dedi.

– Mahkeme ne yapıyor? diye sordum.

– Ellibin lira ceza alıyor, dedi.

Ulusal park yaptığımız Kuş Cenneti'ni, birinin aylığı 2.600.000 öbür ikisinin daha az olan üç görevli koruyor, salt korumakla kalmıyor, bilet satışından hertürlü işe bunlar koşuyor.

Kuş Cenneti'ndeki kuşları yüksekten kuşbakışı görmek için ahşap bir kule yapılmış. Bu kuleden dürbünle bölgedeki kuşlar seyrediliyor.

Bize burasını gösteren görevli,

– Bu kule dünyanın en yüksek kuş gözetleme kulesidir, dedi.

– Kaç metre? diye sordum.

– 18 metre, dedi.

Kuş Cenneti üzerine yazacaklarım bu kadar değil. Yüzlerce aptallıklarımızdan biri bu. Kuş Cenneti ile övünüyoruz. Başka ülkelerde benzeri doğa harikalarının nasıl korunduğunu görmediğimiz ve bilmediğimiz için, bu ayıbımızı övünerek herkeslere gösteriyoruz.

Bizler, kör kuyu dibindeki kurbağa yavrularına benziyoruz.

10 Haziran 1993

Sahteciliklerimiz

Aptallık davaları bitmedi. Yirmi otuz yurttaşımız Türkiye'nin değişik il ve ilçelerinden, bir röportaj sırasında "halkımızın yüzde altmışı aptaldır" dediğim için, bundan kendileri de alınarak, aleyhime dava açmışlardı. Bu yüzde altmış oranı, nüfus sayımlarında olduğu gibi, yurttaşlara teker teker sorularak saptanmış kesin bir istatistik sonuç değildir. Çünkü, hiçbir aptal, kendisine sorulduğunda, "Evet, aptalım!" diyecek denli aptal değildir. Gerek aptallık konusunda, gerek başka konularda, sözün gelişi olarak verilen bu yüzdeler, bir kesin sayı değil, bir kestirimdir; aşağı yukarı kestirilen bir sayıdır.

Her halkın aptalı vardır. Bu yeryüzünde aptalsız halk yoktur. Ancak bunların yüzdesi belli değildir. Nitekim benim gelişigüzel verdiğim yüzde altmış oranına karşı koyan okurlarım ve başka yazar arkadaşlarım da olmuştur. Bu oranı az bularak yükseltenler de, hiç aptalımız bulunmadığını ve bütünüyle zeki insanlar olduğumuzu savlayarak, beni ulusumuzu aşağılıyor diye mahkemeye verenler de olmuştur. Gerek bireylerin teker teker, gerek toplumun büyük çoğunluğuyla toptan aptallaştığı tarihsel dönemler olur. Almanların Hitler'in ardına takılıp Nazi, İtalyanların Mussolini'nin ardına takılıp faşist olduğu dönemler gibi. Bizde de böyle dönemler az değildir. Örneğin 12 Eylül zorbası General Evren'e ve onun 82 Anayasasına yüzde 92.5 oy verdiğimiz dönem gibi. O dönemde aptallığımız yüzde 92.5'a fırlamıştı.

Dün savcıya verdiğim ifademde, Bursa'da ve Istanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesinde açılan davada iki kez aklanmış olduğumu bildirdim. Bu davadan başka bir de Buca'dan bir yurttaş beni mahkemeye vermiştir. O da, bundan bir yıl kadar önce bir İzmir üniversitesinde verdiğim konferansta, Türklerin salt aptal olduklarını söylemekle yetinmeyip bir de sahteci olduklarını söylediğimi iddia ediyor ve sahteci olmayan Türkler adına değil, bütün Türkler ve bu arada su katılmamış seyrek Türklerden

biri olduğum için, benim adıma da yargılanmamı istiyordu. Sahteci olmayan Bucalı yurttaşımız yalan söylemiyor ama yanlış söylüyor. Önce şunu söyleyeyim, ben hiçbir zaman, hiçbiyerde, bütün Türk halkının aptal yada sahteci olduğunu söylemedim, söylemem de... Çünkü, o denli aptal değilim... "Söyleyen denli dinleyen de arif olmak gerek" diye bir özsözümüz vardır. Beni dava etmek için ellerinde dilekçeyle savcılığa koşan bu yurttaşlar, bu özsözü hiç duymamışlar mı? Aptal ve sahteci ve de ikiyüzlüyüz dediğim için, ne diye kendilerini, sözün gelişi olarak söylenmiş yüzde altmışın içine ille de sokmak için böyle çırpınıyorlar? Benim, incelik olsun diye oranı indirerek yüzde altmışımızın aptal yada sahteci yada ikiyüzlü olduğumuzu söylememin bir acı çığlık olduğunu, yıllardır duyduğum bu acının çığlık biçiminde dışa vuruşu olduğunu gerçekten anlamıyorlar mı? Anlamıyorlarsa, benim onlara, yüzde altmışlık orandan çok daha ağır sözler söylemem gerekir ama buna da "aile terbiyem müsait değil" denildiği gibi, gerekçe mi göstereyim? Niçin ille de benden daha köklü, daha çok Türk olmak yada Türk görünmek istiyorlar? Ben, aptalız, sahteciyiz, ikiyüzlüyüz diye sevinç çığlıkları atmıyorum, acı duyuyorum, acı... Burdaki yazılarımı okumuş olanlar bilir, sürekli olarak düşünmemizi salık veriyorum hepimize. Düşünmek, düşünülecek konunun niçinlerini araştırmak ve kendimize göre bulmak demektir. Biz de, örneğin yüzde şu kadar niçin aptal, niçin tembel, niçin sahteci, niçin ikiyüzlü olduğumuzu düşünelim. Benim aleyhime davalar açarak hiçkimse aptallıktan, sahtecilikten, ikiyüzlülükten, tembellikten kurtulamaz; tersine, bu niteliklerimiz (yüzde altmış yada yetmiş oranımız) hem de mahkeme kararıyla tescil edilmiş olur.

Bundan sonraki yazılarımda, zaman zaman, bireysel ve toplumsal aptallıklarımızdan, sahteciliklerimizden, ikiyüzlülüklerimizden örnekler vereceğim. Bunu yapmak istemezdim ama beni buna zorlayanlar var.

21 Temmuz 1993

Hangi Yabancı Dili Biliyorsunuz?

Yüzlerce sahteciliğimiz var, demiştim. Yalan mı söyledim, yoksa iftira mı ettim? Hangi tür sahteciliğimizi örnek göstereyim? Bireysel sahteciliklerimizi mi, toplumsal sahteciliklerimizi mi, yoksa resmî hükümetlerin yaptığı sahteciliklerimizi mi söyleyeyim?

Önce sahtecilik ne demektir? Benim en güvendiğim Türkçe sözlük olan Türk Dil Kurumu'nun yayınlarından *Türkçe Sözlük*'e bakalım.

Sahte-sıfat. (saahte) okunur. Bişeyin aslına benzetilerek yapılan şey, düzme, düzmece.

Sahteci- Düzmeci, sahtekâr. (Bişeyi aslına benzeterek yapan)

Yüzlerce, belki de binlerce resmî sahteciliklerimizden hangi bakanlığın hangi sahteciliğini size örnek göstereyim? Öyle bir örnek göstermeliyim ki, onun sahtecilik olduğundan hiçkimse kuşkuya düşmesin. Hepimiz, evet bu sahteciliktir, demek zorunda kalalım.

Örnek olarak Eğitim Bakanlığının biçok sahteciliğinden birini ele alıyorum. Salt Cumhuriyet tarihimizi göz önünde tutalım, yetmiş yıldanberi, Türkiye liselerinde yabancı dil okutulur. Her yıl lise çıkışlılar, bir milyon değil de 500 bin desek, 35 milyon insanımızın lisede okuduğu yabancı dili (Fransızca, İngilizce, Almancayı) öğrenmiş, bilmiş olması gerekirdi. Eğitim Bakanlığı, lisede okutulan yabancı dille yetinmeyip, bir de üniversitelere yabancı dil dersleri koymuştur.

Sizler, yargıçsınızdır, savcısınızdır, avukatsınızdır, yazarsınızdır, hekimsinizdir, mühendissiniz, milletvekili yada bakansınızdır, kısacası enaz lise çıkışlı milyonlarcayızdır. Hepimiz liselerde yıllarca yabancı dil okumuşuzdur. Peki, soruyorum bütün bu lise çıkışlı milyonlarca insana, içinizde, yabancı dil öğrenmek için kendi özel çabası olmadan, bir yabancı ülkede bulunmadan, özel yabancı dil dersi almadan, ayrıca yabancı dil dersi okutulan özel ve resmî okullarda okumadan, hepimizin bildiği bakanlık liselerinde okuyup da bir yabancı dili öğrenmiş olan tek, evet

tek kişi var mı? İki, üç değil, tek kişi... Yabancı dili bülbül gibi şakıyanı sormuyorum. Söylenileni anlayan ve çat pat da konuşan... Yani başka ülkelerin devlet lisesinden çıkışlı insanların konuştuğu, anlaştığı kadar yabancı dili öğrenmiş olanı soruyorum.

Bir topluluk önündeki konuşmamda, yine bu sözleri söylediğimde bir Hanımefendi, Kandilli Kız Lisesi çıkışlı ve İngilizceyi lisede öğrenmiş olduğunu söyleyerek beni yalanlamıştı. Ama o toplantıdaki lise ve üniversite çıkışlı bütün hanımlar, bu sava karşı çıkmışlardı.

Ben, doğal devlet liselerine gidenlerin, lisede öğretildiği sanılanla bir yabancı dil öğrenmesine olanak olmadığı kanısındayım. Öğrenmiş olan varsa parmağını kaldırsın!

Onca yabancı dil öğretmeni yıllardanberi devletten aylık alır. Boşuna! Onca öğrenci yabancı dil öğrenmek için zaman verir. Boşuna! Öğrenciler yabancı dilden bütünlemeye kalır, sınıfta kalır. Boşuna!

Başka ülkelerin liselerinde yada bizim özel liselerimizde yabancı dil öğretiliyor da, niçin devlet liselerinde öğretilemiyor?

Sahteciliğin tanımı neydi? Bişeyin aslına benzetilerek yapılan düzmece şey. Burada, yabancı dil öğretiliyormuş gibi yapılarak hiçbişey öğretmemek, bir düzmece eğitimdir ve sahteciliktir.

Din, ahlak ve kültür dersi adı altında salt Sünnilik dersi verilmesi de eğitim bakanlığının başka bir sahteciliğidir. Tıpkı altın diye altına benzer bişeyi yutturmak gibi.

Onlar bu sahtecilikleri yıllardanberi bizlere yutturuyorlar, iyi ama, bizler de sesimizi bile çıkarmadan yutuyoruz. Alan razı veren razı, sana ne oluyor ulan kör kadı?

Dolandırıcının elindeki değerli bişeyi çok ucuza satın almaya kalkmak da, dolandırıcıyı dolandırmaya kalkmak demektir. Bütün bu sahteciliklere sesimizi çıkarmıyorsak, bizler de sahteciliğe katılıyoruz, demektir.

Ben şimdi, örneğin Türkler yüzde şu kadar sahtecidir, desem, aptallık konusunda olduğu gibi bana kızar, belki de beni mahkemelere verenleriniz olur. Peki, öyleyse bişeyin aslına benzeyenini yapıp aslı diye yutturana ve onu bile bile yutana ne denir, bunu da siz söyleyin lütfen.

22 Temmuz 1993

Dışarda Solcu, İçerde Sağcı

İsviçre'nin değişik kentlerinde İsviçrelilere ama daha çok göçmen işçi ve sığınmacı Türkiyelilere söyleşi niteliğinde konuşmalar yapıyorum. Sanırım, bu konuşmalarımdan dinleyicilerimin bir bölümü pek de memnun kalmıyor. Doğruları söylemeyi, memnun etmeye yeğliyorum.

Zürih'te, bir zamanlar Lenin'in de konuşmuş olduğu salonda yaptığım konuşmanın bir bölümü şöyleydi:

"İşçi olarak, işçilerin ardından da, onları yönlendirmek ve yönetmek göreviyle Avrupa ülkelerine gelmiş bulunan göçmen Türkiyeliler, bulundukları Avrupa ülkelerinde, genel ve yerel seçimlerde Türkiyelilere oy verme hakkı tanınmışsa, büyük çoğunluğu solcu partilere oy veriyor; Türkiyelilere oy verme hakkı yoksa, o zaman da yine solcu partilerin seçimi kazanmasını istiyor, solcu partileri destekliyor. Seçim zamanlarında Türkiye'ye gelişlerinde yine aynı Türkler, havaalanlarına ve sınır kapılarına konulmuş seçim sandıklarına, Türkiye'deki sağcı partilere oy pusulalarını koyuyor. Avrupa ülkelerindeki seçimlerde solcu partilerden yana olup da, Türkiye'ye gelişlerinde sağcı partilere oy vermenizin nedeni nedir? Avrupa'da solcu, sınırı geçer geçmez Türkiye'de sağcı.

Hepiniz denilebilecek büyük çoğunluğunuzla Türkiye'de sağcı partilere oy verdiğiniz kesin. Böyle olduğu, hem sınır kapılarında bulunan seçim sandıklarındaki oy sayımından anlaşılıyor, hem de önceki Cumhurbaşkanı Özal'ın sözlerinden. ANAP'ın kazandığı her seçimden sonra, ANAP Genel Başkanı ve Başbakan olan Özal, özellikle seçim zamanı yurtdışından gelip oylarını ANAP'a veren işçilere teşekkür eder ve bu teşekkürü gazetelerde, radyo ve TV'lerde yayımlanırdı. Özal Cumhurbaşkanı olduktan sonra, kendi yerine ANAP Genel Başkanı olan Mesut Yılmaz'la biçok konuda anlaşamadı. Son seçimde ANAP iktidarı yitirmiş, ana muhalefet partisi olmuştu. Bir TV kanalında spiker, Özal'a niçin ANAP'ın iktidarı yitirdiğini ve

Mesut Yılmaz'la anlaşmazlıklarının nedenini sormuş ve Özal açık açık şöyle yanıt vermişti.

'Seçim zamanını iyi belirleyemediler. Onlara seçimin eylül ayında yapılmasını söylemiştim. Çünkü eylül ayında Avrupa'daki Türk işçileri daha yoğun olarak Türkiye'ye gelir ve bunlar hep bizim partimize oy verir.'

Kısacası sizlerin çoğunlukla sağ partilere oy verdiğiniz, oysa Avrupa'dayken de sol partilerin kazanmasını istediğiniz kesindir. Bu nasıl oluyor? İnsan sınırın biyanında solcu, öteki yanında sağcı olabilir mi?

Bana kalırsa bunun nedeni şudur. Avrupa'da solcu parti iktidara geçerse işçi sınıfının yaşam düzeyi yükselir, sağlık ve yaşam koşulları iyileşir, gündelikleri artar, buna karşılık Türkiye'de sağ partiler iktidar olursa artan enflasyonla Türk parası ucuzlar. Bir dolara, bir marka, bir franka karşılık binlerce Türk Lirası alır. Böylece Avrupa'da daha yüksek ücret alan Türk işçileri, bu parayla Türkiye'de daha çok arsa, tarla, ev, apartman ve dükkân alabilir.

Türk işçisinin bilinci, zekâsı değil ama kurnazlığı, açıkgözlüğü ortaya çıkıyor.

Nâzım boşuna demeniş:

'Koyun gibisin kardeşim'

Şimdi sizlerden öğrenmek istiyorum. Yaşadığınız İsviçre'de Ortak Pazar'a girip girmeme konusunda yakında bir halk oylaması yapılmış ve bu oylamada yüzde ellialtı oy oranıyla, Ortak Pazar'a girmeme kararı alınmış. Daha çok da işverenler, fabrikatörler yeniden imza toplayarak Ortak Pazar'a girmek için bir daha halk oylamasına gidilmesini istiyorlar.

Sizlere İsviçre'de seçime katılma, oy verme hakkı tanınmıyor. 'Bizler bu devlete vergi veriyoruz. Bütün yükümlülükleri İsviçrelilerle paylaşıyoruz. Seçimlere katılıp oylarımızı kullanmak bizim de hakkımız' diyorsunuz. Doğrusu, ben de böyle düşünüyor ve sizleri destekliyorum.

Şimdi doğruca düşünelim. Oy hakkınız verilseydi de halk oylamasına katılmış olsaydınız, çalıştığınız fabrika sahiplerinin tatlı dillerine kanıp, İsviçre'nin Ortak Pazar üyesi olması için mi

oy verirdiniz, yoksa biçok sol partilerin Ortak Pazar'a girmeme kararını destekler miydiniz?"

İşte Zürih'te Türkiyelilere yaptığım konuşmanın özeti buydu. Bilmiyorum, konuşmamı dinleyen Türkler bundan memnun kaldı mı? Bildiğim, bir Türk'ün bana sorduğu şu soruydu:

"Siz, Ortak Pazar'a girilmesine karşı mısınız?"

Bunun yanıtı, her ülkenin çıkarlarına göre başka başkadır. İsviçre için yararlı mı, zararlı mı olduğunu en iyi İsviçreliler bilir ve buna kendileri karar verir. Ama Türkiye için, yıllardanberi aman Ortak Pazar'a girelim diye, yalvar yakar olmamızdan, yine de alınmayışımızdan utanıyor ve herşeyden önce ulusal onurum kırılıyor. Doğru, Ortak Pazar'a girersek, Ortak Pazar ülkeleri arasındaki vizesiz gezi özgürlüğünden yararlanıp milyonlarcamız daha dolarız Avrupa ülkelerine. İşte bunu bildikleri için bizi Ortak Pazar'a almıyorlar.

15 Eylül 1993

Heeey Savcılar, Nerdesiniz?

Devlet kurumlarını dinsel gericilerin, bağnazların, yobazların ve köktencilerin işgal etmiş olduklarını kaçtır yazıyorum. İlgilenmeleri gerekenlerin kılı kıpırdamıyor. Bu kılı kıpırdamayanların, Aydınlık'ı toplatmak çabasıyla tüyleri diken diken oluyor.

Şeytan Ayetleri'nden bölümler Aydınlık'ta yayımlandığı günlerde savcılık yolu ve mahkeme kararıyla hergün Aydınlık toplatılıyordu. Bu günlerden birinde, Kuran'dan ayetler yayımlanmış, ne yazıldığını bile okumadan toplatma kararı verilerek, Kuran'dan ayetlerin yayımlandığı Aydınlık da toplatılmıştı. Oysa aynı günlerde gericilik, yobazlık, bağnazlık, ilgililerin bu üstü örtülü hoşgörüsüyle iyice azmış, şahlanmıştı ve savcılarımız buna açıkça göz yumuyordu. Yani devleti oluşturan her kurumun içine girip iyice yerleşen gericilik, bağnazlık, adalet kurumlarının içine de dolmuştu. Bunun, Prof. İlhan Arsel'in *Aydın ve Aydın* kitabının toplatılıp yasaklanmasında olduğu gibi, biçok alanda tanığıyız. Oysa adalet, insanların başka hiçbir umarları kalmayınca en son başvurup sığınacakları yerdir. Öyle görünüyor ki, bu en güvenilmesi gereken kale de gerici ve yobazların eline geçmiştir.

25 Haziran günlü Aydınlık'ta çıkan İdris Ardağ'ın yazısı, yurdumuzda dinsel gericiliğin hangi aşamaya geldiğini göstermesi bakımından ibret vericidir. O yazıyı okumuş olsanız bile, yine de kimi bölümlerini yazıma aktarıp, hâlâ demokrat ve laik savcılarımız kalmışsa, bikez daha onların dikkatini – çekebilirsem – çekmek istiyorum, İdris Ardağ'ın söz konusu yazısından bir bölümü olduğu gibi sunuyorum.

"4 Mayıs 1993 tarihli Ümmeti Muhammed dergisinden:

'Menderes'le başlayan sapıklık Özal'la noktalanmıştır.'

'Bırakın başkomutanlığı, M. Kemal Anadolu'nun kurtuluş savaşında tek kurşun dahi sıkmayan haindi.'

'Çan sesleri altında ölmekten daha daha korkunç şey, M. Kemal'in heykellerinin gölgesinde ölmektir.'

'M. Kemal'in bu rezil rezalet hayatı, onun Dolmabahçe Sarayında geberene kadar devam etmiştir.'

'Babıâli'nin bab-ı adisinde Aziz Nesin adında bir köpek oturur.' 'Piyon, bunak, oyuncak hayvandan daha aşağı.'

'Ataputun bir katil, bir adi, bir şerefsiz, bir haysiyetsiz, bir vicdansız kişi olduğu hepimizce bilinmektedir.'"

Devlet kurumlarını, bu arada Adalet Bakanlığını da işgal etmiş bulunan dinsel gericilerin sayesinde Türkiye'nin düştüğü çukur işte budur. *Şeytan Ayetleri*'nden bikaç bölümün yayımlanmasına bile demokrasinin koşulu olan hoşgörüyle bakamayan, yayımlanmış Kuran ayetlerini, *Şeytan Ayetleri* sanarak gazetemizi toplatan savcılar, Ümmet-i Muhammed dergisinin bu yayınına karşı ne yapmıştır ey ümmet-i Muhammet?

Bu dergi apaçık suç işlemiştir, bir kamu suçu. Adalet Bakanlığı yada doğrudan savcılar, Aydınlık'ta İdris Ardağ'ın yazısı çıkana dek bu yazı için bir kovuşturma açmış mıdır? Hatta Aydınlık'ta bu eleştiri çıktıktan sonra olsun, kovuşturma açılmış mıdır? Ve niçin, görevlerini yapmayan görevliler için kovuşturma açılmıyor?

Görüyorsunuz işte, iktidara geçer geçmez, Türkçeleştirilmiş ezan geriye ve gericiliğe dönerek Arapçalaştıran ve ilk işi hacca gitmeyi özgür bırakan Menderes'in ölüsü bile, gericilerin lanetinden kurtulamamıştır. Ne denli ödün verseniz, sizler de onların kargışından yine kurtulamayacaksınız.

Ancak Adalet Bakanlığının istemiyle ve aklanmakla sonuçlanan siyasal ve toplumsal davalar açan savcılarımız, nerelerdesiniz ve hâlâ Atatürkçü müsünüz, hâlâ kendinizi demokrat ve laik mi sanıyorsunuz?

30 Haziran 1993

Şırnak'ta Trafik Dersi

1970'li yıllar olacak. Sıcak bir yaz günüydü. Bir Rus dostumla Moskova'nın geniş caddelerinden birindeyiz. Çok şiddetli bir yağmur başladı. Bir saçak altında yağmurdan korunmaya çalışıyoruz. Yağmur öyle çabuk dinecek gibi değil, yolları sel götürüyor. O sırada yolları sulamakta olan bir arazöz geldi ve ağır ağır önümüzden geçip gitti. Biyadan şarıl şarıl yağmur yağıyor, biyandan arazöz yolları suluyor.

Rus dostum,

– Bak, dedi, bizde planlama çalışıyor... Moskova Belediyesinin bu işlere bakan görevlisi kimse ona, Moskova sokakları şu saatlerde sulanacak, demiş. Plan gereği, yağmur da yağsa, kar da, taş da yağsa yollar sulanacak...

1941 kışı Kars'ta doğanın bir zulmüydü. Öyle kış görülmemiş. Kar adam boyu. Eksi 38'de yaşıyoruz. Bu soğukta erler tüfeğin namlusunu tutar da birden ellerini çekerse, avuç derisinden bir parça namluya yapışmış kalıyor. İşte bu soğuk havada Istanbul radyosunun spikeri, her sabah erken saatte bütün Türkiye'ye ve elbet Kars'a da şöyle sesleniyor:

– Sayın dinleyiciler, şimdi sabah cimnastiğine başlıyoruz. Lütfen pencerenizi açın. Kollar ve ayaklar yana açılacak. Şimdi temiz havayı deriiin derin içinize çekecek ve bırakacaksınız. Başlıyoruz. Biiir, iki... Biiir, iki...

Kars'ta ısı eksi 38, Ankara'da artı 15. Istanbul'da diyelim artı 18...

Moskova'daki arazöz sürücüsüyle, Ankara yada Istanbul'daki radyo spikerinin ne ayrımı var? Birinin elinde, caddeleri sulama saatleri planlaması, birinin elinde radyo programı...

Dün Şırnak'tan bir mektup aldım. Mektubu gönderen, dokuz çocuklu bir baba... Kendisi ve eşiyle birlikte onbir kişilik bir aile. Kömürde çalışıyor ve ancak ikiüç günde bir, iş bulabiliyormuş. Kendisi okuryazar olmadığından, mektubunu başkasına yazdırdığını söylüyor. Sonuçta istediği şu; çocukla-

rının ilkokula giden en küçük ikisini Nesin Vakfına vermek istiyor. Çocuklarının ne denli çalışkan olduğunu anlatmak için de, karnelerindeki numaralarını yazmış.

Bütün öbürleri gibi, iç paralayıcı bir mektup. Çocukları alsak, barındıracak yerimiz kalmadı, almasak o acı ve üzüntüden kurtulmak olanaksız. Bu iki çocuğun karnesinde hangi derslerden ne aldıklarına bakıyorum. Bütün derslerden pekiyi. Bu derslerden biri de ne biliyor musunuz? Trafik... Şaşıp şaşıp kaldım. Şırnak ilkokulunda trafik dersi! Ben gittim, gördüm Şırnak'ı. Yahu, Şırnak'ta trafik nerde de çocuklara bir de trafik dersi okutuyorlar... Yarım saatte, bir saatte bir, askerî bir araç geçerse geçer... Bir de kaymakamın arabası filan... İyi ama bu Şırnaklı çocuklar, büyüyünce hiç mi Diyarbakır'a, Ankara'ya, Istanbul'a, gitmeyecekler, işte şimdiden trafiği öğreniyorlar...

Yağmur yağarken plana göre Moskova sokaklarını sulamak, kış ayazında spikerin radyo programına göre cimnastik yaptırması neyse, Şırnaklı çocuğa da Bakanlığın programına göre trafik dersi okutmak aynı (buraya uygun göreceğiniz sözcüğü yerleştiriniz lütfen) .....tır.

Ne iklim koşullarının, ne doğa koşullarının, ne toplumsal koşulların ayrımındayız. Tek tip yapılan okullar, heryerde birbirinin tıpkısı hükümet yapıları bu ayrımsamazlığımızın ve umursamazlığımızın örnekleridir.

23 Temmuz 1993

UTANMA ÜSTÜNE

Utanmak

Büyük sermayenin basını ele geçirme denemelerine dahaca yeni başladığı dönemdi. Duyduk ki, bir genç ve zengin tahin helvası fabrikatörü ve gemi sahibi deniz taşımacısı işadamı Akşam gazetesini satın almış. Adı Malik Yolaç. O zamanlar, mesleği gazetecilik olmayan zenginlerin, sonradan gazete sahibi olmaları yadırganıyordu. Halil Lütfi Dördüncü'nün Yeni Gazete'sinden, Akşam gazetesinin köşe yazarlığına geçmiştim. Malik Yolaç, tanıdığım en özgün kişilerden biridir. Onun için söyleyeceğim son sözün özeti şudur: Bir büyük sermaye sahibi ne denli iyi olabilirse, o denli iyi bir insandır. Böyle olduğu için de Akşam gazetesini de, daha başka biçok işlerini de batırmış, hatta birara Spor Bakanı bile olmuştur. Çünkü, büyük sermayeyi elinde tutanın, iyi insan olmaya hiç dayancası yoktur.

Malik Yolaç'ın Akşam gazetesini satın alışından, sanırım iki üç yıl sonraydı, 27 Mayıs askerî darbesi oldu. 27 Mayısçıların içlerindeki faşist eğilimlilerin foyalarının dahaca ortaya çıkmadığı günlerde, bir sosyal adalet rüzgârıdır esmeye başladı. İnsanların "Ben yüzde ellibir sosyalistim", "Ben ancak yüzde otuz sosyalistim...", "Yoo, ben yüzde yetmiş sosyalistim" diyerek birbirleriyle yarışarak sosyalist olmakla övündükleri bir dönemdi. Benim de 27 Mayısçıların sosyal adaletçi oldukları yada sosyal adaletçi yapılabileceklerine inandığım ve iyi ki çok kısa süren bir aptallık dönemimdi.

İşte o günlerde Malik Yolaç'ın arabasıyla Kabataş iskelesinden araba vapuruyla bigün Kadıköy'e geçiyoruz. Arabayı Malik Yolaç sürüyor. Çocukların bile bildiği arabaların markalarını, adlarını filan bilmem, bugüne dek de öğrenmedim. Malik'in arabası, o zamanın en lüks arabalarından biri. Arabanın pencere camlarını, sürücü oturduğu yerden düğmelere basarak açabiliyor. Böyle arabalar o zamanlar Türkiye'ye yeni yeni girmeye başlamış.

Malik arabasını araba vapuruna alınca, denizden rüzgâr sert esmeye başladığından, düğmelere basarak pencere camlarını kapatırken şöyle dedi:

– Böyle lüks bir arabam olduğu için utanıyorum.

Aradan otuz üç, otuz dört yıl geçti. Malik Yolaç'ın o zamanki lüks arabasından utanmasını hiç unutamıyorum. Belki kendisi bu sözünü unutmuştur. Belki de lüks arabalardan şimdilerde o denli utanmıyordur. O dönemde, lüksün ölçüsünü kaçıranlardan utananlar vardı. Sosyal adalet rüzgârının, hatta fırtınasının estiği o dönemde, halkın büyük çoğunluğu otobüse, tramvaya binebilmek için yağmurda, çamurda, karda duraklarda tir tir titrer, yakıcı güneş altında kavrularak beklerken, sonra taşıta balık istifi doluşup işlerine giderken, lüks arabalarından utananlar da vardı. O dönemde, günümüzde dünyanın sayılı para devleri arasında adları geçen zenginlerimiz, 27 Mayısçıların başı olan Orgeneral Cemal Gürsel'in (Cemal Ağa'nın) eşiğini aşındırarak, yalakalık yapıyor, bugünlerini hazırlıyorlardı.

Son günlerde gazetelerimiz çok önemli bir haber verdi: Bir Amerikan dergisine göre, üç Türk şirketinin sahipleri, dünya para devleri sıralamasında başlarda yer almış.

Kesinlikle inanıyorum ki, insanlarımızın büyük çoğunluğu, hatta giyecek çulu, kundurası bile olmayanlar bu habere sevinmişlerdir. Çünkü içlerinde, hertürlü alavere dalavere yollarını deneyerek, üçkâğıtçılıkla, iş bitiricilikle, köşe dönmecilikle, hayalicilikle o üçten biri olmak düşü, umudu vardır. Çünkü otuz yıldanberi insanlar, örneklerine bakarak böyle eğitilmekte, böyle uyutulmaktadır.

Bu yoksul, gırtlağına dek borçlu, hastalarının hastanelerde rehin kaldığı, nüfusuna göre insanlarının enaz okuduğu, uygar ülkeler içinde insanlarının enaz kâğıt, enaz sabun, enaz et ve süt ve yumurta tükettiği, enaz protein aldığı bu ülkede insanlar dünyanın en zengini olmaktan utanmıyorlar, artık utanmıyorlar ama onların yerine ben utanıyorum. Ve böyle bir ülkede Başbakan, Eski Cumhurbaşkanı'nın rüşvet almalarını salık verdiği üç otuz para aylıklı memurlara, "Bütçemizde para olsa, aylıklarınızı artırmaz mıyım, yok işte..." diyerek onlardan

özverili yurtseverlik bekliyor. Ve zenginlerimizin oğullarına ve kızlarına tevatür nişanlar, düğünler yapılıyor. Ve bu görkemli nişanlar, düğünler basında ve TV'de gösteriliyor. Ve onlar, bir zamanlar "men'i israfat kanunu"nun yürürlükte olduğu bu yoksul ülkede, bu borçlu ülkede "tezyid-i israfat"la görmemişlik gösterişinde bulunuyorlar. Daha da kötüsü yoksul insanlarımız ortaçağ derebeylerinin uşakları gibi, serfleri, ilkçağın köleleri gibi, efendilerinin varlıklarıyla övünüyor, ben seninkinden daha zenginin uşağıyım diye... Efendileri yiyip içtikçe yalanıp yutkunarak, efendileri ve hanımları düğün dernek yaptıkça kendileri yapmış gibi, efendileri gerdeğe girdikçe kendileri gerdeğe girmiş gibi doyuma ulaşıyorlar. Bu da onlara yetiyor.

Hiç olmazsa eskiden, bir lüks araba sahibi olmaktan bile utananlar vardı, şimdilerde ne onlarda ne de onları yalanarak seyredenlerde böyle bir duygu kalmadı.

19 Temmuz 1993

Tarihimizdeki Utanç Günleri

Gog adlı bir kitap okumuştum. Ünlü bir İtalyan yazarınındır. Ne yazık ki, hatta benim için ne ayıp ki, yazarının adını unutmuşum. Nesin Vakfı kitaplığında olacak. Ama 20 bin kitabı bugüne dek hâlâ sıralayamadığım için, kitaplığımda arayıp bulamam. Dostum Fikret Adil'in çevirisi olarak İş Bankası yayınlarından çıkmıştır.

Sürekli basılması ve her kuşağın okuması gereken değerli kitaplar vardır. *Gog*, bunlardan biridir. Niçin yeniden basılmaz, bilmem.

Gog'da ilk bakışta ve dıştan bakılınca paradoks gibi görünen, tersinleme yoluyla yapılmış ağır toplumsal eleştiriler vardır. Okuyalı otuz yılı geçti ama *Gog*'u unutamadım. Bu kitaptan esinlenerek bir öneride bulunmak istiyorum; hem de bu önerinin kesinlikle uygulanmayacağını bilerek.

Tarihimizdeki ulusal utku günlerini, yıldönümlerini kutlarız. O günler bizim için övünçtür, sevinçtir. Ne var ki, üzerinden yıllar geçtikçe, yıldönümlerindeki kutlamanın coşkusu da eskir, yıpranır ve gitgide hükümet zoruyla yapılan bir resmî angarya durumuna dönüşür. Özellikle ülkemizde falan filan ilçemizin, bucağımızın düşman işgalinden kurtuluşunun yıldönümü törenleri bu savımıza örnektir. Bu ilkellikleri TV'de hepimiz görüp izliyoruz. Öyle ilkel biçimde sunuluyor ki bunlar, coşku ve sevinç yerine üzünç ve utanç duyuyoruz. TV'de derme çatma anıtımsı bir yığının çevresinde düşman askerlerinin nerden bulunmuşsa bulunmuş yada onlarınkine benzetilerek sözde uydurulmuş giysiler giydirilmiş askerler görüyoruz. Karşıdan bizimkiler koşarak geliyor. Biriki çakar almaz tüfek patlaması, biraz duman... Düşman kaçıyor (Film icabı kaçacak elbet.) Sonra Türk bayrağına sarılı, ak giysili bir kız çıkacaktır.

İşgalden kurtulmuş her ilçe bu yoksul çocuk oyununu, her yıl halkın coşkusu biraz daha azalarak, kaymakamın, belediye başkanının, belediye meclis üyelerinin ve hükümetle tatlı ilişkisi

olan bikaç kişinin huzurunda oynar, TV'de bizlere seyrettirilen bu oyun bikaç isteksiz alkışla sona erer.

Peki, uygulanmayacağını bilerek, benim ileri sürdüğüm önerim nedir? Salt Türkiye'de değil, dünyanın her ülkesinde, o ülkenin halkına övünç veren utkuların, başarıların yıldönümleri kullandığı gibi, yine o ülkelerde halkına üzünç ve utanç veren olayların da yıldönümlerinde o acı günler anılmalıdır ve bu acı günleri –halk kendisi yaratmış olsa bile– anımsamalıdır.

Örneğin, tarihimizin en kara günlerinden biri olan 12 Eylül, bütün Türkiye için utanç günlerinden biridir. 2 Temmuz Sıvas günleri de öyle... 6-7 Eylül gecesi de unutulmamalı.

30 Ağustos, 23 Nisan nasıl onur günlerimizse, yukarda saydığım günler de tarihimizdeki utanç günlerimizdir. Her yıl o ve onlar gibi günlerde başımızı yere eğip utanmalıyız, hatta biz o utanç olayına katılmamış olsak bile...

Bu utanç günlerini andıkça, başımızı yere eğdikçe, başımız yukarda ve alnımız açık yaşamayı daha çok öğrenebiliriz gibi geliyor bana.

Her ulusun kutlanacak utku günleri olduğu gibi, anılacak utanç günleri de olmalıdır.

20 Temmuz 1993

Hayvanlar ve Biz

Stuttgart'tan tirenle gitmiştim oraya. Adını unuttuğum bir kasaba. Gerçekçi bir tiyatro dekoru gibi, doğaldan çok daha doğal görünümlü, iki yanı bol ağaçlı bir yoldan giriliyor kasabaya. Yolun iki kıyısındaki ağaçların gerisi orman...

Yolla ormanın sınırını ayıran bir tel örgü var yolun iki yanında da. Avrupa'nın biçok kentinde ormanlık yerlerde yıllardanberi görüyorum bu tel örgüleri. Ormanlarda özgürce gezip dolaşan geyikler, yola çıkıp taşıtlar altında ezilmesin diye yapılmış... İlk yurtdışına çıktığım 1965'te görmüştüm bu tel örgüleri... O zamandanberi hep merak etmişimdir, benim memleketimde bulunmayan bu tür tel örgüleri ilk ne zaman nerede, kim yada kimler yaptı diye...

Bu kasabaya tirenle gelmiştim. Gardan beni alıp arabasıyla o kasabaya getiren Türk yurttaş yolda anlatıyor:

Geçen yıl, bu yoldan bir Türk, arabasıyla gidiyormuş. Önüne bir geyik çıkmış. Sürücü, arabasını geyiğe çarpmış, hayvan yaralanmış. Sürücü almış yaralı geyiği yerden, arabasının bagajına atıp evine getirmiş. Hayvanı parçalayıp buzdolabına koymuş. Evcek geyiği bikaç gün yemişler. Aradan biriki gün geçince, adamı karakoldan çağırmışlar. Ve sormuşlar:

– Sen falan gün, falan saatte filan yerde arabanla bir geyik ezdin. Hayvanı bagaja koyup götürdün.

– Evet, demiş adam.

– Biz bir haftadanberi kasabadaki hayvan hastanesine, veterinerlere soruyoruz. Hiçbirinde yaralı geyiğe değgin bir kayıt yok. Geyiğe ne yaptığını merak ediyoruz.

Türk işçi, yaralı geyiği kestiğini, çoluk çocuk evcek geyiği pişirip yediklerini söylemiş. Sonra da geyiği ezdiğini kimden öğrendiklerini sormuş.

Polisler, kaza günü ve o saatte, arkadan gelen otomobildeki sürücünün karakola telefon edip olayı ve arabanın numarasını verdiğini söylemiş.

Almanya'nın Marburg kentindeyim. Bir Türk'le bir yoldan gidiyoruz. Yolun biyanı küçük bir göl. Orda da yolla ormanın ve yolla gölün arasında bir tel örgü engeli var. Ancak tel örgünün delikleri çok küçük, kum eleği gibi. Yanımdaki Türk'e bu küçük delikli tel örgülerin ne işe yaradığını sordum. Bu tel örgüler kurbağalar içinmiş. İnsanlar ve daha çok da çocuklar kurbağaların çiftleşme ve yumurtlayıp üreme mevsimi yaklaşınca tel örgünün orman olan yanına geçer, ordaki kurbağaları toplar, yumurtlayıp üremeleri için tel örgünün sınırladığı göle bırakırlarmış. Yumurtadan çıkan yavrular biraz büyüyünce de bunları yeniden toplayıp ormanın bulunduğu yana bırakırlarmış. Böylece kurbağalar yumurtlama mevsiminden önce ve yumurtladıktan sonra ormandan göle, gölden ormana gidip gelirken yoldan geçen arabaların altında ezilmekten kurtulurmuş.

Hep bilirsiniz, Türkiye'de göller, göletler, dereler, ırmaklar, akar ve akmaz sular vardır. Ama bunların hiçbirisinde ördek, kaz, kuğu yaşamaz, yaşayamaz, çünkü yaşatmayız. Çoluk çocuk, büyük küçük, kadın erkek, genç yaşlı, bu hayvancıkları öldürür. Buyüzden ördeklerin, kazların, kuğuların kökünü kurutmuşuzdur.

Bütün uygar dünya kentlerindeki göllerde, göletlerde, parklardaki havuzlarda, derelerde, ırmaklarda, ördekler, karabataklar, yeşilbaşlar, güvercinler, martılar, kazlar, kuğular ve daha başka su kuşları doludur. Hergün her saatte bunlara yem veren, yiyecek veren, ekmek ve çörek veren çocuklar ve gençler ve yaşlılar görürsünüz. Bu hayvancıklar kış aylarında belediyelerce korunur.

Şimdi biz, İsviçre'nin Zürih kentindeyiz. Gölde vapurla geziyoruz. Vapur, Zürih gölündeki iskelelere uğruyor. İskele dolaylarında yolcular herzaman yiyecek bişeyler attığı için ördekler, kuğular dolu. O kuğuların soyluca ağır ağır yüzüşleri, üstte kuğu altta göldeki yansımaları olağanüstü bir güzellik.

Günlerden bigün Zürih gölünün iskelelerinden birindeki kuğulardan biri yitiyor. İsviçre bu, kuğuların sayıları belli. Ertesi gün bir de bakıyorlar ki, bir kuğu daha eksik. İsviçre'de olacak

şey değil. Bir nöbetçi koyup dikizletiyorlar. Bir sabah erkenden bir Türk geliyor gölün kıyısına. Elinde bir ip, ipin ucunda kocaman iğneli bir çengel. Çengelin ucunda bir sosis parçası. Hooop, göle... Kuğucuk, nazlı bir gelin gibi gölgesi, durgun göl suyuna yansıyarak apak süzüle süzüle geliyor, geliyor... Hiç de acelesi yok. Türkiye'deki gibi kapıp kaçmayacak, çünkü insandan korkmuyor. Sosis parçasını gagasına alıp yutuyor, iğneli çengele bağlı iple birlikte... Kuğu avcısı Türk birden çekiyor ipi. İğneli çengel takılıyor kuğunun boğazına, çırpınıyor kuğucuk. Artık ne yapsa yararı yok.

Nöbetçi, kuğu avcısı Türk'ü yakalıyor. İsviçre gazetelerinde günlerce haber oluyor kuğu avcısı Türk'ün yakaladığı kuğuları kesip yediği... Sanki aslan avlamış da kesip yemiş gibi...

Yine İsviçre'de geçti bu olay. Bu en dehşet vericisi. Dehşet verici ama hiç de yabancı değil bizlere. Zürih Hayvanat Bahçesinde, geceyarısından sonraki saatlerde bahçenin duvarından bir gölgenin atladığını nöbetçilerden biri görüyor. Hayvanlardan hangisini çalacağını kollamak için hırsızın ardına düşüyor. Hırsız bahçedeki eşeklerin bulunduğu bölüme giriyor. Bir dişi eşeğin arkasına geçerek düğmelerini çözdüğü pantolonunu sıyırıyor. Gece bekçisinin şaşkınlıktan fal taşı gibi açılmış gözleri önünde eşekle cinsel ilişkiye geçiyor. Yakalanıp ertesi gün mahkemeye çıkarılıyor. "Eşek beceren Türk" haberi günlerce İsviçre gazetelerinin baş konusu.

Asıl ilginç olanı, eşek beceren Türk'ün yargılanması. Adam, İsviçre yargıcının huzurunda kendisini şöyle savunuyor:

– Efendim, bizde usuldür, bizim ülkemizde köylü yerlerde bu bir gelenektir. Bizde bu işi her erkek yapar.

Yargıcın verdiği karar daha da ilginç:

"Ulusal gelenekleri gereği eşekle ilişkide bulunan sanığın aklanmasına karar verildi."

Bundan da ilginci var. Kimi Türkler bu yargıcı Türk düşmanı olarak ilan ediyorlar. Bilmem ki siz ne dersiniz?

20 Eylül 1993

Mezar Düşmanları

Haber, salt bizim gazetede mi çıktı? Başka gazetelerde göremedim de... Bence o haber salt günün değil, yılın, hatta yılların en önemli haberlerinden biriydi.

Haberin başlığı şöyleydi: "Rum Mezarlığına balyozla saldırı."

Tek sütun üzerine küçük bir haber ama büyük bir rezalet, barbarlık, vahşet, vandallık... O küçük haberi okuyalım:

"Yeniköy Türk Bostanı Sokak'ta Rum Ortodoks Mezarlığı, bilinmeyen kişilerce tahrip edildi. 12 Mezarın mermer kapakları ve haçlarının balyozla kırıldığı ve iskelet parçalarıyla tabutların dışarı atıldığı belirlendi. Yeniköy'deki Panaiya Humaritos Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı Başkanı Aleksandr Nikolai, olaydan büyük üzüntü duyduklarını belirterek, suçluların yakalanmasını istedi."

12 Rum Ortodoks mezarını yıkan, mermerlerini kırıp parçalayan, haçlarını balyozla kıran, iskeletleri tabutlarından çıkarıp dışarı atan o bilinmeyen kişiler, sizce kimler olabilir? Hiç kuşkusuz, öbür faili meçhuller gibi, bu Ortodoks mezarı düşmanı barbarlar da bulunamayacak, yanlarına kâr kalan bu vahşetleri, ilerdeki daha büyük barbarlıklarının birikimi olacaktır ve hiç kuşkusuz bu caniler kendilerine göre Türk'türler. Din adına hiçbir dinin kabul etmeyeceği bu barbarlığı işleyenler, Türklüğe ve İslamlığa hizmet ettiklerini sanmaktadırlar. Bu niçin böyledir? Bu, gittikçe artan ve devletin görmezden geldiği, hatta devletin içine yerleşen gericilerin doğrudan yada dolaylı olarak desteklediği bağnazlık, köktencilik propagandalarının sonucudur.

Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı Başkanı, olaydan büyük üzüntü duyduğunu söylemiş. Bu olaydan Vakıf Başkanının duyduğu üzüntüden çok daha büyük üzüntü duyduktan başka, artı, benim laik ülkemde ne yazık ki yurttaşlarımca işlenmiş bu insanlık dışı davranış yüzünden utanç da duyuyorum.

Bu olaydan iki gün sonra, yine mezar düşmanlarına değgin, benzer bir gazete haberi daha:

> Ruhi Su'nun mezarına silahlı saldırı
>
> Ünlü halk ozanı Ruhi Su'nun Zincirlikuyu Mezarlığındaki anıt mezarına silahlı saldırıda bulunuldu. Anıt mezardaki yeşil camın ön ve arka yüzünde kurşun delikleri olduğu, iki mermer sütun arasındaki yeşil cam külçesinin ön ve arka yüzünde oyuk ve çatlak oluştuğu görüldü. Saldırının ne zaman ve kimlerce yapıldığı öğrenilemedi.
>
> Ruhi Su'nun mezarına bu ilk saldırı değil. Daha önce de 12 kurşun sıkıldığı için mezarın yeri değiştirilmiş ve Ruhi Su'nun mezarı daha göze görünür ortada bir yere alınmıştı.

Önceki faili bilinmezlere bakarak, Ruhi'nin mezarına ikinci kez saldıranların kimler olduğu, tıpkı Rum Mezarlığına saldıranlar gibi, hiçbir zaman bilinmeyecek ve bunlar bulunmayacak. Ama yine de bunların kim olduklarını hepimiz biliyoruz. Bunlar kendilerini Müslüman sanan bağnaz, yobaz ve köktencilerdir. Bunlar, mezarlıklarda beslenen kuduz sırtlanlar gibidirler. 1950'li yıllara dek tek örneği görülmeyen bu mezar düşmanlarının, resmî ve resmî olmayan dinsel eğitimin yoğunlaşmasıyla sayıları günden güne artmaktadır ve bu gidişle daha da artacak gibi görünmektedir.

Beni, bu tür, bağnazlığa ve köktenciliğe karşı yazılar yazdığım için, Müslümanlık düşmanı gösterenler çıkabilir. Hiçbir korku duymadan, hiçkimseden çekinmeden içtenlikle söylüyorum. Bütün dinlere, bütün inançlara sonsuz saygım var. Müslüman kökenli ve dindar bir aileden geldiğim ve İslami kültürle yetiştiğim için Müslümanlara sevgim de var. Ama insan haklarına, akılcılığa, uygarlığa düşman oldukları için, hangi dinden ve inançtan olursa olsun, bu bağnazlara, yobazlara, köktencilere düşmanım; çünkü onlar insanlığın, barışın düşmanıdırlar.

Bu mezar düşmanlarından konu açılınca, Nâzım Hizmet'in mezarının Moskova'dan Türkiye'ye getirilme girişimine karşı olduğumu belirtmek isterim. Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfının bir genel kurul toplantısında da bu konuda düşüncemi söylemiştim. Nâzım'ın mezarının Istanbul'a yada Türkiye'nin herhangi biyerine taşınmasını isteyenlerin iyi niyetinden hiç kuşkum yok. Ama Nâzım'ın mezarını Türkiye'de kim ve nasıl koruyacak, bunun güvencesini verebilir misiniz? Mezarın başına bir yada bikaç silahlı nöbetçi dikseniz, bu kuduz sırtlan sürüsünden yine koruyamazsınız. Sıvas olaylarında ayranı kabarmış aşırıcıların yaptıklarını yaşamadık mı? Kendileri, kendi yarattıkları bu bağnazlığa inanmıyorken, salt tavlayıp oylarını almak için bu kuduz sırtlanların taşaklarını okşayanlara mı güveniyorsunuz? Kim resmen, "Büyük şairimizin mezarı Türkiye'ye gelsin, gelmelidir, bu ayıptan kurtulmalıyız" diyecek? Nâzım'ın mezarının getirilmesi konusunda bir referandum yapılsa, bu gericileştirilmiş, bu yobazlaştırılmış toplumdan nasıl bir sonuç alınacağını sanıyorsunuz.

Salt Nâzım'ın mezarı için, genelde Türkiye'deki bu mezar düşmanlığı, Türkiye'nin dünyadaki ayıplarından biridir. Nâzım'ın mezarının da Moskova'da olması ayıplarımız arasındadır. En büyük şairimizi anayurdunda yaşatamamışız, yurttaşlıktan bile çıkartmışız. Bundan dolayı hepimiz, herzaman utanmalıyız. Nâzım'ın mezarı bir utanç belgesi olarak Moskova'da kalsın ki, kuşaklar boyunca ne büyük yanlış yaptığımızı anımsayıp utanalım. Tarih, salt övünmek için değil, utanmak içindir de...

2 Eylül 1993

Nâzım Hikmet'in Mezarı

Nâzım Hikmet, Türkiye'nin yetiştirdiği, anayurdu Türkiye olan, bütün evrensel şairler gibi bütün dünyaya seslenen ölümsüz bir yeryüzü şairidir. Onun pasaportu, kendiliğinden dünya yurttaşı pasaportudur ve onun ayrıca Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olduğunu gösteren bir pasaporta gereksinmesi yoktur. Hele öldükten sonra hiç... Onun gereksinmesi yoktur ama, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları olarak bizim, Nâzım'ın Türk yurttaşlığını gereksinmemiz vardır. Nâzım'ın sınıfsız bir dünya bütününün, tüm yeryüzünün şairi olması, anayurdunun yurttaşı olma hakkından vazgeçmemizi gerektirmez. Biz, Nâzım'ın Türkiye yurttaşı olmasını, Nâzım için değil, kendimiz için, yanlış verilmiş bir karardan duyduğumuz utançtan kurtulmak için istiyoruz; yoksa Nâzım'ın hiç de gereksinmesi olmadığı, itibarının geri verilmesi (iade-i itibar) için değil. Kim kime ve niçin itibarını geri verecek?

Nâzım'ın mezarı, onu yurttaşlıktan çıkaranların ve buna karşı gerekli ve yeterli tepkiyi gösteremeyen bizlerin, yani hepimizin büyük utancının belgesi olarak Moskova'da kalmalıdır. Bunun dışında, onun anayurdu olan Türkiye'nin heryerinde, o mezarı koruma güvenliği olan Nâzımseverlerin bulunduğu heryerde pekçok Nâzım mezarları olmalıdır; halkın gönlünde Nâzım nasıl yaşıyorsa tıpkı öyle Nâzım mezarları... "Vasiyet" adlı şiirinde Nâzım kendi mezarını tanımlamıştır. Anadolu'da bir çınar ağacının altına gömülmeyi vasiyet etmiştir; Türkiye'nin belli bir iline, ilçesine, köyüne değil...

Dünkü yazımda, mezar düşmanlarının yaptıkları insanlıkdışı alçaklıklardan örnekler vermiştim. Nâzım'ın mezarı Moskova'dan Türkiye'ye taşınırsa, hergün artarak çoktanberi süren bu gericilik koşullarında ve ortamında Nâzım'ın mezarını korumamız olanaksızdır. Başka mezarlara yapılmakta olan bu yabanıl hayvanlık, Nâzım'ın mezarına da yapılırsa –ki büyük olasılıkla yapılır– bütün dünyaya biricik yeryüzü şairimizin

mezarını bile koruyamadığımız için, şanlandığımız rezilliklerimize bir yenisini daha eklemiş oluruz. Nâzım'ın mezarının yıkılıp yok edilmesinin sorumunu kim üstlenecek? Kurucularından biri olmakla onur duyduğum Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı mı? Kaldı ki, Nâzım'ın mezarını kim veriyor da biz alıyoruz?

Bu konuda yapılacak şey, Vakıf'ın bir genel kurul toplantısında da söylediğim gibi, Türkiye'nin her ilinde, ilçesinde, bucağında ve köyünde mezarını kurabilecek Nâzımseverlerin, "Vasiyet" şiirinde anlattığı biçimde ve yerde, Nâzım için bir çınar dikmeleri ve çınarın dibine bir yazıt taşı koymalarıdır. Nâzım sevgisi halktan gelmelidir ve Nâzım yüreğimizde yaşıyor demek, bu demektir.

Nâzım'ın yurttaşlık hakkının geri verilmesini istemek, kesinlikle bir iade-i itibar sorunu değil, bir hak, hakkı geri almak sorunudur. 3 Mayıs günlü Aydınlık'ta, Aydınlık'ın yayına başlamasının üçüncü gününde, "Mirasyediliğe izin yok!" başlıklı bir yazıda üyelerinden biri olduğum "Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı" bunca olumlu çalışmalarına karşın, hiç de layık olmadığı bir biçimde suçlanıyordu. "Sanat Hareketi Katılımcıları"nın bildirgelerinde özetleyin şöyle deniliyordu:

"Daha önceleri Nâzım'ı, yaşamı boyunca savunduğu sınıfsız toplum ideallerinden yalıtarak, onu bu düzen içinde 'yaşayabilir ve kabullenebilir' bir 'vatan şairi' haline dönüştürmeye çalışmış ve gerekli tepkiyi almış bir kısım 'doğal varis', bu projeyi şimdilerde bir 'itibarın ve yurttaşlığın iadesi' kampanyasına dönüştürmeye çalışıyorlar."

İyi niyetli de olsa bu ağır eleştiriyi haklı bulmuyorum. Herkese açık bulunan Vakıfa üye olup, kendilerince yanlış gördüklerini orada eleştirmek ve yapabilirlerse yanlış gördüklerini düzeltmeye çalışmak en doğrusudur.

Vakıf'ın genel sekreteri Kıymet Coşkun aracılığıyla, Vakıf'ın başkan yardımcısı Prof. Dr. Aydın Aybay "Yurttaş Nâzım Kampanyası"nın açış konuşmasını bana göndermişti. Çok gecikmeyle de olsa bu konuşmayı, gecikmemden ötürü özür dileyerek sunuyorum:

Türkçenin ve Türkiye'nin büyük ozanı Nâzım Hikmet'e yurttaşlık hakkının geri verilmesini istiyoruz. Bunun Nâzım Hikmet için hiç yitirilmemiş bir hak olduğuna inanıyoruz. Bunu istemenin, bizim için en doğal bir yurttaşlık hakkı ve ödevi olduğu inancındayız.

Sorunun, yasaların sadece dar ve ruhsuz yorumları ile çözülmeye kalkışılmasını yanlış ve insafsızca buluyoruz. Son amaçları adaleti gerçekleştirmek olan yasalardan, Türkçe yazmış, Türkçe düşünmüş, Türkçe hissetmiş ve yüreğinin hep yurt hasreti ile yandığını dile getirmiş bir şairin, Türk yurttaşlığını sonsuza dek yitirmiş olduğu şeklinde olumsuz bir sonuç çıkarmayı mantıksız, adaletsiz ve insafsız bir tutum olarak reddediyoruz. Böyle bir yorumun yasal ve geçerli olduğunda hâlâ ısrar edenler varsa, hukuktan değil, kendi muhakeme ve idraklerinden kuşku duymalıdırlar.

Son isteği, ölünce memleketinin herhangibir köyündeki mezarlıkta gömülmek olan bir Türk şairine, Türk sanatına katkısı ve Türk şiirini dünyaya tanıtmanın ödülü olarak verilecek en uygun armağan bu olacaktır: Nâzım Hikmet'in yurttaşlık hakkı tanınmalı, onu bu haktan yoksun bırakmak için kırk yıl önce yapılan yanlışlık ortadan kaldırılmalıdır. Bunun, yurdunu, dilini, kültürünü ve halkını seven herkesin ortak isteği ve dileği olduğuna inanıyoruz.

3 Eylül 1993

Saz ve Ruhi Su

Öleli sekiz yıl olmuş. Daha dün gibi. Zaman ne çabuk geçmiş. Oysa zaman ne çabuk, ne de yavaş geçer.

Enaz bin yıllık sazın, bugün yediyüz yıl önceki Yunus Emre, dörtyüz yıl önceki Pir Sultan Abdal zamanında olduğu gibi çalınmasına karşı olduğumu, çok söyleyip yazmış olduğum için, sanırım okurlarım biliyorlardır. Salt sazda değil, her sanat ve bilim dalında ve teknolojide, kültürün her alanında böyle düşünüyorum. Sazın, bin yıl önceki sesiyle çalınması ve türkünün bin yıl önceki melodisiyle bugün de çığrılması Türkiye'nin bin yılda bir adım bile ilerlemediğini gösterir.

Ya kiliselerdeki orglar? Onlar da kaç yüzyıldanberi değişmemiş, aynı orglar!

Ben bir çalgının değişiminden, çalmışının ve çalgıyla birlikte söylenilen türkünün söyleniş biçiminin değişmesini anlıyorum.

Ruhi Su'nun büyüklüğü, özgünlüğü, ustalığı, bin yıllık saza ve türküye getirdiği yenilik ve başkalıktır. Bu yolda bir çığır açmış ve kendiliğinden bir okul olmuştur.

Ruhi Su, cezaevinden çıktıktan sonra Istanbul'un gece gazinolarında çalıp söylemeye başladığında ona yöneltilen eleştiri, halk türkülerinin özgün biçimini bozduğuydu. Eleştirenlere göre Ruhi Su, söyleyişi ve çalışıyla sazı yozlaştırmıştı. Daha çok sözde halkçı aydınların dedikodu niteliğindeki bu eleştirisini Ruhi Su'nun kırması ve sesini, sazını herkese kabul ettirmesi hiç de kolay olmadı.

İlk kez Ruhi'nin sesini ve sazını, Taksim'de, şimdi Sheraton Otelinin bulunduğu yerdeki Belediye Gazinosunda dinlemiştim. Onun içki masaları arasında ve cıgara dumanları içinde saz çalıp türküler söylemesi bana çok dokunmuştu. Gözlerimin buğulandığını anımsıyorum. Sanırım 1959 yılı olacak. Köşeyazarı olduğum Akşam gazetesinde ertesi gün, "Salonlara Sığmayan Ses" başlıklı bir yazı yazmıştım. Şimdi o ses, salt

salonlara değil, Türkiye'ye sığmayan bir dünya sesidir. Ruhi, kendisi için yazdığım o yazıdan pek de memnun olmamıştı. Ama memnunsuzluğunu olağanüstü yumuşaklığının ve inceliğinin altında gizlerdi. Bana gazinolarda söyleyip çalmaktan memnun olduğunu söyledi. Hiç olmazsa halkın bir bölümüyle değiniyordu. O günkü siyasal cendere içinde hapisten çıkmış bir solcunun belediye gazinosunda iş bulup türküler söylemesi büyük olanaktı. Bu olanağın maddi karşılığının ne olduğunu bilmiyordum. Ama bir yıl sonra olacak, sanat yönetmeninin sanatsever bir yazar olduğu bir özel bankaya yine müzikle ilgili bir konuda bir işgören olarak girdiğinde aylığı beşyüz liraydı. Bir solcunun, böyle bir iş bulması bile bir iyilik, bir yardım ve bir sanatçıyı koruma sayılıyordu.

Paris Radyosu'ndan bir çağrı mektubu gelmiş Ruhi'ye. Onu bir konser vermek üzere çağırıyorlardı. Kararsızdı. Ne yapması gerektiğini eşe dosta soruyordu. Çünkü, Paris'e giderse, işten çıkarılabileceğinden, evinin kirasını bile veremeyeceğinden korkuyordu. Benim kuru yüreklendirmem bir işe yaramadı, gitmedi Paris'e.

12 Mart'ın karanlık günlerinden birindeydi. Evime gelmişti. Yakınlarımda oturan bir şarkıcı ve besteciden söz ettim. Bu besteci beni telefon ederek evine çağırmış, bana bestelerini dinletmişti. İlerici diye tanınan biriydi. O günlerde o besteciyi ilericiler pek tutuyordu, hâlâ da tutarlar.

Ruhi'nin yüzü değişti.

– Kendi gözümle görmesem inanmazdım dedi ama sıkıyönetime ifade vermeye çağırdıklarında benim için verdiği ihbar mektubunu gördüm ve pek şaşırdım. Oysa çok severdim onu.

Bir sabah Feneryolu'ndaki evime geldi. Bir zamanlar çalıştığı banka, bir notalar kitabı yayımlamıştı. Bu kitabın içindeki bütün notalar Ruhi'nin derledikleriydi. Bunu yapmak için de 500 TL aylığa bağlanmıştı. Banka bu kitaba Ruhi Su'nun adını bile koymamıştı. Ruhi, bankayı dava edecekti. Bana, bu dava işini izleyecek güvenilir bir avukat tanıdığım olup olmadığını soruyordu.

Vardı böyle bir avukat dostumuz. Hemen o gün, bu ilerici, solcu, Ruhi'ye hayran, yaşamının son bölümünü askerî cezaevlerinde çürütmüş ve çok ünlü avukatla tanıştırdım. Davayı üstlendi. Dediğine ve belgelere göre yüzde yüz kazanacaktı davayı. Aradan üçdört ay, belki daha uzun bir zaman geçmişti. Bigün evime geldiğinde Ruhi çok üzgündü. O gün duruşması varmış. Gitmiş mahkemeye. Mahkeme kaleminde çok ünlü ve solcu avukatının bu davadan çekildiğini bildiren dilekçesini uzatmışlar.

Ruhi öldü. O ünlü avukat da öldü. Ben de ölmez, zaman bulursam "Birlikte Öldüklerim" adıyla yazacağım kitapta ikisine de yer vereceğim ve çok kişi bana kızacak doğruları yazdığım için.

Bütün dostluğumuz sırasında bikez kırıldım Ruhi'ye, onun bundan haberi olmadı, bundan sonra da hiç olmayacak.

Saz ve sözde bir anıttı. Sazıyla türküleriyle hep yaşayacak, yaşıyor. İki kez, gömütünü yıktılar, yazıt taşını kırdılar; onun gömüte, yazıta, taşa toprağa gereksinmesi yok ki.

22 Eylül 1993

VE ÖTEKİ YAZILAR

Ölen İnek Sütlü Olur

Ne güzel ve doğru atasözlerimiz var. Çirkinleri de var ama sayıları pekazdır öylelerinin. Atasözlerimizin çoğunluğu en kısa yoldan doğruları anlatır. Özal'ın ölümü üzerine yazılan ve söylenenler, bana bu güzel atasözlerimizden kimilerini anımsattı. Örneğin *"Kaçan balık büyük olur"* gibi. Ama daha da güzeli *"Kör ölür, badem gözlü olur"* gibi yada *"Ölen inek sütlü olur"* gibi...

Ölen kişi iyi olsun kötü olsun, onu hayr ile yâd etmek gerekir. Buyüzden imamın musalla taşındaki cenaze için *"Ey cemaat, merhumu nasıl bilirsiniz?"* diye sorması bir İslami ve dinsel bürokrasi işlemidir. Kimi sorular vardır ki bunların yanıtı tektir. Örneğin bir kadın yada erkek eşine *"Beni seviyor musun?"* diye sorduğunda bunun tek yanıtı vardır: *"Evet!"* Eskiden *"Komünist misin?"* sorusunun zorunlu olarak tek yanıtı vardı: *"Hayır!"* Gezilerde sık sık şöyle sorarlar: *"Ülkemizi nasıl buldunuz?"* Bu sorunun yanıtı da tektir: *"Güzel!"*

"Ey cemaat, merhumu nasıl bilirsiniz?" sorusu da tek yanıtlı sorulardandır: *"İyi biliriz!"* Özal'ın ölümünden sonra gazete ve dergilerde yazılıp çizilenlere, radyolarda söylenenlere ve TV kanallarında gösterilenlere göre Özal bir benzeri daha bulunmayan ve bundan sonra da zor bulunacak bir önderdir. Bunun tersini yada çok abartılı olduğunu düşünenler, ölünün arkasından konuşulması incelikli olmayacağı için suskun kalmışlardır. Orta yolcular herzamanki gibi, sağlığında biz onunla çok kapıştık ama, öldükten sonra *"Bulunmaz Hint kumaşı"* olduğunu söylemek zorundayız, yollu yorumlarda bulunmuşlardır. Bir de çoğunluğu oluşturan medya yaratıkları vardır ki, onları iplerinden medya hangi yana sürüklerse – kimileyin olumlu, kimileyin olumsuz ama herzaman bilinçsizce – o yana güdülürler. Şöyle düşünüyorum: Özal yaşasaydı, emekli olduktan yıllar sonra ölmüş olsaydı, ona yine bu büyük gösterisel cenaze töreni yapılır ve *"Biz insanın değerini ancak o öldükten*

sonra anlarız" gibi çığlıklarla bu toplumsal yas tutulur muydu? Hiç sanmıyorum. Oysa nitelikleri bakımından bu tarihte ölen Özal'la, uzun yıllar sonra Özal'ın ölmesinin hiçbir ayrımı yoktur. Özal, hep aynı Özal'dır.

Özal'ı değerlendirmek, değerlendirenin bakış açısına, dünya görüşüne göre değişir. Gerçek değerlendirme, duygusallıkla değil, insanları toplumsal konumları içinde görebilmekle olur. Daha açıkçası şu: Özal'ın toplumsal adresi, sınıfsal yeri neresidir? Şöyle iyi insan, böyle iyi insan diye övülebilir ve bu övgüler doğru da olabilir. Ama kimler için iyilik yapmış ve kimlerin iyi insanıdır? Bütün yaşamınca ulaşmak için çırpındığı ve bu çabasında başarılı olup büyük sermayeye, kentligillere (burjuvaya) yararlı olmuş, hizmetler etmiş ve bunun nimetlerini bol bol toplamış iyi bir insandır. Söylenip yazıldığı gibi yürekli insandır. Örneğin, bir ABD doları diyelim üçbin Türk lirası olsun derken, hayır azdır, beşbin lira olmalıdır, demek yürekliliğini gösterebilmiştir. Sabancı'nın işgüderlerinden biri, MESS Başkanı Özal, DİSK'in büyük grevinde işçileri tuzağa düşürmek başarısını da göstermiştir. Maden işçilerinin Zonguldak'tan Ankara'ya yürüyüşünde bir geceyi işçilerle birlikte geçirdiğim Mengen koyağında, önlerine asker ve polis engelini dikerek işçileri durdurma utkusunu kazanmış, kendi başbakanının istemine karşın bu eylemi köreltme ustalığını da başarmıştır. Beriyandan, saydamcı Başbakan Süleyman Demirel'in "Bölünmez Ulusal Bütünlük" adına, radyo ve TV'de Kürtçe yayını yasakladığı bir dönemde bile Kürtçe yayınların özgür bırakılmasını isteyerek bu hoşgörüsüzlere karşı, özgürlükçülerin gönüllerini fetih – belki de istilâ – etmesini becermiştir. Yeni dünya düzeninin gereklerini yerine getirmiş, can arkadaşı Bush'un yolunda ve onun ardından dünya demokrasisini kurtarmak için KÖRFEZ seferine çıkacakken, ne yazık ki engellenmiş ve Körfez fatihi olma isteği kursağında kalmıştır. Başarıyla uygulanan serbest piyasa ekonomisinin "At binenin, kılıç kuşananın, iş bitirenin" uygulamasıyla batık bankaların kurtarılması, KİT'leri özelleştirmek için özellikle devletçe batırılması, hayali ihracatın, vergi kaçakçılığı ve hertürlü kaçakçılığın doruğa yükselmesi

hep Özal'ın döneminin sayılamayacak denli çok başarılarındandır.

Özal öldüğünde Almanya'daydım. Almanya'daki insanlarımız, toptan medya adı verilen gazetelerin, radyoların, TV kanallarının, Özal'ın ölümüne ilişkin verdikleri haberlerle şaşkındılar. Ölümünden bir hafta sonra, arabayla ordan geçerken Özal'ın mezarını ziyarete giden insanları gördüm. Görünümlerinden çoğunun emekçi olduğu belliydi. Belki de bunların arasında MESS grevinin mağduru işçiler bile vardı. Medyanın iyi insanının mezarını çoluk çocuk ziyarete gidiyorlardı.

Benzer duruma, sevgili Uğur Mumcu'nun Ankara'daki cenaze töreninde de tanık olmuştum. Kimisine göre dörtyüz, kimisine göre beşyüzbin kişilik insan nehri, Uğur'u uğurluyordu. Ancak devletin izniyle toplanabilmiş bu coşkun kalabalığa bakıp içimden şöyle geçirdim: "Bu kalabalığın enazından iki üçyüzbini hiç olmazsa bundan sonra CUMHURİYET okur!"

O kalabalığın yüzde kaçı Uğur Mumcu'nun yazılarını okumuştu? Bizi sevindiren kalabalık bile işte budur.

Bir melek, ressam olan şeytana resmini yaptırmış. Resim yapılınca bir de bakmış ki, resimde meleğin kuyruğu, boynuzu var ve hem topal, hem bir gözü kör...

Melek kendi kendine

– Fırça şeytanın elinde olunca meleğin resmi de işte böyle olur! demiş.

Gazeteler, radyolar, TV'ler, yani bütün medya büyük sermayenin elinde olunca "Ölen inek sütlü", "Kör ölür, badem gözlü" olur.

2 Mayıs 1993

Zavallı Karl Marx

Bir bakandı. Onu partisinin kurultayında, televizyonda seyrettim. Hava sıcaktı. Terlemişti. Ceketini çıkarmış, gömleğinin kollarını sıvamış, boyunbağını da fırlatıp atmıştı. Eski Langa tulumbacıları gibi göğüs bağır açık... Hamamın göbek taşına uzanmışçasına boncuk boncuk terler döküyordu. Bikez daha söyleyeyim; bir bakandı ama bakanın nasıl giyinmesi, nasıl davranması, nasıl konuşması gerektiğini bilmiyordu. Bütün bunları bilmeyen ilk bakan o değildi elbette... Bu kılıkta yada kılıksızlıkta nice bakanlar yaşadık. En önemlisi, sözü geçen bakanın gerdanında iri bir altın zincir olmasıydı.

Sorun, şık giyinmek, yeni giyinmek değildir. Ne giyilirse giyilsin, sorun kendine yakıştırmaktır. Gerdanından sarkan altın zincir o bakana çok yaraşmıştı. Çünkü giyim kuşam, giyinen kişinin kültürünü açığa vurur. Erkeklerin gerdanlarına altın zincir, bileklerine altın bilezik gibi takılar takmaları ve onlarla süslenmeleri, onların kültür düzeyini yada düzeysizliğini gösterir. Bir görmemiş zengin yada sonradan görme, kaderin cilvesiyle bakan olmuşsa, hiç olmazsa öbür bakanlara bakıp hizaya girmeli, önce şimdilerde künye denilen; bilezik gibi, gerdanlık gibi zincirlerinden boşanmalıdır; altından da olsa zincir, yine zincirdir. Bakınız örnekler vereyim. Süleyman Demirel boynuna altın zincir takar mı hiç... Yada Erdal İnönü'nün boynunda altın zincir olur mu?

Bu altın zincirler neye yarar? Başta zamparalık olmak üzere gösterişe yarar.

Yetmişli yıllarda Bağdat'tan uçakla Istanbul'a geliyordum. Sağımdaki koltukta, kalın halkalı altın bileziği ve gerdanlığı olan bir genç adam vardı. Beni tanıyormuş. On yıl önceki Karadeniz gezim sırasında tanışmışız. O zaman bir bakanlığın ambar yada depo memuruymuş. Sonra, "Allah yürü ya kulum..." demiş. Ambar memuru, çok büyük bir müteahhit olmuş, yurtdışında biçok yerde işler üstlenmiş. Şimdi Irak'ta su kanalları

açıyormuş. Güzel bir Arap kızı olan hosteslerden biri yolcu yemeklerini dağıtırken, genç müteahhit kıza sulu sulu bişeyler söylediyse de, kız oralı olmadı. Müteahhit bozuldu ve bana,

– Göreceksiniz ben bu kızı tavlayacağım, dedi.

Hostes yanımızdan geçerken, üzerinde adı kazılı olan kocaman zincirli bileziğini kıza doğru uzatarak,

– Kendimi tanıtayım. Benim adım burda yazılı, bakın. Sizin adınız ne? diye sordu.

Kız da adını söyledi ve az sonra hostesten Istanbul'da kalacakları otelde randevu aldı. Böbürlenerek bana döndü,

– Gördünüz ya, dedi, kızı kafesledim, randevuyu kopardım.

Ben de ona,

– Sen kafeslemedin, dedim, bileğindeki o kalın altın zincir kafesledi.

Tarihte dönem dönem erkeklerin gerdanlık, madalyon, küpe, bilezik takmaları moda olmuştur. Ama son moda oluş, ABD'nin Vietnam'a savaş açmasıyla başlamıştır. Bilindiği gibi, askerler savaşta ölünce, cesedin kimin olduğunun anlaşılması için künye taşırlar. Benim askerliğim sırasında, askerin bu künyeleri, sırt çantalarının bir gözünde yada ceketlerinin üst cebinde bulunan çinkodan bir kap içindeydi. Vietnam Savaşında Amerikan erleri künyelerini bir zincirle boyunlarına astılar ve bundan çok memnun kaldılar. Savaş sonrasında bu zincirler ve bilezikler çok moda oldu ve dünyaya yayıldı. Daha sonraları artık erkeklerin gerdanlık ve bilezikleri önceleri gümüşten, sonraları altından yapılmaya başlandı. Bunların adı yine künye olarak kaldı. Savaşta olduğu gibi ölme olasılığı yoksa da, altın bilezik ve gerdanlıkların üzerinde, bunları taşıyanların adları yazılıydı.

Herzaman moda, zenginlerden yoksullara doğru taklit yoluyla bulaşır. Sosyeteden gecekondulara yayılır. Zincir modası da böyle oldu. Eskiden geçerli bir meslek sahibi olanlar, "Bileğimde altın bileziğim var" diye övünürlerdi. Sonraları mesleği olmayanların bile gerdanlarında ve bileklerinde gerçekten de altından zincirler oldu.

Bugün altından zincirler, kültürsüzlüğün kültürü olan maddedir. Yüzbinleri aşan stadyum yaratıklarının pekçoğunun altın zincirleri boyunlarında ve bileklerindedir.

Çoğunun meslek olarak bileğinde bir altın bileziği bulunmayan Türk köylüsünün kara işçi olarak Almanya'ya gider gitmez, içmeye ayranı bile yokken ilk işi, boynuna ve bileğine altından zincir geçirmek ve ondan sonra da çoğu Mercedes olmak üzere bir araba almak olmuştur. O, sonradan işçileşmiş Türk köylüsünü Mercedes arabası içinde, bileğinde ve gerdanında altın zincirle gördükçe hep Karl Marx'ı düşünür ve derin bir üzünç duyarım. Zavallı Karl Marx, yüzseksen yıl önce Türk işçisinin de, bir Türkiyeli bakan gibi, gerdanına ve bileğine altın zincir takacağını bilseydi "Ey dünya işçileri, birleşiniz! Zincirlerinizden başka yitirecek bişeyiniz yok!" der miydi... Kim ister altından zincirini ve paslı tenekeden beynini yitirmek...

3 Temmuz 1993

Hükümetin Canını mı Alacaksın?

Dün arabayla Çatalca'ya gidiyoruz. Yanımda 22 yıllık bir memur. Aylığı 4 milyon küsur liraydı. Son artıştan sonra aylığının ne olduğunu sordum. 750 bin lira artmış, 5 milyon küsur olmuş. Bir televizyon kanalında, daha o gün seyrettiği bir yayını anlattı. Filmde küçük yaştaki yoksul, bakımsız çocukların iç paralayan yaşamı gösteriliyormuş.

– Öyle acı duydum ki, diyor 22 yıllık memur, inanın içtenlikle söylüyorum, ben bu zammı almasam da olurdu, yeter ki o çocuklar o sefaleti çekmesin. Gözlerim yaşardı filmi seyrederken. Devlet bunu önleyecekse, aylığıma zam yapmasa da razıyım.

Türkiye insanlarının, işçisiyle, köylüsüyle, memuruyla, esnafıyla, küçük iş sahipleriyle, çok büyük çoğunluğuyla böyle düşündüğüne inanıyorum. Atasözümüz de var: Elle gelen düğün bayram. İnsan; yokluğu, yoksulluğu, yoksunluğu da çeker ama belli bir amaç için ve hep birlikte olursa.

Halk, enayi yerine bile değil, eşşek yerine konulursa, biyanda milyarlar harcanarak nişanlar, düğünler, sünnet düğünleri yapılırken, öbür yanda ciğeri iki para etmez herifler trilyonlar kazanırsa, on onbeş yıl içinde trilyonlar sahibi olduktan başka bu eğitim ve kültürsüzler bir de ülkeyi yönetmekte söz sahibi olursa, halk eğitim ve öğretimin bir işe yaramadığını ve kendisinden daha bilgisiz ve kültürsüzlerin kendini yönettiğini görürse, o milyarlar harcanarak yapılan düğünlerde çağrılı olarak devlet büyüklerinin de mikrofonda şarkıcılara ve dansözlere eşlik ettiğinin fotograflarını gazetelerde görürse, yüksek derecedeki memurların milyarlar vurduklarını ve karılarından boşanıp yeni bir karıyla evlenmek için milyarlar harcadıklarını bilirse, bir cumhurbaşkanının "Ben zenginleri severim" ve "Benim memurum işini bilir" diye memurları rüşvet almaya özendirdiğini duyarsa, eğitim ordusundan bile kimilerinin kooperatif kurma bahanesi ve devletin izniyle milyarlar yürüttüğünü bilirse, bankalarda vurgunlar hergün gazetelerde yazılır ve eleştirilirken

aynı yağma sürerse, bakanlıkları dahaca bir ay bile olmamışken kimi bakanların yolsuzlukları ve vurgunları ortaya çıkarsa ve daha duyulan duyulmayan rezilliklerin kuşkusu içinde, bütün bu burun tıkamadan geçilemeyecek toplumsal kokuşmuşluk içinde, işçiye, memura ne denli zam yapılırsa yapılsın hepsi az bulunacaktır. Çünkü, halk kör değildir, sağır değildir, çünkü halk eşşek değildir. Ve halkı eşşek yerine koyanların sonları bellidir.

Pazarlıkta hükümet işçi başına 475 bin lira zammı yapamıyormuş. Bir bakan şöyle diyor: "Hükümetin kımıldama şansı yok. İşçilere zam, toplumun öbür kesimlerine haksızlık etmek olacaktır. İşçiden esirgediğimiz bişey yoktur. Adım atacak bile halimiz kalmadı. Duvar aşıldı. Türkiye'nin ekmeğe uzanan ellerini hepimiz düşünmek zorunda değil miyiz?"

Başbakan da aynı şeyleri söylüyor: Var da mı vermiyoruz? Olsa vermez miyiz? Yok işte...

Böyle durumlarda alacağını isteyene "Canımı mı alacaksın?" denilir. "Yoktan var etmek Allaha mahsus!" demeye getiriyor.

Ben inanıyorum ki Türk işçisi kuru ekmeği suya banarak da yaşamasını bilir ve buna katlanabilir. Şimdi aldığı parayla, hatta daha azıyla da yetinir. Ama niçin böyle bir özveride bulunacak? "Rabbena hep bana" diyenler varken, Türk işçisi, eşşek yerine konulmak ve bunun hep böyle sürmesini, düzenin böyle gelmiş böyle gitmesini istemiyor.

Türkiye'nin gelir dağılımındaki adaletsizliği, haksızlığı, hatta soygunu görmemek için ille de hükümet mi olmak gerekiyor?

12 Ağustos 1993

Cıvık Hümanizma

"İnsanları Seveceksin" mi? Ve insanlar seni sevmeli mi? İkinci soruyu şöyle sormalıyım. İlle de insanlar sevmeli mi? Bütün millet, bütün Türkiye seni sevmeli mi? Bu ikinci soruya evet dersek, yani herkes seni sevsin istiyorsan, o zaman herkese kendini sevdirmek zorundasın demektir ki, bu da insanı sahteciliğe, yalancılığa, ikiyüzlülüğe götürür demektir.

Birinci Dünya Savaşını, Alman ordusunda er olarak özkendi yaşamış olan Alman kökenli Amerikan yazarı Erich Maria Remarque *İnsanları Seveceksin* adlı o çok sevdiğim romanını yazınca, bu cıvık insan sevgisi dünyada yeniden moda oldu. Her kim ve her ne olursa olsun bütün insanları seveceksin, sevmelisin düşüncesinin gerekçeleri şunlar: Her insanın bir iyi yanı vardır; hatta kötülerin bile içlerinde gizli bir iyilik özü vardır, bunu arayıp bulup ortaya çıkarmalı, kötüleri de iyi yapmalıyız. Bu sorun, ötedenberi beni düşündürüyor. Son günlerde, bütün insanları sevmem gerektiğini bana salık veren bir arkadaşla tartışıyoruz bunu. Bütün insanları sevmek zorunda mıyım, ne zoruma? 50 milyon insanın ölümüne neden olan Hitler de, Mussolini de insandı. Salt insan diye onları da sevecek miyim? İlle de içlerinde gizli o iyi insan özünü bulmak için – ki bu öz elbette vardır – uğraşmalı mıyım? Kendi ülkemden örnek vereyim. Salt insan olduğu için, içinin biyerinde iyilik gizlidir diye, hâlâ içinden çıkıp kurtulamadığımız 12 Eylül toplumsal batağının yaratıcısı Evren'i bile sevmek zorunda mıyım? 37 aydınımızı bir otele sıkıştırıp yakan bağnazları da, ne yazık ki insan oldukları için, bir cıvık hümanizma uğruna sevecek miyim? Sizlerin yaşamında da elbet biçok örnek vardır ve onları sevmiyorsunuzdur. Öyleyse, insanları sevmeliyiz diye niçin numara yapıyor ve sözde hümanistlik oynuyorsunuz?

Fen ve Tatbikat Okulunda, Mehmet Çiğdemoğlu adında bir yüzbaşımız vardı, çok iyi bir insandı. O bize şöyle derdi:

"Her yeni tanıdığım insan benim için kötüdür. O çalışsın, zamanla bana iyi insan olduğunu kanıtlasın!"

O iyi yüzbaşı, bunun da faşistçe bir düşünce ve her insanı salt insan olduğu için sevmelisin gibi, bir yanlış olduğunu bilmiyordu. Her insanın özünde iyilikler gizli olduğu denli kötülükler de gizlidir, her yeni tanıştığımız insan tıpkı bizim gibi ne salt iyidir, ne salt kötü, ne salt melektir, ne de salt şeytan...

Bana kalırsa iyi insan, aynı zamanda doğru insandır, buyüzden onu sevmeyenler, sevenlerinden daha çoktur. Hatta şöyle de diyebiliriz: Bir insanın düşmanları ne denli çoksa o denli iyi insandır.

Bilindiği üzere Ahmet Haşim, Arap kökenli, Bağdatlı zengin bir aileden geliyordu. Yedeksubay olarak Çanakkale Savaşına katılmış ve savaş sonrasında da bisüre işsiz kalmıştı. Durumunu şöyle anlatıyordu:

"Savaş olunca, sen Türksün diye askere alıp savaşa gönderiyorlar, barış zamanı da, sen Arapsın diye işe almıyorlar."

İşsiz ve zor durumdaki Ahmet Haşim'i, akrabaları götürmek üzere Bağdat'tan gelmiş. Haşim,

– Gidemem! demiş.

Nedenini sormuşlar.

– Ben şairim, demiş, Türkçe şiirler yazıyorum, gelemem.

– Orda öğrenir, Arapça yazarsın.

– Ama burda benim dostlarım var! demiş Haşim.

– Orda da başka dostlar edinirsin.

Haşim düşünmüş ve şöyle demiş:

– Ama burda benim düşmanlarım da var, onları bırakıp gelemem!

Bu bir fantezi olsa bile, bir gerçeği yansıtıyor. Hatta şu sonuca bile varabiliriz: İnsan, düşmanlarının sayısınca insandır! Bu, insan düşman edinmeye çalışmalıdır, demek değildir.

Erich Maria Remarque'in o güzel romanı hiç de cıvık bir hümanizmayı anlatmıyordu.

Bütün insanları seveceksinin karşılığı, bütün insanlar da beni sevsin, demektir. Bunlar daha çok sanatçılar, özellikle yazarlar arasından, bir de politikacılardan çıkar. Bunun için

de, politikacılar oy almak, yazarlar kitaplarını daha çok kişinin okuması için, sağcısıyla solcusuyla bütün milletin kendilerini sevmesini isterler. Onlar, bütün milletin şairi, yazarı olmak isteğindedirler, yani bu çağda olmayacak bir hayalin ardındadırlar. Buyüzden, milletin tümüne birden ödün verir, dalkavukluk eder, şirin görünmeye çalışırlar. Bunların içinde yetenekliler bile vardır ve asıl onlardan, hiç gereksinmeleri de yokken, ikiyüzlülük yaptıkları için, nefret ediyorum.

Hümanizma da, bunca yıldanberi ister istemez değişikliğe uğramıştır. Bugün yeni hümanizma, insanları toptan sevmek değil, iyi insanı sevmek, kötüleri de iyileştirmeye çalışmaktır.

5 Eylül 1993

Hırsızlığa da Alıştık

Arif Oruç adında bir gazeteci vardı. Şimdi adını bilen, anımsayan var mı? Sanmıyorum. Benim yaşımda olup da adını şöyle böyle anımsayan belki bikaç kişi vardır. Arif Oruç, Yarın adlı bir günlük gazete çıkarırdı. O zamanlar gazeteler 5 kuruşa satılırdı. Hatta 1 kuruşa satılan furya gazeteler bile vardı. Fiyatı 5 kuruş olan Yarın gazetesinin bir liraya (100 kuruşa) satıldığına ben tanık olmuştum. Yarın gazetesi hemen satılır, biter, karaborsaya düşerdi. O zamanlar daha karaborsa adı dilimizde yoktu. Yarın piyasaya çıkar çıkmaz kapışılır, tükenir ve ondan sonra fiyatı yükselirdi: 10 kuruş, 15 kuruş, 20 kuruş... O zamanki İsmet Paşa hükümeti, Yarın gazetesinde Arif Oruç'un muhalefetine dayanamadı. Üst üste davalar açıldı. Arif Oruç tutuklanacak. İstiklal Mahkemeleri örneği daha yeni... İnsan gitti mi gider. Arif Oruç, kaçılması en kolay yer olan komşu Bulgaristan'a kaçtı.

İsmet Paşayı. yani o zamanki hükümeti tutan, adını söylemeyeceğim bir gazeteci daha vardı. Bu gazetecinin hükümetten destek ve para ve bol ilanlar alarak gazete çıkardığı, çok yaygın olarak söylenirdi. Bu kumarbaz gazeteci, kumar yüzünden bikaç kez gazetesini batırmış, hükümet desteğiyle yeniden çıkarmıştı. İkisi de çoktan öldü. Birincisinin adı sanı unutuldu, ikincisinin gazetesi bugün hâlâ aynı adla çıkıyor ama sahipleri bikaç kez değişti. Hükümeti destekleyen bu gazeteyle, o zamanın muhalefetinin tek sesi olan Yarın arasında büyük tartışmalar, çatışma vardı.

Hiç unutmuyorum, hâlâ gözümün önündedir; Bulgaristan'a kaçan Arif Oruç'un kocaman resimleri basılmış afişler, Istanbul sokaklarının bütün duvarlarını kaplamıştı. Arif Oruç'un, gözlüklerinin arkasından üzünçle bakan kocaman resminin altında büyük harflerle yazılmış şu ilan; "Müseccel Vatan Haini Arif Oruç!"

Bu afişi hazırlayan, duvarlara astıran da, elbet amansız hasmı olan öbür gazeteciydi. Kimbilir, bu afiş için o zamanki

hükümetten nice para almıştı ve o dönemde Arif Oruç'un adı da müseccel vatan haini Bulgar casusuna çıkmıştı.

Yıllar sonra, 1946 yada 47 olacak, Türkiye'ye sözde demokrasi gelince, Arif Oruç da Türkiye'ye döndü. Vatan haini ve Bulgar casusu denilen ve böyle suçlanan Arif Oruç için, bırakın davayı, soruşturma bile açılmadı ve bundan Türkiye'de hiçkimse utanmadı.

Arif Oruç Yarın'ı yeniden çıkarmaya başladı. Markopaşa'nın kapatıldığı bir dönemdi. Benim de o gazetede, Arif Oruç'un bile imzamı koymaktan korktuğu biriki yazım çıktı. Çünkü ben de o dönemde vatan hainlerinden ve komünistlerden aldığı rublelerle beslenen (aç yaşayan) müseccel vatan hainlerinden biriydim.

Arif Oruç ikinci kez çıkardığı Yarın'ın da birinci dönemdeki gibi çok satacağını, kapışılacağını, karaborsaya düşeceğini umuyordu. İkinci dönem Yarın'ı çıkarmak için, yoksul Arif Oruç sermayeyi, bir zamanlar koruması altında bir küçük çocuk, şimdi de varlıklı bir gazete dağıtıcısı (bayi) olan birisinden borç almıştı.

Bu ikinci denemede, hiçbir baskı da yokken Yarın satmadı, okurlar Yarın'ı tutmadı. Önce Yarın öldü, sonra da Arif Oruç... Ondan geriye, takma adla yazdığı biriki tarihsel roman kalmıştır, bugün okunmayan...

Yarın gazetesinin bir dönem çok satıp, bir dönem niçin satmadığını, sonraları çok düşünmüşümdür. Yarın'ı kapış kapış çok sattıran neydi? Çünkü Yarın, kendisinden başka hiçbir gazetenin yazamadığı resmî hırsızlıkları, rüşvetleri, görevini kötüye kullanmaları yazıyordu. İkinci çıkışında da Yarın aynı şeyi yaptı. Ama Yarın satılmadı. Çünkü Yarın, hırsızlığın eski sayılarında kalmıştı: 10 bin lirada, elli bin, ençok yüzbin liralarda... Oysa hırsızlar, hırsızlık piyasasını yükseltmişlerdi. Onbin lira çalınmışsa, okurlar bunu doğal sayıyorlardı. Bu kadarcık paranın çalınmasına hırsızlık bile denilmezdi. Cumhuriyet tarihimizin para yemekten mahkûm edilen ilk bakanı Bahriye Vekili İhsan Bey'in Yavuz zırhlısının onarımı dolayısıyla iç ettiği para, ellibin mi, altmışbin lira mı neydi?

İkincisi ve çok daha önemlisi, İkinci Dünya Savaşı, bütün dünyanın olduğu gibi, Türkiye'nin de ahlakını bozmuştu. İnsanların büyük bir bölümü, çalan da çaldıran da hırsızlığa alışmıştı.

Eskiden askerler postal giyerdi. Uzun yürüyüşlerde postalın içine bir küçücük kum tanesi girerse asker yürürken çok tedirgin olur. Yürüyüşte durup kumu çıkarmaya zaman bulamaz. Kum tanesi ayağın bulunduğu yerini incitir, zedeler, vurur ve bisüre sonra orası nasırlanır. Nasırlandı mı bikez, artık hiçbir tedirginlik duyulmaz, insanın kumdan haberi bile olmaz.

İLKSAN rezilliğinde görüldüğü gibi bugün göz yumulacak hırsızlık sınırı milyarları çoktan aşmıştır. Eskiden kıyametler koparılan hırsızlıklar bugün sessizlikle geçiştiriliyor. Çünkü alıştık, çünkü duyarlığımız nasır bağladı.

21 Haziran 1993

Bu Nasıl Şey?

Hangisi diye soracaksınız bana. Şaşılacak o denli çok şey var ki Türkiye'de. Hırsızlıklara, çalıp çırpmalara o denli alışıldı ki, bırakın halkın tepki göstermesini, savcılar bile olağan sayıp ilgi göstermiyorlar. Savcıların ilgi göstermesi için, MİT'in istemiyle Adalet Bakanlığının dava açılmasını istemesi gerekiyor.

Anlatacağım olay –ki siz de okumuş olabilirsiniz, çok satışlı gazetelerimizden birinde 1 Ağustos günü çıkmıştı– babası Genelkurmay Başkanı olduğu gündenberi yarattığı olaylarla gazetelerin gündeminden hiç düşmeyen Doğan Güreş'in oğlu Serdar Güreş'in son serüvenidir. Bu oğulu, Fenerbahçe Orduevine 491 milyon lira borcunu ödemiyor diye suçluyorlar: Oğul Güreş yanıtlıyor: "Beni suçlu gösteren belgeler düzmecedir!"

Orduevi faturalarında, Serdar Güreş'in 12 bin yirmi paket cıgara içtiği, kırk çakmak kullandığı, 247 don değiştirdiği, yani ayağından çıkardığı donları bir daha kullanmamak üzere attığı, yüzlerce şişe şampuan tükettiği anlaşılıyor. Buna karşı oğul Güreş'in yanıtı şu:

"Benim Orduevine borcum yok. Bu belge (fatura) üç kişi tarafından imzalanan ve bana hiç gösterilmeyen belgedir. Bütün bunlardan amaç, babamın görev süresinin uzatılmasını fırsat bilip, onu yıpratmaktır!"

Oğul Güreş'in köpeği de Orduevinde kalıyormuş. Hayvancağızı siyanürle zehirlemişler. Bu olayı da oğul Güreş şöyle yorumluyor.

> Yapılan araştırmada, Orduevi yönetiminin yaptığı yolsuzluklara uymadığı için üst makamdan birisi tarafından o görevden alındığı anlaşılıyor. Kendisine (uymadığı, uyum gösteremediği) söylenmiştir. İsmini açıklayamayacağım yüksek rütbeli bir subay, kurmay olmayan Orduevi müdürüne generallik sözü verirse, o da istediği gibi at oynatır. Babam namuslu bir insan.

Bu durumda hemen Serdar Güreş akıllarına geliyor. (Köpeğini zehirleyelim. Kasten öldürüldüğü belli olsun) diye düşünüyorlar herhalde. Arsenik diye bir zehir kullanmışlar. (Köpeği öldürün, çıksın ortaya. Bu çocuk etrafa saldırsın, babası krize düşsün. Güneydoğu'da askerler ölüyor, köpeği zehirleniyor. Subaylar sürülüyor densin.) Amaç bu...

Orduevi Müdürü, son yedi ayda Bağdat Caddesinde 2 tane ev aldı. 2 tane dükkânı ve sivil arabası var. 2,5 yıldır da Orduevi müdürü. Kumara düşkünlüğü var. Gecede 5-6 milyon lirayı rulette kaybediyor. Bunu Orduevi muhasebesi karşılıyor. Muhasebedeki Zafer Bey, bunun iş ortağıdır. Çok eski ahbaplar. Zafer Bey çok tecrübeli. Her açığı kapatır. Çok iyi oynuyor rakamlarla. Bu adam her gece kumar makinelerinde ve rulette bu kadar para kaybediyor. Haftanın 5 gecesi bazı paşaları ve bir paşanın torunlarını Caddebostan Maksim'de ağırlıyor. Buna para dayanır mı?

Bu insanlar Orduevine kadın getiriyorlar. Bunlar kanıtlanmıştır. Telefonlarla ortaya çıkartılmıştır. Bir kadın var. Adını açıklayamayacağım önemli bir kadın. Orduevine Yalçın Akoymak'ın misafiri olarak gelen Filiz isminde bir hanım. İranlı bir misafiri ile 3 Nisan 1993'te Orduevine geliyor. Kayıt için misafirin ve kendisinin kimliği isteniyor. Kızarak kendi kimliğini ve arkadaşının pasaportunu veriyor. Ancak heyet olsa da Genelkurmay'ın emri gerek. O sırada orada bulunan Emin Üsteğmen pasaportu inceliyor ve gülüyor. Bu hanımın 369 30 13 no'lu telefonundaki sohbette özel bir işyerinden görüşülüyor. Bu numaraya telefon ediliyor. Şu anda Şark görevine tayin olmuş devlet istihbarat görevlisi, benim ricam üzerine telefonu dinliyor. Filiz Hanım çay saati için iki orta yaşlı bayan arkadaşına gittiğini, hanımların seks yapmaya başladığını, kendisini de dahil ettiklerini, aslında pek istemediğini, şaşırdığını, evde bulunan köpeğin eğitimli olduğunu ve

cinsel organlarını yaladığını, evdeki hanımların bunu köpeğe isteyerek yaptırdığını söylüyor. Bu kadın telefonu açan subaya bunları söylüyor. Telefon görüşmesi olayı bu. General ve İranlı dans ediyor.

Orduevinde protokole ait biyer yapıldı. Burayı yapan usta Orduevi Müdürünün Bağdat Caddesindeki evinin iç dekorasyonunu bedava yapmış. Orduevinde bu tip işleri kapmak iyi iş ya... Müdür, bunu bedava yaptırmış, ona iş vermek için... Ama gösterdikleri maliyetle yapılan iş arasında dağlar kadar fark var. Arada 800 milyon lira bir avanta var."

Bu kadar da değil, karşılıklı suçlamalar sürüyor. Aradan bunca zaman geçti, kimseden ses çıkmıyor. Siz ne diyorsunuz? Rezalet, görülüp duyulmamış rezalet! Bu suçlamalar karşısında adalet makamları –askerî bile olsa– harekete geçmeyecek mi? Suçlananlar olsun, adalete başvurmayacaklar mı? Bu rezilliklere alıştık da ondan mı hiç tepki göstermiyoruz?

Lütfen yarın da bizi izlemeyi sürdürünüz.

14 Ağustos 1993

Not:
Bir gün sonraki "Şah'ın Ordusu" başlıklı yazı 241. sayfadadır.

İnsanlığın Hali: Rezillik!

Günlerdir dehşet içindeyim. Bu, çok iyi bildiğim bir durumu bikez daha yaşamış olmamdan ileri geliyor. Bilmediğim bişey değil bu rezillik. Ama her yeniden yaşayışımda şaşıyorum. Bitürlü alışamadım insan soyunun, insangillerin, yani kendilerine insan denilen yaratıkların bu denli alçalmasına ve kendi kendini alçaltmasına...

Şu Su İşleri Genel Müdürü Ergun Göknel'in hırsızlıkla suçlanması değil benim şaştığım. Bu türlü hırsızlıklara, devlet soygunlarına, daha azına ve daha çoğuna çoktan alışmış olmamız gerekirdi. Bu türlü çalıp çırpmalar Osmanlıca'da eyyam-ı âdiye denilen gündelik ve sıradan işlerden oldu. Bir cumhurbaşkanının, "Benim memurum işini bilir" dediği bir ülkede memur elbet rüşvet alacak, "Ben zenginleri severim" dediği o ülkede işadamları elbet rüşvet vereceklerdir. Ne İLKSAN'daki, ne İSKİ'deki yolsuzluklara şaşıyorum. Hatta bu yolsuzluklarda kovuşturmaya uğrayanlara, "Vah vah, yakalanmış zavallılar" diye acıyorum da...

Ergun Göknel olayında benim şaştığım ve dehşet içinde kaldığım olay çok daha başka bişey, çok tanık olduğum, çok yaşadığım, bitürlü aşılamadığım başka bişey... Göknel'in karısının, oğullarının, işe aldığı ve iş verdiği çalışma arkadaşlarının, canciğer kuzu sarması tanışlarının, kırk yıllık dostlarının tutumu, davranışı beni şaşırtıyor, dehşete düşürüyor. Ergun Göknel için yazılan gazete yazılarına, televizyon yorumlarına bakıyorum, hiçbiri konuyu bu açıdan ele almıyor. Geçirmişler ya ellerine bir Ergun Göknel, vur ha, vur, vur abalıya gidiyor. Sanki bu adam cezasını bulursa, temizleme tozuyla yıkanıp arınmış dibi kara tencere gibi toplumumuz da temizlenip pırıl olacak! Örneğin bir gazetemiz "Temiz Toplum!" savsözüyle ortaya çıkıyor, Başbakan ve öbür bakanlar da bunu destekliyor. Ne şaşılası şey!..

Amacım okurlarımı, bir vurguncuya, bir rüşvetçiye acındırma değil. Neyse cezasını çeksin. Ben bu adam karşısındaki

durumumuzu açıklamak istiyorum. Yakalanmış bir hırsız varsa, altmış milyonumuzun işaretparmağı ona uzanıyor ve hep birden bağırıyoruz:

– Hırsıız!

Niçin böyleyiz dersiniz? Birimiz yakalanınca yakalanmayanların suçluluktan arınma sevinci mi bu? Ergun Göknel için yazılan, konuşulan ve söylenenlere bakınca, böyle olabilir diye düşünüyorum.

Önce Ergun Göknel'i kim ihbar ederek yakalattı? Yirmiiki yıllık –eşi demeye dilim varmıyor– karısı. Düşünün, sizin de yirmiiki, yirmibeş, otuz yıllık, belki kırk yıllık, belki de ikiüç yıllık karınız yada kocanız vardır. Halk deyimiyle bunca yıl bir yastığa baş koymuşsunuz, bir yastıkta kocamışsınız. Birbirinize gizlerinizi açmışsınız. Bir kadının yirmiiki yıllık evlilik yaşamında kocasının rüşvet aldığını, hırsızlık ettiğini bilmemesi, hiç olmazsa duyumsamaması olanaksız. O rüşvetleri birlikte çıtır çıtır yiyorsunuz. Yirmiiki yıl sonra, hangi nedenle olursa olsun kocanızdan ayrılmak zorunda kalınca, 11 milyar istiyor ve alıyorsunuz, sonra da kocanızın rüşvetle kazandığını bildiğiniz bu parayı devlete bildiriyor ve kocanızın rüşvetçiliğini ortaya çıkarıyorsunuz.

Ben, Ergun Göknel'den yetişkin iki oğlu olan tanımadığım bu kadının, kaç kezler kocasına sarılıp, "Sevgilim, canım benim!" demiş ve onunla nasıl öpüşmüş olduğunu düşünüyorum. Hiç mi o güzel anıların değeri yok gözünde? Kocasına "Ayrılmayalım. Mutluluğumuzu bozmayalım. Bu böyle sürsün" diye yalvarmış. Ergun Bey bu öneriyi kabul etse, bu yaşam böyle sürecek, Ergun Bey rüşvetlerini alırken, eşi de bundan payını alacak ve kimsenin ruhu bile duymayacaktı.

Ergun Göknel ailesi, sorgulanmak üzere beklerken aralarındaki konuşmayı Hürriyet gazetesi şöyle saptamış:

> İLHAN GÖKNEL: Tıraş olduğum berber, senin için "Bu adam hırsız, bu adam O... çocuğu. Bu adam yetim hakkı yedi" diyerek ana avrat küfretti.
>
> ERGUN GÖKNEL: Allah Allah! Sonra?

İLHAN GÖKNEL: Ben de berbere "Bu adam benim babam" dedim.

ERGUN GÖKNEL: Pekâlâ gittiğin berber ne dedi?

İLHAN GÖKNEL: Adam sana küfretmeye devam etti.

ERGUN GÖKNEL: Sen o zaman ne yaptın peki?

İLHAN GÖKNEL: Ne diyeyim baba, adam haklı.

DEMİR GÖKNEL: (Babasını göstererek) Bu adam havudu ile götürdü. Deveyi hörgücü ile götürdü. Bize de bişey koklatmadı.

İLHAN GÖKNEL: Bizim ne suçumuz var ki buradayız? Bu adam çalıyor, biz buralarda ele güne rezil oluyoruz.

KAYINVALİDE: Aman oğlum, bize ne kadar düştü ki? Hep başkaları yedi.

Bunlar iki oğul, gözleri açılmamış iki sığırcık yavrusu değil. Babalarının rüşvet yediğini, o rüşvetle yiyip içip beslenip güzel okullara gittiklerini, anneleri gibi bilmiyorlar da, iyi ki berberden öğrenmiş oldular!

20-25 yıllık dostu Istanbul Belediye Başkanı Nurettin Sözen de şöyle diyor:

"Nerede pislik varsa, nerede kanunsuzluk varsa, nerede bir rüşvet varsa, başlarını koparacak insan Sözen'dir."

Ve arkadan şöyle ekliyor:

"...Ama hiçkimse, ne köşeyazarı, ne gazeteci ve televizyoncu, ne siyasetçi, kendisini hâkim yerine, savcı, müfettiş yerine koymasın."

İyi de, Sözen yargıç yada cellat olmadığına göre, yirmi yıllık dostunun kafasını nasıl koparacak?

Yine 21 yıllık arkadaşı Ziya Kurtaran şunları söylüyor:

"Genel müdür olunca Göknel beni çağırdı. Beni İSKİ'nin Muhasebe ve Mali İşlerden Sorumlu Genel Müdür Yardımcısı

yaptı. Para verileceklerin listesini Ergun hazırlar, biz de ödemeyi yapardık. Onun sözü bir emirdi. Sadece bana söylenileni yaptım. Maaşım dışında tek kuruşum bile yoktur, isterseniz müteahhitlere sorabilirsiniz."

Bozacının tanığı şıracıdır, denildiği gibi müteahhitleri tanık gösteren, Ziya Kurtaran, şöyle ekliyor: "Zamparalık filan yapmazdı. Ne olduysa sonradan oldu."

Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri de, Ergun Göknel'in müteahhitlere para yerine karşılıksız çekler verdiğini, metro ihalesinde 94 milyar lira rüşvet iddialarının ortaya çıktığını söyleyerek şunları ekliyor sözlerine:

"Göknel boğazına kadar çamura batmıştır. Ahlaken çökmüş bir adam. Son iddiaları, akli dengesinin de bozulduğunu gösteriyor."

Çok kişi, Göknel'in nasıl bir aşağılık insan olduğunu anlatıyor. Bütün bu insanların, oğullarının ve karısının, bu olaylar ortaya çıkmadan çok değil, bir gün önce Göknel'e nasıl davrandıklarını ve nasıl davranacaklarını düşünüyor ve insan soyunun bu durumundan dehşete düşerek şaşırıyor ve utanıyorum.

Daha uzun yaşamayı işte bunun için istiyorum; yüzden çok oyun notu dosyalarıma bu olayı, insan soyunun bu rezilliğini anlatacak bir oyunun notlarını da eklemek için...

21 Ağustos 1993

Düzey

Türkiye benim yaşadığım çağda, hiçbir zaman bu denli düzeysiz olmamıştı. Düzeyimiz gittikçe düştüğüne göre, gelecekte daha mı düzeysiz olacağımızı bilemiyorum. Günümüz eğitim ve öğretimiyle, geleceğimizden de umutlu değilim. Salt sıradan insanın değil, sıraüstü insanların da ve özellikle onların, yüksek yerdeki memurların, yöneticilerin, politikacıların, particilerin, milletvekillerinin, bakanların da düzeyleri gittikçe düşüyor.

İnsanların düzeyi, nerden ve nasıl belli olur? İnsanın düzeyi, dışa vuran, dışa yansıyan herşeyinden anlaşılır: Sözünden, söyleşisinden, konuşma biçiminden, davranışından, ediminden, giyim kuşamından, bacak bacak üstüne atışından, ayakkabısından, boyunbağından, saç tıraşından... herşeyinden anlaşılır. Bütün bunlar, insanın ne mal olduğunu ortaya koyar. Çünkü insan, içinde yaşadığı ortamının ve tarihinin ürünüdür. Eski Istanbul hanımefendilerinin şimdilerde unutulmuş, atasözü değerinde bir sözü vardı: "Kenarın dilberi nazlı olsa da nazenin olamaz." Günümüzün düzeysizleri, düzeyli görünmeye özeniyorlarsa da, biyerlerinden potları görünüyor.

Şu Istanbul Suları (İSKİ) genel yönetmeninin kaç milyarlık yolsuzluğundan çok, onun ve toptan ailesinin düzeysizliği beni daha çok ilgilendiriyor. İşte diplomalı, aydın sayılması gereken, yüksek biyerde bulunan bir memur, onun boşadığı karısı ve onun oğulları ve onun yeni karısı ve onun kendisinin ve karısının dostları ve arkadaşları ve onların bütün, çevresindekiler... Ne biçim, yani ne biçimsiz, ne düzeysiz sözler ve davranışlar! Bu düzeysizlikler bana, işledikleri suçlardan çok daha kötü geliyor, iğreniyorum, kusacak gibi oluyorum. Her ülkede devletin de, halkın da parasını çalanlar olabilir. Ama çalıp çırpmanın da kendine göre bir düzeyi olur. Bunlarınsa hırsızlıkları bile düzeysiz.

Bu düzeysizlik, salt Su İşleri Genel Yönetmenine özgü olsa, neyse ne... Politikacılar, particiler, bizi yönetenler, aydınlar, basın, bütün iletişim araçları, milletvekilleri, bakanlar arasında ve

bütün toplumda gittikçe artıyor. Gerdanına altın zincir (kolye), bileğine altın bilezik takan bir bakanın düzeysizliğini düşünün.

Bir vali, yumurta topuklu ayakkabı giymek düzeysizliğine düşmemelidir. Bir kaymakam açık gri renkte deri ayakkabı giyemez, giymemelidir. Düzeyli bir kişi, ense tıraşını at arabacısı gibi kestiremez; bunun bir düzeysizlik olduğunu bilmelidir. Bir milletvekili demokrasi yerine "demokraaasi", laik yerine "laaaayık" dememelidir, diyemez. Derse düzeysizliği ortaya çıkar. Alaca bulaca renkli zıpçıktı işi boyunbağı takmamalıdır. Bir insanın, kol düğmesinden, pantolon paçasından, yürüyüş biçiminden, öksürmesinden, hapşırmasından, burnunu silmesinden, su içmesinden bile düzeyi yada düzeysizliği belli olur.

Türkiye'de gerçek aydınlar, genellikle politikadan uzak duruyorlar, dolayısıyla yönetimi ellerine almıyorlar diye eleştirilir ve kınanır. Bu, yerinde bir kınama ve eleştiridir

Ama çoğunluğu oluşturan ve günden güne de sayıları artan bu düzeysizler arasına katılıp özümsenmekten, onlarla bütünleşmekten, olumlu bir iş yapamamaktan korkmakta da haklı değiller mi? İşte o zaman da alan, bugün olduğu gibi düzeysizlere kalıyor.

Bir koca zamparalık edebilir isterse ve bir kadın da karşılığını yapabilir, bir memur hırsızlık yolsuzluk edebilir – etsin, etmeli demiyorum – ama bunun bile bir düzeyi olmalıdır. Ne yapılacaksa, insanları iğrendirmeden yapılmalıdır.

Kimi okurlarım bana "Bu insanların ayakkabısı, boyunbağı, altın gerdanlığı, saç tıraşı ve bıyık biçimi ve Yunanca demokrasi yerine tecvide uydurarak demokraaasi demeleri ve Latince kökenli laik'e Arapça laaayık demeleri gibi şeyler öze ilişkin değil, biçimsel şeylerdir ve pek de önemli değildir" diyebilirler.

Hiç de öyle değil. Biçimi ve biçemi böyle olanların özlerinden ne hayır gelir ki... Biçim, bişeyin özünü yansıtır. Dünyada biçimi olmayan bir öz ve özü yansıtmayan bir biçim yoktur. Atatürk boşu boşuna başımızdan fesi çıkarttırıp bize şapkayı giydirmedi ve şimdi bağnazlar ve yobazlar boşu boşuna başlarından şapkayı atıp, fesi, takkeyi, külahı giymiyor ve sarığı dolamıyorlar.

26 Ağustos 1993

Tertemiz Bir Türkiye

Demokrat Parti iktidarının son günleri. İktidar partisinin adından başka hiçbir demokratlığı kalmamış. Halka baskı, halkın artık dayancasını aşan biyere gelmiş. Bu durumlarda ilk başlayan en ağır baskı basın üzerinde görülür. İktidar, özel tahkikat komisyonu kurdurup beğenmediği insanları ve muhaliflerini, yargılamasız, duruşmasız olarak kendi istediği yere sürgüne gönderiyor. O günlerde, biçoklarını olduğu gibi Kemal Tahir'i ve beni eski Emniyet Müdürlüğü'ne (Sansaryan Hanına) çağırmışlardı. Ayrı ayrı soruyorlardı. Bana "Nereye sürgün edilmek istersiniz?" diye sormuşlardı. Hiçbiyere. Niçin sürgün edilecek mişim? Sürgüne gitmek zorundaymışım. Tahkikat Komisyonu, benim için sürgün kararı vermiş.

Ülkemizde demokrasi olduğu için, nereye sürgün edilmek istediğini, sürgün edecekleri insana soruyorlar. Bunun da bir oyun olduğunu sonradan öğrendim. Nereye sürgün edilmek istiyorsak, oraya göndermemek için soruyorlarmış. Öyle bir dönemdi ki, gazetesi Dünya'ya devlet fabrikasından kâğıt alabilmek için Falih Rıfkı Atay bile hükümetle pazarlıkta uyuşmuştu.

İşte böyle baskılı bir dönemde Milliyet başyazarı Abdi İpekçi öncülüğünde basın için kendi kendini denetleme kampanyası başlatıldı. Cağaloğlu'ndaki eski Halkevi salonunda bir toplantı düzenlendi. Basına onca ağır baskının yapıldığı o dönemde, gazeteciler kendi kendilerini denetleyerek, hükümetin baskısından kurtulma umarını konuştular. Bu kampanyanın öncüsü olan Abdi İpekçi başta olmak üzere, konuşanların hepsi, gazetelerin kendi kendilerini denetleyerek hükümetin baskısından kurtulabileceklerini savlıyorlardı. Ben, bu sava karşı konuştum. "Öyle bir araba düşünün ki, içinde frenden başka bişey yok. Siz bu arabaya bir fren daha eklemek istiyorsunuz. Böyle bir araba yürümez" dediğimi anımsıyorum. Nitekim yürümedi. Bir ay sonra 27 Mayıs darbesi oldu. O konuşmamdan sonra Abdi

İpekçi bana darıldı. Ölümünden bikaç ay öncesinde, onun bir yemek çağrısında barışmıştık. Basının kendi kendini denetleme kampanyasından, hiçbir zaman uygulanamayan "Basın Ahlak Yasası" ortaya çıktı. Demek istediğim şu: Ülkemiz ne zaman bir çıkmaza girse ne zaman bir batağa saplansa, hiçbir zaman uygulanamayacak, o başta önerenlerin de uymayacağı boş öneriler üretilir. Bu önerilerin kofluğunu, işe yaramazlığını söyleyenler de durup dururken kötü kişi ilan edilir. Hükümetin onca baskısı yetmiyormuş gibi, üstelik bu baskıyı önlemek için, bir de basının kendi kendini denetleme yoluyla kendine ek baskı yapmasını istemek, işte böyle işe yaramaz bir öneriydi.

27 Mayısçılar iktidara geldikten sonra yeni bir kof, işe yaramaz bir öneri ortaya atıldı. Silah zoruyla iktidardan düşürülen Demokrat Partililerle, onları devirenler arasında uzlaşılmaz bir düşmanlık başlamıştı. Bu düşmanlığı ortadan kaldırmak için, bula bula "Kardeşlik Haftası" gibi, enayice bir yöntem buldular. Biyandan, kimi Demokrat Partililer, Istanbul'dan Yassıada'ya tünel kazıp orda hapsedilmiş Demokrat Partili bakanları, milletvekillerini kurtaracaklar diye dava açılıyor ve bu adamlar tutuklanıyor, biyanda da Verem Haftası, Dünya Kadınlar Günü, Polis Haftası, Sakatlar Haftası gibi, Kardeşlik Haftası ilan ediliyordu. Bütün millet bir hafta boyunca, hangi partiden olursa olsun, kardeşlik haftası olduğu için, birbiriyle kardeş olacaktı. Basın Ahlak Yasasına uyduklarını ilan eden bütün gazeteler, bu enayice kardeşlik önerisini alkışlıyorlardı. Ben, Tanin gazetesindeki köşemde, böyle kardeşlik haftası, babalık haftası, teyzelik, dayılık haftalarıyla halkın kardeş olamayacağını yazdım. Yazdım da ne oldu? Çok geçmeden, 27 Mayıs'ta tutuklu bütün gazeteciler bırakılırken 27 Mayıs döneminde hapse atılan tek gazeteci oldum.

Şimdiii... Gelelim bugüne. Hırsızlık, rüşvet, çalma çırpma, görevini kötüye kullanmak arttıkça arttı; rezillikler diz boyunu geçti; nah buraya dek geldi, dayandı. Buna karşı umar nedir? Basının bulduğu umar "Temiz Toplum İstiyoruz" ilanıdır. İster darılın, ister gücenin, bundan önceki "Kendi Kendini Denetleme", "Kardeşlik Haftası" gibi "Temiz Toplum İstiyoruz"

kampanyası da uygulanması olanaksız enayiliklerimizden biridir. Bunun böyle olduğunu önerenler de bal gibi bilir ama böyle ilanlarla kendilerinin bu toplum içinde temiz olduklarını okurlarına anlatmış olurlar. Biliyorum, bu yazı dolayısıyla yada başka bahaneler uydurularak yine saldırılara uğrayabilirim ama ne yapayım, kötü kişi olmak zorundayım.

4 Eylül 1993

AYDINLIK ÜSTÜNE

Aydınlık'tan Merhaba

Önce şunu bilmeliyiz: Yediden yetmişyediye, herkesin gazetesi değil *Aydınlık.* Çünkü kendini herkese beğendirmek isteyen, sevimli görünmek için çırpınan insanın, partinin, politikanın, inancın hiçbir gerçek değeri yoktur. Herkese kendini beğendirmek, hem olanaksız, hem gereksiz, hem de böyle yapanın kendisi ve karşısındaki için onur kırıcıdır.

Her gazete şunu savlar: Doğru haber vereceğiz, doğru yorum sunacağız!

Bundan daha doğru, aynı zamanda daha saçma, daha mantıksız sav ileri sürmek olanaksızdır. Çünkü yeryüzünde tek doğru yoktur, hiç olmamıştır ve hiç de olmayacaktır. Doğru, kime göre ve kimin doğrusudur?

Aydınlık, halkın doğrularını halka yansıtan bir gazetedir. Bu yargı da anlamsız bir sözdür. Halk nedir, kimdir? Halkın tam tanımını yapmadıkça, halkın ne ve kimler olduğunu halkın kendisi bilmedikçe, bugüne dek olduğu gibi halk *"Halk için, halkı yararına* ve *halk tarafından"* hem de demokrasi adına dolandırılacaktır.

Her insan, biyandan sömürür, biyandan da sömürülür. Ençok sömürülenlerin bile sömürdüğü olur. İnsanın sömürdüğüyle sömürüldüğü oran, gerçek sömürüyü ortaya koyar. Kısacası, halk diliyle konuşalım, sömürdüğünden daha çok sömürülen herkes halktır. Halk deyince, bu kapsama giren işçileri, köylüleri, emekçileri, dar gelirli memurları, esnafı ve bunların içinden sömürdüğünden çok sömürülenleri anlıyoruz. İşte bu anlamda, *Aydınlık* halkın gözü, halkın kulağı, halkın dili olacak ve halkın doğrularını halka bildirecek ve yorumlayacaktır.

Günümüzde yayımlanmakta olan büyük basımlı ve satışlı gazetelere bakalım. Ayrıcasız bunların hepsi büyük sermayenin, tröstlerin sözcüsü, savunucusudur. Elbette bu gazeteler de doğru haber verir ve doğru yorumda bulunurlar. Ve yine elbette onların doğruları kendi doğruları, yani büyük sermayenin

doğrularıdır. O gazetelerdeki büyük sermayenin çıkarı yokmuş gibi görünen haber ve yorumlarda, gazetenin maydanozu ve nanesidir.

Yüksek basımlı ve büyük satışlı gazetelerin bir özelliği de şudur; bu gazetelerin ve holdinglerin sahiplerinden hiçbiri gazeteci değil ama gazete sahibidir. Bunlar, gazeteci olmayan ama gazete sahibi kimliği taşıyan, hiç gerçek hakları olmadan bütün gazetecilik haklarından yararlanan gazeteci gibi gazetecilerdir. Gazeteci olmadıkları şurdan belli ki, bunların hiçbiri bir küçük gazete haberi, bir köşe yazısı, bir başyazı yazamaz. Sahibi oldukları gazeteye yazı yazmasını bilmeyen gazete ve holding sahiplerinin, niçin savcı, yargıç, mühendis, hekim olmayıp da epey yaşlandıktan sonra ille de gazeteci olduklarını düşünmek siz okurlarımıza düşer.

Onbir yaşımdayken bir dergide gördüğüm bir karikatürü, bugün 67 yıl sonra hâlâ anımsıyorum. Ringde orangutan gibi bir iriyarı yaratık ve bir de doğal görünümde bir boksör. Boksör hakeme sokulmuş, kıllar içindeki insan azmanını göstererek soruyor:

– *Hani buna insan diyordun, hadi konuşsun da insan olduğunu anlayalım.*

Gazeteci olmayan gazete sahipleri için de o gazetenin okurları sormalı:

– *Hani gazeteci diyordunuz, hadi yazsın da gazeteci olduğunu anlayalım.*

Ve okurlarımız bize de sormalıdır:

– *Hani halkın gözü, kulağı, dili olacaktınız, hadi olun da görelim.*

Büyük bir çaba ve özveriyle, halkın gazetesi olmaya çalışacağız, söz veriyoruz.

Bütün okurlarımıza Aydınlık'tan merhaba.

1 Mayıs 1993

Bu Gazetenin Okur Yelpazesi

Sevgili ve değerli okurlarım, bu gazete, Türkiye Solunun, sosyal demokratlarının en ılımlı kanadından komünist ucuna dek hepsine, sol yelpazeyi oluşturan herkese seslenmek amacındadır. Amaçlar ulaşılması olası hedef değildir. Amaca doğru gidilir ama hiçbir zaman amaca ulaşılamaz. Aydınlık da amacına doğru gidiyor ama ulaşmış değildir. Hedefimize giden yolun dahaca çok başlarındayız. Bir gazete için bütün solu kapsamak çok büyük ve aşırı bir savdır. Bu savın gerçekleşmesi için yelpaze bütününün "asgari müşterek" denilen noktada birleşmesi gerekir. Sol bütünü için bu asgari müşterek vardır: Sömürü. Her alanda insan sömürüsüne karşı olanların ve sömürülenlerin Aydınlık okuru olmaları amacımızdır.

Bunun bir hayal (ütopya) olduğu söylenebilir. Doğru, bu bir hayaldir. Biz, ne denli gerçekleştirebilirsek, hayali o denli gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Bu gazete de bir zamanlar hayaldi.

Bu hayal, nasıl gerçekleşebilir, yani Aydınlık nasıl bütün solun gazetesi olabilir? Solcuların da doğal olarak bitek doğrusu yoktur. Bu denli karışık ve karmaşık doğruları, bu gazetede nasıl birleştirip uzlaştıracağız? Hayır, sol doğruları birleştirmeyeceğiz. Sol doğrular ayrı ayrı bu gazetede yer almalıdır. Bu, forum demektir. Kısacası Aydınlık, solun forumu olan bir gazetedir.

Bu gazetede düşüncenize uymayan, size ters gelen bir haber, bir yorum görebilirsiniz. İster istemez böyle yazılar da göreceksiniz. Çünkü gazete, tek solun gazetesi değildir ve olmayacaktır. Son yıllarında Türkiye, özellikle üç askerî darbe sonrasında, hem sağdan hem soldan "tek"çilikten çok çekti ve çekiyor. Her tek yolun da kendi içinde ayrı yolları vardır. Tarih, bunu böylece gösteriyor. Tekçilikten kurtulabilmemiz, solun içindeki ayrı ayrı yolların gazetesi olabilmemiz, her sol düşünceye gazetemizde yer vermekle olabilir. Bunu şimdiye dek tastamam başaramadık ama başarmaya çalışıyoruz. Ben, bu gazetenin sahibi olarak,

böyle olacağına söz veriyorum. Aydınlık, bütün solun tartışma forumudur. Sizleri bu forumda tartışmaya çağırıyorum.

Elbet yanlışlarımız olmuştur, çok şükür insan olduğumuz için, yanlış yapmak hakkından yoksun değiliz. İnsan Hakları Bildirgesine konmamıştır ama, yanlış yapmak da insan haklarından biridir.

İki şirket birleşerek bu gazete kuruldu. Her iki şirket ortaklarından şöyle söylentiler kulağımıza geldi: "Bizi sattılar!"

Evet, birleşmeden önce her ortağımıza danışmamız gerekirdi. Bu birleşme, açıklanması şimdi gereksiz kimi nedenlerden ötürü çok kısa zamanda oldu. Ancak en yakınımızda bulunan arkadaşlara bildirebildik ve onlardan, bulabildikleri ortaklarımızın temsilcileri olmalarını rica ettik. Ortaklığın gerçekleşmesi için o kısa zamanda geceleri geç saatlere dek çalışıldı. Daha önceki çağrılarımıza katılamayan kimi ortaklarımızın da bize güveneceklerini, bizden kuşkulanmayacaklarını umduk ve sonuçta yanlış bir iş yapmadığımıza inandık. O kısacık zamanda verilecek kararla, bu gazete ya çıkacak, ya çıkmayacaktı. Yine de, bildirecek zamanımız olmadığı için, kendilerinden özür dileriz.

Türkiye toplumu, örgütçülük ahlakında, parçalanmaya, parça parça olmaya, kopuk tespih taneleri gibi dağılmaya, sonra da bu parçaların birbirlerine düşman olmalarına çok yatkındır. Biz bunları yıllarca yaşadık ve hâlâ yaşamaktayız. Aramızda ilkesel sorunlar yoksa, parçalanmaya değil, birleşmeye gerekçeler arayıp bulmalıyız.

Değerli arkadaşlar, ilk kez Türkiye'de emekçilerin paralarıyla, emeğin sesini duyuran bir gazete kurulmuştur, bunun değerini bilelim. Gazete kurmak, hele. emekçilerin gazete kurması kolay değildir.

13 Mayıs 1993

Beşbin Lira İçin

Evimde birikmiş dergileri gözden geçirirken Nokta dergisinde gazetemizi ağır eleştiren, hatta yeren bir yazı okudum. Bu ağır eleştirinin nedeni olan yazıyı okumadım. Eleştirinin bu yanı beni ilgilendirmiyor ama eleştirinin içindeki iki düşünceyi önemli bulduğum için bunları genel anlamda ele almak istiyorum.

Özel radyolardan ve gazetemizden söz eden eleştiride, Aydınlık'taki yazının yazarı için şu sözler de yer almış:

"...Halkın hoşnut olmadığının farkında değil."

"...70'ten bu yana halkla halkı savunanların arasındaki kopukluğun hiç değişmemiş olduğunun göstergesidir bu."

Bu iki noktada ancak kendi adıma ve Aydınlık için konuşabilirim. Nokta yazarı haklıdır. Halkın büyük çoğunluğunun Aydınlık'tan hoşnut olmadığının ama büyük basımlı, çok sayfalı, bol ilanlı, boyalı gazetelerden hoşnut olduğunun ayrımındayım. Aydınlık'ı çıkarmaya başlamadan önceleri de bunun ayrımındaydık. Bizler bu gazetenin bugünkü koşullarda bir milyon satılacağını düşünmedik ama ilkin 30-40 bin olmak üzere 60-80 bin satabileceğini düşündük. Bugün bu satış sayısına bile ulaşamayışımızın nedeni, gericilerin baskısı ve saldıkları korku yüzünden onbir ilde hiç dağıtım yapılamaması, dağıtım yapılabilen illerde, hatta Istanbul'da bile kimi satıcıların korkutulması, gericilerin, bağnazların, yobazların kaba kuvvetle saldırıları, kimi güvenlik güçlerinin biyandan gazetemizi sözde koruyormuş gibi görünüp dolaylı olarak yobazları desteklemeleridir.

Gazetemizi ancak 30-40, ençok da 60-80 bin satmayı düşünmemizin nedeni, Nokta yazarının da dediği gibi, halk bu gazeteden hoşnut olmayacaktı. Bunu önceden biliyorduk, şimdi de biliyoruz.

"...70'ten bu yana halkla halkı savunanların arasındaki kopukluğun hiç değişmemiş olduğunun göstergesidir" yargısına tam olarak katılamıyorum. 1970'ten önceleri de, benim yaşamım boyunca ama özellikle 1950'den sonra bu

hep böyleydi. Ancak halkla, halkı savunanların arasındaki bu kopukluk bu denli büyük değildi. Bu kopukluk gittikçe arttı ve artıyor. İletişim araçlarının (medya) ve teknolojinin bugünkü yanlış ve halkın aleyhine kullanılış biçimiyle bu kopukluk daha da artacaktır. Öyleyse bunu hem bilip hem de yine gazete çıkarmaktan amacımız ne? Amacımız, gazete çıkarmaktır, gazete ticareti yaparak holdingler kurmak yada kurulmuş holdinglerimize yasa kapılarını yasal ve yasal olmayan yollarla açmak değil. (İLKSAN arazi dalaveresi ortaya çıkınca daha yakınlarda, sağcı bir gazete sahibinin yüreğine inip ölmesi unutulmasın.)

Bir gazetenin çok satışı için nelerin yapılması gerektiğini biz de biliyoruz. Elbette halkı (okurları) hoşnut etmek gerekiyor. Halk neye alıştırılırsa ondan hoşnut kalır. Örneğin esrar, afyon, kokain, eroin gibi uyuşturucularla uyuşturulursa bunları almaktan hoşnut olur ve dozunu artırarak almak ister. Halkımız medya denilen iletişim araçlarının yayınlarıyla bir tür manevi uyuşturucuya yıllardanberi alıştırılmıştır. Ancak büyük sermayenin sahibi olabildiği gazeteler, manevi uyuşturucu üreterek ve aralarında ölümcül rekabet sonunda sağ kalanlar büyük satış başarısını gösterirler. Savaşta abazan kalmış Amerikan askerlerinin bulunduğu cephelere kadın sinema yıldızları gönderilir ve o yıldızlar yarı çıplak, yarıdan daha çıplak bedenleriyle şarkılar söyleyip danslar ederek, erlerle konuşarak, onların dişi gereksinimini giderir, bir anlama cinsel doyumunu sağlarlar. Çok satmak için boyalı gazeteler ve dergiler işte bu görevi başarıyla yapıyorlar. Bizden onlara, başarılarının artarak sürmesini dilemek düşer. Bir ülkede her meslekten insan bulunmalıdır. Panayır yada benzeri yerlerdeki çadır tiyatrolarına gidenler görmüşlerdir. Sahneye bir göbek dansçısı çıkar, dans ede de üstündekileri birer birer çıkarır, yere atar. Dansöz her parça giysisini attıkça seyirciler,

– Çıkar, daha çıkar, çıkar! diye bağırırlar.

Dansöz, apışını örten üstündeki son üçgen parçayı çıkarır gibi yaparsa da, çıkarmadan kulise kaçar. Büyük satışlı boyalı gazetelerin yaptığı da bunun gibi bişeydir; nice çıplak kadın

resmi bassa, yine de buna alıştırılmış ve susamış okurlarının cinsel açlığını doyuramaz ama seyirci yerine bu kez okurlar,

– Çıkar, daha çıkar, çıkar! diye bağırmaktadırlar. Bunun böyle olduğunu o gazetelerin sahipleri de, çalışanları da bilir. Ama çalışanlar ne yapabilirler!..

İki tavuk, bakkalın önünden geçerken, bunlardan biri, etiketinde 15 bin lira yazılı vitrindeki iri yumurtaları gösterip, yumurtaları 10 bin liradan satılan arkadaşına böbürlenerek,

– Bu 15 bin liralık yumurtaları ben yumurtluyorum... demiş. Öbür tavuk da,

– Benim sahibim bana, kıçına yazık değil mi, beşbin lira için kıçını yırtma diyor... demiş.

Evet, biliyoruz, önceden de böyle olacağını biliyorduk; gazetemiz az satıyor. Biz gazete tüccarlığı yapmıyoruz, halkımıza borcumuz olan görevimizi yerine getirmeye çalışıyoruz.

5 Haziran 1993

Soldaki okurlar en eleştirici okurlardır. Solda titiz okurlar olduğu gibi, ne yazık ki önyargılı okurlar da vardır. Bunlardan kimileri kuşkucudur. Öyle kuşkucudurlar ki, Aydınlık'ı satın almaktansa, bol basımlı, çok satışlı ve boyalı bir gazeteyi almayı yeğlerler. Onbinler A.Ş.'nin ortakları içinde bile Aydınlık'ı almayanlar vardır. Böyle olduğunu Aydınlık adını söylemeden onlarla yaptığımız konuşmalardan anlıyorum. Hem solcudurlar, hem de solda, kendilerinin rol almadığı başarıya dayancaları yoktur. Büyük sermayenin sözcüsü yada ta kendisi olan gazeteler, onların tutkularının sınırını çok aştığı için o gazetelere eleştirileri de olmaz. Aydınlık'ı satın almamak, hatta başkalarına da aldırmamak için ne gerekçeler, hatta ne dedikodular uydururlar.

Gazetemizin ilk sayısında, Aydınlık'ın sosyal demokratlardan komünistlere dek bütün sol yelpazenin forumu olacağını, bir parti, bir sol grup gazetesi olmayacağını bildirdik. Bu sözümüze karşın yanlışlar da yapmış olabiliriz. Böyle yanlışlar olmuşsa, gazeteye küsmek yerine, bir sol forum olan Aydınlık'ta bunları tartışmak, gazetenin yöneticilerini uyarmak daha doğru değil mi?

Milyarlara, trilyonlara yakın, iki yıl sonra ödenmeye başlanacak çok düşük faizli teşvik kredileri alan, bu krediler verilmeyenlere de boy boy ilanlar verilen gazetelerin karşısında, ortaklarımızın ödediği çokaz paralarla ve işçinin, emekçinin büyük özverileriyle çıkmış olan, biyandan bağnazların baskısıyla sattırılmayan ve biyandan da kimi savcıların toplattığı, güvenlik güçlerinin ve dolayısıyla hükümetin doğrudan yada dolaylı baskısı altındaki Aydınlık başarısızlığa uğrarsa, kapanırsa, batarsa, kendilerini solcu sanan bu kişiler, içlerinin ta içinden gizli bir sevinç duyacaklardır.

Marmara Çağdaş Gazetesi yayın kurulu adına Türker Demirci'den bir ay önce aldığım mektuptaki Aydınlık'a değgin

sorulardan kimisi, bu konuya aydınlık getirir düşüncesiyle o soruları yanıtlıyorum.

Soru- Aydınlık'ın çıkması kitlelerce nasıl karşılandı?

Yanıt- Bu, o kitlenin nitemine ve niteliğine bağlı olarak değişiklik gösterdi. Çok candan, içten ve büyük coşkuyla karşılayanlar olduğu gibi, tam tersi duygularla tepki gösterenler de oldu. Bu sorunuzu satış bakımından soruyorsanız, durum şudur: Gazetenin ilan almadan başa baş gelmesi için 30 bin satması gerekiyor. Dahaca bu sayıya ulaşamadık. Baskılar yüzünden kimi illerde Aydınlık hiç dağıtılmıyor, Istanbul gibi büyük illerin kimi semtlerinde de dağıtım engelleniyor. Buna karşı, ben ve başka sanatçı yazar arkadaşlarım, dağıtımı ve satışı engellenen semtlerde kendimiz doğrudan halka Aydınlık satacağız. Özgürce satılabilse Aydınlık'ın enaz 50-60 bin satılacağına inanıyoruz.

Soru- Herkesin merak ettiği bir konu. Geçmiş Aydınlık'la bugünkü Aydınlık arasında bir durum değerlendirmesi yapar mısınız?

Yanıt- Evet, bu sorunuz çok önemli. Önceki Aydınlık bir parti gazetesiydi. İster istemez olayları o partinin dünya görüşüyle görmekteydi. Şimdi yayımlanmakta olan Aydınlık, herhangibir partinin organı değildir. En ılımlı soldan, en aşırı sola dek bütün solların forumu olmak, haberleriyle, yorumlarıyla ve tartışmalarıyla bu çerçeve içinde bütün solun yayın organı olmak istemindedir. Bu gazetenin çalışanları arasında, partili olanlar da vardır ve onlar çoğunluktadır. Böyle de olması biçok nedenle zorunluydu. Ama buyüzden, Aydınlık'ın bir parti gazetesi olarak yayın yaptığını hiç sanmıyorum. Elbette Aydınlık, o partinin eylemlerine, haberlerine yer verecektir ve veriyor. Bunun dışında, okurların eleştirisi varsa, yazılı eleştirilerini bekleriz.

Şunu bikez daha anımsatmalıyım. Gizli yada açık, geçmişteki bütün sol örgüt ve yayınların kalıtçısıyız. Ama bu gazete, geçmiştekilerin ardılı, onların izleyicisi değildir. Biz geçmişin yanlışlarını ret ve doğrularını kabul anlamında kalıtçısıyız. Sosyal demokratlardan komünistlere dek geçmişte her örgüt

yanlışlar yapmıştır ve ben kişisel olarak şu kanıdayım ki, kimi sol partilerin, yayın organlarının, sendikaların yanlışları, doğrularından daha çoktur ve Türkiye işçi sınıfına, dolayısıyla Türkiye'ye zararlı olmuşlardır. Bu, bir yayın organı olan Aydınlık'ın hiç yanlışlar yapmayacağının güvenci değildir. Hiçkimse yanlışı yanlış olduğunu bilerek yapmaz. Bizim yanlışlarımızı düzeltmek, sağduyulu okurlarımıza düşer.

İşte bütün açıklığıyla ve içtenlikle Aydınlık'ın durumunu anlattım. Hâlâ Aydınlık'tan kuşkulananlar varsa şunu bilmeliler ki, bizim olanaksızlıklarımızla bir günlük gazete çıkarabilmek ve gazetenin yaşaması için direnmek, sık sık yinelenemeyecek çok büyük bir olaydır ve bizim başarısızlığımız, bütün Türkiye solunun başarısızlığı olacaktır. Buna sevinecek misiniz?

15 Haziran 1993

Zor Yazı

Benim için bu yazıyı yazmak çok zor. Ama çok zor olan bu yazıyı yazmak zorundayım. Daha önce de burada yazdığım ve okurlarımızın da bildiği üzere, bu gazete iki ortaklığın birleşmesiyle kuruldu. Birleşirken, iki ortaklık arasında yazılı bir anlaşma düzenlenerek imzalandı. Bu anlaşmanın ilkeleri, hem Aydınlık'ta, hem de bikaç kez benim yazılarımda açıklandı.

Bu ortaklık kurulurken, benim içinde bulunduğum Onbinler AŞ. olarak, zamanın son kertede az olması nedeniyle bütün ortaklarımızın onayını ve oyunu alamadık. Çünkü önceden saptanmış olan 1 Mayıs'ta gazete çıkacaktı ve bu tarihe göre de bütün hazırlıklar yapılmıştı. Bu nedenle gazetenin çıkış tarihini değiştiremezdik. Ayrıca 1 Mayıs bizim için erken olmakla birlikte uygun bir tarihti. İki ortaklığın birleşmesi konusunda bütün ortaklarımızın yada ortaklarımızın çoğunluğunun oylarını alamamıştık ama, ortaklığımızda en etkin olarak çalışan ve çaba gösteren arkadaşlarımızın düşüncelerini sormuş ve oylarını almıştık. İşte bunun üzerine iki ortaklık arasındaki yazılı sözleşmeyi yaparak gazeteyi çıkardık.

Benim de aralarında bulunduğum ortaklık, gazetenin oluşumuna, çıkarılmasına, elimizde olmayan nedenlerle yeterince maddi ve manevi katkıda bulunamadık. Buna karşılık, öbür ortaklık da başlangıçta düzenlediğimiz yazılı sözleşmeye tam olarak uyamadı. Bizim ortaklığımızın maddi ve manevi katkılarının yetersizliği yüzünden büyük bir sorun çıkmadı. Ama öbür ortaklığın, gazetenin yayın ilkelerini saptayan aramızdaki yazılı sözleşmeye uymaması ve bu sözleşmeyi zaman zaman bozması yüzünden aramızda anlaşmazlıklar doğdu. Daha önceleri bunu bikaç kez bildirerek arkadaşlarımızı uyarmıştık. Bir sonuç alınamadı. Ama bizler de gazetede fiili olarak çalışarak, bu yayın ilkelerini bozmalarını önleyemedik. Aramızda yazılı sözleşmeye uyulmaması yüzünden iki ortak arasında anlaşmazlıklar doğdu. Bunun üzerine, bu anlaşmazlıkları arkadaşlarımıza açıkça bil-

dirmeye karar verdik. 2 Ağustos günü, Onbinler AŞ.'den dört, öteki ortaklıktan üç arkadaşımızla Aydınlık'ın yönetimevinde bir toplantı yaptık. Gazete çıkarmak için birleşmiş olan her iki ortaklığın temsilcileri de savlarını ileri sürdü, kendilerine göre haklı nedenlerini açıkladı. Tam bir uyuşum sağlanamadı. Benim de ortaklarından biri olduğum Onbinler AŞ., elden geldiğince daha çok sayıda ortaklarımızla oluşacak başka bir toplantıda konuyu tartışıp bir sonuç kararı almayı kararlaştırdı. 7 Ağustos Cumartesi günü Ankara BİLAR salonunda bu toplantı yapılacaktır. Ben kişisel olarak, önceden verilmiş sözüme ve ortaklığın gereğine göre, burada verilecek karara uyacağım. Karar olumlu çıkarsa yazılarımı sürdüreceğim, olumlu çıkmazsa, Aydınlık'taki yazılarıma son vereceğim. Her ayrılış gibi bu da zor ve üzünçlüdür.

Onbinler AŞ. ortaklarının, Ankara BİLAR Salonu'nda yapılacak toplantıya olabildiğince çok sayıda katılmalarını ve hep birlikte en doğru kararı vermemizi dilerim. Bu toplantıdan işbirliğimizin bozulması kararı çıkarsa, bu ayrılığın dostluk içinde olması, kısır tartışmalara dönüşmemesi en içten dileğimdir.

Hoşçakalın sayın ve sevgili okurlarım.

6 Ağustos 1993

Kaldığımız Yerden

Herşeyi apaçık yazmalıyım. Çünkü, okurlarımızı gazetemizin ailesinden sayıyoruz. Okurlarımızla aramızda, bir anlama, bir organik bağ olduğuna inanıyoruz.

Niçin bir haftadanberi Aydınlık'a yazmadık ve sonra niçin kaldığımız yerden yeniden başladık? Çok kişinin oyu ve kararı, bir kişinin oy ve kararından herzaman yeğ tutulur. Bu yöntem, demokrasinin vazgeçilmezi olan biçimselliğinin ana koşuludur. Özellikle, siyasal olsun olmasın örgütlerde, çok kişinin kararının geçerli olmasının ne denli yararlı olduğunu yaşayarak, deneyerek gördük. İçinde yer aldığım örgütlerin yönetim kurullarında öyle kararlar alınmıştır ki, benim bireysel kararıma uygun düşmemiş, bu durumda kendi düşüncemi açıklayarak çoğunluğun kararı doğrultusunda oyumu kullanmışımdır.

Deneyimlerim şunu gösterdi ki, bir örgütte yetkili yerdeki bir kişinin tek başına kararı, bir kez, iki kez, bikaç kez çoğunluk kararından doğru olabilir ama hep doğru olamaz. O tek kişi öyle biyerde, öyle bir yanlış karar verebilir ki, sonradan, iş işten geçtikten sonra bu yanlış çok acı biçimde anlaşılır.

Demokrasi, çoğunluğun kararının uygulanmasıdır, diye bilinir. Gerçekten böyle midir? Gerçekten ve herzaman böyle olmadığını yaşam bize gösteriyor. Zavallı Adnan Menderes, çoğunluğun her zaman haklı olduğunu anlatmak için, parti grubunun milletvekillerine, "Siz isterseniz hilafeti bile getirebilirsiniz!" dememiş miydi?

Hitler ve Mussolini ve daha biçok diktatör, çoğunluğun kararı ve oyuyla, yine o çoğunluğu felaketlere sürüklemediler mi?

Demek ki, çoğunluğun kararına uyulması yöntemi bir koşula bağlanmalı; anlaşmanın ilkelerine ve demokratik kurallara uyulması koşuluyla çoğunluğun kararlarına uyulmalıdır.

Bu genel yargılardan sonra gelelim bizim gazetemize. Aydınlık gazetesinin ilk sayısında ilan ettiğimiz üzere, bu gazetenin iki önemli niteliği vardır. Birincisi, büyük sermayeye karşı emeğin hakkını savunan emekçinin gazetesi olması. İkincisi de,

belli bir partinin gazetesi, yani parti gazetesi olmaması. Bu iki koşulu biraraya getirerek bir gazete, Türkiye tarihinde ilk kez çıkıyordu. Aydınlık'ın önemi ve değeri de buradaydı. Böyle bir fırsatı bikez daha ele geçirmek hemen hemen olanaksız olduğundan, gazetemize dört elle sarılıp bu fırsatı en iyi biçimde kullanmalıydık. İşte bu amaçla iki şirket birleşti. Amacımız, büyük bir iyi niyetle siz-biz ikiliğini ortadan kaldırıp tümüyle "biz" simgesini yerleştirmekti.

Yaşam gösterdi ki, her iki şirket de iyi niyetli olmakla birlikte, bu iki ana ilkeyi yaşama geçiremedi. Örneğin, benim de ortaklarından olduğum şirket, gerek parasal olarak, gerek emek bölüşümü olarak bu birliğe katılamadı ve tam olarak hakça bir ortaklık kurulamadı. İster istemez, öbür şirketin emekçileri ve onların düşünce ve yorumları gazetede ağırlık kazandı.

Öbür şirket de, Aydınlık'ın salt belli bir partinin yayın organı olmayıp, sosyal demokratlardan komünistlere dek Türkiye'deki bütün solun gazetesi, bütün solun forumu, tartışma alanı olacağı, olması gerektiği ilkesine tam olarak uyamadı. Bu durum, her iki şirketin eski ortaklarında tedirginlikler yarattı. Bu tedirginliği ortadan kaldırmak için, iki yan da yeniden "biz" olmak için büyük bir iyi niyetle çalıştı. Istanbul ve Ankara'da toplantılar yaptık ve tartıştık.

Sonuç: Her iki yan da, ortaklaşa ilkelerimize uyulacağı yolunda karar aldıklarını bildirdi. Ben bu karara inanıyorum. İşte buyüzden, kaldığımız yerden sürdürüyoruz çalışmalarımızı.

Bunu yalnız Aydınlık çalışanlarına değil, okurlarımıza da söylemek istiyorum. Bu gazete çıktığındanberi çok önemli işler yaptı ama küçük sayılabilecek yanlışlar da yaptı. Hiç yanlış yapmamanın olanağı da yoktur. Basın dünyasına ilk kez emeğin sesini getirdi. Biz çalışanlar, siz okurlar olarak bunun değerini bilmeliyiz. Böyle bir gazeteyi çıkarmanın kestirilemeyecek denli zorlukları vardır, nerdeyse olanaksızdır. Okurlarımız yanlışlarımızda bizi uyarmalı ama ille de yanlışlarımızı bulmak için gazetemize büyüteçle bakıp yanlış aramamalıdır. Bu gazete bizim, yani hepimizindir, böyle olmalı ve böyle bilinmelidir. Bu bir reklam sözü değil, gerçek böyledir. Hepimizin dileği budur.

11 Ağustos 1993

YANKILAR

Geleneğin ve Geleceğin Yazarı

Aziz Nesin, "Aydınlık" gazetesinde 1 Mayıs-27 Eylül 1993 tarihleri arasında yazdığı yazılardan seçtiklerini *Bir Tutam Aydınlık* adıyla kitaplaştırdı.

Bir Tutam Aydınlık kaçıncı kitabı Aziz Nesin'in?

Geçen yıl yayımlanan bundan önceki kitabı *Onursal Doktor Olamamanın Büyük Onuru* için yazdığım yazıda ("Varlık", Mayıs 1994, sayı 1040, kitap eki, sayı 24) "96. kitap" demiştim. Demek oluyor ki Aziz Nesin'in "Aydınlık" gazetesinde yazdığı yazılarla saçtığı aydınlık, 97. kitabını oluşturuyor. Gelecek yıl 80. yaşını kutlayacağımız (çünkü 1915 doğumlu) Aziz Nesin'e, "Karşı"nın 45. sayısında (Ocak 1991) yazdığım "Aziz Nesin 75 Yaşında" başlıklı yazımda, "Geleneğin ve geleceğin yazarı Aziz Nesin'in en çok inadını seviyorum. En çok inadına saygı duyuyorum Aziz Nesin'in," demiştim. Beni *Bir Tutam Aydınlıkla* ilgili bu yazıyı yazmaya iten neden de bu oldu işte: Aziz Nesin'in onurlu, bilinçli, özverili ve sorumluluk dolu inadı. Kendi deyişiyle, "insanları değiştirme isteği ve özlemi" vermek ve "çağındaki bütün kötü şeyleri tarihin ileri doğru gidişine göre düzeltmeye"* çalışmak gerektiğine inanan bir insanın, aydının, sanatçının inadıdır bu. Öyle sanıyorum ki böylesi inatlar, gerçek sanatçı olmanın zorunlu niteliklerinden biri. Böyle inatlarla var olmuş diye düşünüyorum ustalarımızı. Nâzım'ın, Sabahattin Ali'nin, Orhan Kemal'in, Ruhi Su'nun, Rıfat Ilgaz'ın (Aziz Nesin'le birbirlerini sevmeseler de... Ben ikisini de seviyorum...), Ahmed Arif'in, Enver Gökçe'nin, Hasan Hüseyin'in. Yılmaz Güney'in. Asım Bezirci'nin... Müthiş inatlarını (yaşamları ve yapıtlarıyla) böyle algılıyorum örneğin.

İşte, *Bir Tutam Aydınlık,* Aziz Nesin'in 80 yaşının hemen öncesindeki inadının ürünü olarak ortaya çıkarttığı bir yapıt.

Ne mi yazmıyor *Bir Tutam Aydınlık*'ta Aziz Nesin?

* *Yetmiş Beşinci Yaşında Aziz Nesin,* Hazırlayan Alpay Kabacalı, TÜYAP Yayını, 1990, 112 sayfa, (s.49'dan alındı.)

Ne yazmıyor ki! Yaşamımızla ilgili "her şey"i yazıyor dersem abartmış olmam sanıyorum. Ama şunu eklemeliyim; yurdunu insanı ve doğasıyla yürekten seven, yurdunun insanı ve doğasıyla çağa uygun bir yaşama kavuşturulmasını bilinçle isteyen ve bunun için, sorumluluk duyarak çaba gösteren insanların anladığı yaşamla ilgili her şey demeliyim. Bu yaşamın hangi güncel sorunu varsa basıyor parmağını ona. Eleştirici, uyarıcı, yol gösterici, diretici, öncü, gözü pek parmağını. Parmağını soktuğu kovanların bir kısmı şunlar :

Atatürk ve Atatürkçülük; Gericilik, Yobazlık, Bağnazlık ve Köktencilik; Toplum, Demokrasi, Devlet ve Burjuvalar; Düşünmek; Büyük Sermaye ve Basın; "Şeytan Ayetleri"; "Sıvas Olayları"; Ordu ve Silah; Kürt Sorunu; Sahteciliklerimiz; Utanma; Aydınlık...

Aziz Nesin kitabın başına "Önsöz'den Önceki Bikaç Söz" başlıklı bir yazı koymuş. Bu birkaç sözünde, kitaptaki yazılarının birçoğunun gelecekten haber verdiğini söylüyor, haklı olarak. "Bir anlamda Türkiye'nin fal kitabı" diyor. "Olayları önceden haber veren biçok yazı okuyacaksınız bu kitapta" diyor. "Korkunç olanınsa, yazılanlarda henüz yaşanmamış olanların günün birinde yaşanacağını kestirmektir" diyor Aziz Nesin. Bu önceden bilmenin bir "önbilicilik" olmadığını, "aydın ve yazar olmanın nitemlerinden biri olduğunu" vurguluyor sonra. Gerçek aydının "uzakgörüşlü" ve "bugünden yarını gören" niteliklere sahip olması gerektiğini söylüyor. Şu hüzünlü saptamada bulunuyor:

"Yurdumun yakın geleceğini hiçbir alanda iyi, güzel ve parlak görmüyorum ve bu görüşümü yıllardanberi yazılarımda ve konuşmalarımda Türkiye insanına haber veriyorum ve vermekteyim. Bu davranışımdan dolayı beni karamsar bulanları, artık gerçekleri görmeye çağırıyorum. Kapkaranlık bir bataklık içinde debelenip durmaktayız ve yönetimimizi ellerine bıraktığımız iyi niyetli aptallarla kötü niyetli alçaklar bizi kuşatan karanlık balçığını hergün artırmakta ve koyulaştırmaktadırlar... Ben bir yazarım, yazmaktan ve konuşmaktan başka bişey gelmiyor elimden... Bu kitapta işte bunları yazabildiğimce yazmaya ve anlatabildiğimce anlatmaya çalıştım. Çevremizde aptal aptal

suçlu aramayalım. Aynaya bakalım... Orada suçluyu göreceğiz. İş işten geçtikten sonra 'kendim ettim kendim buldum' demenin hiçbir yararı yok..."

Uyarıyor, uyarmakla yetinmiyor, dürtüyor Aziz Nesin. Nasıl uyardığını görmek içinse kitabın derinliklerine inmemiz gerekiyor.

Ama önce 7 sayfalık bir "önsöz" var. Bu önsözünde Aziz Nesin başyazılarla köşe yazılarının ve makalelerin nasıl olmaları gerektiğini anlatıyor önce. Özelliklerini aktarıyor ve tanımlarını yapıyor. Sonra da bu kitapta topladığı yazıların kendi tanımlamasına uygun başyazılar olmadığını söylüyor. Çünkü, "doğrudan güncele dayanan konuları" işlemeyip "Türkiye'nin –ne yazık ki– uzun zaman, hatta her zaman geçerli olan ana sorunlarını" ele aldığını söylüyor bu yazılarında. Bunu "bilinçli olarak" yaptığını, "kimi konuların üzerinde özellikle düşünerek durduğunu ekliyor. Ülkemizde "gerçekçilikle karamsarlığın" çoğu kez birbirine karıştırıldığını, kendisinin karamsar olmadığını, gerçekçi olduğunu, "karanlığın karanlık, aydınlığın aydınlık olduğunu söyleyen yazarlardan" olduğunu söyleyerek sürdürüyor "önsöz"ünü. Ünlü "aptallık" tartışmasıyla ilgili olarak, "Bugün artık Türkiye insanının genelde kendine gelmesi için sarsılması, bunu sağlamak için de acı da olsa gerçekleri apaçık biçimde duyması, öğrenmesi gerektiği kanısındayım. Bu kitabımdaki başyazılarımda bu türlü yazılarımı bulacaksınız" diyerek, insanları doğruya, iyiye, güzele yöneltmenin yöntemlerinden birinin (ve doğrusunun), böyle, "gerçekleri doğruca söylemek" olduğunu ekliyor. Aydınlık özlemimizi yazdığını söylüyor, sonra da "aydınlığa nasıl çıkacağımızı düşünmemizi istedim," diyor. Önsözünü şöyle bitiriyor Aziz Nesin :

"Ulusunu, halkını, insanı ve bütün dünyayı sevmiş olmanın ağır bedelini ödeyen insanların ne ilkiyim, ne de sonuncusu..."

Bu "Önsöz"den sonra yazılar başlıyor kitapta. Okudukça sarsılıyor; okudukça düşünmeye, sorular sormaya, yanıtlar aramaya, kuşkulanmaya, hüzünlenmeye başlıyor insan. Bir gülmece yazarına ne de yakışıyor böyle sarsmak!

Aziz Nesin'in kitapta yer alan yazılarının bölüm başlıklarını biraz önce sıralamıştım. Geleceğimizin; çılgın bir tempoyla ve yaşamımızın her alanını kuşatan bir karanlıkta nasıl karartıldığının yazıları bunlar. Öğreten, uyaran, öfkeli yazılar. Yazıların adlarını sıralamak bile sayfalar dolduracak. (124 yazı var kitapta.) Yalnızca birkaçının adını yazmakla yetineceğim :

Türkiye Aydınlarına Çağrı, Laik Haklar Derneği, Tanrısız Olmak da Bir Haktır, Korkaklar Topluluğu, Büyük Sermayenin Yurt Sevmezliği. İnsan Örgütlü Varlıktır, Kavga Şairi Pir Sultan, Kürt Sorunu Kurultayı, Susturulmuş Türkiye, Sahteciliklerimiz, Nâzım Hikmet'in Mezarı (Bir not: Aziz Nesin, Nesin Vakfının yanındaki arsasının bir kısmını, Nâzım Hikmet Müzesi yapılması için Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfına bağışladığını Vakfın Danışma Kurulu toplantısında – 5 Haziran – açıkladı...)

Geleceğimizi arayan, aydınlatmaya çalışan Aziz Nesin'in *Bir Tutam Aydınlık*'ını, yazılarından birkaç cümleyi buraya aktararak selamlamak istiyorum:

"... Sana aptal olduğunu söylerken, bu sözüm duyduğum derin ve büyük acının çığlığıydı. Namık Kemal'in ağzıyla sana sesleniyorum: Ey yareli şir-i jiyan / Uyan, uyan bu hâb-ı gafletten." ("Başka Nasıl Anlatmalı?"dan.)

"Demokrasi ülkemizde gerçekleşmiyor, niçin?.. İnsan haklarına uyulmuyor, niçin?.. Bir yazar çıkıp yüzde şu kadarımız aptalız, diyor, niçin?.. ("Düşünmek; Ah Düşünmek"ten.)

"Bu konuda benim düşüncem bu. Siz nasıl isterseniz öyle düşünün, yeter ki düşünün..." ("Yine Düşünmek"ten.)

"Yaşamak elbette güzel, hatta en güzel şeydir ama insanın onuruyla! Bağnazlığın, yobazlığın karşısında korkudan titreyip çamurlara bulanarak, çirkeflerde sürünerek değil." ("Anlatamıyor muyuz?"dan.)

"İkiyüzlülük: Batı'ya laik görüneceksiniz, Doğu'ya Müslüman! Hâlâ soruyor musunuz, Sıvas toplu cinayetinin, Sıvas'taki aydın kıyımının suçlusu kim diye, hâlâ suçlu mu arıyorsunuz? Hâlâ uyanmayacak mısınız?" ("Suçlu Kim"den.)

Öner Yağcı, "Cumhuriyet Kitap" eki, 21 Temmuz 1994

Bir Tutam Aydınlık

Bir tutam aydınlık istediğimiz ama yok!

Aynı özlemin çırpınışı içinde olduğundan Aziz Nesin de, son yayımladığı kitabına bu adı koymuş: *Bir Tutam Aydınlık.* Adam Yayınlarında çıkan eser, yazarın, geçtiğimiz yıl "Aydınlık" gazetesinde kaleme aldığı yazıları içeriyor. Bütün Türkiye gözlerimizin önünde : Toplumuyla, devletiyle, demokrasisiyle, burjuvası ve emekçisiyle, ilericisi ve gericisiyle, sivili ve ordusuyla, bütün Türkiye. Olaydan olaya, sorundan soruna geçiyor yazar. Olanlara bakarak gelecekten haber veriyor ve şöyle diyor :

"Ben bir yazarım, yazmaktan ve konuşmaktan başka bişey gelmiyor elimden. Şimdiye dek olduğu gibi, şimdi de haber veriyorum: Önceleri yavaş yavaş, ağır ağır, adım adım kötülük uçurumuna doğru giderken gittikçe hızlanarak şimdi koşar adım gidiyoruz. Olacak toplumsal depremin uğultularını duymaktayım."

Siz de duymaya başlıyorsunuz okurken onları.

Yalnız uyarmakla yetinmeyip, sarsıp silkeleyen bir kitap!

Aydınlığa nasıl çıkacağımızı düşünmeden önce, ya da düşünürken, önümüze açılmış karanlık uçurumları görmek zorundayız. Aziz Nesin'in bu eserini okuduktan sonra, daha da dikkat kesildim olan bitene.

Uyandım daha da...

Nasıl uyanmazsınız, bakınız neler oluyor:

Tam bitirmiştim ki kitabı, çat kapı, buradan iki okurum, ellerinde bir sözlük; İstanbul'da Fono Yayınlarının çıkardığı, Fransızca-Türkçe, Türkçe-Fransızca bir öğrenci sözlüğü. Hazırlayanı, Aydın Karaahmetoğlu; danışmanı da Ali Bayram. İstanbul'da, 1989 yılında basılmış kitap.

Önce, bir kavramla ilgili ufak bir açıklama:

Biliyorsunuz, dilimizde "fücûr" denen Fransızca "inceste" kelimesi, hısımlar arasında cinsel ilişkileri, giderek evlenmeleri yasaklanmış kimselerin yakınlaşmasını dile getirir. Örneğin ba-

banın kızıyla, ananın oğluyla, kardeşin kardeşle, amca ve halaların, dayı ve teyzelerin yeğenleriyle yatması, bu kavrama girer.

Rahmeti Tahsin Saraç'ın, Adam Yayınlarında yayımlanmış –kendi alanında tek!– *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük'ü,* "inceste" kelimesinin karşılığı olarak şunları yazıyor: 1. Mahremi ile zina, mahremler arasında zina, horanta zinası, yakın akrabalar arası zina. 2. Mahremiyle evlenme. 3. Mahremiyle zina yapan ya da evlenen.

İnsan soyu, binlerce yıl öncesinden böyle bir yasağı sürdürüyor haklı gerekçelerle; bütün ahlaklar ve dinlerin yanı sıra hukuk da bu yasağa bir yaptırım getirmiş. Söz konusu yasağın çerçevesi, zamana ve inanca göre daha da genişliyor ama daralmıyor.

Tamam mı?

Şimdi yukarıda sözünü ettiğim Fono Yayınlarında çıkan sözlüğün, "inceste" kelimesi karşılığında verdiği ilk Türkçe yanıta bakınız: "Akraba ile zina!"

Doğaldır ki yanlış : Bütün akrabalar arasındaki değil, ancak çerçevesini az önce belirttiğimiz akrabalar arasındaki cinsel ilişkiyi dile getirir bu kelime; tıpkı Tahsin Saraç'ın söylediği gibi. Hala-teyzezadeler ya da amca-dayızadeler de akrabadırlar ama aralarındaki cinsel ilişki "fücûr" sayılmadığı gibi, birbirleriyle evlenmeleri de mümkündür.

Ancak yanlışlık bundan ibaret değil sadece.

Öyle olsaydı bu yazıyı yazmazdım da.

Söz konusu sözlüğün, "inceste" karşılığında verdiği bir ikinci yanıt var ki, beni kaleme sarılmaya götüren de o oldu.

Ne denmiş biliyor musunuz? "Kızılbaşlık"!

Önce donup kaldım, sonra tiksindim alabildiğine.

Rezil! Aklı sıra, sözü "mum söndü"ye getirmek istiyor. Ayol, o senin kulağına üflenen, yeryüzünün en hayasız yalan ve iftiralarından biri, yurdumuzun gözbebeği topluluklarından birine karşı. Arı ve hayayı sen bileceksin de onlar bilmeyecek, öyle mi? Sonra, Anadolu'nun kültür mozaiğinden sil Kızılbaşları, sazımıza sözümüze, şairimize şiirimize kıtlık düşer be!

Utanmıyor musunuz?

Bu ne düşmanlıktır Tanrım?

Sen kalk, aynı toprakta ekmeği ve suyu bölüştüğün bir halkın alnına, göz göre göre "fücûr" damgasını bas.

Nasıl kötümser olmazsınız?

Bir tutam aydınlık: Odur istediğimiz!

Esirgeniyor ama.

İsyan etmemek elde değil!..

Server Tanilli, Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mayıs 1994

Aziz Nesin'e özgü başlıca yazım biçimleri

-beri
-buçuk
aradabir
arasıra
arayer
ardarda
azbiraz
azçok
azkaldı
azkalsın
başüstüne
beribenzer
bibakıma
bibaşına
biçok
bidolu
bigün
bikaç
bikez
birara
birarada
birdenbire
biriki
bisüre
bisürü
bişey
bitakım
bitane
bitek
bitürlü
biyana
biyer
buyüzden
candarma
cıgara
çokaz
çukulata
enaz
ençok
epiy
fotograf
gülegüle
hangibir
heğbe
Heğbeliada
herbir
herbişey
hergün
herhangibir
herhangibiri
herneyse
herşey
hertürlü
heryan
heryer
herzaman
hiçbişey
hiçkimse
hoşgeldin
hoşbulduk
Istanbul
ikidebir
işgören
kıravat
kimbilir
nağra
pekaz
pekçok
sağol
Sıvas
tiren
varol
yada

yazıyla gösterilen her sayı bitişik

1972'de kurulan Nesin Vakfı, ortalama 40 çocuğu ve 20 çalışanıyla gönüllüleri de sayarsak 70 kişilik cıvıl cıvıl bir ailedir. Vakfın ana binası Çatalca'da, 15 dönümlük yemyeşil bir bahçe içindedir. Her çocuğun ayrı bir odası vardır. İlk ve orta [illegible] Çatalca'daki devle [illegible] öğretimdeki genç [illegible] kentlerde, varsa [illegible] yoksa kiralanan b[illegible]

İlkokul çağına gi[illegible] bir meslek edinilinceye, daha doğrusu kendi ayakları üstünde duruncaya değin, vakfın koruması altındadır.

Nesin Vakfı'nda neredeyse yok yoktur. Yirmi beş bin kitaplık kütüphanesi, tiyatro salonu, yüzme havuzu, spor ve oyun alanları, seramik atölyesi, müzesi, bilgisayar odası, hayvanları (inek, koyun, keçi, tavuk, güvercin, tavşan, hindi, ördek, tavuskuşu...) çeşit çeşit meyve ağaçları, sebze bahçeleri, marangozhanesi...

Ve elbette Aziz Nesin her zaman bizimle birliktedir. Nesin Vakfı'nın gelirleri, Aziz Nesin'in yapıtlarının telif haklarından, Nesin Vakfı'nın konutlarının kiralarından ve bağışlardan oluşmaktadır.

Sevgili Okurlarım,

Bu kitaptaki yazılarımın biçoğu gelecekten haber veriyor. Bir anlama Türkiye'nin fal kitabı. Hem de uzak geleceği değil, yakın geleceği bildiriyor. Örneğin "Devlet Devlete Karşı" başlıklı yazı, Sivas'taki insan kıyımı olayını öncesinden, tıpkı tıpkısına bildiriyor. Daha bunun gibi, olayları önceden haber veren biçok yazı okuyacaksınız bu kitapta.

[illegible] lanışından sonra [illegible] nasıl ve nerden [illegible] na korkunç olanı [illegible] zılarda anlatılanlar dahaca yaşanmamışsa, gerçekleşmemişse, yaşanmış ve gerçekleşmiş olanlara bakarak okurlar, onların da günün birinde yaşanacağını kestirebilirler.

"Önsöz'den önceki bikaç söz"den

NESİN YAYINEVİ